د يو غازي داستان

Download from:aghalibrary.com

ليکوال: نسيم حجازي

ژباړن: زبير شفيقي

د غازي داستان

PROPERTY OF
ARIC
Established
1989

ليکوال: نسيم حجازی

ژباړن: محمد زبیر شفیقی

Download from:aghalibrary.com

د کتاب مشخصات :

د کتاب نوم : د غازی داستان

لیکوال : مرحوم نسیم حجازی

ژبارن : محمد زبیر شفیقی

د چاپ نیټه : د ۱۳۷۸ لمریز کال ، تله

د چاپ شمیر : ۱۰۰۰ ټوکه

ناشر : د میوند نشراتی مرکز ، سبا کتابخانه

ډهکی نعلبندی ، قصه خوانی بازار ، پیښور

ټیلفون: ۲۵۶۵۵۲۰

د چاپ حق ناشر ته محفوظ دی

Download from:aghalibrary.com

بسم اللہ الرحمٰن الرحیم

Download from:aghalibrary.com

اهدا

هغو تنکيو زلميانو ته چې جذبې لري، همت لري خو د قيادت په ارمان دي، هغو غيرتي مظلومانو ته چې د «وطن» او پروطن د سرلوړي ژوندانه ارمانجن دي.

Download from:aghalibrary.com

د سریزې پر ځای د ژباړن څو یادونې

دستر پروردګار شکرونه کاږم چې د مرحوم نسیم حجازي څلورم تاریخي ناول هم خپلو هیوادوالو ته په کتابي بڼه د چاپ په ګاڼه سمبال شو، که څه هم دغه داستان «د غازي داستان» داروانښاد لیکوال لومړنی تاریخي داستان دی، دی د دغه داستان په سریزه کې لیکي چې «ما غوښتل د اسلام له ویاړلي تاریخ څخه په استفادې ځوانانو ته یو داستان ولیکم خو خبر له لنډ داستان څخه واوښته او بالاخره د (غازي داستان) دغه اثر تری جوړ شو.»

کومې ځانګړتیاوې چې داروانښاد «نسیم حجازي» په تاریخي ناولونو کې شته، په دغه شهکار کې هم شته او داسې نه ښکاري چې دا دې د لیکوال لومړنی تجربه وي، دغه داستان به هم ان شاءالله هر لوستونکي بصري ته نژدې له یو د کلي څخه ورسره پاڅوي او لاس نیولی به یې د داستان له اتل «نعیم» سره له ترکستان څخه تر هسپانیې «اندلس» پورې په ډیرو حادثو او کیسو راوګرځوي.

دلته دغه یادونه ضروري بولم چې له نیکه مرغه د اروانښاد لیکوال «نسیم حجازي» د آثارو د پښتو ژباړې چاپ تو د هر کلي وشو، ما ته ډیرو ادب دوستانو پیژندویو او ناپیژندویو خواخوږیو د دې کار د دوام مشورې راکړې چې زما حوصله یې

Download from:aghalibrary.com

اوچته کړ او مننه یې کوم.

په دې دوستانو کې ځینو په وار وار ماته مشوره راکړې چې پرژباړو برسیره پخپله څه وکړم، هغوی له مانه ددې تمه لرې چې دخپل وروستي جهاد اومقاومت په باب دداستان او ناول په بڼه څه ولیکم، ددوی له دې نیک نظر څخه بیا مننه کوم چې زما په باب یې لرې خوزه بیا پردې ویاړم او دابه مې د ژوند یو لویه کارنامه وي که د اروابناد نسیم «حجازی» ټول تاریخي داستانونه وژباړم، البته دهیواد د بل هر لیکوال، په څیر زه هم خپل یادښتونه، تجربې او له مختلفو حوادثو سره دتکر خاطرې لرم، که فرصت و او خدای «ج» توفیق راکړ دهیواد د وروستي جهاد او مقاومت په باب څه لیکل پرځان فرض او پور بولم.

په پای کې د میوند نشراتي مرکز له مسؤول ورور نصیر عبدالرحمن څخه مننه کوم او جذبه یې ستایم چې دغه اثر یې د چاپ په ګاڼه سنبال کړ، همدا رنګه له ورور محمد قاسم «خدري» او محمدالله جان «کمال» څخه مننه کوم چې ددغه اثر په کمپوز او تصحیح کې یې مرسته کړې ده.

نور زه خپلې خبرې رانغاړم او درانه لوستونکي له «یوه غازي» سره پرېږدم چې په غرونو او رغونو یې ورسره وګرځوي او زموږ د تاریخ د عظمت څو بابونه ورته وغلوي.

درنښت

م. ز. شفیقي

د ۱۳۷۸ هجري لمریز کال د تلې لسمه

PROPERTY OF ACKU 8625

صابره

لمر ډیر ځله له ختیځه راختلی په لویدیځ کی ډوب شوی دی، سپوږمی خپل میاشتنی سفر په زرگونو ځله سرته رسولی، ستوری په لکونو ځله د شپو په تیارو کی ځلیدلی دی او د سهار په رڼا کی ورك شویدی، د بشریت په بڼ کی پسرلی او منی خپل خپل رنگ ځلولی دی، له جنت نه د راویستل شوی انسان په نوی کلی کی یوه داسی معرکه جوړه وه چی د فطرت مختلف عناصر تل پکی یو له بله په ټکر کی وو، ډول ډول انقلابونه راغلل، د تهذیب او تمدن ډیری څپی بدلی شوی، په زرگونو اولسونه د ذلت له تیارو گوټونونه پاڅیدل او د سیلی او توپان په څیر په ټوله دنیا خپاره شول، خو د فطرت په قانون کی د کمال او زوال اړیکی داسی مزبوتی دی چی هیڅ شی ثبات نه لری، هغه اولسونه چی د توروپه سیوری کی یی د فتحی او بری نغاری ږغولی اوچت شول، د رباب او طاوس په نغمو کی بی هوښه پریوتل او ویده شول، څوك دی له دی شنه آسمان نه وپوښتی چی په پراخه ټټر یی د تیری زمانی په زرگونو داستانونه انځور دی. د قومونو او اولسونو جوړیدل او شړیدل یی لیدلی، او د لویو لویو پاچاهانو له سره یی د تاج لری کیدل او د هغوی گدایی لیدلی او گدایان یی لیدلی چی تاجونه یی پر سر شوی. کیدای شی چی دغه آسمان د دغسی داستانونو له ډیر تکرارنه بی پروا شوی وی خو موږ په یقین ویلی شو چی د عربو د بیابان د اوسیدونکو د بری او ذلت داستان چی د دنیا د ټولو هستوگنو له داستان سره توپیر لری د دی شنه آسمان به تر اوسه په یاد وی، که څه هم د دی داستان یوه برخه هم بی خونده نه ده خو نن یی زموږ په مخکی هغه رنگین باب دی، چی کله د ختیځ او لویدیځ په سردرو کی غرونو او دښتو د مسلمانانو د بخت د آسونو پښی ښکلولی او د دوی تیرو توروته د ایران او روم واکمنی یی وسه شوی وی. دا هغه زمانه وه چی د ترکستان، اندلس او هندوستان په خاورو کی

مسلمانانو د آزموېښتونو څپو ته ورپرېوتلي وو.

د بصرې نه شل ميله لرې د خرما د ونو په منځ کې د يوه ساده کور په انګړ کې د پاخه عمر خاونده صابره د مازديګر په لمانځه ولاړه وه، بل لوري ته درې ماشومان په لوبو او ساعت تيرۍ لګيا وو، دوه هلکان او يوه نجلۍ، هلکانو په لاس کې دوه وړوکې د لرګي چړې نيولې وې، نجلۍ په څير څير دوی ته کتل، لوی هلک چاړه په لاس کې وخرخوله او وړوکي ته يې وکتل ويې ويل: نعيمه وګوره زما توری ته وګوره!

وړوکي خپل لرګی اوچت کړ ويې ويل: زما سره هم توره شته، راځه دواړه جګړه وکړو.

لوی ماشوم ورته وويل: ته بيا ژاړې.

وړوکي ځواب ورکړ: نه ته به وژاړې.

لوی ورته وويل: نو راځه!

معصومو ماشومانو يو پر بل ګوزارونه پيل کړل، نجلۍ هلته پريشانه ورته ودريده، د نجلۍ نوم عذرا ؤ، وړوکی هلک نعيم نوميده، او لوی ماشوم عبدالله ؤ، عبدالله له نعيم نه درې کاله مشر ؤ، د هغه په شونډو موسکا خوره وه، خو د نعيم بڼه داسې جدي وه لکه چې رښتيا د مقابلې ډګر وي.

نعيم به وار کاوه او عبدالله به په سره سينه د هغه ګوزار دفعه کاوه. ناڅاپه د نعيم لرګی د هغه په مټ ولګيد، عبدالله لږ په غوسه شو او پر نعيم يې وار وکړ، د هغه مړوند خوږ شو او لرګی يې له لاسه ولويد.

عبدالله وويل: اوس به ژاړې نه!

نعيم له غوسې نه سور واوښت ويې ويل: زه نه، ته به ژاړې. له ځمکې نه يې يوه لوټه واخسته اوعبدالله يې پر تندي وويشت.

بيا يې خپل لرګی له ځمکې نه را اوچت کړ او د کور په لور يې منډه واخسته، عبدالله هم پر تندي لاس نيولی ؤ او ورپسې ور وځغليد خو په دې ځای کې نعيم د صابرې غيږې ته ځان رسولی ؤ، مور ته يې وويل:

مورې عبدالله مې وهي.

عبدالله له غوسې نه شونډې چيچلې خو چې مور يې وليده چوپ شو.

مور يې ترې وپوښتل: عبدالله څه خبره ده؟

هغه ځواب ورکړ: مورجانی زه یې په ډېره وویشتم!
صابرې د نعیم په سر لاس راتیر کړ ویې ویل: زویه ته ولې جګړه کوې؟
نعیم: مورې په تورو جګړه کوله، هغه زما لاس مات کړ ما هم خپل بدل واخست.
صابره: د تورو جګړه! توری مو له کومه کړی؟
نعیم خپل لرګی وروښود ویې ویل: دا وګوره مورې! دا د لرګی ده خو زه د اوسپنې توره غواړم، رایې کړه زه جهاد ته ځم.
صابره د کم عمره بچي له خولې نه د «جهاد» د نامه په اوریدو همغه خوښې احساسوې چې زوی په دعاګانو ویده کوی چې:
ای د کعبې ربه! زما د سترګو تور مجاهد کړه چې ستا د حبیب کښینولی نیالګی ته د خپلې ځوانی وینې ورکړي.
د نعیم له خولې نه یې چې د تورې او جهاد الفاظ واوریدل د صابرې تندی له خوښی نه وځلیده، په بدن کې یې د خوښی وینه وچلیده، له سروره یې سترګې پټې کړې، دې ماضي او حال هیر کړل او په تصویر کې یې خپل زامن ځوانان لیدل چې په ښکلو آسونو سپاره د جګړې په ډګر ولاړ دي.
دې لیدل چې زامنو یې د دښمن صفونه څیرل او پر مخ تلل، او د دښمن آسونه او پیلان د دوی د مقابلې نه عاجز وو پر مخ تښتیدل، د دې ځوان زامن د دښمن په تعقیب پسې په مستو سیندونو آسونه ور پونده کړي، او بالاخره د دښمن په لیکو کې راګیر شي، څو ځله راولویږي او بیا پاڅي او بیا وروستی ځل د شهادت کلمه ووایي او بې حرکته ولویږي.
دې لیدل چې د جنت حورې هغوی ته «سپیڅلې شراب» راوړي او سرته یې ودریږي. صابرې اِنَّا لِلّٰهِ وَ اِنَّا اِلَیْهِ رَاجِعُون وویل او په سجده پریوته. دعایې وکړه: ای د ځمکې او آسمان مالکه! کله چې د مجاهدینو مینډې ستا په دربار کې حاضریږي ماله چانه وروسته مه کړې، زما بچیان د دې وړ کړه چې د خپلو پلرونو او نیکونو روایتونه وساتي.
له دعا وروسته صابره جګه شوه دواړه زامن یې په غیږ کې ونیول، د انسانی ژوندانه په زړګونو پیښې داسې دي چې د عقل د محدودې کوټې نه تیریږي د زړه د پاچهی بې پایه وسعتونو ته رسیږي، که مورې د نرۍ تولی

پېښې د عقل په تله وتلو نو کله کله به ډېرې عادي پېښې هم يو طلسم غوندې ښکاره شي، موږ د نورو د احساساتو او جذباتو اندازه د خپلو احساساتو نه لګوو، ځکه خو د هغوی هغه حرکات چې موږ ته نا آشنا دي موږ ته يوه معما شي او نه پرې پوهېږو، د نن ورځې يوې مور ته به د لومړيو پېړيو ديوې زړه ورې مور دعاګانې او آرزوګانې څومره عجيبې ښکاري، د خپل زړه د ټوټې له اور او وينو سره د لوبېدو هيله به څومره ورته عجيبه او ويروونکې ښکاري!

هغه مېندې چې خپل زامن له پېشونه په ويرولو ويده کوي، دا خوب کله کېداى شي چې زامن يې دې له زمريانو سره مقابله وکړي.

زموږ د اوسنيو ځوانانو پوهه د غرونو د لوړوالي او د سمندرونو د ژوروالي نه بې پروا مجاهدينو د زړونو رازونو ته کله رسيداى شي.

د رباب نغمو ته خوځېدونکې ځوانان به د غشو او نيزو مقابلې ته ولاړو ځوانانو داستانونه څومره په حيرانۍ او تعجب اوري، يا د خپلې ځالې په شاو خوا راڅرخيدونکې معمولي مرغه د شاهين د الوتنې د وسعتونو اندازه کله کولى شي؟

* * * * *

(۲)

د صابرې وړوکتوب او ځواني په ډېرو هسکو ټيټو لارو تيره شوې وه، د دې په رګونو کې د عربو د هغو شاه زلميو وينه چليده چې د اسلام او کفر په لومړنيو جګړو کې يې د خپلو توروجوهر ښودلي ؤ، د دې نيکه دير موك په غزا کې غازي شو او د قادسيې په غزا کې شهيد شو دا له وړوکوالي نه د غازي او شهيد له نومونو سره آشنا وه، بلکې داسې بايد ووېل شي چې د دې د ژبې د زده کړې لومړۍ تکې همدا ؤ او مور يې لومړنى لفظ دا ور وښود چې «غازي پلار» او څو ورځې وروسته يې بيا ور وښودل «شهيد پلار».

په داسې چاپېريال کې دروزل شوې ښځې نه په ځوانۍ او بوډاتوب کې همداسې هيله کېداى شي چې د يوې مسلمانې فرض پېژندونکې مېرمنې نه کېږي.

دې به له وروکتوبه د عربو میندو د غیرت او زړه ورتوب کیسې او افسانې اورولې، په (۲۰) کلنی یې له یوه ځوان «عبدالرحمن» سره واده وشو، ځوان میړه یې د یوه مجاهد ټول صفتونه درلودل. او دوفا داری میرمنې مینې دې د کور په څلورو دیوالونو کې د ایساریدو پر ځای تل د جهاد لپاره هڅا وه.

کله چې عبدالرحمن د وروستی ځل لپاره جهاد ته روان شو د عبدالله عمر دری کاله او د نعیم له دری میاشتو لږ ؤ، عبدالرحمن عبدالله پورته کړ او په غیږ کی یی ونیو او نعیم یی د صابری له غیږی واخست مینه یی ورسره وکړه، په څیره یی د څه خفگان نخښې وې خو زر یې وموسکل صابرې چې د ژوند ملگری د جگړی میدان ته رخصتاوه په زړه کی یی تر لږ ځنډه یو توپان راوالوت، خو په سترگو کی یی ځلیدونکو اوښکو ته د بهیدو اجازه ورنه کړه.

عبدالرحمن وویل: صابری! له ماسره وعده وکړه چی که زه له جگړی نه راستون نه شوم زما بچیان به زما توره زنگ وهلو ته نه پریږدی.

صابری ځواب ورکړ: ته داده اوسه، زما گلونه به له چانه وروسته نه وی.

عبدالرحمن د خدای(ج) پامان وویل او د آس په رکاب کی یی پښه کیښوده، صابری د هغه له رخصتیدو وروسته سر په سجده کیښود او دعایی وکړه:

ای د ځمکی او آسمانونو مالکه! ته یی پښی تینگی کړه، کله چی میړه او ښځه د خیری او اخلاقو په وجه یو بل ته مثالی وی نو د مینی احساسات د اوج پوړیو ته ختل طبیعی دی، بیله شکه د صابری او عبدالرحمن اړیکی د بدن او اروا اړیکی وی او د بیلتون په وخت د نرمو جذبو غلی کول تر ډیره حده عجیب دی، خو هغه کوم ستر ارمان ؤ چی دې خلکو د ژوند ټولې هیلې او آرزوگانې ترې قربانی کړې وې؟

هغه کوم هدف ؤ چې دری سوه دیارلس تنه یی د زرو تنو مقابلې ته ودرول، هغه کومه جذبه وه چې مجاهدینو ته یی له سمندرونو او سیندونو نه پورې وتلو او له تودو بیابانونو او دنگو غرونو نه تیریدو ته تیار کړي وو.

دې پوښتنو ته یو مجاهد ځواب ویلی شی.

د عبدالرحمن د تللو اوه میاشتی تیری شوی وی، د دی کلی څلور تنه نور هم له هغه سره تللی وو، یوه ورځ د عبدالرحمن یو بل ملګری راغی او له آ س نه تر پلی کیدو وروسته د صابری د کور په لوری ورغی، د هغه په راتګ ډیر خلك پری ورتول شول، چا د عبدالرحمن پوښتنه وکړه، هغه څه ځواب ورنه کړ او چوپ د صابری کورته ور ننوت.

صابری اودس کاوه، هغه یی چی ولید جګه شوه، هغه سړی ورنږدی شو او په ځو قدمی کی ورته ودرید.

صابری د خپل زړه درزا راقابو کړه ویی پوښتل:

:هغه را نه غی؟

:هغه شهید شو.

شهید! د صبر سره د صابری له سترګو څو څاڅکی اوښکی وبهیدی. نوی راغلی میلمه وویل: په وروستیو شیبو کی چی هغه تپی تپی ؤ په خپلو وینو ـ یی ماته ستاسو په نامه یو لیك ولیکه او رایی کړ.

صابری د خپل میړه وروستی لیك پرانست ویی لوست، صابری! زما ارمان ترسره شو، اوس چی زه د خپل ژوند وروستی ساه ګانی پوره کوم، زما په غوږونو کی یوه عجیبه نغمه کړنګیږی،زما اروا د بدن له قیده د خلاصون او د دی نغمي په څپو کي د الوتو هیله کوی، زه سره له دي چي ډیر تپی یم د یو ډول آرامی او خوښی احساس کوم.

زما اروا د یوه ابدی سرور په سمندر کي غوټې وهی، زه دا کلی پریږدم او داسی نړۍ ته ځم چی هره ذره یی د دنیا ټولی رنګینۍ لری.

زما په مرګ مه ژاړه، زه خپل مرام ته ورسیدم، دا ګومان مه کوه چی زه له تانه لری ځم، موږ به یوه ورځ په هغه ځای کی سره یو ځای شو چی د دایمی خوښیو مرکز دی، هغه ځای چی سهار یی ماښام او پسرلی یی خزان نه لری، دا مقام که څه هم له لمر او ستورو نه لوړ دی خو مجاهد په یوه ګام وررسیږی، عبدالله او نعیم ته دی مقام ته د رسیدو لاره ورښودل ستا ذمه واری ده، ما تاته ډیر څه لیکل غوښتل خو اروا می د بدن له زندان نه وتلو ته نا کراره ده، زه د خپل محبوب صلی الله علیه وسلم پښو ښکلولو ته بی تابه یم، زه خپله توره درلیږم، هلکانو ته یی قدر او ارځښت ور وښیه،

ځکه چې ته ماته د یوې ذمه وارۍ میرمنې په حیث وې بچیانو ته یوه ذمه واره مور شه مورنۍ مینه دې خپله اراده ماته نه کړي، هغوی ته وښیه چې د مجاهد د مرگ په وړاندې د دنیا ژوند هیڅ او بې ارځښته دی.

عـــــذرا

د عبدالرحمن له شهادت پنه دری کلونه تیر شوی وو، یوه ورځ صابره د خپل کور په انګړ کی د خرما ونی لاندی ناسته وه او عبدالله ته یی سبق وایه، نعیم له یوه لرګی نه آس جوړ کړی ؤ او په بل لرګی یی واهه او په انګړ کې یې یوه او بله خوا منډې وهلې، چا بهر دروازه وټکوله، عبدالله زر ورجګ شو دروازه یې خلاصه کړه، او ماما جانه ماما جانه یی وویل او راغلی سړی ته په غیږ کی ورپریوت.

صابری له انګړ نه غږ وکړ: څوك دی سعید!

سعید یوه وړوکی نجلۍ تر لاس نیولی انګړ ته ورننوت، صابره ورجګه شوه د خپل کشری وررور څرکلی یی ووایه او د نجلۍ پر سر یې لاس راتیر کړ ویې پوښتل: دا خو به عذرا نه وی؟ کټ مټ یاسمین ته ورته ده.

سعید: هو خوری! دا عذرا ده، ما دا دلته ستاسو کره د پریښودلو لپاره راوستی ده، ماته فارس ته د تګ لپاره امر شوی دی هلته ځنی خلك د بغاوت هڅه کوی، زه باید زر تر زره هلته ولاړ شم.

یو ځل می فکر وکړ چی عذرا د چا په لاس راواستوم، خو بیا می دا مناسبه‌وبلله چی پخپله یی راولم او ولاړ شم.

صابره: له دی ځایه څه وخت د تلو اراده لری؟

نن چی ولاړ شم نو غوره به وی، نن به زموږ پوځ په بصره کی پاتی وی، سهار ته به له هغه ځایه فارس ته روانیږو.

عبدالله له مور سره ولاړ ؤ دا خبری یی اوریدی، نعیم هم چی تر اوسه پوری په یوه لرګی د آس د سپرلی مینه ماتوله راغی او له عبدالله سره په

خوا کې ودرید، سعید نعیم اوچت کړ او په غیږ کې یې ونیو پر مخ یې ښکل کړ مینه یې ورسره وکړه او بیا یې له خور سره خبرې کولې، نعیم بیا په لوبو او ساعت تیرې لګیا شو، خو لږ څنډ وروسته یې څه په ذهن کې ور وګرځیدل عبدالله ته راغی او عذرا ته یې په ځیر ځیر وکتل، هغه څه ویل غوښتل خو له حیانه یې ونه ویل خو له لږ څنډ وروسته یې جرئت وکړ عذرا ته یې وویل:

ته هم آس اخلې؟

عذرا وشرمیده د سعید تر شاپته شوه،

سعید د هغې پر سر لاس راتیر کړ ورته ویې ویل ولاړه شه لور کې له ورور سره دې لوبې وکړه.

عذرا شرمیده، ورو ورو ور وړاندې شوه، د نعیم له لاسه یې لرګی واخست، دواړه د انګړ بل کونج ته ولاړل او د لرګیو په اسونو یې ښې واړولې او ورو ورو یو له بل سره بلد شول.

عبدالله د نعیم چلند ښه نه ایسیده او هغه ته یې په غوسه کتل، خو تر لږ څنډ وروسته نعیم له خپل نوې ملګرې سره دومره بلد شوی ؤ چې عبدالله به وروکتل ده به مخ بل لورې ته ترې واړاوه، کله چې عبدالله هم له ده نه مخ اړول پیل کړل نو ده صبر ونه کړ مورته یې شکایت وکړ:

ګوره مورجانې عبدالله مخ رانه اړوي.

مور وویل: عبدالله پریږده چې لوبې وکړي.

او کله چې عبدالله بیرته مخ ور واړاوه، نو ده بیا مخ ترې واړاوه.

*****

(۳)

د عذرا کیسې هم له صابرې نه توپیر نه درلود، دوی له هغو خلکو نه وې چې کله یې ښې او چپ لاس پیژندلې وو، د پلار او مور له سیورې نه محرومې وې.

د عذرا پلار ظهیر د «فسطاط» د مخورو خلکو نه ؤ، هغه په شل کلنې د ایرانی نژادې یوې ښکلې پیغلې «یاسمین» سره واده وکړ.

«د یاسمین» د واده لومړې شپه وه، دې د خپل محبوب میړه په زړه کې

د هیلو نوی ځوکی راتوکولی، په کوټه کی څو شمعی بلی وی، د یاسمین او ظهیر په سترګو کی خمار ؤ خو هغه خمار د خوب له خمار نه ډیر بدل ؤ.

ظهیر پوښتنه وکړه: یاسمین رښتیا ووایه ته خوښه یی؟

ناوې د ډیرې خوښی په حالت کې د څه ویلو پر ځای سترګې لږ پورته کړې او بیایې بیرته ښکته کړې.

ظهیر بیا همدغه پوښتنه وکړه، یاسمین خپل خاوند ته وکتل د حیا او خوښی په تل کې ډوبه یوه موسکایی په شونډو تیره شوه او بیایی خپل لاس په خوله کیښود، دا ساده ځواب څومره له معنی ډك ؤ، هغه وخت چی پرښتو د خوښی سندری ویلی او د یاسمین د زړه درزا د ظهیر درزیدونکی زړه ته ځواب ورکاوه، الفاظ ډیر بی مفهومه ښکاریدل، ظهیر یو ځل بیا خپله پوښتنه تکرار کړه.

یاسمین ځواب ورکړ: له خپل زړه نه دې وپوښته.

ظهیر ورته وویل: زما په زړه کې خو نن د خوښیو توپان را الوتی، ماته خو داسې ښکارې چې نن د کایناتو هر شی د خوښی او سرور په نغمو مست دی، کاشکی دغه نغمې تل همداسې وی، د یاسمین تر خوله هم بی اختیاره ووتل: کاشکی! او بیایی غتې غتې تورې سترګې چې څو شیبې وړاندې له خوښیو ځلیدې، د راتلونکی له خیاله په اوښکو ډکې شوی، ظهیر چی د خپلې ګرانی میرمن په سترګو کی اوښکې ولیدې بې اختیاره شو ویې ویل: یاسمین، یاسمین، ته ولې ژاړې؟ یاسمین خپلې لمدې سترګې ورواړولې ویې ویل: نه نه ژاړم د هغی په اوښکو غمجنې سترګې له موسکا سره نورې هم ښکلې شوې.

ظهیر: نه، ولې نه! ته دا دی ژاړې، یاسمین تاته څه په خیال کی دروګرځیدل.

یاسمین: کومه خاصه خبره نه ده، ماته حلیمه رایاده شوه، د بی چاره یو کال لا د واده نه و رتلی چې میره یې له دنیا نه سترګې پټې کړې.

ظهیر وویل: زه له داسې مرګه ډیر ویریږم، بیچاره په بستره کی په یوه او بل لټ اوښت او ساه یې ورکړه، د یوه مجاهد مرګ څومره ښه مرګ دی، بیچاره دی ترې محروم شو، د ده خو پکې قصور نه ؤ، له وروکوالی نه ډول

ډول ناروغیو ځپلی ؤ له مرګه څو ورځې وړاندې یې زه پوښتنې ته ورغلی وم د بیچاره ډیر حالت خراب ؤ. هغه زه ور. ره کښینولم او لاس می یې په لاس کې ونیو راته ویې ویل:

ته ډیر بختور یې متی دې د اوسپنې په څیر کلکی دی، ته به په آس سپور د جګړې په میدان د دښمن د تورو او غشو په میړانه مقابله کوې خو زه دا دی دلته لټ په لټ اوږم، په دنیا کې زما مرګ او ژوند یو شی دي، ما په وروکتوب کې د جهاد خوبونه لیدل. خو اوس مې چې ځوانی راغله له بسترې نه جګیدل او پلی ګرځیدل راته ممکن نه دی.

کله چې هغه دا خبرې کولې په سترګو کې یې اوښکې وې. ما هغه ته ډیره تسلی ورکړه خو هغه د ماشومانو په څیر ژړل. هغه جهاد ته د تللو ارمان ګورته ورسره یووړ، خو د هغه په سینه کې د یوه مجاهد زړه ؤ. له مرګه نه ویریده، خو داسې مرګ یې نه خوښیده.

ظهیر خبرې پای ته ورسولې او بیا دواړو په چوپتیا یو بل ته کتل، د سهار علامی رابرې شوې، او مؤذن د دنیا خلك د غفلت له خوبه بیدارول او په لمانځه کې یې د شریکیدو لپاره د خدای(ج) حکم ورته اوراوه. دوی دواړو هم د دی حکم د پر ځای کولو تیاری نیوه چې چا دروازه ور وټکوله، ظهیر دروازه بیرته کړه نو ویې لیدل چې سعید زغره اغوستې او په مغ کې یې پراس سپور ؤ. سعید له آس نه پلی شو او ظهیر ورووړاندی شو دواړه غاړه غړې شول سعید او ظهیر دواړه د وړوکتوب ملګري وو. د دواړو ملګرې د سکه ورونو نه هم خوږه او پا که وه. دواړو په یوه ځای زده کړې کړې وې. په یوه ځای یې د جګړې او سپارلې هنر زده کړې ؤ او په ډیرو میدانونو کې یې یو د بل تر څنګ د خپلو متو زور او د تورو جوهر ښودلی ؤ.

ظهیر له سعید نه د ناڅاپې راتګ پوښتنه وکړه.

سعید: زه د قیروان والي تا ته را استولی یم.

ظهیر: خیرت خو دی.

سعید: نه! په افریقا کې ډیر په توندی بغاوت خپریږي.

رومیان جاهل بربریان راپاروي او زموږ په مقابل کې یې درولي دي د دی

ارو دوړ د چوپ کولو لپاره تازه دمه پوځونو ته ضرورت دی، والی د خلافت دربار ته فریادونه کوی او مرسته یی غوښتی ده خو هلته زموږ غږ څوك نه اوری، نصرانیان زموږ له کمزوریو نه ګټه اوچتوی که هلته حالات راقابو نکړای شو نو پراخه خاوره به مو تل له لاسه ووزی، والی ستا لپاره لیك راکړ او را استولی ئی یم.

ظهیر لیك پرانست ویی لوست، د لیك مضمون داسی ؤ:

سعید به تاته د افریقی وضعه بیان کړی، د یوه مسلمان په حیث ستا فرض دی چی هر څومره سپاهیان تیارولی شی زر تر زره یی تیار کړه او را روان شه، ما یو لیك د خلافت دربار ته هم استولی دی، خو په اوسنیو حالاتو کی چی عرب په خپلمنځی جګړو اخته دی زه له هغوی نه د څه مرستی تمه نه لرم، ته لږ هڅه وکړه.

ظهیر یو نوکر راوغوښت د سعید اس یی وروسپاره او سعید یی کورته یوی کوټی ته ورسره بوت، د هغه له سترګونه دواده د شپی خمار لری شوی ؤ، بلې کوټې ته ولاړ ویې لیدل چې یاسمین د پروردګار په دربار کې په سجده پرته وه په زړه کې یې د خوښۍ څپې را اوچتې شوې بیرته سعید ته راغی او ورته ویی ویل:

سعیده! ما واده وکړ.

سعید: مبارك دې شه کله؟

ظهیر: پرون.

سعید په خندا شو ویې ویل: مبارك دی شه، او بیا یی ناڅاپه خندا په شونډو وچه شوه او په اندیښنه بدله شوه، د خپل پخوانی دوست په سترګو کې یی سترګې ښخې کړې او په کتو کې یې دا پوښتنې ځلیدې چې د واده خوښیو خو به د جهاد له جذبې نه محروم کړی نه وی، او د ظهیر سترګو د هغه د پوښتنی ځواب په «نه!» ورکاوه.

سعید پوښتنه وکړه: تا د لیك په باب څه سوچ وکړ؟

ظهیر په موسکا لاس د سعید په مټ ورکیښود او ویی ویل:

په دی کار کی د سوچ څه خبره ده څه چی ځو!

څه یو ساده لفظ ؤ خو د دی ساده لفظ په ویلو چی سعید له ظهیر نه

ځومره خوښ شو د هغه اټکل ګران دی، بی اختیاره خپل دوست ته ور تر غاړی شو، ظهیر نور څه ونه ویل، سعید یی ورسره ملګری کړ او جومات ته ولاړل.

د سهار له لمانځه نه وروسته ظهیر د خبرو لپاره اوچت شو یوه مجاهد ته د خپلو خبرو د اغیزناك کیدو لپاره ښکلو الفاظو او اوږدو تاویلونو او تعبیرونو ته اړه نه شته، د هغه سیده ساده مګر له خلوصه ډك الفاظ د خلکو په زړونو کښیناستل ظهیر ویل:

مسلمانانو! موږ به ځانځانی او خپلمنځی جګړې له سیالی وغورځوی له هر څه به پاتې شو، اوس داسې مهال راغلی چې د روم پاچاهی چی څو ځلی زموږ تر قدمونو لاندی شوی بیایی زموږ د مقابلی جرئت کړی دی، هغوی دیر موك او اجنادین ماتی هیری کړی دی. راځی هغوی ته یو ځل بیا ووایو چی مسلمان د اسلام د عظمت د ساتنی لپاره اوس هم خپلی وینی هومره ارزانه ګنی لکه پخوایی چی بللی، هغوی ډول ډول دسیسی کړی او د افریقا په خلکو یی د ژوند ساحه تنګه‌کړی ده. ذوی ګومان کوی چی موږ خپلمنځی جګړو کمزوری‌کړی یوخو زه وایم چی په دی دنیا کی تر څو یو مسلمان ژوندی دی هغوی باید له موږ نه ووېرېږي.

مسلمانانو! راځی یو ځل بیا هغوی ته ووایو چی زموږ په سینو کی هماغه غورځنګ دي، زموږ په متو کی هماغه ځواك دی او زموږ توری همغسی جوهرداری دی چی د حضرت عمر رضی الله تعالی عنه په وخت کی وی.

د ظهیر له خبرو وروسته دوه سوه پنځوس تنه ځوانانو له هغه سره د ملګرتوب تیاری وښود.

*****

(٤)

یاسمین د خپلو ټولو هیلو او آرزو ګانو مرکز د جګړی ډګر ته روان لیده، د زړه برګاس د سترګو له لاری د اوښکو په بڼه د څڅیدو هڅه کوله، خو د یاسمین ښځینه غرور د خپل میړه په مخ کی د بی زړه توب مظاهره نه شوای زغملی، اوښکی یی په سترګو کی ډب شوی.

ظهیر د خپلې میرمنې په لوري وکتل، هغه د غم او خفگان د انځور په څیر ولاړه وه، زړه یې سپارښت وکړ چې یوه شیبه نور تم شه، څو خبرې وکړه، خو د همدې زړه بله هیله دا وه چې له یوه بل آزمویښت نه ځان ساته.

ظهیر وویل: ښه یاسمین د خدای(ج) پامان! دایې وویل او اوږده اوږده گامونه یې واخیستل د دروازې په لوري ولاړ بیا یې څه په زړه کې وروگرځېدل ودرېد، یو داسې خیال چې تر اوسه پورې یې ماغزو ته نژدې نه ؤ پرېښې د برېښنا غوندې گړندی د ده په دماغ او زړه خپور شو، د زړه لطیفې برخې په کمزورې غږ وویل چې ښایي دا وروستې دیدن وي، خو د یوې شیبې نه وروسته دې خیال د یوې هنگامې ښه غوره کړه، ظهیر مخ راواړاوه یاسمین ته یې وکتل هغه وروړاندې شوه، ظهیر سترگې پټې کړې او غیږ یې خلاصه کړه او یاسمین په ژړا په غیږ کې ورپرېوته.

ظهیر: یاسمین!

یاسمین: زما آغا!

هغه اوښکې چې یاسمین غوښتل پټې او تم وساتې ناڅاپه وبهېدې د دواړو زړونه درزېدل، خو د زړونو دا درزا اوس ډېره کراره وه او ورو ورو نوره هم کرارېده، کاینات د هماغې خوږې نغمې نه ډك وو، خو سر او تال یې نن ډېر زور ؤ، د مجاهد د آزمویښت مهال ؤ د مینې او ذمه وارې د احساساتو سیالې او مقابله وه، د ظهیر په مخکې یاسمین وه د حسن او ځوانې مجسمه، د رنگ او وږمو غونچه او بیایې ناڅاپه لاسونه سست شول او یو گام شاته شو.

ظهیر: یاسمین دا زما فرض دی.

یاسمین ځواب ورکړ: زما آغا دا ماته معلومه ده.

ظهیر: زما تر راتگ پورې به حنیفه ستا خیال ساتي ته خوبه ویرېږې نه!

یاسمین: نه ته واده اوسه.

ظهیر: یاسمین ماته په موسکا وگوره! زړورې ښځې په داسې وخت کې اوښکې نه تویوي، ته د یوه مجاهد ښځه یې.

د میړه د امر په تعمیل د یاسمین په شونډو موسکا وځلیده خو د دې موسکا سره یې په سترگو کې د اوښکو دوه غټ څاڅکي هم وځلېدل.

بیایی زر اوښکې پاکې کړې ویې ویل: زما آغا ما وبخښه! کاشکې ما هم د یوی عربی مور په غیږ کې سترګې غړولې وای، له دې خبرونه وروسته یې په ډیر درد سترګی پټی کړی او غیږ یی یو ځل بیا ظهیر ته خلاصه کړه، خو چې سترګې یې وغړولې ویې لیدل چې ګران میړه یی تللی دی.

*****

(۵)

یاسمین د یوی ایرانی مور په غیږ کی پالل شوی وه، ځکه خو یی په وجود کی د لطیفو احساساتو زور تر عربی ښځو زیات ؤ، د ظهیر له رخصتیدو وروسته یی د ناکراری اتکل نه کیده نړی یی تر نظره بدله ښکاریده، حنیفی د دی پخوانی خدمتګاری یی د زړه د خوښی هره ممکنه هڅه وکړه، څو میاشتی وروسته یاسمین دا احساس کړه چی په بدن کی یی یو نوی وجود پالل کیږی، په دی موده کی یی د میړه څو لیکونه هم راغلل.

حنیفی ظهیر ته په لیک کی ولیکل چی په کور کی یی یو نوی میلمه را روان دی، کله چی بیرته راستون شی نو په کور کی به خوښی او سرور درته په انتظار وی، خو یاسمین ډیره خفه ده، که رخصت اخستلای شی د څو ورځو له پاره کورته راشه هغی ته ډاډ ورکړه بیرته به ستون شی.

اته میاشتی وروسته ظهیر کورته ولیکل چی د دوو میاشتو لپاره کورته درځم، د دی لیک نه وروسته پر یاسمین د انتظار شیبی تر پخوا هم سختی شوی، پر دی د ورځی آرام او د شپی خوب حرام شو او رنځوره شوه، د ظهیر له انتظار سره د وړوکی میلمه انتظار هم اوږد شو بالاخره د یوه انتظار موده ختمه شوه او د ظهیر د کور چوپتیا د یوه ماشوم د ژړا او غاړو غړونو‌شور‌ماشور ماته کړه، دغه ماشوم عذرا وه.

د عذرا له زیږیدو وروسته چی کله یاسمین په هوش راغله او سترګی یی وغړولی ږومبنی پوښتنه یی هدا وه «هغه نه دی راغلی.»

حنیفی تسلی ورکړه ورته ویی ویل: هغه به اوس راشی.

یاسمین: ډیر ځند یی وکړ. خدای(ج) خبر دی څه وخت به راشی.

*****

(٦)

د عذرا د زیږیدو دری هفتی پوره شوی، د یاسمین صحت ورځ په ورځ خرابیدو، هغی به د شپی په خوب کی زیاتره ظهیر چیغی وهلی، کله کله به په خوب کی جګه شوه او روانه به شوه چی له دیوال سره به ټکر شوه بیرته به وغورځیده.

حنیفی به هر وخت داډ ورکاوه، هغی له تش ډاډنه پرته نور څه ورسره کولی شول.

یوه ورځ ماسپښین مهال یاسمین په خپله بستره غځیدلی وه، حنیفه نژدی په یوه کرسی ناسته وه او له عذرا سره یی مینه کوله چی دروازه وټکیده.

یاسمین ډیر په کمزوری غږ وویل: څوك دروازه ټکوی.

حنیفی عذرا د یاسمین سره څملوله او دروازی ته ورغله چی وازه یی کړه سعید مخامخ ولاړ ؤ.

حنیفی په خفګان او اندیښنه وویل: ظهیر چیرته دی! هغه را نه غی؟

د یاسمین کوټه که څه هم د بهر دروازی نه ډیره لری وه، خو د حنیفی خبری د یاسمین غوږو ته رسیدلی وی، د سعید د نامه په اوریدو یی نژدی زړه چاودیدلی ؤ او په یوه شیبه کی زرګونه خیالونه په ذهن کی وروګرځیدل، هغی په خپل درزیدونکی زړه لاس ونیول او له بستری نه جګه شوه، په لړزیدلیو ګامونو له کوټی نه راووته او د حنیفی نه دوه دری ګامه شاته ودریده، حنیفه په دروازه کی ولاړه وه او تر اوسه یی سعید ته کتل څکه د یاسمین له راتګه خبره نه شوه او سعید چی په دروازه کی بهر ولاړ ؤ یاسمین یی نه لیده.

حنیفی خپله پوښتنه تکرار کړه: ظهیر ولی را نه غی؟

خو سعید چوپ ؤ، بیایی سر اوچت کړ حنیفی ته یی وکتل څه یی ویل غوښتل خو ژبه یی په واك کی نه وه، په غټو غټو ښکلیو سترګو کی یی اوښکی وځلیدی او په ښکلی مخ یی د غیر معمولی غم او ویر کرښې جوړې شوې.

حنیفی بیا وویل: سعیده ووایه!

سعید: هغه شهید شو. زه افسوس کوم چی ژوندی راغلم او بیا یی له سترګو اوښکې راوخوټیدې.

سعید لا خپله خبره نه وه پوره کړې چې حنیفې شاته یوه کریږه واوریده او په ځمکه د څه شي د غورځیدو غږ یې واورید. حنیفه وارخطا شوه شاته یې وکتل، سعید هم حیران شو انګړ ته ورننوت یاسمین پړ مخې پرته وه.

سعید زر راپورته کړه، د ننه یې کوټې ته یوړه او په بستره یې څملوله، د هغې د په هوش راوستلو هڅه یې وکړه، کله چې مایوس شو د طبیب راوستلو لپاره یې بهر ته منډه واخستله لږ ځنډ وروسته چې بیرته راستون شو په انګړ کې یې دیرې ښځې ولیدې چې راټولې دي، چا طبیب ته وویل: نور ستا ضرورت نشته، هغه ولاړه!

ماښام نژدې ؤ چې د ښار قاضي د یاسمین جنازه وکړه د ظهیر د شهادت خبر هم مشهور شو، هغه ته هم د مغفرت دعا ګانې وشوې، له دې نه وروسته د ظهیر او یاسمین د کم عمره یادګار د عمر اوږدیدو دعا وشوه.

*****

(۷)

سعید په همدې ورځ عذرا یوې دایې ته وسپارله او حنیفې ته یې وویل چې که ته د ظهیر په کور کې اوسیږې نو زه به د کور خرڅ درکوم، او که زما کورته ځې هم زه به دې خدمت کوم.

خو حنیفې وویل: زه حلب ته خپل کورته ځم، هلته زما یو ورور اوسیږي. که مې هلته زړه ونه لګید بیا به له تاسره ولاړه شم.

سعید د حنیفې د سفر بندو بست وکړ او پنځه سوه دیناره یې ورکړل رخصت یې کړه دوه کاله وروسته سعید عذرا خپل کورته راوستله او پخپله یې پالنه پیل کړه، او کله چې د باغیانو پر خلاف فارس ته د نوې سفر لپاره تلو نو عذرا یې صابرې ته وسپارله.

وړوکتوب

د کلي د خرما په باغونو کي يوه ويياله تيزه شوي وه، د کلي خلکو څارويو ته د اوبو ورکولو لپاره د دي وياله په يوه څنډه کي يو ډنډ جوړ کړي ؤ چي د ويالي له اوبو نه به تل ډك ؤ، د دغه ډنډ په شاوخوا د خرما ګڼو ونو يوه زړه وړونکي منظره جوړه کړي وه، د کلي هلکان به زياتره د دغه ډنډ غاړي ته راتلل او لوبي به يي کولي.

يوه ورځ عبدالله ، نعيم او عذرا د کلي له نورو هلکانو سره د لته لوبي کولي. عبدالله له خپلو همځولو هلکانو سره په ډنډ کي لمبل، نعيم او عذرا به لوی هلکان په لامبو ليدل او ورته خوښ وو، نعيم په هيڅ خبره کي ځان تر خپل ورور کم نه ګاڼه، هغه تر اوسه پوري لامبونه وه زده کړي، خو چي عبدالله يي په لامبو وهلو وليد بي تابه شو عذرا ته يي وکتل ويي ويل: عذرا راځه موږ هم ولامبو!

عذرا ځواب ورکړ: مورجانه خفه کيږي.

نعيم: له عبدالله نه ولي نه خفه کيږي چي له موږ نه به خفه کيږي.

عذرا: هغه لوی دی لامبو يي زده ده، ځکه مورجانه نه تري خفه کيږي.

نعيم: موږ به ژورو اوبو ته نه ورځو، راځه!

عذرا سر وخوځاوه ويي ويل: او هو!.

نعيم: ته ويريږي؟

عذرا: نه ، ولي؟

نعيم: نو بيا راځه!

څرنګه چي نعيم په هيڅ خبره کي ځان تر عبدالله کم نه باله بلکي له هغه

نه یی د وړاندی توب هڅه کوله همدغسی عذرا ځان تر نعیم کم نه ګڼه او د نعیم په وړاندی یی په خپله کمزوری او ناتوانی اعتراف نه کاوه، نعیم لاس ور اوږد کړ او عذرا یی ترلاسه ونیوه او په اوبو ور ګډ شول، په څنډه کی اوبه ډیری ژوری نه وی، خو دوی ورو ورو ژورو اوبو ته ورننوتلی کیدل.

عبدالله او نور هلکان د ډنډ په بله غاړه په یوه نسکوره شوی خرما ختل او په اوبو کی یی توپونه وهل، د عبدالله هغه وخت دوی ته پام شو چی اوبه یی تر غاړو پوری رسیدلی وی او دواړو یو د بل لاس نیولی ؤ. عبدالله وویریده او چیغی یی پیل کړی خو د ده د غږ له اوریدو نه وړاندی نعیم او عذرا په ژورو اوبو کی لاس او پښی وهل، عبدالله په بیړه په لامبو د هغوی په لور ورغی، د ده له ورتګ نه وړاندي د نعیم پښی ځمکی ته ورسیدلی خو عذرا لا غوټی خوړلی. عبدالله چی له نعیم نه ډاډه ؤ د عذرا په لوری ورغی.

هغی لا لاس او پښی وهل، چی عبدالله ورننوتلی شو د هغه تر مټ یی لاسونه راتاو کړل او ځان یی پری ونښلاوه.

عبدالله د دی له بوج سره یو ځای د لامبو توان نه درلود، عذرا کلکه ور پوری نښتی وه او د ده لاس پوره نشو خوځیدلی، دواړه دوه دری ځلی په اوبو کی غوټه او ډوب شول او بیا راووتل په دی ځند کی نعیم څنډی ته رسیدلی ؤ، له نورو هلکانو سره یو ځای یی چیغی پیل کړی یو شپون د اوښانو د اوبولو لپاره ډنډ خواته راروان ؤ او چی د هلکانو چیغی یی واوریدی ورمنډه یی کړه او چی د ډنډ له څنډي یي عبدالله او عذرا ولیدل له جامو سره یي ځان اوبو ته وروغورځاوه، په دي ځند کي عذرا بي هوښه شوه او د عبدالله مټ یی پریښود او هغه په یوه لاس عذرا د سر تر ویښتانو ونیوله او په بل لاس یي لامبو وهله، شپون په بیړه عذرا له اوبو نه پورته کړه، عبدالله چي د عذرا له بوج نه بیغمه شو ورو ورو یي د څنډي په لوری په لامبو ځان ورساوه، شپانه عذرا له اوبو نه راوایستله او په بیړه یی د صابری د کور په لور یووړه، عبدالله چی له ډنډ نه راووت نعیم یی جامی ورووړی، عبدالله جامی واغوستی او په غوسه یی نعیم ته وکتل، هغه له پخوانه وارخطا ؤ چی وروور یی په غوسه ورته وکتل په سلګو شو، عبدالله

نعیم په ژړا ډیر لږ لیدلي ؤ، اوس یې اوښکې د زړه د نرمولو لپاره کافي وې ورته ویې ویل: ته ډیر بې عقل یې څه کورته! نعیم په سلګو وویل: مورمې وهي زه نه ځم.

هغه تسلي ورکړه ورته ویې ویل: نه دې وهي ځه!

د عبدالله د تسلي الفاظ یې چې واوریدل د نعیم اوښکې ودریدې او په وروو پسې کورته روان شو.

شپانه چې عذرا د صابرې کره ورسوله د صابرې پریشاني او وارخطایي ډیره زیاته وه، د ګاونډیو کورونو څو نورې ښځې هم ورټولې شوې وې، د ډیرې هڅې نه وروسته یې عذرا په هوښ راوستله، صابرې بیا شپانه ته وکتل ویې ویل:

دا به د نعیم شرارت وي. زه له عذرا سره د ده په بهر وتلو تل ویریدم. ورمه ورځ یې د یوه هلك سر مات کړی ؤ، ښه ده چې نن کورته راشي زه به ورسره ګورم.

شپانه ورته وویل: په دې کې د نعیم څه قصور نشته، هغه بیچاره د ډنډ په غاړه ولاړ ؤ چیغې او فریادونه یې وهل، ما د ده غږ واورید او په منډه ورغلم، هلته ستا مشر زوی عذرا تر ویښتانو نیولې وه او دې غوټې خوړلې.

صابرې په حیراني وویل: عبدالله! هغه خو داسې شوخ نه دی.

شپانه وویل: ما چې نن د هغه دا حرکت ولید حیران شوم، که زه په موقع نه وای وررسیدلی نو ده به دا معصومه ډوبه کړې وه، په دې کې عبدالله کورته وروورسید، نعیم ورپسې سرځوړند روان ؤ. کله چې عبدالله له صابرې سره مخامخ شو نعیم یې غلې تر شا ولاړ ؤ.

صابرې په غوسه وویل: عبدالله لرې شه زما له سترګو ځان پناه کړه، ما ګومان کاوه چې ته خو هوښیار یې، خو ته نن له نعیم نه هم څلورګامه وړاندې شوی.

عذرا دې د ډوبولو لپاره درسره بیولې وه؟

عبدالله چې په تو له لاره د نعیم د ژغورلو سوچونه کړي وو له دې نوې حالت سره په مخ کیدو حیران شو، هغه وپوهیده چې د ده د وړور قصور د ده پر سر ورتپل شوی دی. هغه شاته وکتل د وړوکي وړور په سترګو کې دا

هیله وه چی ومی ژغوره!

عبدالله د هغه د ژغورنی لپاره همدا لاره ولیده چی گناه په خپله غاړه واخلی. دا سوچ یی وکړ او چوپ پاتی شو، او د مور منت او ترټل یی په چوپه خوله زغمل.

*****

(۲)

د شپی مهال د عذرا له زکام سره تبه هم شوه، صابره یی سرته ناسته وه نعیم هم ډیر غمجن هلته ناست ؤ. عبدالله د ننه ورغی او چوپ د صابری تر شاه ودرید، صابره له هغه نه ناخبره وه او د عذرا سر یی چاپی کاوه. نعیم د لاس په اشاره عبدالله ته ویل چی له هغه ځایه ولاړشی، هغه ته یی خپل سوک وربنود چی ولاړ شه که نه خیر دی نشته، عبدالله د هغه د اشاروپروا ونه کړه او په انکار یی سروخوځاوه.

صابری چی نعیم په اشاره ولید عبدالله ته یی وکتل، عبدالله د مور د غضبناکو کتونه وویریده.

بیایی وویل: اوس عذرا څنګه ده؟

صاپره له پخوا نه له غوسی نه ډکه وه، نور یی زغم نه درلود ویی ویل ته ودریږه اوس یی دربنیم! او بیا راپاڅیده عبدالله یی تر غوږ ونیو بهر ته یی بوت، د انګړ په یوه ځواکی طبیله وه، صابری عبدالله دروازی ته بوت ورته ویی ویل: د عذرا د لیدو لپاره ځکه راغلی چی هغه تر اوسه ولی مړه شوی نه ده!

ته به شپه همدلته تیروی، عبدالله ته له دی حکم اورولو نه وروسته صابره بیرته راغله د عذرا سرته کښیناسته، کله چی نعیم په ډوډی کښیناست له لومړی گولی سره یی وروړ ور په یاد شو او مړی یی په ستونی کی کلکه ونښته، هغه په ویره ویره له مور نه وپوښتل:

مورجانی وروړ می چیرته دی؟

صابره: هغه به نن شپه په طبیله کی تیروی.

نعیم: مور جانی زه به ډوډی ورورم بیا به راشم.

صابره: نه! که هغه ته ورغلی نو د ځان خیر دی غواړه.

نعیم څو ځلې مړی اوچته کړه خو خولې ته به یې یووړه بیرته به یې پریښوده.

صابرې پوښتنه وکړه: ولې یې نه خورې!

نعیم زر ځواب ورکړ: خورم یې موری او بیا یې یوه مړی په خوله کړه صابره د ماسخوتن د لمانځه لپاره اوچته شوه او چې کله بیرته راستنه شوه نعیم یې هماغسې ناست ولید ورته ویې ویل:

نعیمه! تا نن ډیر ځنډ وکړ تر اوسه دې دوډی نه ده خوړلې.

نعیم ځواب ورکړ: ومې خوړه موری!

صابرې لوښې چې هماغسې له خوړو ډك وو پورته کړل او په بله کوټه کې یې کیښودل او نعیم ته یې وویل چې ولاړ شه ویده شه، نعیم ولاړ په خپله بستره وغځیده، کله چې صابره په لمانځه ودریده نو دې غلې جګ شو او خپ خپ بلې کوټې ته ولاړ هغه خواړه یې واخستل او طویلې ته ولاړ، عبدالله په اوخور ناست ؤ او د یوه آس پر مخ یې لاس واهه. د سپوږمۍ رڼا د وره له لارې د عبدالله پر مخ لویدلې وه. نعیم یې خواړه په مخ کې کیښودل او ویې ویل: مورجانه په لمانځه ولاړه ده زر زر یې وخوره.

عبدالله نعیم ته وکتل او په موسکا یې وویل: یو یې سه زه یې نه خورم.

نعیم : ولې ! له مانه خفه یې؟ او په سترګو کې یې اوښکې ډنډ شوې.

عبدالله: نه نعیمه! دا د مور حکم دې ته ورځه!

نعیم: زه نه ځم زه هم همدلته پاتې کیږم.

عبدالله: ورځه نعیمه! مور به دې ووهي.

نعیم: نه، زه نه ځم او بیا له عبدالله سره غاړه غړې شو.

د نعیم په اصرار عبدالله چوپ شو.

هلته صابرې لمونځ خلاص کړ، د مورتوب مینې یې صبر او زغم پای ته ورساوه. له ځانه سره یې وویل: اوه! زه څومره ظالمه یم! او بیا د طویلې په لوری ولاړه. نعیم چې مور ولیده چې ورغله نو د غلې کیدو پر ځای یې ورمنډه کړه او په پښو کې یې ولویده چیغې یې کړې:

موری! د وروری څه ګناه نشته، عذرا ما ژوړو اویو ته بیولې وه، ورور جان خو مې ژغورله.

صابره لږ څنډ پریشانه ولاړه وه بیا یی وویل: زما هم همدا گومان ؤ عبدالله دلته راشه.

عبدالله جگ شو ورغی، صابری له مینی نه په تندی ښکل کړ او سریی په سینه پوری جوخت کړ.

عبدالله وویل: موری! نعیم معاف کره.

صابری نعیم ته وکتل ویی ویل:

زویه تا ولی په خپله غلطی اعتراف ونه کړ؟

نعیم: ماته څه معلومه وه چی ته به عبدالله ته سزا ورکوی.

PROPERTY OF ACKU 8625

صابره: ښه ته دا ډوډی راوړه.

نعیم ډوډی راپورته کره او دری واړه د کور کوټی ته ننوتل.

عذرا ویده وه، هغوی دری واړو یوه هم تر اوسه هیڅ نه وو خوړلی او دری واړه په د سترخوان کښیناستل او ډوډی یی وخوړه.

*****

(۳)

د دی ماشومانو روزنه او پالنه د صابر ی د ژوند تر ټولو په زړه پوری برخه وه، د هغی یوازیتوب سره سره چی د صابری د خاوند د شهادت نه وروسته دی احساساوه اوس د دی ماشومانو په وجه د دوی کور ډیر له رنګینو او شورماشورنه ډك ؤ.

د شپی مهال به چی دې کله د ماسخوتن لمونځ وکړ نو عبدالله، عذرا او نعیم به نژدی ورته کښیناستل او د کیسی اورولو غوښتنه به یی تری کوله. صابری به د کفر او اسلام تر منځ د لومړنیو جنګونو کیسی ورته اوورولی او د رسول الله صلی الله علیه وسلم د ژوند حالات به یی ورته بیانول.

د دی هلکانو د غفلت زمانه تیره شوی وه. د صابری د روزنی په وجه په دوی کی د سپاهی توب د ژوندانه اغیزی ورځ په ورځ زیاتیدی عبدالله چی څومره د نعیم او عذرا نه په عمر کی لوی ؤ هومره له دواړونه سنجیده او دروند ؤ، هغه د عمر په ۱۲ کلنی قرآنکریم او څو لومړنی دینی کتابونه ولوستل، نعیم له یوه پلوه په عمر کشر ؤ او له بله پلوه یی له لوبو سره مینه زیاته وه څکه خو په زده کړو کی تر عبدالله وروسته ؤ، د هغه شوخی او

چالاکی په ټول کلی کې مشهوره وه، په هر ډول لوبه ونه ختلای شوای او په هر ډول سرکش او ګرندی آس سپریدای شوای. په شاتوری آس څو ځله د سپریدو په وخت کې لویدلی وُ خو ده به دا هرڅه په خندا زغمل او په خپل هوډکی به نور هم پوخ شو، په غشی ویشتلو کې هم هغه په ټول کلی کې دومره مهارت درلود چې تر ده مشران هلکان ورته مات وو.

یوه ورځ عبدالله د خپلې مور په مخکې خپل سبق تیراوه، او نعیم لینده او غشی په لاس کې د کوټې په بام ولاړ ؤ یوه او بله خوایی کتل. صابرې ورغږ کړ: نعیمه! دلته راشه. نن دې سبق نه دی یاد کړی.

نعیم: درځم موری!

صابرې بیرته عبدالله ته پام واړاوه، په دې کې یو ټپوس راغی نعیم ډیر زر غشی په لینده کې کیښود او نښه یې پرې ونیوه. ټپوس غشی وخوړاو ملاقونه یې خوړل د صابرې په مخکې راولوید، هغه وویریده پورته یې وکتل، نعیم لینده په لاس کې نیولې وه او په شونډو یې فاتحانه موسکا غوړیدلې وه.

صابرې خپله موسکا غلې کړه ویې ویل: ته ډیر ناپوه یې.

نعیم: نن مې ورورجان راته وویل چې ته په الوتو کې مرغه نشې ویشتلی.

صابره: بنه ته ډیر زړور یې، اوس راشه سبق دې راته تیر کړه.

په څوارلس کلنۍ کې عبدالله د دینی علومو او جنګی فنونو د زده کړې لپاره د بصرې یوه ښوونځی ته رخصت شو، د عذرا د دنیا نیمی خوښی او د مور د مینی نه ډك زړه یوه ټوټه یې له ځانه سره یووړه، د عذرا له نعیم او عبدالله سره بې کچه مینه وه، خو پر دې پوهیدل ګران وو چې په دوی دواړو کې د دې زیاته مینه له کوم یوه سره وه، سترګی یې د کوم په لوری ډیری اوښتې وی، او د کوم یوه غږ یې په غوږونو کې د یوی نغمی په څیر آزانګی کولی.

ظاهراً عذرا هم د دې خبرې پریکړه نه شوای کولی، نعیم او عبدالله د یوه بدن دوه نوممونه وو. له نعیم پرته د عبدالله او له عبدالله پرته د نعیم تصور دې ته محال ؤ، دې په خپل زړه کې د دوی دواړه پر تله کول هم کله نه وو

ازمویلی، د دوی دواړو په موجودیت کی دی ته د دی سوچ ضرورت هم نه ؤ. کله به چی له دوی دواړو نه یو په خندا شو، دا به یی په خنداور شریکه شوه ، او چی کله به یی کوم یو درون‌د او سنجیده ولید دا به هم ورسره همغسی شوه.

بصری ته د عبدالله د تلو نه وروسته دی ته پر داسی خبرو د سوچ موکه برابره شوه، دا پوهیده چی څه موده وروسته به نعیم هم هلته روانیږی. خو دی ته له نعیم نه لری کیدل د عبدالله تر جدایی ډیر گران او له زغم نه وتلی وو، د عبدالله په عمر کی لوی والی او د هغه متانت او دروندوالی د دی په زړه کی هغه ته د درناوی او عظمت احساس راژوندی کړ، دی له هغه سره د مینی نه زیات احترام درلود دی به د نعیم په څیر وړور جان ورته ویل او له ځانه به یی لوړ او اوچت باله په مخامخ کیدو کی به یی یو ډول احترام او متانت مراعات گاوه، د نعیم عظمت هم د دی په زړه کی ؤ، خو له هغه سره یی نژدی د زړه خواله او ساعت تیری د دی سبب شوی چی تر منځ ئی تکلفات لری شی. د دی په نظر عبدالله د لمر په څیر ؤ چی له ښکلا سره سره څوك پوړته ورته کتلی نه شی او د نژدی ورتلو له خیال سره سره تری ویریږی، خو د نعیم د خولی هره خبره دی ته د خپل زړه خبره ښکاریده.

د عبدالله له تلو سره جوخت د نعیم په عادتونو کی ژور بدلون راغی ښایی د دی لپاره به وو چی صابره د عبدالله جدایی ډیره احساس نه کړی او یا دی هم په بصره کی درس ویلو ته بیتابه ؤ، نعیم د وروکتوب شوخی پریښوده او په سبقونو یی زور واچاوه، یوه ورځ یی له صابری نه وپوښتل: موري! ما بصري ته کله لیږي.

مور ځواب ورکړ: زویه ته تر څو لومړنی زده کړی پای ته ونه رسوی زه دی بصری ته نشم استولی، که دی واستوم نو بیا به خلك وایی د عبدالله وړور ناپوه دی. پر آس د سپریدو او د غشی ویشتلو نه پرته په هیڅ نه پوهیږی.

د مور الفاظ د نعیم په حساس زړه د نښتر په څیر ښخ شول اوښکی یی راتم کړی ویی ویل: موری! ماته به څوك د ناپوه ویلو جرئت ونه کړی، زه به تول کتابونه په همدی کال پای ته رسوم.

صابری په مینه د نعیم پر سر لاس کښېښود ویې ویل: زویه ستا لپاره هیڅ کار سخت نه دی، خو مصیبت دا دی چی ته څه نه کوی .
نعیم: خامخا به یی کوم، موري نور به ته زما څه شکایت وانه وری.

* * * * *

(٤)

د روژی په رخصتی کی عبدالله کورته راغی، هغه پوځی جامی اغوستی وی، د کلی هلکانو چی دی په دی جامو کی ولید ورته حیران شول، نعیم چی هغه ولید له خوښی نه په جامو کی نه ځاییده، عذرا به هغه ته له لری لری کتل او ترې شرمیدله، صابری به یی په وار وار تندی ښکل کړ، نعیم له عبدالله نه د مدرسی په باب ډیری پوښتنی کولی، عبدالله ورته وویل چی هلته د لیك لوست نه علاوه زیات وخت د جنگی فنونو او مهارتونو په زده کولو لگیږی، نیزه بازی، توره وهل او غشی ویشتل ورښودل کیږی. د غشی ویشتلو چی نعیم واوریدل زړه یی له خوښیو باغ باغ شو.
نعیم بیا په جوش ورور ته وویل: ورور جانه! ما هم درسره بوځه.
عبدالله: ته تر اوسه ډیر وړوکی یی، هلته ټول هلکان تر تا لوی دی، ته تر یوی مودی پوری باید صبر وکړی.
نعیم له لږ چوپتیا وروسته بیا وپوښتل: ورور جانه! ته به په مدرسه کی په ټولو هلکانو باندی زوړور وې!
عبدالله ځواب ورکړ: نه! د بصری یو هلك زما سیال دی، د هغه نوم محمد بن قاسم دی، هغه په نیزه بازی او توره وهلو کی د مدرسی له ټولو هلکانو نه غوره دی، په توره وهلو کی زه او هغه دواړه برابر یو، زه کله کله ستا یادونه ورته کوم، هغه چی ستا خبری اوری ډیر خاندی.
نعیم: خاندی! هغه په غوسه تندی تر یو کړ، زه به هلته ورشم ورو به ښیم چی زه داسی نه یم چی خلك راباندی وخاندی.
عبدالله چی نعیم په غوسه ولید ورتر غاړی وت، او د هغه د خوشحاله کولو هڅه یی وکړه.
د شپی عبدالله جامی بدلی کړی او ویده شو، نعیم له هغه سره نژدی پروت ؤ او تر ډیره وخته یی چرتونه وهل، کله چی خوب ورغئ نو خوب یی

ولید چې د بصرې له هلکانو سره په غشي ویشتلو او توري وهلو بوخت دی.

سهار له تولو نه وړاندې ویښ شو د عبدالله پوځۍ دریشي یې واغوسته او عذرا یې راویښه کړه:

عذرا وګوره زه په دې دریشي کې څنګه ښکارم.

عذرا جګه شوه کښیناسته نعیم ته یې سر تر پښو وکتل ویې موسکل او ویې ویل: ته په دې جامو کې ډیر ښکلی ښکارې.

نعیم: عذرا زه به هم هلته ولاړ شم او همدا دریشي به اغوندم او ځم به.

د عذرا بڼه غمجنه شوه ویې ویل: ته هلته کله ځې؟

نعیم: عذرا! زه به له مورجانې نه ډیر زر اجازه واخلم.

ښوونځی

د ۲۵ - ۷۵ هـ پورې اسلامي تاریخ له ځینو داسې خونړیو پېښو ډک دی چې په تېرو پېړیو کې ډېرې اوښکې پرې توی‌ې شوې او یاد به یې په راتلونکې کې هم د اوښکو اوسلګیو نه پرته تازه نه شي، هغه تورې چې د خدای(ج) په نامه اوچتې شوې وې د خدای(ج) د نوم اخستونکو د ورمېږونو پرې کولو لپاره چلیدې، دغه خطر ورځ په ورځ زیاتیده چې هغه مسلمانان چې په څو کلونو کې د بریښنا په څېر د نړۍ ګوټ ګوټ ته ورسیدل بېرته په همغه توندۍ د عربو ټاټوبي وزمې ته را محدود نه شي، په هغه وخت کې بصره او کوفه د ډول ډول دسیسو مرکز ؤ، مسلمانانو خپل لومړنۍ روایات پرېښي وو او د جهاد له جذبې یې مخه اړولې وه، دوی ته د خپلو ذاتي ګټو او خپلو روا او ناروا آرزوګانو پرته نور هیڅ معتبر نه وو، مسلمانانو ته په یوه مرکز د راټولیدو لپاره یوه اوسپنيز لاس ته ضرورت ؤ.

د عربو په بیابان کې یوه اورغورځوونکي غره خو له خلاصه کړه او د دې اورغورځوونکي غره هیبتناکو لمبوته د عربو او عجمو د بغاوتونو سکروټې هیڅ شوې او ټول یې تر خپلو سکروټو لاندې چوپ کړل، دغه اورغورځوونکی غر حجاج بن یوسف ؤ.

هغه بې اندازه سخت سړی، بې رحمه او ظالم ؤ، خو تقدیر د مسلمانانو د خپلمنځي اختلافونو دله منځه وړلو او د مسلمانانو د لښکرو د آسونو مخه ختیځ او لویدیځ لورته اړولو کار له ده نه واخست.

حجاج بن یوسف د مسلمانانو دوست هم ؤ او بد ترین دښمن هم، دوست ځکه چې امن یې ټینګ کړ او د اسلامي لښکر د پرمختګ لپاره یې درې

لوریو ته لاری پرانستلی.

یوه لاره هغه وه چی د مسلمانانو لښکر یی تر فرغانی او کاشغره ورساوه، دوهمه هغه وه چی د مسلمانانو د بخت آسونه یی تر مراکش او فرانسی پوری ورسول.

دریمه لاره هغه وه چی محمد بن قاسم یی تر سند پوری ورساوه.

بدترین دښمن ځکه چی د هغه خونړی توره چی د دښمن او اشرارو لپاره له تیکی راوتلی وه، ډیر ځله له خپلو حدودو واوښته د بی ګناهانو ورمیږونو ته ورسیده ، که د حجاج بن یوسف په لمنه د مظلومانو د وینو داغونه نه وای نو هغه به د تاریخ د ډیرو سترو او عظیمو شخصیتونو څخه یو ؤ هغه یوې داسی بریوکی ته ورته ؤ چی د اسلام د غلیمانو د ازغیو سره یی د اسلام د بڼ ډیر ښکلی ګلونه هم ورسره یوورل.

د ده د دوران یوه برخه ډیره دردناکه او بله برخه یی ډیره په زړه پوری ده، حجاج د هغه توپان په څیر ؤ چی له څپو سره یې ځنې میوه لرونکی ونې هم له بیخه ووزی، خو په غیږ کې غلې وریځ یې په زرګونو تږي او جل وهلی فصلونه او کښتونه اوبوی.

په ۷۵ هـ کال د عربو خپلمنځی جګړی پای ته ورسیدی، مسلمانانو بیا په یوه لاس کی قرآن او په بل کی توره واخستله اواوچت شول، په هغه مهال د حجاج بن یوسف له نامه سره د زید بن عامر د نامه ډنډوری هم وی، زید بن عامر (۸۰) کلن ؤ، په ځوانی کی دی د هغه لښکرو سره ملګری ؤ چی د ایران د کسری او روم د قیصر تختونه یی تر پښو لاندی شول، کله چی د زړبودی کمزوری ده ته د توری اوچتولو ځواب ورکړ نو د ایران په یوه ولایت کی یی د قضا منصب قبول کړ، کله چی په عربو کی بغاوتونه اوچت شول ابن عامر کوفی ته ولاړ او په تبلیغ ئی د هغه ځای د وضعی رغولو هڅه وکړه خو د ده غږ د بیابان چیغه شوه چی بی ځوابه پاتی شی.

ابن عامر چی د کوفی د خلکو بی حسی ولیده نو بصری ته ولاړ خو د هغه ځای وضعی هم له کوفی سره چندان توپیر نه درلود ، غافلو او شریرو افرادو ده ته هیڅ پام ونه کړ، له ځوانانو او بوداګانو نه مایوس ابن عامر خپل امیدونه په ماشومانو پوری وتړل، او خپل ټول توان او پام یی د دوی

زده کړی او روزنې ته واړوه، د ښار نه بهر یې د یوې مدرسې تاداو کښېښود، کله چې په بصره کې امن شو نو د هغه ښار مخورو د ابن عامر سره د مرستې ژمنه وکړه، په مدرسه کې به د دینې کتابونو په زده کړو برسیره د جنګي فنونو او مهارتونو ښودنه هم کیده، حجاج بن یوسف د دې بې ریا خدمت نه ډیر اغیز من شو او د مدرسې ټول لګښتونه یې په ذمه واخستل، زده کوونکو ته یې داس د سپرلې د مهارتونو او نورو جنګي کمالاتو د زده کړې په خاطر ډیر غوره آسونه او وسلې تهیه کړې، په مدرسه کې یې د آسونو د ساتلو لپاره یوه شانداره طبیله جوړه کړه.

شاګردان به هر ماښام په یوه پراخ میدان راټولیدل په عملي ډول به پوځي تعلیم ورکول کیده، د ښار خلك به هم هر ماښام دې میدان ته راټولیدل توره وهل، نیزه بازي او د اس د سپارلې نوې نوې لوبې به یې لیدلې.

سعید چې کله د دې مدرسې شهرت واورید صابرې ته یې لیك واستاوه او مشوره یې ورکړه چې عبدالله دې مدرسې ته راواستوه.

عبدالله په مدرسه کې د ورځې دوه چنده او د شپې څلور چنده پر مختګ کاوه، هغه که په سبقونو کې خپلو ټولو همځولو ته یو مثال و په پوځي تربیه کې هم ډیر ممتاز او وتلی هلك و.

عبدالله لا په دې مدرسه کې دوه کلونه نه وو پوره کړي چې د بصرې زاړه واړه یې په نامه او شهرت خبر شول، ابن عامر هم د خپل زلمي شاګرد د پوځي مهارتونو او ذکاوتونو نه ناخبره نه و.

* * * * *

(۲)

یوه ورځ ماسپښین مهال یو تنکي هلك په اس سپور ښار ته داخل شو د هلك په یوه لاس کې نیزه او په بل کې یې د اس قیضه وه، په ملاتې توره زنګیدله، په غاړه کې یې د غشو توبره او په شا یې لینده وه، د هغه توره د ده له عمر، قد او قوارې نه دیره لویه وه، کم عمره سپور په آس نیغ سپور و او چې هر چا به ولید ورته وبه یې کتل موسکې به شو او وبه یې خندل.

د ده همزولي هلکان ترې راچاپیر شول او دا د تورې او نیزې اچول یې د ده یوه لویه بلله لږ ځنډ وروسته د ده په شاوخوا یوه لویه ګڼه ګونه جوړه

شوه، هلکانو ده ته د وړاندې تلو او یا په شا راګرځېدو لاره بنده کړه، یوه هلك ده ته اشاره وکړه او چیغې یې کړې: سارایې «کوچې»! ټولو نورو هلکانو هم ورسره بدرګه کړه او چیغې یې کړې کوچې، سارایې! یوه بل هلك یوه لوټه اوچته کړه او د هغه په لور یې ورغورځوله، بیا ټولو هلکانو د هغه په تقلید د لوټو ورغورځول پیل کړل.

یوه سرتمبه چې د نورو مشر معلومیده ور وړاندې شو او له هغه نه یې د نیزې اخستلو هڅه وکړه خو هلك نیزه کلکه نیولې وه.او د اس قیضه یې راکش کړه او پونده یې ورکړه، آس په دوو پښو ودرید او ټول هلکان له مخې نه یوه او بله خوا شول، هلك د دې ډلې په مشر پسې آس ورورځغلاوه هغه وارخطا شو او وتښتید، سپاره ورو ورو په هغه پسې اس ورروزغلاوه. نور هلکان له شانه ورپسې ورځغستل، څو په عمر پخو خلکو هم دا ننداره په مینه مینه لیدله او له ماشومانو سره په ډله کې ورشامل شول.

د تښتیدونکې هلك پښه له ډبرې سره ونښته او ولوید، په اس سپور هم د اس جلب راکش کړ، شاته ورپسې ډله هم ودریدله، له ډلې نه یو د پوخ عمر خاوند مالك بن یوسف وروړاندې شو د هغه قد وړوکی او مزبوتی متې یې وې، پر سر یې یوه لویه پګړۍ او د مخې غاښونه یې داسې راوتلې وو چې د خندا ګومان به پرې کیدو، وروړاندې شو له سپاره هلك نه یې پوښتنه وکړه:

ته څوك یې؟

کم عمره هلك ځواب ورکړ: مجاهد.

مالك: ډیر ښه نوم دې دی ته ډیر غیرتی یې.

سپور: زما نوم نعیم دی.

مالك: ته چیرته ځې؟

نعیم: د ابن عامر ښوونځی ته، هلته زما ورور لوست وایی،

مالك: هغوی به اوس د لوبو په میدان کې وي راځه زه هم هلته ځم.

نعیم له مالك سره ملګری شو، څو هلکان تر لږ لارې ورسره ملګری وو بیا ترې راوګرځیدل او ځنې نور په نعیم پسې روان وو.

نعیم له خپل لارښوونکي نه وپوښتل: په میدان کې د غشي ویشتلو لوبه

هم کیږي؟

مالك. هو ته غشي ويشتلای شي؟

نعيم: هو زه په هوا کي الوتونکي مارغه ويشتلی شم.

مالك شاته نعيم ته راوکتل، د نعيم سترګی له خوښی ځليدلی په ميدان کی خلك ځو ځايه ډله ډله راتول وو او د توری چلولو، نيزه وهلو او غشی ويشتلو لوبی يی ليدلی مالك چی وروُرسيد نعيم ته يی وويل:ستا ورور به همدلته وی، ته د لوبو تر پايه هغه نشی ليدای سمدستی دا لوبی وګوره.

نعيم وويل: زه د غشيو ويشتلو لوبه ګورم.

مالك دی د غشی ويشتونکو لوری ته وروست او دواړه د ننداړچيانو په کتار کی ودريدل.

په ميدان کی يوی خواته د لرګی يوه تخته ولاړه وه چی په منځ کی يی يو تور نښان ؤ، هلکان په وار وار راتلل او نښه يی ويشتله، نعيم تر ډيره پوری سيل کاوه او هغوی يی ليدل، زياتره غشی په تخته ونښتل خو په تور نښان يوازی د يوه تنکی ځوان غشی ولګيدل.

نعيم له مالك نه وپوښتل: هغه ځوك دی نښه يی ډيره پخه ده.

مالك ځواب ورکړ: هغه د حجاج بن يوسف وراره محمد بن قاسم دی.

محمد بن قاسم!!

هو ته هغه پيژنی؟

هوکی، هغه زما د ورور ملګری دی، وروړجان می د هغه د ښښی ډيری غوری کولی، مګر دا نښه خو ډيره ګرانه نه ده.

ــ څه ګرانه ده، دا خو ښايی زه هم وويشتلای شم، ته خو دی يو ځل لينده راکړه، د حجاج وراره به فکر کوی چی په دنيا کی نور غشی ويشتونکی نه دی پاتی.

دا يی وويل او بيا يی له نعيم نه لينده واخستله يو غشی يی هم ورکړ مالك ور وړاندی شو، لينده يی سمه کړه، خلکو چی ورته وکتل ويی خندل. مالك په خپلو ريږديدونکو لاسونو لينده کش کړه او غشی يی پريښود، چی د هدف د تختی پر ځای لږ وړاندی په ځمکی ولګيد او ښخ شو.

ننداړچيانو په زوره زوره وخندل، مالك شرمنده بيرته شاته شو او لينده

یې نعیم ته ورکړه، محمد بن قاسم په موسکا ورغی له ځمکې نه یې غشی را اوچت کړ وړاندې ورغی مالك ته یې ونیو او ویې ویل: یو ځل بیا کوشش وکړه.

د مالك په تندي خولې راغلې، په وارخطایی یې له محمد بن قاسم نه غشی واخست نعیم ته یې ونیو، د مالك له دې کار سره د خلکو پام نعیم ته ورواوښت، او یو له بل سره یې پسپسکې پیل کړې نعیم ته یې کتل، محمد بن قاسم همداسې موسکی وروړاندې شو نعیم ته یې وویل: ته دې هم خپل شوق پوره کړه، خلکو په زوره زوره وخندل.

نعیم د هغه طنز او د خلکو خندا ونه زغملی شوه، زر یې نیزه په ځمکه ښخه کړه غشی یې په لینده کې کیښود او خوشی یې کړ، غشی د تختې د تور نښان په منځ کې ونښت، یوه شیبه په ګڼه ګونه چوپتیا خوره شوه او بیا یو شور ګډ شو، نعیم بل غشی راواخست او په لینده کې یې کیښود، خلکو خپل ځایونه پریښودل او په هغه ورټول شول، د هغه بل غشی هم د نښې په منځ ونښت له څلورو خواونه د آفرین آفرین چیغې پورته شوې، نعیم خلکو ته وکتل او ویې لیدل چې ټول په سترګو سترګو کې د عقیدت ګلونه پرې شیندي، محمد بن قاسم موسکی وروړاندې شو د نعیم لاس یې په لاس کې ونیو ویې پوښتل: نوم دې څه دی!

: ماته نعیم وایي.

: نعیم، نعیم بن...

: نعیم بن عبدالرحمن!

: ته د عبدالله ورور یې؟

: هوکې!

: دلته څه وخت راغلی؟

: همدا اوس.

: له عبدالله سره دې نه دی لیدلی؟

: تر اوسه نه.

: ستا ورور به د نیزې وهلو او یا توری وهلو تمرین کوي ته توره چلولی شې؟

ما په کلي کې د توري چلول زده کول.

ستا غښې ویښتل مې چې ولیدل دا مې احساس کړه چې په توره وهلو کې به هم مهارت ولرې، نن به له یوه هلك سره مقابله کوې، د مقابلې د نوم په اوریدو د نعیم په رګونو کې وینه توده شوه پوښتنه یې وکړه: څومره لوی دی؟

له تانه ډېر لوی نه دی، که له چالاکۍ نه کار واخلې له هغه نه د لوبې ګټل تاته ګران نه دي.

هو ستا توره لږ درنه ده، زغره دې هم نویه ده، زه به یې اوس انتظام درته وکړم ته دې له آس نه کوزشه.

محمد بن قاسم یوه تن ته د ده د زغرې، تورې او خول د راوړلو امر وکړ.

*****

(۳)

لږ څنډ وروسته نعیم یوه نوې زغره اغوستې او یوه سپکه توره یې په لاس کې وه د نندارچیانو په لیکه کې ولاړ ؤ او د ابن عامر د شاګردانو د تورې وهلو تمرین ته یې کتل، د ده پر سر یوناني خول ؤ چې مخ یې تر ژامو پورې پټ ؤ، ځکه خوله هغو کسانو نه پرته چې ورسره راغلي وو چاته دا معلومه نه وه چې دی یو پردی دی او نوی راغلی،

ابن عامر له نندارچیانو نه لرې ځانګړی ولاړ ؤ او خپلو شاګردانو ته یې لارښوونه کوله، د یوه هلك مقابلې ته څو تنه نور په وار وار راووتل خو تول مات شول، ده هر نوی حریف په یوه نه یوه چل لاندې کاوه، او ماتې ته یې مجبورول، بالاخره ابن عامر محمد بن قاسم ته وکتل او ورته ویې ویل: محمده! ته چمتو نه یې؟

محمد بن قاسم ورواړاندې شو غلی یې ابن عامر ته څه وویل، ابن عامر په موسکا نعیم ته ورغی او د هغه په اوږه یې په مینه لاس کېښود ویې ویل: ته د عبدالله ورور یې؟

:هوکې!

:له دې هلك سره مقابله کوې؟

: زه ډېر په توره وهلو بلد نه یم، او بیا دا هلك له مانه لوی هم دی.

: هیڅ پروا نلری.

: مگر زما ورور چیرته دی؟

: هغه هم همدلته دی، تا به له هغه سره مخ کرم یو ځل له دی هلك سره مقابله وکره.

نعیم په نه زړه میدان ته راووت، نندارچیان چی تر اوسه پوری چوپ ولاړ وو یو له بل سره یی خبری پیل کړی.

ددوی توری یو له بله وجنگیدلی، او د هغوی چکاچك ورو ورو زیات شو، د نعیم سیال تر څه وخته نعیم ورږوکی باله او یوازی د ده د گوزار دفاع یی کوله، خو ناڅاپه نعیم یو قدم مخکی شو او پر هغه یی داسی گوزار وکړ چی ورته چمتو نه ؤ، د نعیم توره د هغه له توری نه وښوئیده او په خول یی ولگیده:

نندارچیانو د آفرین چیغی پورته کړی، د نعیم د سیال لپاره دا گوزار له توقع نه لوړ ؤ، هغه په غوسه شو او په غوسه کی یی څو مزبوت گوزارونه پر نعیم وکړل، نعیم شاته څو-گامه واخستل. د څو گامه شاته کیدونه وروسته د نعیم پښه ونښته او ستونی ستغ ولوید، د هغه سیال په فاتحانه انداز په دی انتظار ودرید چی نعیم رااوچت شی خو نعیم په غوسه شو او د توری وهلو د اصولو پر خلاف یی په ډیری توندی پر مقابل هلك وارونه کول، کله چی هغه نعیم په دی حالت کی ولید نو په پوره زور یی توره وځرخوله او په نعیم یی وار وکړ، هغه یی په توره مخه نیول غوښتل خو توره یی له لاسه لری ولوید؛ نعیم پریشانه یوی او بلی خواته وکتل ابن عامر او محمد بن قاسم په موسکا ورورانډی شول ابن عامر یو لاس د خپل شاگرد او بل د نعیم په اوږه کښیښود او نعیم ته یی وویل: راځه اوس دی له ورور سره ووینه.

نعیم: سهی ده، هغه چیرته دی؟

ابن عامر د بل هلك له سرنه خول لری کړ او ویی ویل: دلته گوره! نعیم وویل ورورجانه، ورورجانه! او بیا عبدالله ته ورترغاړی وت، عبدالله چی محمد بن قاسم د پریشانی په حالت کی ولید ورورانډی شو د نعیم له سره یی خول لری کړ او ویی ویل: عبدالله دا نعیم دی، کاشکی دا زما ورور وای.

*****

(٤)

د صابري د زړه ټوټو د ابن عامر غوندي استاد تر سیوري لاندي ډیره غیر معمولي جسمي، ذهني او معنوي ترقي کوله، په ښوونځي کي د عبدالله نوم د ټولو نه وړاندي راتلو، خو په لوبو کي د نعیم نوم ترهر چا وړاندي ؤ، محمد بن قاسم به کله کله د سپالیو میدان ته راتلو او نعیم به په ځینو برخو کي د هغه پر برتري اعتراف کاوه.

محمد بن قاسم په توره وهلو کي په نعیم باندي ؤ، په نیزه وهلو کي دواړه برابر وو، په غشي ویشتلو کي نعیم برلاسی ؤ. محمد بن قاسم له وړوکتوبه ځان د داسي خصلتونو اهل ثابت کړی ؤ چي ابن عامر به ویل دی د کوم لوی کار لپاره پیدا شوی دی.

له عبدالله او نعیم سره د محمد بن قاسم د دوستي ریښي مزبوتي شوی ظاهراً د محمد بن قاسم په نظر دواړه یو شان وو، خو عبدالله پخپله دا احساسوله چي نعیم هغه ته ډیر ورنژدی دی، د نعیم په ښوونځي کي د شاملیدو اتمه میاشت وه چي محمد بن قاسم تري فارغ شو او په پوځ کي شامل شو.

د محمد بن قاسم له فارغیدو وروسته د نعیم یو بل کمال هم راښکاره شو، په هفته کي به یوه ورځ د مدرسي شاگردانو په یوه موضوع بحث او مناظره کوله، موضوع به ابن عامر پخپله ټاکله، نعیم هم د خپل ورور په تقلید په مناظره کي برخه واخستله، خو په لومړي ځل هغه څو گوډي ماتي جملي وویلي او له شرمه یي غلي منبر پریښود، نورو هلکانو ملندي پري وهلي. ابن عامر تسلي ورکړه، خو هغه ټوله ورځ خفه ؤ، د شپي هم په یوه او بل لټ اوښت سهار وختي له بستري نه جگ شو او بهر ووت، تر ماسپښین پوري د یوي خرما ونې لاندي ناست ؤ او خپله وینایی تکراروله، راتلونکي هفته یي بیا په مناظره کي برخه واخستله او د یوي احساساتي وینا په ترڅ کي یي حاضرین ټول په حیرت کي ډوب کړل، له دې وروسته د ده بې زړه توب لري شو، او په هره مناظره کي یې په ښه جرئت برخه اخستله، په زیاترو داسي مناظرو کي عبدالله او نعیم دواړو برخه اخستله،

يوه به د موضوع په تاييد خبري وکړي او بل به يې پر خلاف کولي ، د ښار خلکو چې د دوی د جنګي فنونو جوهر ليده او مينه يې ورسره درلوده اوس يې د دوی د ويناګانو له اوريدو سره هم مينه درلوده، ابن عامر د نعيم په رګونو کې د تودی وينې او حربي فنونو پر کمالاتو سربيره دا هم وليدل چې نوموړي اورژبي وياند او خطيب دی، نوموړی د ده د دی استعداد د ښې روزنې لپاره ډيره هڅه وکړه، نعيم په څو ورځو کې نه يوازې د مدرسې د غوره خطيب بلکې په بصره کې دمنلي خطيب په حيث ځان وښود.

د ابن عامر شاګردان ورځ په ورځ زياتيدل، د ده د لوړو ارادو په مخ کې د ده ناروغي او بوډاتوب يو ديوال ؤ، هغه د بصري له والي نه وغوښتل چې د مدرسې لپاره يې يوه تجربه کار استاد ته ضرورت دی، د بصري والي د دی کار لپاره د سعيد نه موزون څوک ونه ليدل، سعيد هغه مهال د قبرص والي ؤ، حجاج د خلافت له درباره هيله وکړه چې سعيد ته امر وکړي چې بصري ته ځان ورسوي.

نعيم او عبدالله پوهيدل چې يو نوی استاد را روان دی، خو دوی پر دی نه وو خبر چې دا د دوی خپل ماما دی، سعيد د قبرص د يوی نوی مسلماني شوی کورنۍ له يوی پيغلې سره واده کړی ؤ، هغه لومړی له خپلې کډې سره صابرې ته ورغی او څو شپې يې چې تيرې کړې بيا بصرې ته راغی، چې کله ښوونځي ته راغی په ټول توان يې په کار پيل وکړ، او چې کله پر دی پوه شو چې د ښوونځي ډير غوره زده کوونکي د ده خپل خوريونه دي نو ډير خوښ شو.

څو مياشتې وروسته عبدالله د خپل ټولګي له يو شمير نورو زده کوونکو سره فارغ شو، کله چې د دوی د رخصتۍ ورځ شوه ابن عامر د معمول په خير د دوی د خدای پامانۍ په وياړ غونډه جوړه کړه، د بصري والي په دی غونډه کې شريک شو، په فارغو شاګردانو د خلافت د دربار له خوا لشونه او وسلې وويشلې شوې.

ابن عامر په الوداعي خطبه کې دوی ته په خطاب کې وويل:

ځوانانو! نور د حوادثو په دنيا کې ستاسو د ګام ايښودلو مهال رارسيدلی دی، زما اميد دی چې ستاسو هر يو به دا ثابته کړي چې زما زيار

بې ځایه نه ؤ، ماته اوس د هغو تولو خبرو د تکرار ضرورت نشته چې څو ځلې مې پخوا درته تکرار کړې دي، یوازې خپلې څو خبرې بیا تکراروم ځوانانو! ژوند یو پر له پسې جهاد دی او د یوه مسلمان د ژوند بختور کار دا دی چې د خپل مولا او پروردګار د خوښۍ او رضا لپاره سربښندنې ته تیار شي، تر څو ستاسو زړونه د جهاد د سپیڅلې جذبې نه ډك وي نو دنیا او آخرت دواړه به درته روښانه ښکاري، تاسو به په دنیا کې سرلوړي او برلاسي وئ، او په آخرت کې به هم تاسو ته د جنت دروازې خلاصې وي.

په یاد ولرئ ، که له دې جذبې نه تاسو محروم شوئ، نو په دنیا کې به هیڅ د آرام او سکون ځای ونه ګورئ او آخرت به هم درته تر نظره تیاره شي، کمزوري به تاسو داسې راښکیل کړي چې لاس او پښې به نشي خوځولی، د کفر هغه قوتونه چې مجاهدینو ته د ذرونه هم ورو کي او بې ارځښته وي تاسو ته به د لویو لویو کمرونو په څېر ښکاري.

د دنیا چالاك او شیطاني ځواکونه به تاسو مغلوب کړي او تاسو به مریونه کړي، د ظلم تر پنجو لاندې به راشي او تاسو به له هغې نه د خلاصون لاره نه لرئ. تاسو به هغه مهال هم ځانونه مسلمانان بولئ خو تاسو به له اسلام نه ډیر لرې یاست.

په یاد ولرئ، په صداقت باندې له ایمان راوړلو سره که ستاسو په زړونو کې په صداقت د قرباني جذبه راویښه نه شي نو وپوهیږئ چې ستاسو ایمان کمزوری دی، د ایمان د قوت لپاره د اور او وینو له سمندر نه تیریدل ضروري دي.

کله چې تاسو ته مرګ تر ژوند غوره شو نو وپوهیږئ چې ژوندي یاست. او کله چې د مرګ ویره ستاسو د شهادت په مینه غالبه شي نو ستاسو حالت به د هغه مړي په شان وي چې په قبر کې د ساه ایستلو لپاره لاس او پښې وهي.

ابن عامر په یوه لاس قرآن پورته کړ ویې ویل:

دا امانت د قدوس خدای(ج) لخوا د مدینې سردار ته رالستول شویدی او هغه صلی الله علیه وسلم په دنیا کې د خپلې ذمه واری له پوره کولو نه وروسته دا امانت موږ ته پریښی ، حضرت رسول الله صلی الله علیه وسلم

په خپلې مبارک ژوند کې دا ثابته کړې چې موږ د دې امانت ساتنه د متو د زور او د توري د دم نه پرته نشو کولی، کوم پیغام چې تاسو ته رسيدلی دی تاسو يې د نړۍ گوټ گوټ ته ورسوی.

ابن عامر خپلې خبرې پای ته ورسولې او کښيناست او بيا حجاج بن يوسف د جهاد مسئله په ډيره فصيحه او خوږه ژبه بيان کړه، بيايي له جيبه يو ليك راويوست او ويې ويل:

دا ليك د مروې د والی لخوا را استول شويدی، هغه د جيحون «آمو» له سيند نه د تيريدو او پر ترکستان د حملی اراده لري، ده نوی پوځ غوښتی دی، زه سمدستی په څو ورځو کې له بصرې نه دوه زره تنه وراستوم، ستاسو په منځ کې څوك شته چې له دې پوځ سره تگ ته تيار وی؟

تولو شاگردانو لاسونه اوچت کړل.

حجاج وويل: زه ستاسو د جهاد د جذبې قدر کوم، خو زه اوس يوازې فارغ شوی زده کوونکی رابلم، زه د دې پوځ مشری د دې مدرسی يوه تنکی ځوان شاگرد ته سپارم، ما د عبدالله بن عبدالرحمن په باب ډير څه اوريدلی دی، ځکه خو زه دغه خدمت ده ته سپارم، ستاسو څخه چې څوك د دې زلمی ملگرتيا کوی په شلو ورځو کې له کورونو نه بيرته بصرې ته ځانونه راورسوی.

ایثـــار

د صابری عادت ؤ چی د سهار له لمانځه وروسته به یی عذرا په مخ کی کښینوله او قرآن شریف به یی ورزده کاوه. د عذرا دغې خوږوالی به کله کله د دوی د گاوندیانو ښځی هم د دوی انگړ ته ورکشولی، له هغې وروسته به صابری د کلی څو نورو نجونو ته هم دینی زده کړی ورښودلی، عذرا به د کور کار کاوه او چی وزگاره به شوه بیا به یی د غشو ویشتلو تمرین کاوه. یوه ورځ چی د معمول په څیر له لمر ختلو نه وړاندی عذرا د قرآن کریم له تلاوت وروسته د صابری له مخی نه جگیدله هغی یی لاس ونیو او له ځان سره یی کښینوله تر لږه ځنده یی له مینی نه په ډك نظر ورته وکتل او بیا یی وویل: عذرا که ته نه وای زما ورځې به ډیرې سختې تیریدې که ته زما لور وای هم ما به له تاسره تر دې زیاته مینه نه درلودای.

عذرا ورته وویل : مورې که ته نه وای نو زه ....!

عذرا له دی نه وړاندی څه ونه ویلای شوای، په سترگو کی یی اوښکی راغلی.

صابرې نور څه ویل غوښتل چې بهر دروازه خلاصه شوه او عبدالله آس تر جلب نیولی ورننوت، صابره جگه شوه څو گامه وروړاندې شوه، عبدالله سلام پرې واچاوه، مور او زوی یو د بل په مخ کی ودریدل، د زوی له څیری نه د مور نظر ډیر لرې ولاړ، له نن نه شل کاله د مخه د عبدالله پلار په همدې بڼه او دریشی کی کورته راتلو.

عبدالله: مورې!

صابرې: څه دی زویه!

ته له پخوانه زیاته کمزوري ښکاري.

نه زویه نن زه باید کمزوری ښکاره نشم.... راوړه زه دی آس وترم بیا به راشم، صابري دا وویل او د آس جلب یی ونیو او په مینه یی د اس په غاړه لاس راتیر کړ.

عبدالله وویل: نه موري دا چیري کیدای شی، او بیا یی د مور له لاسه د اس د جلب اخستلو هڅه وکړه.

صابري وویل: زویه ستا د پلار اس به ماتاره.

خو زه تاته زحمت درکول گناه بولم.

زویه ضد مه کوه پری می ږده.

عبدالله د مور د لهجی تر اغیزی لاندی راغی او آس یی پریښود صابری د اس جلب ونیواو د طبیلی په لوری دوه دری گامه ولاړه چی عذرا ورغله او د آس جلب یی ونیو ویی ویل: موري پریږده زه یی ترم.

صابري په موسکا او مینه عذرا ته وکتل، له څه سوچ وروسته یې د آس جلب عذرا ته پریښود.

عبدالله د رخصت شل ورځی په کور تیري کړې، د کور په حالاتو کې هغه یو ژور بدلون احساس کړ، عذرا به چی پخوا هم له ده سره په احترام مخ کیدله اوس ډیره تری شرمیدله، د عبدالله د رخصتی وروستی ورځ هم راغله، نازولی زوی ته د مور لخوا سوغات د هغه د بابا یوه ښکلی توره وه.

کله چی عبدالله په اس سپور شو عذرا په خپلو گوتو جوړ کړی یو دسمال صابری ته ورکړ او عبدالله ته یی اشاره وکړه، صابره د دي د اشارې په مطلب وپوهیده او دسمال یی عبدالله ته ورکړ، عبدالله دسمال خلاص کړ په سرو وریښمو یی په منځ کی د خدای(ج) د کلام دا الفاظ لیکلی وو:

«قاتلو هم حتی لا تکون فتنة – له هغوی سره تر هغو جنگیږی تر څو فتنه ختمه شی»

عبدالله دسمال په جیب کی کښیښود عذراته یی وکتل، بیا یی له هغه نه سترگی لری کړی مورته یی وکتل او اجازه یی واخیستله.

صابری د مورتوب نرم او نازك احساسات راقابو کړل ویی ویل: زویه نور

تاته زما د نصیحت ضرورت نشته، دا هیڅ مه هیروه چې ته د چا زوی یې، ستا د پلرونو او نیکونو وینې هیڅکله هم له شانهٔ دې څخیدلې، ته به د دوی آبرو ساتې.

*****

(۲)

جهاد ته د عبدالله د روانیدو یو کال پوره شوی ؤ، صابرې ته یې په څو لیکونو کې دا څرګنده کړې وه چې زوی یې د دی د هیلې سره سم میړنې دی او نوم یې ډیر وتلی دی، د سعید د لیکونو او بصرې ته د تلونکو او ورغلینو خلکو له خولې د نعیم په باب هم د ښه شهرت او نامه غږ راتلو نعیم په یوه لیک کې دا احوال ورکړ چې هغه په دې نژدې ورځو کې مدرسه پای ته رسوی او کورته در روان دی.

یوه ورځ صابره د کوم ګاونډی کره تللې وه، عذرا غشی او لینده واخستله او په انګړ کې یې په مختلفو شیانو نښه نیوله، یو کارغه راغی او د دوی د کور دانګړ په خرما کې کښیناست عذرا غشی په ګرت کې کښیښود او په کارغه یې نښه ونیوله، کارغه خطا شو او والوت، هغه لا په الوت کې ؤ چې له بله پلوه غشی راغی پرې ولګید او زخمی کارغه په انګړ کې راولوید، عذرا حیرانه شوه ورځګه شوه د کارغه له بدن نه یې غشی وکیښ یوه او بله خوا یې وکتل، ناڅاپه یې یو خیال په زړه کې ورو ګرځید او زړه یې له خوښیو نه په ټوپونو شو. وړاندې ورغله او د درشل نه بهر یې وکتل، بهر نعیم په اس سپور موسکی ولاړ ؤ، د عذرا په مخ کې د حیا او خوښی سرخی وځلیده، ورووړاندې شوه دروازه یې خلاصه کړه، او بیا یوی خواته ودریده، نعیم له آس نه پلې شو او کورته ننووت.

نعیم له بصرې نه تر کوره په زړه کې د ډیر څه ویلو او اوریدلو له تصمیم سره راغلی ؤ خو د ډیرې هڅې [illegible]وسته یې یوازې دا تر خوله ووتل: عذرا ښه یې؟ او بیا چوپ شو.

عذرا د خواب پر ځای یوه شیبه ده ته وکتل او بیایې سترګې ښکته واچولې.

نعیم بیا جرئت وکړ: عذرا خنګه یې؟

: ښه يم.

:مورجانه چيرته ده؟

:د کومې ناروغې پوښتنې ته تللې ده.

بيا دواړه لږ څند چوپ ودريدل، بيا نعيم وويل:

عذرا ته ما هره ورځ يادولې.

عذرا پورته ورته وکتل خو په پوځې دريشۍ کې يې د حسن او دبدبې نه ډکه مجسمه په مړو سترګو ونه کتلې شوا.

عذرا ته له مانه خفه يې؟

په ځواب کې دې څه ويل غوښتل خو د نعيم با وقاره جلال يې خوله چوپه کړه، بيا يې وويل:

آس دې راکړه زه يې په طبيله کې وتړم، غوښتل يې د خبرو موضوع بدله کړي.

نعيم وويل: نه عذرا ستا لاسونه د داسې کارونو لپاره نه دي او بيا يې پخپله د اس جلب ونيو او د طبيلې په لوري يې روان کړ.

نعيم دري مياشتې په کور پاتې شو، د جهاد لپاره يې د بصرې د حاکم د حکم انتظار کاوه، په کور کې د تمې پرخلاف ډير خوښ نه ؤ، د ځوانې په پيل کې د ده او عذرا تر منځ د حيا يو اوچت ديوال دريدلې ؤ، د وړوکتوب هغه ورځې چې ده به عذرا تر لاس نيولې د کلي په باغونو کې راګرځوله اوس ورته د يوه خوب په څير معلوميدې، د عذرا هم همدغه حالت ؤ، نعيم د دې د وړوکتوب ملګرې اوس ورته ډير بدل معلوميده، د هغه په چلند کې تکلف د لږ کيدو پر ځای ډيريدو، نعيم خپل جسم او اروا په زندان کې ګڼله او په زړه يې يو بوج احساساوه. عذرا د ده د زړه په تارونو کې د مينې خوږه نغمه رابيداره کړې وه، هغه غوښتل چې د دغې بهارايي جوړې په مخکې خپل زړه تش کړي، خو حيا اجازه ورنه کړه خو بيا هم دواړو د يو بل د زړه درزا احساسوله.

د نعيم د کورته راتګ نه څلور مياشتې وروسته عبدالله په رخصت راغی او د صابرې د کور شور او زوږ دوه چنده شو، د شپې ډوډۍ له خوړلو وروسته نعيم او عبدالله مورته نژدې ناست وو، عبدالله خپلې جنګې

کارنامې او کیسې کولې او د ترکستان حالات یې بیانول، عذرا لږ لرې دیوال ته تکیه کړې وه او د عبدالله خبرې یې اورېدې، د خبرو په پای کې عبدالله وویل: زه له بصرې نه راغلم.

صابرې ترې وپوښتل: له ماما سره دې ولیدل؟

: هو کې ورسره ومې لیدل تاته یې سلام وایه او یو لیک یې هم راکړی دی.

: څه وړ لیک دی؟

عبدالله له جیبه یو لیک راویوست وېې ویل:

تاسویې ولولئ.

ته یې راته ولوله زویه!

عبدالله وشرمېده وېې ویل: مورجانې دا د تا لپاره دی، صابرې لیک نعیم ته ورکړ وېې ویل: ښه ده زویه ته یې ولوله.

نعیم لیک واخست عذرا ته یې وکتل، هغې شمه ورورډ او له نعیم سره نژدې ودرېدله، په لیک یې چې سترګې ولګېدې د نعیم په زړه د کاڼي ګوزار وشو، غوښتل یې لیک مور ولولې خو په ژبه یې مهر ولګېد.

په ټول لیک یې زر زر نظر راوګرځاوه، د لیک مفهوم نعیم ته د نه ګناه له سزا نه ډېر هیبتناک ؤ، د خپل راتلونکې په باب یې د تقدیر یو نه بدلېدونکې پرېکړه ولوسته تر لږ ځنډه یې حواسو کار پرېښود، یو له زغم نه وتلې بوج په ځمکه میخ کړې ؤ، خو بیایې د مجاهد فطرې همت په کار واچاوه او په ډېر زیار یې په شونډو موسکا وغوړېده وېې ویل:

ماماجان د ورور د واده په باب څه لیکلې دي ته یې ولوله، دایې وویل او لیک یې بیرته مورته ورکړ، صابرې د شمې په رڼا کې لیک ته وکتل او په لوستلو یې پیل وکړ:

زما ګرانې خورې! د عذرا د راتلونکې په باب ما تر اوسه څه پرېکړه ونشوای کولې، ماته عبدالله او نعیم یو برابر ډي په دوی دواړو کې هغه ټول صفتونه شته چې د عذرا غوندې شریف نسبه نجلې د راتلونکې ضمانت وکړې، د عمر په لحاظ عبدالله د دې زیات حقدار دی هغه دوه میاشتې په رخصتې راغلې، ته کومه مناسبه ورځ وټاکه او ماته ځواب راکړه، زه به د

دوو ورځو لپاره درشم.

ته له مانه زیاته د هلکانو په طبیعت پوهه یی، دا خیال ګوه چی د عذرا د راتلونکی سوال دی. والسلام «سعید»

*****

(۳)

د نعیم د خوبونو تعبیر د ده د هیلی پر خلاف وخوت، تر اوسه د ده همدا ګومان ؤ چی دی د عذرا او عذرا د ده ده، خو د ماما له لیك نه یی یو تریخ حقیقت روښانه شو.

عذرا.... د ده معصومه عذرا اوس د ده وریتداره کیدونکی وه، ده ته دنیا او ټول کاینات بدل بدل ښکاره کیدل، په زړه کی به یی یوه څړیکه راپورته شوه، خو څومره چی کیدای شوه ده له صبر او زغم ته کار واخیست او هیچا ته یی د خپل زړه د راز غوټه خلاصه نه کړه، د عذرا حالت هم له ده نه توپیر نه درلود.

عبدالله او صابری له دوی دواړونه د پریشانی سبب وپوښت خو نعیم د خپل ورور احترام کاوه، او عذرا د صابری ، عبدالله اوسعید په خاطر مجبوره وه، ځکه دواړو څه ونه ویلای شوای او د زړه سکروټی یی په زړه کي بلي پاتي شوي.

څومره چی د عبدالله د خوښی ورځی رانژدی کیدی د نعیم او عذرا نری تیاره کیدله، د نعیم له آرامی سره نا آشنا طبیعت ته کور د یوه کپس په څیر ښکاریده، هر ماښام به په اس سپور شو او د چکر لپاره به دیر لری ووت او تر نیمو شپو پوری به په صحرا کی ګرځیده.

د عبدالله واده ته یوه هفته پاتی وه، نعیم یوه شپه پر آس چکر ته وتلی ؤ، په زړه پوری ورمه چلیده پر آسمان ستوری ځلیدل، د سپوږمی په زړه وړونکی رڼا کی د صحرا د ریګونو وړی وړی څپی ځلیدلی، په کلی کی د عبدالله د خوښی او واده په خاطر د کلی ځجونو دایری وهلی او سندری یی ویلی، نعیم د اس جلب نیولی ؤ او تر څه ځنډه یی سندری اوریدی، هغه ته له ځانه پرته ټول کاینات په خوښیو کی ډوب ښکاریدل، له اس نه پلی شو او په یخ ریګ کښیناست، د ستورو او سپوږمی ننداری او د کلی زړه

وړونکو د خرما باغونو د ده د معصومي دنیا د ورك شوي سکون په خاطر غمجن کړ او په زړه کې یې وویل:

زما نه پرته د کایناتو هره ذره خوښه ده، زما ساره اسویلی د دې وسعتونو په وړاندې هیڅ نه دی. د ماما، مور، ورور خوښي، ښایي د عذرا خوښي هم ما خفه کوي! زه ډیر خود غرضه یم.

مګر زه خو خود غرضه هم نه یم، ما خو د خپل ورور لپاره خپلې خوښي قربان کړې، خو دا هم دروغ دي... زما په زړه کې د خپل ورور لپاره دا ایثار هم نشته، چې د هغه په خوښي کې شریك شم او خپل غم هیر کړم، زما شپه ورځ بهر اوسیدل، ساړه ساړه اسویلي کښل او له چا سره خبرې نه کول په هغه ته څه ور ښکاري. زه به بیا داسې ونه کړم هغه به هیڅکله هم زما څیره غمجنه ونه ګوري.... مګر دا خو زما د وس خبره نه ده، زه د خپل زړه پر غوښتنو قابو کیداي شم، خو پر احساساتو نه، غوره دا ده چې څو ورځې له کلي نه بهر ته ولاړ شم، هو زه باید خامخا ولاړشم، اوس ولې ولاړ نه شم؟ مګر نه داسې نه، سهار به له مور نه اجازه واخلم او ولاړ به شم.

دې ارادې نعیم تر ډیره حده تسلي کړ.

سبا سهار له لمانځه نه وروسته نعیم له مورنه بصرې ته د څو ورځو لپاره رخصت وغوښت، صابره د ده پر دې غوښتنه حیرانه شوه ویې ویل: زویه! ستا د ورور واده دی، ته هلته د څه لپاره ځې؟

موري! زه به دواده نه یوه ورځ مخکې بیرته راشم.

نه زویه! تر واده پورې ته باید په کور کې وې.

موري ماته اجازه راکړه.

صابرې لږ په غوسه ورته وویل: نعیمه! ماګومان کاوه چې ته په ریښتیا د یوه مجاهد زوي یې، خو زما دا ګومان غلط ؤ، تاته د خپل ورور په خوښي کې ګډون ښه نه ښکاري، نعیمه! ته له عبدالله سره کینه کوې...؟

نعیم: کینه! موري دا ته څه وایې؟ زه به له ورور سره ولې کینه کوم، زه خو غواړم چې د خپل ژوند ټول راحتونه هغه ته ورکړم.

: زویه! خداي(ج) دې وکړي چې زما ګومان غلط وي، خو بیا له څه سببه ستا چوپتیا، چتې په دښتو او بیابانونو ګرځیدل د څه شي ښکارندوی دي؟

موری زه بخښنه غوارم.

صابره ورورانډی شوه زوی یی په غیږ کی ونیو او په تندی یی ښکل کړ.

: زویه د مجاهدینو سینی پراخی وی.

ماښام مهال نعیم د چکر لپاره بهر ونه ووت، د شپی له ډوډی وروسته په بستره وغځید او تر ډیره یی چورتونه وهل، د هغه په زړه کی اندیښنه پیدا شوه چی زما د چلن په وجه چی زما له مور سره څه بدګومانی پیدا شوی ده د عبدالله په زړه کی به هم راپیدا شوی وی، دی تصور له ده سره د کوره د وتلو اراده پخه کړه.

نیمه شپه هغه له بستری نه اوچت شو، جامی یی بدلی کړی، بیا طبیلی ته ولاړ په آس یی زین کیښود، تر جلب یی ونیو او بهرته یی د وتلو تکل وکړ چی څه په خیال کی وروګرځیدل، آس یی هلته پریښود او په انګړ کی د عذرا د کټ څنګ ته ودرید.

عذرا هم د نعیم په څیر د شپی په ویښه عادت شوی وه، هغه په بستره پرته وه او د نعیم ټول حرکات یی څارل، کله چی نعیم دی ته نژدی ورغی د دی د زړه درزا زیاته شوه، دی داسی وښودله چی ویده ده، او خپلی سترګی یی پټی کړی، نعیم تر څنډه ولاړ ؤ، د سپوږمی رڼا د عذرا په مخ لویدلی وه او داسی ښکاریده چی د آسمان سپوږمی د ځمکی د سپوږمی سیل کوی، د نعیم سترګی د عذرا په ښه داسی جذب شوی چی تر څه څنډه هغه له شاوخوا ته ناخبره ؤ. بیا یی یوه اوږده ساه واخستله او په دردناکه لهجه یی وویل: خدای(ج) دی تاسوته واده مبارک کړی.

د نعیم د دی خبری په اوریدو په عذرا لړزه راغله، هغی ته داسی ښکاره شوه لکه چا چی په یوه کنده کی غورځولی وی او څاوری وربانډی اړوی ، ساه یی بنده شوه، غوښتل یی چیغه وکړی، خو یوه نه لیدونکی لاس یی خوله په زور پری پټه کړه، غوښتل یی ورځګه شی او د نعیم په پښو کی سر کیږدی او ورته ووایی چی زما ګناه څه ده؟ ده داسی ولی وویل؟ خو درزیدونکی زړه یی هماغسی پاتی شو او درزایی په سینه کی خپ کړه، هغی د سترګو غړولو او نعیم ته ورکتلو جرئت هم ونه کړ.

نعیم د آس لپاره بیرته طبیلی ته ولاړ عذرا له بستری نه جګه شوه او د

انګړ نه بهر ووته او د دیوال شاته ودریده، نعیم بهر ووت عذرا ور وراندی شوه او د نعیم په مخ کی ودریده:

نعیمه ته چیرته ځی؟

: عذرا... ته ویښه یی؟

زه ویده شوی کله یم... ګوره نعیمه!

هغی له دی نه وړاندی څه ونه ویلای شوای ، او بیا ووړاندی شوه د نعیم له لاسه یی د اس جلب واخست.

نعیم: عذرا! زما د راګرځولو هڅه مه کوه ما پریږده چی ولاړ شم.

چیرته به ځی نعیمه! له ډیری مو... پس یی په نامه غږ پری وکړ.

عذرا زه څو شپی بصری ته ځم.

مګر دا مهال ولی ځی؟

عذرا ته له مانه پوښتی چی دا مهال ولی ځم، تاته څرګنده نه ده؟

عذرا ته معلومه وه، د هغی زړه درزیده ، شونډی یی رپیدی د نعیم د آس جلب یی پریښود او اوښلنی سترګی یی په دواړو لاسو پټی کړی.

نعیم وویل: عذرا ته به خبره نه یی چی زما په زړه کی د دی اوښکو څومره قیمت دی، خو زما دلته اوسیدل مناسب نه دی زه چی خفه وم تا به هم غمجنه کړم، په بصره کی چی څو ورځی پاتی شم زما طبیعت به راښبال شی، زه به ستا د واده نه یوه دوی ورځی وړاندی د رارسیدو هڅه وکړم.

عذرا! زه په دی ډیر خوښ یم او ته هم باید خوښه وی چی ستا راتلونکی خاوند له مانه د غوره صفتونو خاوند دی، کاشکی تاته معلومه وای چی زما له وروره څومره مینه ده؟

عذرا دغه اوښکی دی هغه ته وروښه ښیی!

عذرا وپوښتل: ته رښتیا روان یی؟

نعیم: زه نه غواړم چی هره ورځ می د زغم آزموینت وی، عذرا ماته داسی مه ګوره ورځه!

عذرا هم بی له دی چی نور څه ووایی بیرته ستنه شوه، څو ګامه چی ولاړه نعیم ته یی مخ ورواړاوه هغه تر اوسه یوه پښه په رکاب کی ایښی وه او دیته یی کتل، عذرا مخ واړاوه او ګړندی ولاړه په خپله بستره پرمخی

پریوته او په سلګو شوه.

نعیم پر آس پسنه واروله لاېي څو ګامه نه وو اخستي چي چا له شانه منډه ورواخستله د اس جلب يې ونیو نعیم حیران ودرید د هغه په مخکي عبدالله ولاړ ؤ.

نعیم په حیراني وویل: ورووه!

عبدالله په سهمجن غږ ورته وویل: راکوز شه.

نعیم: ورووه زه له کلي څخه ځم!

ماته معلومه ده راکوز شه.

نعیم له آس نه پلي شو، عبدالله په یوه لاس د اس جلب او په بل نعیم تر مټ نیولی ؤ او بیرته راوګرځید چي د کور انګړ ته راورسیدل ويې ویل: آس په طبیله کي وتړه، نعیم څه ویل غوښتل، خو عبدالله په حاکمانه انداز دریدلی ؤ هغه څه ونه ویلی شو او د حکم له منلو پرته يې بله لاره ونه لیده، هغه آس په طبیله کي وتاړه بیرته راغي او ورور ته نژدي ودرید.

عذرا په بستره پرته وه او دا ټوله ننداره يې لیدله.

عبدالله بیا نعیم تر مټ ونیو او د کور په یوه کوټه ورننوتل.

عذرا لړزیدله او له خپل ځای نه اوچته شوه، غلي غلي ورغله د همغي کوټي کړکي ته ورنژدي شوه چي دواړه وروڼه ورننوتل.

عبدالله وویل: شمه بله کړه.

نعیم شمه بله کړه، په کوټه کي د وړیو یو لوی ټوکر غوړیدلی ؤ، عبدالله په هغه کیناست او نعیم ته يې هم د کیناستلو اشاره وکړه.

ورووه ته ماته څه ویل غواړي!

هیڅ نه ته کښینه!

زه چیرته روان وم.

زه تا له تګ نه نه راګرځوم، کینه! له تاسره مي یو ضروري کار دی.

نعیم پریشانه کیناست، عبدالله نعیم ته وکتل او په موسکا يې ورته وویل: نعیمه ته بصري ته ځې؟

نعیم ځواب ورکړ: ورووه دا راته معلومه نه وه چي ته جاسوسي هم کوې!

: زه بخښنه غوارم نعیمه! زه ستا نه د عذرا جاسوسي کوم.

: وروْر جانه! د عذرا په باب دومره زر نظر مه ورکوه.

عبدالله په خوب کی نعیم ته وکتل، نعیم له شرمه سربنکته واچاوه عبدالله لاس ور اوږد کړ او د هغه سر یی راپورته کړ ویی ویل: نعیمه زه ستا او عذرا په باب هیڅکله غلط نظر نشم ورکولی، ته بصری ته ولاړ شه او دا لیك ماماته ورکړه: بیایی د نعیم په لاس کی یو لیك ورکیښود.

: وروْر جانه تا څه لیکلی؟

: پخپله یی ولوله ما ستا لپاره یوه سزا ټاکلی ده

نعیم لیك ولوست:

گران ماما السلام علیکم!

څرنگه چی ستا په خیر ماته هم د عذرا راتلونکی ډیره ارځښت لری، ځکه خو تر ځانه زه نعیم د دی راتلونکی امانت دار بنه گنم ، زه به ډیر څه نه‌لیکم، ته پخپله بنه پوهیږی چی دا لیك ما ولی ولیکه، هیله ده چی ته به زما خبری ته پام وکړی، زه غواړم چی زما د رخصتی پوره کیدو نه وړاندی د نعیم او عذرا واده وشی، مناسبه نیټه ته پخپله وټاکه، ستا عبدالله.

د لیك له پای ته رسیدو سره د نعیم په سترگو کې اوښکې راغلې، ویې ویل وروره زه دا لیك نه وړم، د عذرا واده به له تاسره کیږی وروره ما وبخښه.

عبدالله وویل: ستاگومان دی چی زه به د خپلې خوښې لپاره د خپل کشری وروْر د ژوند ټولې خوشالی قربان کړم؟

نعیم: ته مانور مه شرمنده کوه.

عبدالله: زه له تاسره څه مراعات نه کوم نعیمه! له تانه زیات د عذرا د خوښیو غم راسره دی، ماته ستاسو جوړه پخوا هم ډیره بنه ښکاریده، کوم څه چی تا زما په خاطر کول زه یی د عذرا لپاره کوم، ورځه! اوس سهار کیدونکی دی، تر سبا پوری بیرته راوگرځه. ښایی ماما هم له تاسره یو ځای راشی، ورځه!

: وروره! دا ته څه وایی زه نه ځم!

: نعیمه! نور ضد مه کوه، د عذرا د خوښی ذمه واری د دواړو په غاړه ده.

: وروره !....

عبدالله لږ په غوسه اوجدی لهجه وویل: ورځه ! او بیا یی هغه تر مټ ونیو او له کوټی نه بهر ته راووتل،

عذرا چی دوی بهرته د راوتلو په حال کی ولیدل بیرته خپلی بستری ته راغله او پری وغځیدله، عبدالله چی نعیم دوه زړی ولید ورغی او د نعیم آس یی له طبیلی نه راویوست دواړه وروڼه له کوره ووتل، لږ ځند وروسته عذرا د آس د پښو ترپهار واورید.

عبدالله بیرته راستون شو او د پروردگار په دربار کی د شکرانی د ادا لپاره ودرید.

سهار وختی چی صابری د نعیم کټ خالی ولید طبیلی خواته ولاړه چی د هغه آس یی هم ونه لید پریشانه ودریده. عبدالله پرې وپوهیده ورته ویې ویل:

مورجانې! نعیم لتوې؟

:هوکې هوکې! هغه چیرته دی؟

: هغه د څه ضروری کار لپاره بهر ته تللی دی، او بیا یی له لږ څه سوچ وروسته وویل: مورجانی د نعیم واده به کله کیږی؟

: «زویه!» ستا چی وشو له خیره بیا به د ده نوبت وی.

:مورې! زه غواړم چی د ده واده له مانه مخکی وشی.

: زویه زه پوهیږم چی ته له نعیم سره ډیره مینه لری زه غافله نه یم، د ده لپاره یو مناسب ځای گورم خدای(ج) دی وکړی چی عذرا غوندی نجلی ورته وگورم.

:مورې! نعیم او عذرا له وړوکتوبه سره ملگری وو.

: هو زویه !

: مورجانې زه غواړم چی دوی تل سره ملگری شی.

: ستا مطلب دا دی چی .....!

: هو، زه غواړم چی د عذرا واده له نعیم سره وشی.

صابره حیرانه شوه عبدالله ته یی وکتل او له مینی نه یی دواړه لاسونه د هغه پر سر کیښودل.

دوهمه لاره

نعیم چې بصرې ته ورسید له خپل یوه همصنفی طلحه سره مخامخ شو، له هغه نه یې واوریدل چې د جمعې له لمانځه وروسته به د ښار په جامع جومات کې د ابن عامر په مشرۍ لویه غونډه جوړیږي، مسلمانان پر سند د حملې کولو په تکل دي، او د پوځ مشري محمد بن قاسم ته سپارل شوې، حجاج بن یوسف جهاد ته د خلکو د تشویقولو ذمه واري ابن عامر ته سپارلې او پخپله کوفې ته تللی چې خلك پوځ ته راوبولي، د بصرې په خلکو کې د ابن عامر د ویناً نه د ښو اغیزو امیدواري ده، خو ښارته د ابن صادق په نامه یو تش په نامه فقیر راغلی او د هغه د شرخوښوونکي ډلګۍ خلك پټ پټ د سند پر خلاف د جهاد د اعلان مخالفت کوي.

په بصرې کې د دې اندیښنه ده چې که دغه خلك په غونډه کې برخه واخلي کوم خطرناك حالت رامنځ ته نه شي.

نعیم له طلحه سره په خبرو خبرو کې د ده تر کوره ورسید، آسونه یې هلته پرېښودل او دواړه پلي جومات خواته روان شول، په جومات کې په هغه ورځ تر معمول زیات بیروبار ؤ.

له لمانځه نه وروسته ابن عامر په منبر وخوت، لا یې څه ویلې نه وو چې له بهر نه نژدې دوه زره تنه په شور او زوږ پر جومات ورننوتل د دوی په مخ کې یو د مضبوطو متو لوی سړی ؤ چې توره چپنه یې اغوستې وه. پر سریې سپینه پګړۍ وه او په غاړه کې یې د قیمتي غمیو امیل زنګیده، طلحه هغه ته اشاره وکړه ویې ویل: وګوره هغه ابن صادق دی، زه ویریږم چې په غونډه کې به څه هنګامه جوړه کړي، ابن صادق له نعیم نه څو ګزه وړاندې

کیناست، د ده له کیناستلو سره سم راغلی دله تولله په یوه او بل ځای کی د خلکو په منځ کی کیناستل.

ابن عامر په چوپتیا د دی خلکو د کیناستلو انتظار وکړ او بیایی خپله وینا پیل کړه:

د رسول الله صلی الله علیه وسلم د فدایانو غیورو زامنو! نړۍ له تیرو اتیا، نوی کالو راهیسې زموږ د پلرونو او نیکونو، غیرت، شجاعت، دبدبه، صبر او زغم آزمویلی دی، په دې موده کې موږ د دنیا د لویو لویو ځواکونو سره دغرې وهلې دې، لوی لوی ظالم پاچاهان مو رانسکور کړل، زموږ د بخت داستانونه له هغه وخته پیل شول چی د کفر او ستم ځواکونو د رسالت د شمعې پتنګانو د وژلو په نیت د مدینی په لور مخه وکړه او هغه ۳۱۳ تنه سربښندویان د اسلام ونې خړوبولوته د خپلو پاکو وینو نذرانې ته چمتو شول او د کفارو غشو، تورو او نیزو ته یی خپلې سینې سپر کړې، د دې ستر بری نه وروسته موږ د توحید بیرغ اوچت کړ او د کفر په تعقیب پسی ووتو، د نړۍ ګوټ ګوټ ته خواره شوو، خو تر اوسه د دی پراخې نړۍ ډیر داسی ګوټونه پاتې دي چی د پروردګار وروستی پیغام نه دی ور رسیدلی، دا زموږ فریضه ده چی د خپل مولا پیغام د دنیا هر ګوټ ته ورسوو، او کوم قانون چی زموږ پیغمبر راوړی دی هغه د نړۍ پر انسانانو عملی کړو، ځکه چی همدغه قانون دی چی د دنیا د زورور او کمزوری انسان تر منځ مساوات او برابری راوستلی شی او هر مظلوم او بی کسه خپل تر پښنو لاندی شوی حقوق بیرته تر لاسه کولی شی.

تاریخ ګواه دی چی تر اوسه پوری کوم ځواکونه د دغه ستر او نړیوال قانون پر خلاف دریدلی دی رانسکور شوی او ځپل شوی دی، مسلمانانو! زه حیران یم چی د سند راجه د مسلمانانو د غیرت آزموینی جرئت ولی کړی دی؟ هغه دا ځنګه سوچ کړی چی مسلمانان پخپلو کی سره په جګړو او مخالفتونو دومره مشغول او کمزوری شوی دی چی د خپلو لونو او خویندو توهین او سپکاوی به په چوپتیا وزغمی.

غازیانو! دا ستاسو د غیرت د آزمویلو وخت دی، زما مطلب دا نه دی چی تاسو په زړه کې د بدل او کسات جذبه ویښه کړی او را اوچت شی، موږ

د سند راجه بخښلی شو، خو موږ د اسلامي عدالت او مساوات علمبرداران د هندوستان پر مظلومو قومونو د هغه د ظالمانه واکمنۍ زغم نه لرو، راجه دا هر څو تنه مسلمانان بنديان کړل موږ ته يې په سند کې د اوسپنيز زندان نه د لکونو انسانانو د را ايستلو بلنه راکړه.

غازيانو! جګ شئ او د برۍ او فتحې نغارې وغږوئ د هندوستان تر وروستۍ ګوټ پورې ورسيږئ.

د ابن عامر خبرې لا پای ته نه وې رسيدلې چې ابن صادق له ځايه جګ شو او په لوړ غږ يې وويل:

مسلمانانو! زه ابن عامر خپل مشر بولم، زما د ده په خلوص هم هيڅ شك نشته، خو زه په دې خبره افسوس کوم چې داسې نيك خويه انسان هم د حجاج بن يوسف غوندې هوس پال سړي د لاس آله شو او ستاسو په وړاندې د نړۍ د امن بربادولو خطرناك تصميمونه نيسي.

د حجاج بن يوسف د پخوانيو ظلمونو په وجه د بصرې زياتره خلك د هغه پر خلاف وو، هغوی له ډيرې مودې راهيسې د يوه داسې سړي په لټه کې وو چې د حجاج پر خلاف برالا څه وويلای شي، دوی ټولو په حيرانۍ سره ابن صادق ته وکتل.

ابن عامر څه ويل غوښتل خو د ابن صادق په لوړ غږ کې د هغه کمزوری غږ ورك شو.

خلکو! دغو فتحو ته حکومت تاسو د هيوادونو لاندې کولو او غنيمتونو د هوس لپاره چمتو کوي، خو لږ په سړه سينه سوچ وکړئ چې د دې هيوادونو نيولو او غنيمتونو هوسونو څومره ګران بيه ځوانی خاورې کړې؟ څومره بچيان يتيمان او څومره ميندې کونډې شوې؟ ما په خپلو سترګو د ترکستان په دښتو کې ستاسې د ځوانو زامنو او ورونو په سلګونو بې کفنه مړي ليدلي دي، ما زخميان په کريږو او لټ په لټ اوښتلو ليدلي دي، د دې عبرتناکو ننداړو له ليدو وروسته زه په دې ويلو مجبور شوم چې د حجاج بن يوسف د نامه او شهرت لپاره بايد د مسلمانانو وينې داسې بې دريغه او ارزانه تويې نه شي.

مسلمانانو! زه د جهاد مخالفت نه کوم، خو دا ويل ضروري بولم چې په

پیل کې جهاد ځکه ضرور ؤ چې موږ کمزوري وو او کفارو غوښتل چې موږ ورك كړي. اوس موږ ځواکمن یو، موږ ته د کوم غلیم نه څه خطر نشته، اوس موږ باید داسې تدبیر ولرو چې نړۍ د امن زانګو شي.

مسلمانانو! کوم جنګونه چې د حجاج بن یوسف د فتحو د هوس پوره کولو په خاطر کیږي جهاد ته هیڅ ورته نه دي.

ابن عامر چې خلك د ابن صادق د خبرو تر اغیزې لاندې ولیدل چیغې یې کړې:

مسلمانانو! زه نه وم خبر چې په موږ کې تر اوسه پورې داسې فتنه پاروونکي خلك شته چې ... !»

ابن صادق د ابن عامر خبره پوره کولو ته پرینښوده او په لوړ غږ یې وویل:

خلکو! زه په دې خبره کولو شرمیږم چې د ابن عامر غوندې عزتمن سړی هم د حجاج بن یوسف په جاسوسانو کې شامل دی.

د ابن صادق یوه ملګري په زوره چیغه کړه: د حجاج بن یوسف جاسوسان بهرته وباسئ.

د ابن صادق دا حربه کامیابه شوه، ځینو خلکو د حجاج جاسوس ، د حجاج جاسوس ناري پیل کړې او پر ابن عامر یې له سپکاوي ډکې چیغې کولې، د ابن عامر د یوه شاګرد حوصله تمامه شوه او یو سړي یې په څپېړه وواهه، پر دې هنګامه جوړه شوه او په جوماټ کې خلك له یو بل سره لاس او ګریوان شول.

محمد بن قاسم دېر د اندیښنې په حال کې ؤ. د هغه لاس په وار وار د توري موټې ته ورنږدې کېدو خو د استاد په لشاره به یې بیرته لرې کړ، په دې حساسه موقع کې نعیم د خلکو په ګڼه ګونه کې لاره کړه او منبر ته پورته شو په خپل خوږه غږ یې د قرآن کریم په تلاوت پیل وکړ، د قرآن کریم الفاظو د خلکو په زړونو جادو وکړ او یو د بل د چوپ کولو هڅه یې وکړه، ابن صادق چې غوښتل دغه غونډه ګډه وډه کړي یو ځل بیا یې د ګډوډۍ هڅه وکړه، خو د قرآن د الفاظو په وجه چې په خلکو کومه چوپتیا خوره وه دا جرئت یې ونه کړ او له ویرې چوپ شو، نعیم چې خلك چوپ

ولیدل په خبرو یې پیل وکړ: د بصرې بدمرغه خلکو! د خدای(ج) له قهره ووېرېږئ او سوچ وکړئ چې چیرته ولاړ یاست او څه کوئ! افسوس، د کومو جوماتونو د جوړولو لپاره چې ستاسو پلرونو او نیکونو خپلې وینې او هډونه قربانول نن تاسو پکې له فتنو جوړولو نه مخ نه اړوئ، د نعیم دې خبرو په جومات کې چوپتیا خوره کړه، هغه په خپله غمجنه لهجه وویل:

دا هغه ځای دی چې ستاسو پلرونه او نیکونه به د خدای (ج) له وېرې پکې لړزیدل، دوی به چې دلته راننوتل د دنیا له ټولو نعمتونو او راحتونو نه به یې خیال شلیدلی ؤ. زه حیران یم چې نن ستاسو په ذهن کې دومره لوی بدلون څه ور راغی، زما گومان نه کیده چې ستاسو ایمان به دومره کمزوری وي، تاسو د خدای او رسول په مینه د ځان قربانوونکو غازیانو اولادونه یاست، ستاسو په زړه کې د دې خبرې احساس چې یوه ورځ به له خپلو پلرونو سره مخامخ کیږئ تاسو دې ته نه پرېږدي چې داسې ذلیل حرکت وکړئ، زه پوهیږم چې تاسو ته د دې جرئت ورکوونکي کوم بل څوک دي.

ابن صادق جګ شو، خلکو هغه ته مخ وراړاوه او ورکتل یې، هغه د وخت نزاکت حس کړ د خلکو په زړونو کې یې د نعیم د خبرو د بې اغیزې کولو هڅه وکړه او چیغې یې کړې:

خلکو! دا هم د حجاج جاسوس دی دی هم بهرته وباسئ هغه نور هم څه ویل غوښتل خو له غوسې نه د نعیم زیږدیدونکي غږ اوچت شو:

زه به د حجاج جاسوس یم! خو د اسلام غدار نه یم، د بصرې بدمرغو خلکو! تاسو د دې سړي له خولې واوریدل چې موږ هغه وخت جهاد ته ضرورت درلود چې موږ کمزوري وو، خو ستاسو وینې په جوش رانغلې، په تاسو کې یوه هم دا سوچ ونه کړ چې د لومړي پیړۍ هر مسلمان د نن ورځې له مسلمانانو نه په صبر، ځواك او توکل کې زیات ؤ، هغوی څوك وو او څه یې وکړل؟ تاسوته دا معلومه نه ده چې له هغوی سره څه څه وو! له هغوی سره د صدیق اکبر خلوص، د عمر فاروق جلال د عثمان غني غنا، د علي مرتضی زړورتیا او د ځمکې او آسمان د مالك د محبوب صلی الله علیه وسلم دعاګانې لرلې.

ستاسو په یاد دی چې کله د مسلمانانو ۳۱۳ تنه د کفارو مقابلې ته ورووتل د الله محبوب رسول صلی الله علیه وسلم وفرمایل نن ټول اسلام د ټول کفر مقابلې ته ور روان دی، خو نن یو ذلیل انسان ستاسو په مخ درته وایی چې هغوی «نعوذبالله» له موږ نه کمزوري وو، د نعیم خبرو په خلکو ډیر تاثیر وکړ، چا د الله اکبر ناره اوچته کړه، او نورو ورسره بدرگه کړه، ځینو ابن صادق ته مخ وراړاوه او ورته کتل یې ، او پر هغه یې ملامتی ویل پیل کړل ، نعیم خپلو خبروته دوام ورکړ:

دوستانو او مشرانو! د خدای(ج) په لار کې د ځان، مال او ټولو راحتونو پرسرښندونکو غازیانو د هیوادونو لاندې کولو او د غنیمت د هوس تورونه ډیره بې انصافي ده، که دوی د دنیا هوس درلودای بیا به مو د سرښندنې هغه جذبه نه لیدله چې یوه د گوتو په شمیر ډلگې به د کفارو د بې شمیره پوځ مخې ته سینه سپر ولاړه وه، که دوی د حکومت او واکمنۍ وږی وای نو فتحه شویو او مغلوبو اولسونو ته به یې برابر او مساوي حقوق نه ورکول، او اوس هم په موږ کې داسې څوك نشته چې جهاد ته د شهادت د مینې پر ځای د غنیمت لپاره ځي، مجاهد د حکومت نه بې پروا دی خو د خدای(ج) په لار کې هر څه ښندونکي ته په دنیا کې سرلوړي اوسیدل عجیبه نه ده، واکمنی د مجاهد د فتحې لازمي نتیجه ده.

مسلمانانو! زموږ ماضي تاریخ که د صدیق اکبر د خلوص له داستانونو نه ډك دی نو د عبدالله بن ابیّ د منافقت له تبصرو نه هم تش نه دی، د حضرت صدیق په لاره تلونکو د ژوند هدف تل د اسلام سرلوړي وه، او د عبدالله بن ابی پیروان د اسلام د برې په مخکې خنډونه جوړوي، خو نتیجه څه راوتلې؟ زه د عبدالله بن ابی د دې میراث خواره نه پوښتم!

د ابن صادق حالت هغه گیدړې ته ورته ؤ چې له څلورو خواو نه ښکاریانو راګابو کړې وي، هغه پر دې باوري شو چې د دې جادو ژبې ځوان څو نور الفاظ به ټول خلك د ده پر خلاف راوپاروي، هغه یوه او بله خواته وکتل او هرې خواته د خلکو له کرکجن نظر سره مخ شو ، ورو ورو یې ځان شاته ویوست، چا وویل: منافق درومې راوېې نیسې! څو ځوانان د ویې نیسي وبې نیسي په ویلو پرې ورپریوتل، د هغه ملگرو د ده د ژغورلو هڅه

وکړه خو د ګنې ګونې په وجه يې څه ونکړای شول چا هغه ته ډيکه ورکړه او چا په څپېړو واهه، محمد بن قاسم وروړاندې شو خلك يې يوې او بلې خواته لرې کړل او ډير په زحمت يې هغه د خلکو له منګولو وژغوره.
هغه چې ځان د خلکو له منګولو آزاد وليد نو په منډه وتښتيد، ځو سرشار ځوانان د ده په ليدو په دې تکل شول چې وريسې ورشي خو محمد بن قاسم هغوی منعه کړل، د ابن صادق د ولې خلك هم يو يو له جومات نه ووتل، خلك بيرته چوپ شول نعيم ته يې پام واړاوه هغه خپلو خبروته دوام ورکړ:
په دې نړۍ چې د بقا لپاره هره ذره د بلې ذرې تکر ته په ځواب ورکولو مجبوره ده، يوه مسلمان ته جهاد يوه ډيره مهمه فريضه ده، له دنيا نه دامن ګهواری جوړولو لپاره لازمه ده چې د کفر اورتون چوپ شي.
د بدر، حنين ، قادسيې، يرموك او اجنادين په ډګرونو کې زموږ د پلرونو د تکبير شعارونه د کفر په اور کې د لولپه شويو مظلومانو د فريادونو ځواب و او نن ستم ځپلې انسانان د سند په ميدانونو کې زموږ د تورو د شرنګار د اوريدو په انتظار دي. مسلمانانو! تاسو د خپل قوم د هغې لور فرياد اوريدلی دی چې د راجه دا هر په زندان کې ده، زه تاسوته د سند د فتحې زيری درکوم.
غازي د خدای(ج) توره ده، کوم ورمير چې د هغې په وړاندې نيغ شي غوڅ به شي، د سند مغرور راجه تاسو ته د خپلو تورو او متو د زور آزمويلو بلنه درکړې ده غازيانو! جګ شئ او دا ثابته کړئ چې تر اوسه پورې مو په رګونو کې د عربي شازلمو وينه نه ده وچه شوې.
يو لوری ته مهربانه خدای(ج) ستاسو د جهاد جذبې او بل پلو نړۍ ستاسو غيرت آزمويي، آيا تاسو دې آزموينت ته چمتو ياست؟
د کشرې مجاهد غږ ته زړو او ځلميانو په يوه غږ ځواب ورکړ:
موږ تيار يو ، موږ تيار يو.
نعيم خپل بودا استاد ته وکتل، د هغه په شونډو موسکا خپره وه او په سترګو کې يې د خوښۍ اوښکې ځليدې، ابن عامر بيا جګ شو لنډې خبرې يې وکړې بيايې په جهاد کې ګډون کوونکو ته ضروري هدايات ورکړل او

غونډه پای ته ورسیده.

*****

(۲)

د شپې له محمد بن قاسم کره ابن عامر، سعید، نعیم او د ښار څو نور معززین د ورځې په پیښه سره رغیدل، نعیم په دې ورځ نه یوازې د بصرې ځوانان پر ځان ور واړول بلکې د پخو عمرونو خاوندانو یې هم تدبیر او زړورتیا ستایله، ابن عامر خپل ځلمی شاګرد ډیر ښه پیژاند، هغه ته څرګنده وه چې د نعیم په زړه کې له خطرناکو حادثو سره په پراخه تندی د مخامخ کیدو اراده او حوصله شته، خو نن چې هغه کوم کمال وښود دا د ده له تمرهم لوړ ؤ، د سعید د خوښۍ اندازه نه وه هغه به په وار وار خپل زلمی خوریی ته کتل او هره شیبه به یې له خولې نه د نعیم د اوږده ژوند دعا وتله، له خبرونه ورسته هغه د نعیم د حوصلې اوچتولو په خاطر سند ته د لښکر سره د تلو لپاره لومړی خپل نوم اعلان کړ، ابن عامر هم سره له دې چې په ښوونځي کې ده ته زیات ضرورت ؤ له لښکر سره د تلو اجازه ورکړه، پخپله ابن عامر هم له خپلو شاګرانو محمد بن قاسم او نعیم سره د ملګرۍ اراده وکړه خو هغه ډیر بوډا او کمزوری ؤ، توره یې نشوای اوچتولی، خو د بصرې خلکو په یوه خوله د ده د دې ارادې مخالفت وکړ او ویې ویل چې په ښوونځي کې هغه د جګړې تر محاذ نه لوی خدمت تر سره کوي.

د بصرې خلکو سعید هم راګرځاوه، خو محمد بن قاسم د خپل حمله کوونکي ګروپ لپاره یوه تجربه کار جنرال ته ضرورت درلود او هغه یې د همدې ګروپ د قومندانۍ لپاره ورسره ملګری کړ.

نعیم هرې شیبې یوه منزل ته نژدې کاوه او له بل نه لرې کیده، هغه به سرخوږند کړ او د مجلس خبرې به یې اوریدې، ابن عامر د خپل عادت سره سم د کفر او اسلام د لومړنیو جګړو پیښې یادولې، چا له بهر نه دروازه وټکوله، د محمد بن قاسم نوکر دروازه خلاصه کړه، یو بوډا عرب چې بانه او وروځې یې هم سپین شوي وو په یوه لاس کې لکنه او په بل کې یې یوه غوټه وه کوټې ته ورننوت، د هغه پر وجود د زخمونو نښانونو دا ښودله چې یو وخت یې د تورو او نیزو سره لوبې کړې دي، ابن عامر هغه وپیژاند یو

کام ورورانــدی شــو او لاس یی ورکړ بـودا پــه کــمزوری غږ وویــل: ما پــه ښوونځی کی تاسو لتولی، هلته راته معلومه شوه چی تاسو دلته راغلی یاست، ابن عامر ورته وویل: ته ډیر په زحمت شوی کښینه!

بودا د هغه ترڅنگ کښیناست.

ابن عامر وویل: له ډیری مودی وروسته دی په زیارت مشرف شوم ووایه څنگه راغلی یی؟

بودا وویل: ماته نن چا د جومات کیسه وکړه، زه هغه ځوان لټوم چی نن یی د بصرې واړه زاړه د همت ترانې وایی، ماته معلومه شوه چې هغه د عبدالرحمن زوی دی، د عبدالرحمن پلار زما ډیر خوږ دوست ؤ، که تاسوته هغه زلمی معلوم وی زما له طرفه دا خو شیان ورته ورکړی.

بودا دا وویل او غوټه یی خلاصه کړه، ورمه ورځ له ترکستان نه خبر راغلی دی چی عبیده شهید شوی دی.

ابن عامر وپوښتل: کوم عبیده! ستا لمسی؟!

هو همغه، په کور کی یی دا توره او زغره فالتو پاتی وی، اوس زما په کورنی کی د دی حق ادا کوونکی څوك پاتی نه دی، ځکه خو دا باید کوم غازی ته نذرانه کړم.

ابن عامر نعیم ته وکتل، هغه یی په مطلب وپوهیده بودا ته نژدی ورغی او ویی ویل: زه ستا مننه کوم! که زه وکړای شم نو ستا دا سوغات به ښه په کار واچوم تاسو ماته دعا وکړی.

نژدی نیمه شپه دا مجلس رنگ شو او ټول خپلو خپلو کورونو ته ولاړل، نعیم له خپل ماما سره روانیده خو محمد بن قاسم پرینښود او همالته پاتی شو، د هغه په ټینگار سعید نعیم ته اجازه ورکړه چی پاتی شی، دوی دواړه د سعید د رخصتولو لپاره له کوره بهر راووتل او تر لږ ځایه ورسره ولاړل، سعید تر اوسه پوری له نعیم سره د کور په باب د څه ویلو فرصت نه ؤ موندلی، هغه په تگ تگ کی ودرید او پوښتنه یی وکړه:

نعیمه په کور کی خو خیرت دی؟

هو ماما ټول روغ جوړ وو، مورجانی....! نعیم نور هم څه ویل غوښتل، بیایی د لیك را ایستلو په خیال لاس جیب ته ننه ویست خو له څه سوچ

وروسته یې لاس تش بیرته راویوست.

: هو خور مې څه ویل؟

: هغې تا ته سلام وایه ماما جانه!

نوره شپه نعیم اړخ په اړخ اوښت، سهار ته نژدې یې سترګه ورغله، په خوب یې لیدل چې د بصرې له اروا پالو ښونو او د محبت پاروونکو نغمونه ډیر لرې د سند په میدانونو کې د جګړې د خطرناکو او لړزونکو ننداړو په مخکې ولاړ دی.

سبا ته نعیم له پوځ سره د یوه سالار په حیث ملګرې شو، هغه په هر ګام د هیلو پخوانی کلی تر پښو لاندې غوبل کول او د نویو آرزوګانو مانۍ یې درولې او پر مخ روان ؤ. یو وخت له داسې ځای نه تیریدل چې د دوی د کلي د خرما ونې ترې ښکاریدې، د ده په ځوان زړګي کې د پخوانیو یادونو توپان راوالوت، ده هغه دنګې ونې لیدلې چې تر سیوری لاندې یې د ژوند ډیرې خوږې شپې ورځې تیرې شوې وې، د ده د امیدونو او هیلو کلي یوازې دوه میله لرې ؤ. یو ځل یې په زړه کې وروګرځیدل چې آس چار ګام کړي او یو ځل کورته ولاړ شي، له مور او ورور سره وګوري او له هغه سارایې حورې سره څو خبرې وکړي او بیا ترې رخصت شي، خو د مجاهد ضمیر د هغه په دې لطیفو احساساتو غلبه ومونده، لیك یې له جیبه راویوست ویې لوست او بیایې بیرته په جیب کې کیښود.

*****

(۳)

په کور کې د عبدالله او نعیم له خبرو اوریدو وروسته د عذرا د خوښۍ اټکل ګران ؤ، د هغې اروا د خوښیو په اوم آسمان کې نخښیده، ټوله شپه ویښه وه خو بیا هم سهارته تر پخوا زیاته خوښه او تازه وه، د مایوسۍ په اور کې د سوځیدو نه وروسته د هیلو د ونې بیا رازرغونیدل د قدرت یو ډیر لوی احسان ؤ.

عذرا نن د عبدالله د احسان تر بار لاندې وه، دا پوهیده چې د عبدالله دغه ایثار یوازې د نعیم لپاره نه ؤ، بلکې د دې لپاره هم ؤ د هغه مینه څومره پاکه وه، د هغه زړه ته به څومره صدمه رسیدلې وي؟ کاشکې دا

صدمه نه وای وررسیدلی، کاشکی د دی له نعیم سره دومره مینه نه وای او د عبدالله زړه یی نه وای مات کړی، دعذرا په زړه کی به چی دا خیالونه ورغلل زړه به یی ولړزید، خو بیا به یی د زړه په پردو کی د غم دغه وړی وړی ازانګی د خوږښی په نغمو کی غلی او ورکی شوی.

د عذرا ګومان ؤ چی نعیم به تر ماښامه بیرته راستون شی، پر هغې ورځ په انتظار ډیره سخته تیره شوه، ماښام شو خو نعیم راستون نه شو، کله چی د ماښام تیاره د شپی په پردو کی ورکه شوه او د آسمان په توره چینه د ستورو غمی ځلیدل د عذرا ناکراری زیاته شوه، نیمه شپه تیره شوه نو عذرا د غم د شپی سبا کولو په نیت پرېوته او ویده شوه، دوهمه ورځ په ډیره ناکراری پری تیره شوه او راتلونکی شپه تر تیری شپی هم سخته وه.

سهار تیر شو، ماښام راغی خو نعیم راستون نه شو، ماښام مهال عذرا له کوره ووته لږ وراندی په یوه غونډی وختله او د نعیم د راتلو لاریی څارله، د بصری په لار به چی ګردونه اوچت شول د دی په زړه کی به دا تمه پیدا شوه چی نعیم به وی، خو د دی دا تمه به هر ځل بی ځایه وه او دی به په درزیدونکی زړه لاسونه کیښودل، په اوښانو او آسونو ډیر سپاره تیر شول هر سپور دی ته له لری نعیم ښکاریده خو چی ورنژدی به شو دا به حیرانه او پریشانه پاتی شوه، د ماښام یخه هوا چلیده شپانه بیرته خپلو کورونو ته راستنیدل، د ماښام مرغیو د شپی د راتلو زیری اوروله، عذرا هم بیرته کورته د ستنیدو اراده وکړه چی له شانه یی د چا د پښو ترپهار واورید، شاته یی وکتل عبدالله ؤ دی ته نژدی ورغی، عذرا له حیانه سترګی ښکته واچولی عبدالله نژدی ورغی او ویی ویل: عذرا اوس کورته ځه فکر مه کوه هغه به زر راشی، په بصره کی د هغه ډیر لوی لوی خلك دوستان دی چا به په زور ګرځولی وی.

عذرا د ځه ویلو پرته په چوپه خوله کورته روانه شوه، سبا ته له بصری نه یو سړی راغی او احوال یی راوړ چی نعیم سند ته روان شو، د دی خبری په اوریدو د صابری، عبدالله او عذرا په زړونو کی بیل بیل خیالونه وروګرځیدل، عبدالله او صابری فکر کاوه چی د ده غرور د عبدالله او صابری احسان نشوای زغملی، د عذرا خیال بیا له دوی نه بیل ؤ د عبدالله

دی الفاظو د هغی په زړه کی ژوری اغیزی وکړی چی هغه په بصره کی له ډیرو لویو کسانو سره پیژنی، دې به په وار وار په زړه کې ویل چې د نعیم زړورتیا او ځوانی به د ډیرو لویو لویو خلکو زړونه تسخیر کړی وی.

هغوی به له ده سره دوستی او اړیکی ټینګول یو ویاړ بولی، په بصره کی به ښایی په سلګونو د لویو کورنیو ښایسته پیغلې پر ده ځانونه قربانوی، آخر په ما کی کومه داسی ښیګڼه ده چی هغه له نورو رشتو نه را ایسار کړی؟ که هغه خامخا جهاد ته تلای نو له ماسره یی له لیدو وروسته ولی دا کار نه کاوه، څو ورځی وراندې چی دی پریشانه او اندیښمن ؤ د اندیښنی سبب به یی زه نه وم ... مګر نه، داسی نشی کیدای، نعیم زما دی... هغه داسی نه دی هغه به ماته هیڅکله دوکه رانه کړی، که یی راکړی هم زه څه د ګیلی حق نه لرم.

* * * * *

(٤)

هغه مهال «دیبل» د سندیو مشهور ښار ؤ، د سند راجه د ښار په حصار دومره ډاډه ؤ چی بهرته د راوتلو او په ډګر د مقابلی پر ځای یی له خپلو بی شمیره پوځونو سره په ښار کی د ننه سنګر ونیو، محمد بن قاسم ښار کلابند کړ او په منجنیق یی د ډبرو باران پری پیل کړ، خو د څو ورځو سختو جګړو وروسته هم مسلمانان پر دی بریالی نه شول چی حصار مات کړی، بالاخره یوه ورځ یوه درنه ډبره د «بُد» په یوه درمسال راوغورځیدله او طلایی ګنبزه یی ټوټی شوه لاندی راپریوته له دی سره د بودا یو پخوانی بوت هم ټوټه ټوټه شوه د دی بوت ماتیدل راجه دا هر ځانته بد شګون وګاڼه او وارخطا شو، د شپی مهال له خپل لښکر سره برهمن آباد ته وتښتید.

د دیبل له فتحی وروسته محمد بن قاسم د نیرون په لور مخه کړه د دغه ښار خلکو له جګړی پرته وسله کیښوده. پر دی پسی د محمد بن قاسم پوځ د بهر وچ او سیوستان مشهوری کلاګانی فتحه کړی.

راجه دا هر چی برهمن آباد ته ورسید د هندوستان خلورو لوریو ته یی تولو پاچاهانو او راجه ګانو ته پیغامونه واستول او د مرستی غوښتنه یی وکړه، د ده د دی غوښتنی په بدل کی ده ته نژدی دوه سوه پیلان پنځوس

زره سپور پوځ او يو زيات شمير پلي پوځ د مرستي لپاره وروړسيد راجه داهر د يوه لوی لښکر سره له برهمن آباد نه بهر راووت او د سند د درياب په غاړه يی په يوه پراخه ميدان واړول اوږد محمد بن قاسم د لښکر په انتظار شو.

محمد بن قاسم د کښتيو پل جوړ کړ او لښکر يی له سند نه پوری وت د ۷۱۲ م د جون په ۱۹ مه محمد بن قاسم د راجه داهر د لښکر نه دوه ميله لری د سند د درياب په غاړه واړول، سباته سهار وختی يوی خواته د سرني او ناقوس او بل لوری ته دالله اکبر ناری اوچتی شوی دواړه لښکر د خپل خپل هيواد د نظم له مخی منظم شول او يو بل ته ور مقابل ته ور وخوځيدل.

محمد بن قاسم خپل پوځ په پنځه پنځه سوه تنو وويشه او د وراندی تگ امر يې ورکړ، هلته د سند د پوځ په مخکی دوه سوه تنه مست پيلان شنيدل او را روان وو، د مسلمانانو آسونو چې پيلان د لومړی ځل لپاره وليدل وترهيدل او په شا ولاړل، محمد (رح) بن قاسم چې دا حالت وليد پوځ ته يی د غشو ويشتلو امر وکړ، يو پيل چې د مسلمانانو په صفونو کې ليکې جوړولی او وراندی را روان ؤ محمد بن قاسم يی مقابلی ته ورمخکی شو، خو آس يې د دی ويروونکی حيوان مخې ته له ورتلو نه انکار وکړ. هغه مجبور شو له آس نه پلی شو او وراندی پيل ته ورغی د پيل خرتم يی په توره غوڅ کړ، زخمی پيل بيرته په شا وگرځيد او خپل پوځ يی تر پښو لاندی کړ تير شو، نور پيلان د غشو په باران کی وراندی رانه غلل او چی تپيان شول بيرته يی مخ واړاوه خپل لښکر يی تر پښو لاندی کړ، محمد بن قاسم له دی موقع نه گټه واخستله خپله د برغل دله يی رامخی ته کړه او نور پوځ ته يی د شا لخوا د دښمن د راقابو کولو قومانده ورکړه، د مسلمانانو د سربښندونکو ديرغلونو په وراندی د سند د پوځ پښی ولړزيدی.

سعيد له څو تنو سربښندويو سره د دښمن د پوځ ليکی ماتی کړی او د لښکر زره ته ورسيد نعيم له خپل زړور مامانه شاته کيدل نه خوښول، هغه هم په نيزه له خپلی مخی پوځ پاك کړ او سعيد ته نژدي ور ورسيد، راجه داهر له خپلو څواتو ملکو سره د يوه پيل پر شا په يوه طلايی دولی کی ناست ؤ او

د جګړې د میدان ننداره یې کوله لږ وړاندې څو تنه بامبران «بت پرست ملایان» د یوه بت په مخ کې ناست وو او مذهبي سندرې یې ویلې، سعید وویل دا بت د دوی وروستی تکیه ده ورته مات یې کړی!

نعیم یو بت پال په سینه په غشي وویشت، هغه لاس په زخم ونیول او لاندې ولوید، بل غشی په بل ولګید او نورو بت پرښنود، شاته وتښتیدل. دا بت ربنتیا هم د دوی وروستی تکیه ثابت شو په ټول پوځ کې هنګامه خپره شوه، سعید سره له دې چې زیات ټپي ؤ خو وړاندې ولاړ هغه د راجه داهر په پیل حمله وکړه، خو د داهر سربښندویان د هغه په شاوخوا راتاو شول، سعید د دوی تر کلابندې لاندې راغی نعیم چې سعید د دښمن تر قبضه لاندې ولید نو د وړې زمرې په څیر یې حمله وکړه د سترګو په رپ کې یې د دښمن ډیر پوځیان یو پر بل وغورځول هغه د سعید په لټون یوه او بل لورته وکتل خو هغه یې ونه لید، ناڅاپه یې د هغه پر تش آس سترګې ولګیدې چې یوه او بله خوایې منډې وهلې.

نعیم لاندې پرتو مړیو ته وکتل، سعید د دښمن د څو تنو مړیو پر سر پرمخې پروت ؤ، نعیم له آس نه پلی شو د ماما سر یې راپورته کړ غږ یې پرې وکړ: ماما ، ماماجانه! خو هغه سترګې لوڅې نه کړې نعیم انا لله و انا الیه راجعون ﷺ وویل او بیرته په آس سپور شو، د راجه داهر پیل له ده نه ډیر لرې نه ؤ خو د ګډو وډو پوځیانو یوه ډله یې پرشاوخوا راتول وو.

نعیم یو ځل بیا لینده راواخستله د راجه په لوریې غشي واورول ، یو غشی د راجه په تټر ولګید، هغه وږپیده او سریې د بوی ملکی په غیږ کې ورکیښود ، دراجه د وژلو د خبر په خوریدو سره د سند لښکر د مړیو انبارونه په میدان پرېښودل او وتښتیدل، د ماته خوړلی پوځ یوه برخه برهمن آباد او نوریې اروړ ته وتښتیدل.

د دې سترې فتحې نه وروسته مسلمانان د ټپیانو په پټی لګولو او، شهیدانو په ښخولو مشغول شول، د سعید پر ټټر له شلو نه زیات ټپونه وو، او کله یې چې په قبر کې کیښود نعیم له جیبه د ورور لیک راویوست او په قبر کې یې ورواچاوه،

محمد بن قاسم حیران شو پوښتنه یې وکړه دا څه شی دی؟

نعیم په غمجنه لهجه ووېل: یو لیک.
: څه ډول لیک؟
: ماته عبدالله راکړی ؤ، ما د دی وعده کړی وه چی ماماته به یې رسوم.
خو د تقدیر پریکړه دا وه چی زه دا ژمنه پوره نکړای شم، محمد بن قاسم ووېل: زه دا لیک لوستلی شم؟
: کومه خاصه خبره پکی نشته.
محمد بن قاسم په لحد ورتېیت شو لیک یی راپورته کړ ویی لوست او نعیم ته یی ونیو ویی ویل: دا دی له ځان سره وساته د شهیدانو له نظره د دنیا او آخرت کومه خبره پټه نه وی.
له محمد بن قاسم نه د نعیم هیڅ خبره پټه نه وه، کله یې چې د نعیم لپاره د عبدالله ایثار او د خدای(ج) په لار کی د نعیم دغه قربانی ولیده د ده په زړه کی له دغو دوارو ورونو سره د مینی احساسات نور هم ژور شول.
د شپې مهال له ویده کیدو وراندې محمد بن قاسم خپلی خیمی ته وروغوښت، د یوی او بلی خوا نه له یو لړ خبرو وروسته یی ووېل: اوس به مونږ په څو ورځو کی د برهمن آباد له فتحې وروسته ملتان ته مخه کوو، هلته ښایی مونږ ته د زیاتو پوځونو اړتیا شی، ځکه خو زه غواړم چې ته بیرته بصری ته ستون شې، ته هلته د زیاتو پوځونو راتولو لپاره هڅې وکړه، په لار کې کورته هم یو ځل ستون شه او تسلي وکړه.
نعیم : د کورنی د تسلي په اړه باید ووایم چی زه له جهاد نه زیات دی مسئلی ته ارځښت نه ورکوم، پاتی شوه د نورو پوځونو خبره نو د نن جګړی وښودله چی د نورو پوځونو ضرورت نشته.
محمد بن قاسم: مګر زما اراده یوازی د سند د فتحه کولو نه ده.
نعیم: مګر د یوه دوست په توګه به دا ستا له ماسره یو بی ضرورته احسان وی.
محمد بن قاسم: څنګه احسان؟
نعیم: ته ما د بصرې په بهانه کورته استوی او دا زه یو احسان بولم.
محمد بن قاسم ووېل: که دا احسان زما او یا ستا له ذمه واریو سره ټکر

کوی نو زه هیڅکله هم اجازه نه درکوم، خو اوس تاته دلته هیڅ ضرورت نشته، ځکه چی د برهمن آباد نیول زموږ د چپ لاس لوبه ده، له هغه وروسته به موږ د شاوخوا وړوکی ریاستونه لاندی کوو او بیا به د ملتان په لوری مخه کوو، ته به تر هغه مهاله بیرته راستون شی له تاسره چی لږ او ډیر سپاهیان وی هغه به زموږ ځواك ډیر قوی کړی.

نعیم : سهی ده نو زه باید څه وخت روان شم؟

محمد بن قاسم: خومره چی زر کیدای شی، که ستا زخم د دې وړوی چې سفر وکولای شی نو سبا ته وخوځیږه.

د محمد بن قاسم د دی الفاظو نه وروسته نعیم ظاهرا هلته ناست ؤ خو خیالونو یی د سند له ډاګونو نه ډیر لری بوولی ؤ.

سهار وختی هغه بېرته د بصری په لور روان شو.

*****

(٥)

په سند کې د مسلمانانو د فتحو نه د خبریدو په خاطر له سند نه تر بصری پوری حجاج بن یوسف پراو په پراو په هرو لسو میلو کی یوه پهره درولی وه په دی پهرو کی ډیر ګرندی آسونه تیار وو چی احوال پری واستولی شی.

نعیم چی سهار له سند نه بصری ته روان شو په هره چوکی کی یی آسونه بدلول او د ورځو مزل یی په ساعتونو کی کاوه، د شپی یی په یوه پهره «چوکی» کی شپه شوه، د ستومانی په وجه زر خوب ورغی نیمه شپه د سند له لوری یو بل سپور راغی چی نعیم او د پهری نور سپاهیان یی له خوبه پاڅول، سپور له جامونه مسلمان بنکاریده او چی کله له آس نه پلی شو ویی ویل:

زه بصری ته یو ډیر ضروری خبر رسوم، ماته بل آس تیار کړی، نعیم ته دسند هره پیښه په زړه پوری وه جګ شو د مشال په رڼا کی یی د نوی راغلی څیری ته وکتل، هغه یو غنم رنګی د قوی متو زلمی ؤ.

نعیم : ته د محمد بن قاسم کوم پیغام وړی؟

: هوکی

: څه پيغام دی؟
:ماته د دی اجازه نشته چی چاته يی ووايم.
:ما پيژنی؟
:هو کی ته زموږ د پوځ يو افسر يی، خو وبخښی که څه هم تاته په ويلو کې څه تاوان نشته خو ماته د ستر سالار حکم دا دی چې له حجاج بن يوسف پرته دا پيغام بل چاته ونه وايم.
نعيم : زه ستا د دی ذمه واری د احساس قدر دانی کوم.
په دی ځند کی بل آس تيار شو او نوی راغلی پری سپور شو د سترګو په رپ کی په تيارو کی ورك شو.
څو ورځی وروسته نعيم په يوه سمسوره او ښکلی دره کی تيريده هغه په لاره کی يو ځل بيا همغه سپور وليد، هغه نعيم په غور وليد ويی پيژاند هغه چی نعيم ته ورنژدی شو آس يی ودراوه او ويی ويل:
ته ډير ګړندی راغلی، زما ګومان ؤ چی ته به ډير وروسته پاتی وی.
نعيم : هو ما په لاره کی زياته دمه نه ده کړی.
ځوان : ته هم بصری ته ځی؟
نعيم ځواب ورکړ: هو! که ته په هغه ورځ لږ نور تم شوی وای دا څو ورځی به مو ګډ مزل کړی وای.
ځوان : زما ګومان ؤ چی ته به په آرامه سفر کوی، اوس زه ستا ملګری يم، راځه .
نعيم : زما په ګومان ته په دی لارو ډير بلد يی.
ځوان : هو زه په دی سيمه کی ډير اوسيدلی يم.
نعيم : نو ته مخکی شه درځما
ځوان آس وراندی کړ او چارګام يی پريښود، نعيم هم په هغه پسی آس پريښود.
لږ ځند وروسته نعيم وويل موږ بلی پهری ته ولی ونه رسيدو، موږ خو به لاره غلطه کړی نه وی؟
د نعيم ملګری آس ودراوه او پريشانه يی يوه او بله خوا وکتل، بالاخره يی وويل: زما هم همدا شك دی خو ته انديښنه مه کوه موږ چی له دی دری

نه ووزو سمه لاره به پیدا کړو، دایې ووېل او بیا یې آس ته پونده ورکړه، له خو میله نور مزله وروسته ناپيژندلی ځوان بیا آس ودراوه او ویې ویل: لکه چې موږ له سمې لارې نه ډیر کاږه راغلي یو، زما په گومان دغه لاره شیراز ته درومي، اوس موږ باید کینې لورې ته وګرځو، خو اسونه ډیر ستومانه شوي دي ، دلته که لږ دمه وکړو نو غوره به وي، د سمسورې درې په ښکلو منظرو کې دا اغیزه پر ته وه چې نعیم هم د خپل ملګرې د دمې د خبرې په اوریدو آرام ته زړه وشو، دواړه له آسونو نه پلي شول، آسونه ته یې په یوه چینه اوبه ورکړې، په ونو پورې یې وتړل او دواړه په شنو وښو کښیناستل.

ناپيژندوی ځوان خپله غوټه خلاصه کړه او ویې ویل: ته به خامخا وږې شوی یې، ما په تیره پهره کې ډوډۍ وخوړه، دا لږ خواړه لکه چې ستا برخه او نصیب پاتې شول.

د ځوان په شله کې نعیم خو نمرې ډوډۍ او د پنیر ټوټې وخوړې او په چینه یې اوبه وڅښلې غوښتل یې چې په آس سپور شي خو کمزورې او بې هوښۍ یې احساس کړه بیرته په وښو کښیناست ویې ویل: زما سر وګرځید.

ناپيژندوی ځوان ورته وویل: ته ډیر ستومانه شوی یې لږ ویده شه.

نعیم : نه ناوخته کیږي، موږ باید روان شو، نعیم دا وویل او پاڅید، خو تېږیدلی خو ګامه یې واخیستل بیا په وښو کښیناست ناپيژندوی ځوان ورته وکتل او یوه هیبتناکه خندایې وکړه، د نعیم په زړه کې ورتیره شوه چې ده په ډوډۍ کې څه نشه یې شي خوړلی دي، بیایې زر احساس کړه چې په یوه لویه مصیبت کې راګیر شوی دي، هغه یو ځل بیا جګیدل غوښتل خو لاس او پښو یې ځواب ورکړی ؤ، په دماغ یې دروند خوب غلبه کوله هغه د نیمې بې خودۍ په حالت کې احساس کړه چې خو تنه یې د لاسونو او پښو په تړلو لګیا دي، غوښتل یې د هغوی له اوسپنیزو پنجو نه خپل لاس او پښې خلاص کړي خو هڅه یې بې ګټې وه، هغه نور یې سده ؤ خو دومره پوهیده چې خو تنو په اوږو واخیست او په کوم لورې یې وړو.

سباته چې نعیم په هوښ راغی ځان یې په یوه تیاره او وړوکې کوټه کې بندي ولید، هماغه ناپيژندوی ځوان چې دی یې تر دې ځایه راورساوه د ده سرته ولاړ و او موسکل یې، نعیم یوې او بلې خواته له سترګو اړولو وروسته

له هغه نه وپوښتل: زه دی دلته د څه لپاره راوستی یم او زه اوس له چا سره بندی یم ؟

د وخت په راتلو به تاته د تولو پوښتنو ځواب معلوم شی، ناپیژندوی ځوان دا وویل او بهر ته ووث او د کوټی دروازه ورپسی بنده شوه.

*****

(٦)

د نعیم د بندی توب دری میاشتی تیری شوی، د هغه په زړه راخوړو مایوسیو د بندیخانی هیبتناکی تیاری نوري هم توري کړي، ده ته په دې ماحول کې یوازې دغه یوه تسلې وه چې خدای یی د صبر اوزغم آزموینت اخلی، هر سهار او ماښام به یو سړی راغی ده ته به یی تر یوه وړوکی سوری دوډی او اوبه ورکړی او بیرته به ولاړ، نعیم په وار وار تری وپوښتل چی زه چا بندی کړی یم او د څه لپاره ؟ خو د دی پوښتنو هیڅ ځواب نه ؤ، دری میاشتی وروسته یو سهار نعیم د پروردگار په دربار کی سربه سجده کیښود او دعایی غوښته چی د زندان دروازه خلاصه شوه او هماغه ځوان له څو نورو کسانو سره ورغلل نعیم ته یی وویل: راځه له موږ سره روان شه.

نعیم : چیرته ؟

هغه ځواب ورکړ:

یو څوك غواړی تا ووینی.

نعیم د لوڅو تورو په سیوری کی له هغوی سره روان شو، د کلا په یوه ښکلی کوټه کی په یوه ایرانی قالینه د څو ځوانانو په منځ کی یو د پوخ عمر خاوند ناست ؤ نعیم چی هغه ولید ویی پیژاند.

هغه ابن صادق ؤ.

زندان

د ابن صادق تیر ژوند د ناکامیو یو اوږد داستان ؤ، هغه د بیت المقدس په یوی شتمنی یهودی کورنی کی زیږیدلی ؤ، د ښه ذکاوت په وجه یی په شپاړس کلنی په عربی، فارسی، یونانی او لاتینی ژبو کی غیر معمولی مهارت حاصل کړ، په اتلس کلنی یی له یوی عیسوی پیغلی مریم سره مینه شوه، د هغی د پلار او مور د رضا تر لاسه کولو لپاره یی عیسوی دین ومانه، خو مریم تر یوی مودی د ابن صادق د زړه ساتلو نه وروسته د هغه د کاکا په زوی الیاس مینه شوه او له ابن صادق سره یی کرکه پیدا شوه، ابن صادق له ډیر زیار وروسته د مریمی مور او پلار له ده سره د لور په واده راضی کړل، خو دا له خپل نوی مین سره وتښتیده او دمشق ته ولاړل دواړو واده وکړ، د مریم له مینی او اخلاقو نه الیاس ډیر اغیزمن شو او هغه هم عیسوی مذهب قبول کړ.

الیاس ډیر ښه معمار «ختګر» ؤ د هغه په دمشق کی ښه ګوزاره جوړه شوه، همالته یی کور جوړ کړ او هستوګنه یی غوره کړه ، یو کال وروسته د الیاس په کور کی ماشومه وزیږیده چی زلیخا یی نوم ورباندی کیښود.

ابن صادق له ډیری پلټنی وروسته دوی ومونډل، دمشق ته ولاړ هلته یی خپله محبوبه او د کاکا زوی ولیدل چی آرام ژوند کوی، په زړه کی یی د کسات اور په لمبو شو، څو ورځی د دمشق په کوڅو کی سرګردانه ګرځیده، بالاخره یی اسلام قبول کړ د خلافت دربار ته ورغی پر مریم یی دعوه وکړه چی له الیاس نه باید جلا او ده ته وسپارل شی، هلته یی دا پریکړه واوریده چی یهودان او عیسویان زموږ په پناه کی دی، مریم په خپله خوښه واده کړی دی ځکه خو پر هغه ظلم نشو کولی او په زور میړه او ښځه نشی جدا

کیدای وروسته بیا دا نصیب ځېلی نه یهودي ؤ، نه عیسوی او نه مسلمان له څلورو لوریو مایوسی د ده په زړه کی د انتقام اور سوړ نه کړ، د دمشق د کوڅو له گز او پل وروسته کوفی ته ولاړ، حجاج بن یوسف ته ورغی او خپل داستان یی ورته تیر کړ او د مرستی غوښتنه یی وکړه، حجاج په چوپه خوله د ده کیسه واوریده ابن صادق د ده له چوپتیا نه گټه پورته کړه او د ده په صفت او د خلافت پر خلاف یی څو جملی وویلی.

هغه وویل: که زما له زړه نه پوښتې نو زه خو وایم چی د ذاتی استعداد او وړتیا په سبب ته د خلافت د منصب ډیر حقدار یی، لا د هغه خبرې نه وې خلاصې شوې چې حجاج بن یوسف یوه سپاهی ته غږ وکړ او ورته ویی ویل چی دی په ډیکو ډیکو له ښاره وباسی، ابن صادق ته یی وکتل او ورته ویی ویل: ستا سزا وژل دی خو زه ځکه ترې تیر یم چې ته زما کورته د میلمه په نامه راغلی وی.

ابن صادق مانښام له ښار نه ووت او شپه یی د یوه راهب په څپره کی تیره کړه، سهار ته بیرته بیت المقدس ته د ډیرو خطرناکو ارادو سره روان شو.

ابن صادق په یروشیلیم کی هم ډیر پاتی نه شو، څو کاله یی په زړه کی یوازی د کاکا د زوی او محبوبی څه چی د ټول بشر پر خلاف د انتقام اور په سینه کی ؤ، بالاخره یی د اشرارو یوه خطرناکه ډله له ځان سره ملگری کړه او د یوې بدې دسیسې او سازش لپاره یې په ټول خلافت کې خواره کړل، دی د دی ډلی روحانی پیشوا شو، یوه ورځ یی د خپل کاکا له زوی نه د کسات اخستلو موکه پیدا کړه او د هغه یوازینی لور زلیخا یې ترې وتښتوله، د زلیخا عمر اوس اته کاله ؤ ابن صادق هغه ایران ته بوتله او د خپلی ډلې یوه تن «اسحق» ته یی وسپارله او بیرته په خپلو تخریبی کارونو بوخت شو.

دوی میاشتی وروسته د ده د ډلې پټو غړو الیاس او مریمه ووژل ، هغه د دغه ظالمانه وژنی وروسته هم صبر نه شو او پاتی ژوندیی د ټولی نړۍ پر خلاف د خطرناکو دسیسو دوام ته اراده وکړه، په اسلامی نړۍ کی یی د قیادت تر لاسه کولو لپاره د حکومت پر خلاف کار پیل کړ، څو بهرنیان او د اسلام دښمنان پری ورټول شول، خو د دوی ستره ستونزه مالی مشکلات

وو، د هغه په ذهن کې يو تدبير راغی او دير ګړندي يې ځان د روم قيصر ته ورساوه.

قيصر که څه هم په ختيځ کې خپل له لاسه وتې قدرت بيرته تر لاسه کول غوښتل خو لا يې د خپلو نيکونو د ماتو او شکستونو يادونه په ذهن کې پاتې وو، هغه له ابن صادق سره د برالا لاس يو کولو جرئت ونه کړ خو د مسلمانانو د دې دښمن مرسته يې ضروري وبلله هغه ابن صادق ته وويل: موږ به تر ممکنه حده ستا مرسته او ملاتړ کوو، خو تر څو مسلمانان سره متحدوي پر هغوی يرغل کول د مصلحت خلاف دي، ته بيرته ستون شه خپل فعاليت ته دوام ورکړه موږ به ستا خدمتونه ياد وساتو.

ابن صادق له هغه ځايه د طلا او نقرې له زياتو سوغاتونو سره بيرته راستون شو د کوفې او بصرې په منځ کې يې يو پټ ځای خپل مرکز وټاکه او خپلو تخريبي فعاليتونو ته يې دوام ورکړ، د څو کاله سختو هڅو وروسته يې زر تنه ډله جوړه کړه، په دې ډله کې زيات داسې کسان وو چې په طلا او نقره يې خپل ضمير پلورلی و، هغه به د روم قيصر له خپلو فعاليتونو نه خبر ساته، او د ضرورت وړ مرسته به يې تر لاسه کوله، کله يې چې دا محسوسه کړه چې ډله يې يو څه ځواکمنه شويده او د کوفې او بصرې زياتره خلک له حجاج بن يوسف نه کرکه کوي نو د خپل رقيب د راپرځولو لپاره چمتو شو، يوه ورځ د ده جاسوسانو خبر ورکړ چې نن حجاج له کوفې نه تللی دی او ابن عامر د پوځ راټولولو لپاره وينا کوي ده ته دا هم څرګنده شوه چې د کوفې زيات خلک په پوځ کې له شامليدو نه ډډه کوي، ابن صادق له همدې موکې نه ګټه اوچتول غوښتل او د لومړي ځل لپاره له خپل پناه ځای نه راووت او د بصرې خلکو ته يې په عامي غونډې کې د وينا جرئت وکړ، هغه داده ؤ چې د بصرې نا آرام خلک به په خپله جادو يې وينا راوپاروي، خو د ده دا ګومان غلط ثابت شو، نعيم ناڅاپه راپيدا شو او د ده جوړه کړې لوبه يې بيرته ويجاړه کړه.

ابن صادق له بصرې نه لکې ګنډه کړه او وتښتيد، رمله ته ولاړ او د خليفه له ورور سليمان سره يې پناه واخستله، د زر تنو څخه يوازې څو تنو د هغه ملګرتيا وکړه.

ځرنګه چې حجاج بن یوسف د ولی عهد له منصب نه د سلیمان په لرې کولو کې له خلیفه سره همنظره ؤ ځکه خو سلیمان حجاج بن یوسف او د هغه ملګری خپل ډیر بد دښمنان او د حجاج دښمنان یې خپل دوستان بلل.

حجاج بن یوسف د ابن صادق په فتنو پوه شو په هغه پسې یې څو تنه سپاهیان واستول، کله چې هغه خبر شو چې سلیمان په رمله کې ابن صادق ته پناه ورکړې ده، نو خلیفه ته یې ټول احوال ورکړ، د خلافت له درباره سلیمان ته فرمان جاری شو چې ابن صادق او ملګری یې زنځیر او زولانه حجاج بن یوسف ته واستوی.

سلیمان ابن صادق ته د دوستۍ لاس ورکړی ؤ او د هغه د ژوند هیله یې درلوده، ابن صادق یې اصفهان لوري ته وتښتاوه، او د خلافت دربار ته یې ولیکل چې ابن صادق وتښتید، څو ورځې په اصفهان کې ابن صادق سرګردانه و چې بیایې شیراز ته مخه کړه له شیراز نه پنځوس میله لرې په جنوب ختیځ غرونو کې یوه تښه کلا وه، ابن صادق چې دې کلا ته ورسید آرامه ساه یې واخسته او د خپلو مصیبتونو پره یې د نعیم پر غاړه ورواچوله هغه ته یې د عبرتناکې سزا خطرناك تصمیم ونیو.

*****

(۲)

نعیم د ابن صادق په مخکې چوپ ولاړ ؤ، سپاهی ناڅاپه هغه ټیل واهه او پر مخې ولوید، ویې ویل: احمقه! دا د بصری جومات نه دی، اوس ته زموږ د امیر په دربار کې ولاړ یې، دلته د ګستاخانو سرغوځیږي.

ابن صادق په دې حرکت په غوسه شو ویې ویل: ته ډیر احمق یې، غیرتیان غیرتمنو ته داسې نه ورانډې کیږي.

دایې وویل ابن صادق پاڅید نعیم یې تر مټ ونیو او ویې دراوه په ځمکه له لویدو سره د نعیم له پزې نه وینې روانې وې، ابن صادق په خپل رومال د هغه وینې پاکې کړې، هغه ته یې له حقارت نه په ډکه موسکا وکتل ویې ویل: ما اوریدلې دي چې ته د خپل کوربه نوم ډیر په ناکرارۍ پوښتې، افسوس دې تا ډیر انتظار وکړ، زما هم دا آرزو وه چې زر ستا په خدمت کې حاضر شم او ستا زیارت وکړم خو موکه مې نه مونده.

نن چې ستا په ليدو څومره خوښ يم دا يوازې زه پرې پوهيږم، زما باور دی چې ته به هم د خپل پخواني دوست په ليدو خوښ شوی وې، ووايه طبعه دې څنګه ده؟ ستا رنګ ډير زيړ دی، زما په ګومان به په هغه تنګۍ او وړه پنجره کې ستا مجاهدانه طبيعت ډير نا آرام او په تنګ شوی ؤ، خو ته ښايي پر دې نه وې خبر چې په دې کلا کې بله لويه کوټه نه شته ځکه خو زما سړي مجبور وو چې تا په هماغه کوټه کې وساتي، نن ما د لږ وخت لپاره د دې لپاره راوغوښتې چې د تياري او رڼا د توپير له حس نه بې برخې نه شې.

مګر ته ماته ولې داسې ګورې لکه کوم پردي ته چې ګورې! تا ونه پيژندم! ستا سره زه په بصره کې معرفي شوی وم، که څه هم زموږ لومړی ملاقات په ډيرو ناوړه حالاتو کې ؤ، خو بيا هم د دواړو اړيکې داسې وې چې يو بل هيرولی نه شو، ماته په ډيره ګرانۍ او مشکل ستا د هغې وينا د ستايلو موکه په لاس راغلې، او ماته ستا غوندې غيرتي مجاهد د عبدالله بن ابی د ميراث خواره په مخکې داسې دريدل ډير د رحم وړ ښکاري، ووايه له تاسره څه وړ سلوك وکړم؟ د ابن صادق هره کلمه ، هره جمله او توری د نشتر او غشي په څير د نعيم په زړه ښخيدل، هغه شونډې وچيچلې ويې ويل:

ماته د خپل بندي توب پروا نشته، خو په دې خفه يم چې زه ستا غوندې بې زړه او نا مرد سړي بندي يم، اوس چې ستا څه زړه غواړي همغه وکړه، خو دا بايد واورې چې زما ژوند او وژل دواړه تاته خطرناك دي، اوس زما په لاس او پښو کې زنځيرونه پراته دي خو زندان مجاهد بې غيرته کولی نشي.

ابن صادق د نعيم د خبرو پروا ونه کړه ويې ويل: ته پر زړورتوب سربيره احمق هم يې، ته نه پوهيږې چې سر دې اوس د يوه ښامار په خوله کې دی، ستا پرښودل او خپتې ته تيرول د ده په خوښه پورې تړلي ، زما له زندان نه د خلاصون خيال له ذهن نه لرې کړه، په دې کلا کې دوه سوه تنه سپاهيان توره ايستلي هر وخت ستا د څارنې لپاره چمتو دي دا يې وويل او ابن صادق لاسونه وپړکول او د کلا له مختلفو لوريو څخه زيات شمير توره کښلي سپاهيان راووتل، نعيم ته دوی هر يو د ابن صادق په څير بې رحمه

او ظالم ښکاره شول.

نعیم وویل: ته پوهیږې چې زه بې زړه نه یم، له تاته د رحم هیله نه کوم، که ستا مقصد زما وژل وي نو زه چمتو یم، ابن صادق وویل: ته فکر کوې چې د دنیا تر ټولو ستره سزا مرګ دی، خو زه تاته دا ثابتوم چې په دنیا کې ډیرې سزاګانې تر مرګ سختې او بدې دي، زه تاته داسې سزا درکوم چې ته یې له زغم نه عاجز یې، زه ستا ژوند دومره تریخ کولی شم چې هره شیبه له مرګه درته ګرانه او سخته شي، خو زه ستا دښمن نه یم، زه غواړم چې ته ژوندي پاتې شې، زه تاته د یوه داسې ژوندانه لاره درښیم چې ستا د آخرت له تصور نه هم زیات ښکلې او ښایسته وي، ته د جګړو مصیبتونه او ستونزې ځکه زغمې چې د ژوند له رنګینو او خوښیو نه ناخبره یې، ته بې ریا ځکه یې چې د ځان ښودنې له مزو او لذت نه خبر نه یې، دا څو کلن ژوند خدای(ج) تاته د ژوند له خوښیو او نعمتونو نه د ګټې لپاره درکړی دی ته د دې قدر او ارځښت نه پیژنې، ته زړور یې خو ستا زړورتیا تاته له دې پرته څه درکړي چې د داسې هدفونو لپاره خپل ځان قربان کړې چې تاته یې هیڅ ګټه نه رسیږي، ته ګومان کوې چې د خدای (ج) په لار کې سربښندې! خو خدای(ج) ستا قربانۍ ته هیڅ اړ نه دی، ستا له قربانۍ نه یوازې خلیفه او حجاج ته ګټه رسیږي چې په کور ناست دي او د فاتحینو شهرت یې خپریږي، ته خپل ځان غولوې، ستا ځواني او ستا بڼه او شکل داسې دی چې باید په خاورو کې ونه لوبیږي، او د دې لپاره نه یې پیدا شوی، ته یو شهزاده ښکارې، تاته د یوه وینې څښونکې لیوه په شان ژوند نه ښایي، ته باید د یوه شهزاده په څیر ژوند ولرې، ته د یوې ښکلې شهزادګۍ د سترګو تور او د زړه کرار کیدای شې، ته له خپل ژوند نه یو رنګین خوب جوړولی شې، که ته وغواړې نو د هسکې تیتې ځمکې، ډبرینو غونډیو او کمرونو پر سر د ویده کیدو پر ځای ځانته د ګلانو نه ډکه بخملي بستره جوړولی شې، د دنیا ډیر زیات عیش او آرام په دولت اخستل کیدای شي، ته که وغواړې د دنیا لویې خزانې راټولولی شې، د نړۍ تر ټولو ښکلې نجونې د خپل بستر زینت ګرځولی شې، خو ته تر اوسه نادان یې، تا تر اوسه د چا د زلفو په ورېښمو کې ژوند نه دی کړی، نه په خپله ساده‌ګۍ

ځکه خوښ يې چې د دنيا شان او دبدبه دې نه ده ليدلې.

څوانډا زه ستا لپاره ډير څه کولي شم، کاشکې ته له ماسره د کار شريك شې، موږ به د بني اميه حکومت ختم کړو او يو نوی نظام به جوړ کړو، زما باور دی چې د خليفه اوحجاج سرونه به ډير زر غوبل کړو، ښايي ته به دا گومان کوې چې زه هماغه ابن صادق يم چې په بصره‌کې راسره مخ شوی وې؟ خو زه دا په يقين درته وايم چې زه دومره حقير نه يم چې څومره تا په ما گومان کړی دی، تاته همدومره پوهيدل بس دي چې زما تر شا د روم د قيصر غونډې څوك ولاړ دی، زه په عرب او عجم کې د يوه زبردست انقلاب راوستلو د فرصت په انتظار يم، له ډيرې مودې راسې ستا په څير د اور ژبی خطيب په لټه کې وم، تاته د عمل داسې ميدان جوړوم چې ته پکې د خپل خدای درکړی کمال جوهر وځلوې، ستا په څير ځوان د معمولي سپاهی په ځای بايد د خلافت دعوه دار وی.

ابن صادق چې نعيم چوپ وليد فکر يې کاوه چې د فريب په دام کې يې راگير شو، هغه لهجه نوره‌هم نرمه کړه ويې ويل:

که ته له ماسره د وفادارۍ تعهد وکړې زه همدا اوس ستا د زنځيرونو خلاصولو امر کوم، ووايه ستا څه اراده ده، ستا د ژوند تيرولو دوی لارې دي ووايه ته د ژوند له نعمتونو نه سرشار کيدل غواړې که په هماغه تنگه پنجره کې د ژوند پاتې شپې ورځې تيرول خوښوی؟

نعيم غاړه نيغه کړه، د هغه په سترگو کې د غير معمولي درد علامې وې، په احساساتي لهجه يې ځواب ورکړ: ستا خبرې ماته د يوه تپې سپې له غپيدو نه زيات ارځښت نه لري، ته نه پوهيږې چې زه د هغه چا غلام يم چې د ځمکې له ذرونه د آسمان تر ستوريو پورې د هر څه مالك ؤ خو په خيته يې درې درې ورځې له لوږې نه ډبرې تړلې، ته ماته دمال او دولت تمه راکوې، زه د دنيا ټولې خزانې تر خپلو پښو لاندې خاورو سره يو شی بولم، ته وايې چې ژوند د عيش او راحت نوم دی، خو هغه راحت او لذت چې د تورو په سيوري کې د آزادۍ په فضا کې د ساه اخستونکو په نصيب وی، ستا غونډې ذليلو انسانانو له تصور نه اوچت دی، ته ما د خدای(ج) له لارې نه اړوې او غواړې چې د خپلو شومو اغراضو لپاره مې استعمال کړې

خو د خلیفه د ذاتي اهدافو لپاره د وینو د لښتیو بهول هم لازم ګڼي ته چې د کوم قیصر په زور نازیږي، د هغه پلرونو او نیکونو څو ځلې زموږ توري آزمویلې دي، بیشکه اوس زه ستا په قبضه کې یم، خو د بندي توب یا مرګ ویره ما بې حسه او بې ضمیره کولای نشي، ته له مانه د داسې کار تمه مه کوه چې د یوه غازي له شان سره نه لګیږي.

ابن صادق نا امیده شو ویې ویل: ته به په څو ورځو کې داسې کارونو ته چمتو شې چې شیطان به یې په لیدو وشرمیږي.

دا یې وویل او خپلو ملګرو ته یې وکتل، یوه تن ته یې غږ وکړ: اسحاقه! د غږ په اوریدو یو د ځواکمنو متو خاوند راوړاندې شو، دا هماغه ځوان ؤ چې نعیم یې په فریب نیولی ؤ، نعیم ته د لومړي ځل لپاره د هغه نوم معلوم شو.

ابن صادق وویل: اسحاقه د ده ماغزه پر ځای کړه.

د ابن صادق په امر یې نعیم په برنډه کې په یوه ستنه وتاړه، هغه وروړاندې شو کمیس یې څیرې کړ د هغه سینه او متې یې لوڅې کړې اسحق ته یې اشاره وکړه، اسحق د یوه وینې خوړونکې لیوه په څیر ورغی او پر نعیم یې د متروکو ګوزارونه پیل کړل، نعیم اف ونه کړل او د کمر په څیر یې په پته خوله د متروکو ګوزارونه زغمل، هغه یوه نجلۍ ولیده چې له وړاندې یوې کوټې نه راووتله او ورو ورو راغله د ابن صادق په څنګ کې ودریده، په سترګو کې یې ویره او پریشانی له ورایه ښکاریده، هغې بالاخره دغه ظالمانه لوبه ونه زغملای شوه په سترګو کې یې اوښکې ډنډ شوې او په هیله منه لهجه یې ابن صادق ته وویل: کاکا هغه بې سده کیږي.

پریږده! هغه ځان د خدای(ج) توره ګڼي زه به د ده تیغ پخوم او پریږدم یې.

نجلۍ بیا په هیله من غږ وویل: کاکا!

ابن صادق په غوسه شو ځواب یې ورکړ: ته چوپه شه زلیخا!

دلته څه کوې دروځه!

زلیخا سرښکته واچاوه او بیرته ستنه شوه، هغې دوه ځله مخ راوګرځاوه او نعیم ته یې وکتل، په کتو کې یې خپله بې وسي او مجبوري ښکاره کړه،

او په يوه کوټه ننوته، کله چي نعيم د ډيرو وهلو نه بې سده شو ورمېږ يې څوړند شو بيرته يې هماغه کوټې ته يووړ او ويې غورځاوه.

نعيم ئې څو ځلې همدغسې له کوټې نه راوايست او په متروکو يې وواهه. کله چي په دې سزا څه ونه شول ابن صادق امر وکړ چي څو ورځې يې وږی وساتي، د ډول ډول سزاګانو له امله د نعيم زغم د اټکل نه زيات شو، هغه به د لوږې په حالت کې د شپې د ويده کيدو هڅه کوله، يوه شپه چاډکوټې د ديوال له سوري نه ورته غږ کړ او بيايې منې او انګور ور واچول.

نعيم حيران شو جګ شو له سوري نه يې وکتل، څو ګامه وړاندې يې څوك وليدل چي د شپې په تياره کې ورك شول، نعيم د هغه د جامو او رنګ نه اټکل وکړ چي کومه ښځه وه، خو ده ته د خپل محسن پيژندل محال وو، هغه څو ځلې د متروکو د خوړلو په وخت کې يوه نجلۍ ليدله چي د ده پردې حالت به ناکراره وه، د هغې په معصومه او ښکلې څيره د بې وسی او مظلوميت نخښې د نعيم په زړه نقش وې،خو هغه څوك ده، په دې ويرونکی ځای کې څه کوی او دلته چا راوستی ده؟ نعيم په دې سوچونو کې يوه منه واخستله او په خوړلو يې پيل وکړ.

*****

(۳)

د نعيم سره د مرستې کوونکې نوم زليخا ۇ، هغې د خپل عمر ۱۶ کاله د ډيرو ستونزو په منځ کې تير کړي وو خو بيا هم دا د ښځينه ښکلا يوه غوره نمونه وه، زليخا له هر انسان نه ډيره زياته کرکه کوله، هغې له يوې مودې راهيسې له ابن صادق سره د ژوند ترخې شيبې تيرولې ، دې ته هغه د انسانيت د بد ترينو خلکو له ډلې نه يو ښکاريدو، دې ته هر انسان د ابن صادق په څير فريب کار، چل باز او مکار ښکاريدو، کله چي نعيم دې کلاته لاس او پښې زنځير راوستل شو نو دې ګومان کاوه چي يوه غرضی انسان بل غرضی انسان بندی کړی، خو کله چي دې نعيم د ابن صادق له ملګرې نه د انکار په حال کې وليد نو پخوانی ګومان يې بدل شو، دې وليدل چي دغه ځوان د هغې دنيا هستوګن نه دی چي د دې د ژوند ترخې شيبې پکې تيرې شوې، دا د هغه ايمان او ارادې ته حيرانه وه، په پيل کې

یې هغه مظلوم او د رحم وړ باله، څو په څو ورځو کې یې هغه د پالنې اوږمانځنې وړباله.
زلیخا د خپل پلار او مور له دردناك انجام نه خبره نه وه خو له دوی سره د یو ځای کیدو او ملاقات له دعا نه مایوسه شوې وه، دې ته اوس دنیا یو یې تعبیره خوب او راتلونکې یوازې یو وهم او خیال ؤ، د ابن صادق د ظلم او ستم پر خلاف د بغاوت توپان د دې په تپې تپې زړه کې په وار وار له راپورته کیدو نه وروسته اوس نژدې ویده شوی ؤ، دا هغه لامبوزن ته ورته وه چې هدف یې ورك کړی او له ساحل نه لرې د څپو څپیړې پر مخ خوری او بالاخره له ډوبیدونه بې پرواشي، په کښتی کې په پټو سترګو کښیني او د توپاني څپو له بهیر سره ملګرې شي هغه ته کله د سترګو غړولو او پاروګانو وهلو خیال ورشي خو بیرته مایوسي خپل رنګ بدل کړي، دغسې منزل ورك کړی او له ساحل نه لرې لامبوزن یوازې له منزل او ساحل نه یوه غږ ته ضرورت لري، چې تقدیر زلیخا ته د دې کار لپاره نعیم تاکلی ؤ، له نعیم سره د زلیخا معمولي میني بالاخره د دې په زړه کې ویده شوی توپان رابیدار کړ او د ابن صادق له منګولونه د خلاصیدو او له نعیم سره د ژوند د امیدونو هیلې یې په زړه کې په غورځنګ شوې .
زلیخا به هره شپه یو وخت راتله او د خوراك څښاك له یوې اندازې شیانو نه پرته به یې د نعیم په تیاره پنجره کې دامید ډیوه بله پریښوده او بیرته به ستنه شوه.
څلور ورځې وروسته یې نعیم بیا د ابن صادق په محکمې حاضر کړ، ابن صادق چې د هغه په وجود کې کوم بدلون ونه لید حیران شو او ویې ویل: ته ډیر سخت دمه او پیاوړی یې، ښایي ستا د خدای(ج) دا اراده وي چې ته ژوندی پاتې شي، خو ته پخپلو لاسو ځانته مرګ اخلې، زه اوس هم تاته د سرچ موکه درکوم زما باور دی چې ستا د اقبال ستوری ډیر لوړ دی، ته د یو لوی کار لپاره پیداشوی یې، زه ستا همغه مقام ته د رسولو ژمنه کوم چې په ټوله اسلامي نړۍ کې دې څوك سیال نه وي، زه تاته د دوستۍ لاس دراوږدوم او دا وروستۍ موقع ده، که دا ځل هم تا زما اخلاص رد کړ نو پښیمانه به شي نعیم وویل: ذلیل سپیه! ته ماته ولې په وار وار زحمت

راکوی؟

ابن صادق: د دې ذلیل سپي داړل به هیڅکله هم ښه نه وی او اوس هغه وخت رارسیدلی دی چې دغه ذلیل سپی ستا د داړلو لپاره خوله وازه کړی.

بی پروا انسانه! له ستړګی وغروه وګوره چې دنیا څومره ښکلې ده، وګوره هغه مخامخ د غرونو منظره څومره زړه وړونکی ده، ستا په زړه کی چې د څه شي د لیدو هوس وی نن یې ښه وګوره او په خپل زړه یې تصویر نقش کړه ځکه چې سبا ته به ستا سترګې له لمر ختلو نه وړاندی وکاړل شی، او ستا غوږونه به هم د اوریدو له نعمت نه محروم شی، نن چې څه لیدای شې ویې وینه او چې اوریدل یې غواړې وایې وره . دایې وویل او بیایې خپلو ملګروته اشاره وکړه، هغوی نعیم په ستنې پوری وتاړه.

ښه اوس ووایه له لیدونه د بې برخی کیدو وړاندې داسې څه شی شته چې ته یې لیدل غواړی؟

نعیم چوپ ؤ.

ابن صادق وویل: ته ښه پوهیږی چې زما پریکړه نه ماتیدونکی ده، تاته نن تړوله ورځ دلته د اوسیدو فرصت دی، له دې فرصت نه ګټه واخله چې څه دې مخی ته راغلل ښه یې وګوره، کومې نغمې دې چې په مغ کې ورغیدې په خوند یې واوره، دایې وویل او ابن صادق لاسونه وپړکول، څو تنو رباب او چنګ او نور د ساز او سرود سامانونه راوړل او د ابن صادق په اشاره یوې خواته کښیناستل، ورو ورو د نغمې غږ اوچت شو، بیا وروسته څو ښځې چې دول دول رنګینې جامې یې اغوستې وې له یوه ګوټ نه راووتې او د نعیم په مخکې یې نڅا پیل کړه، نعیم سر ښکته واچاوه او خپلې پښو ته یې کتل، د هغه د خیال مرغه له دې ځایه په سلګونو میله لری یوه وړوکی کلی ته والوت، له دې مجلس نه څو ساعته تیر شول، چې د څو ګرندیو آسونو د پښو ترپهار واوریدل شو د مجلس خلک ټول د هغوی په لور متوجه شول، ابن صادق جګ شو یوی او بلی خواته یې وکتل یو حبشی غلام راغی او ده ته یې وویل چې اسحق راورسید، ابن صادق نعیم ته په خطاب کی وویل: ځوانه! بنایی ته یو ډیر په زړه پوری خبر واوری.

لږ ځنډ وروسته اسحق یو پتنوس په لاس کی راغی او ابن صادق ته یې د

احترام مراتب ادا کړل او پتنوس یې چې یو ګردي شی په دسمال کې نغښتی یې په منځ کې ایښی وو په مخکې کیښود، ابن صادق له پتنوس نه دسمال لرې کړ، نعیم ولیدل چې تر دسمال لاندې د کوم سړي سر و.

ابن صادق وویل: ښایي د دې په لیدلو ته خوښ شې، بیایې حبشي غلام ته اشاره وکړه، هغه پتنوس واخست او نعیم ته نژدې یې په ځمکه کیښود، په پتنوس کې ایښي سر چې نعیم وپیژاند په زړه یې درد راغی، دا د ابن عامر سر و، په مړاوو شونډو یې اوس هم موسکا خپره وه، نعیم خپلې اوښکې سترګې پټې کړې، زلیخا هم د ابن صادق تر شا ولاړه وه او دغه دردناکه ننداره یې لیدله او د عزم او ارادې د مجسمې په سترګو کې یې چې اوښکې ولیدې ډیره زیاته وارخطا او خفه شوه.

ابن صادق له خپل ځایه جګ شو، اسحق یې نژدې وروغوښت او په شابې وټپاوه ویې ویل: اسحاقه! اوس یوازې یو شرط پاتې دی، زه د محمد بن قاسم سر د دې ځوان له سر سره په یوه ځای ښخول غواړم، که ته په دې کې هم بریالی شوی نو زلیخا به ستا غوندې زړور ځوان سره د شریک ژوند په پریکړه کې هیڅ عذر ونه لري.

دایې وویل او ابن صادق زلیخا ته مخ وروااړاوه د هغې له سترګو اوښکې بهیدلې او د خپلې کوټې په لوري په منډه ولاړه، ابن صادق نعیم ته ور نژدې شو د هغه تر څنګ ودرید او ویې ویل:

زه پوهیږم چې ستا له ابن قاسم سره مینه ده، که ته د ده د سر تر رارسیدو پورې ژوندی پاتې نه شوې نو زه ژمنه کوم چې سر به یې له تا سره ښخوم، دایې وویل او بیایې سپاهیانو ته اشاره وکړه، هغوی نعیم له ستنې نه خلاص کړ بیرته یې خپلې خونې ته ورساوه او هلته یې پرېښود.

* * * * *

(٤)

د شپې نعیم تر ډیره وخته په ناکرارۍ په خپله تنګه کوټه کې قدم واهه د هغه وجود تر اوږدې مودې پورې د جسمي او روحي تکلیفونو په سبب لږ بې حسه شوی غوندې و، خو هغه ته له سترګو او غوږونو نه د محرومیدلو تصور کومه معمولي خبره نه وه، هره شیبه یې ناکرارۍ زیاتیدله، کله به یې

غوښتل چې دغه شپه دې د قیامت د شپې په څیر اوږده شي. او کله به یې له خولې نه دا دعا ووته چې خدایه همدا اوس یې سهار کړه چې د انتظار شیبې پای ته ورسیږي، په قدم وهلو ستومانه شو نو پرېوت له لږ ځند لټ په لټ اوښتو وروسته غازي ویده شو. هغه په خوب کې لیدل چې سهار نژدې دی، هغه یې له کوټې نه را ایستلی او په یوه ونه پورې یې تړلی دی، ابن صادق په لاس کې خنجر ور روان وی. او د هغه سترګې باسي، د هغه په شاوخوا تیاره خپره شي. بیایې په غوږونو کې څه دوا ورځخوی او په غوږونو کې یې شنهار شي او بیا هیڅ نه اوري، دی د لیدو او اوریدو له نعمت نه محروم او د زندان په یوه او بل دیوال لګیږي خو له هغه ځایه د وتلو لاره نشي موندلی، یو ځل بیا سپاهیان راځي او هغه په کش کولو وباسي او چیرته لرې یې یوازې پرېږدي ، هغه بیا داسې احساس کړي چې د غوږونو پردې یې بیرته خلاصې شي او د مرغانو نغمې او د شمال غږ اوري، عذرا هغه ته له لرې نعیمه ، نعیمه! چیغې وهي، هغه جګ شي او له کوم لوري چې غږ راځي هماغه لوري ته خوځیږي خو ځو ګامه وروسته یې قدمونه لړزیږي او بیرته لویږي، د هغه سترګې ناڅاپه بیرته رڼا شي، او دی ګوري چې عذرا یې په مخ کې ولاړه ده، هغه بیا راپورته شي او عذرا، عذرا ناري-کړي خو کله چې ورنژدې شي ګوري چې د عذرا پر ځای په کوټه کې هغې ته ورته یوه بله د ښکلا او جمال مجسمه ولاړه ده، د دیوال له کړکۍ نه د سپوږمۍ رڼا د هغه پر مخ لویدلې ده، لږ ځند یې په غور د هغې له لیدو وروسته وپیژندله چې زلیخا وه، خو هغه تر ځنډه پریشانه ولاړ ؤ او فکر یې کاوه چې خوب وینې، خو ورو ورو یې دغه وهم غلط ثابت شو، ځو ځلې یې سترګې وږپولې او پر ځان یې لاس راکش کړ بالاخره وپوهیده چې دا خوب نه بلکې حقیقت دی.

نعیم تری وېرېښتل: ته څوك يې؟ آیا دا خوب نه دی؟

زلیخا ځواب ورکړ: نه دا خوب نه دی ته ولې وغورځیدې؟

نعیم: کله؟

: همدا اوس ، زه راغلم تاته مې غږ وکړ، ته وویریدې جګ شوې او بیا بیرته وغورځیدې.

: اف، ما يو خوب ليده، ما داسې احساس کړه چې روند شوی یم، عذرا مې وربولې او زه چې هغې ته ورغم له څه شي سره مې پښه ونښلې او راولوېدم، خو ته دلته څه کوې؟

زليخا ووېل: ورو غږېږه که څه هم اوس دوی تول ويده دي خو که بيا هم ستا غږ کوم يو واوري جوړه لوبه به بيرته گډه وډه شي، ما پهره دارانو ته خپله تولـه گـينه ورکړې ده او په ډېر تکليف مې د دې پنجرې دروازه پرې خلاصه کړې، هغوی موږ ته دوه آسونه له کلا نه بهر درولې او د کلا د دروازې خلاصولو وعده يې کړې ده، راځه زما سره ورو را روان شه.

: دوه اسونه د څه لپاره؟

: زه هم له تاسره ځم.

: له ماسره؟ نعيم په حيرانۍ وپوښتل!

: هوکې! له تاسره، زما اميد دی چې ته به زما ساتنه وکړې، زما د مور او پلار کور په دمشق کې دی، ته به ما هلته ورسوې.

زليخا ووېل: د خبرو وخت نه دی، زه هم ستا په خير يوه بد نصيبه یم، نعيم له لږ ځنډ وروسته ووېل: سمدستی ستا تگ له ماسره مناسب نه دی، ته داوه اوسه ، زه به په خو ورځو کې تا د دې سړي له لاسه ژغورم.

:نه نه، دخدای په خاطر ما مه مايوسه کوه، زليخا ژړه غونې شوه او زياته يې کړه: زه له تاسره ځم، ستا له تلو وروسته که دې يوه شي چې ستا په پرېښودلو کې زما لاس دی بې مرگه مې نه پرېږدي او که پر دې پوه هم نه شي نو ستا له وېرې به دا کلا پرېږدي او کوم بل لوري ته به وتښتي او ما به په يوه داسې کلا کې ايساره کړي چې تاته به يې موندل او رارسيدل له وس وتلي وي، تاته معلومه نه ده چې هغه له اسحق سره زما واده کوی او له هغه سره‌يې ژمنه کړې چې که د محمد بن قاسم سر راوړي نو ما به هغه ته ورسپاري، د خدای لپاره ما د دې ظالم ليوه نه وژغوره دايي ووېل د نعيم لمن يې ونيوله او په سلگو شوه.

نعيم پوښتنه ترې وکړه: په آس سپريدلی شې؟

زليخا خپله څه شوه ويې ويل: زه د دې ظالم سره نژدې پر نيمه نيږۍ پر آس راگرځېدلی یم، نور وخت مه تيروه، ما ستا وسله هم له کلاته بهر ته

استولی ده بیره کوه!

نعیم د زلیخا لاس په لاس کی ونیو او د دروازی په لوری وروراندی شو هغه بهر د چا د پښو غږ واورید، ودرید ویی ویل: څوك دی خواته را روان دی،

زلیخا وویل: د دی زندان پهره داران ما بهر ته استولی دی، دا بل څوك دی اوس به څه چل کیږی؟

نعیم د دی په خوله لاس کیښود او دیوال ته یی ډیکه ورکړه او پخپله یی له دروازې نه بهر ته وکتل، د پښو د غږ په رانژدې کیدو یې د زړه درزا هم په زیاتیدو شوه، یو پهره دار له دیوال سره جوخت د زندان تر دروازې پورې ورغی او بیا ځای پر ځای حیران میخ شو، نعیم په یوه توپ د هغه ورمیږ په خپلو مضبوطو لاسو کی راقابو کړ، نعیم هغه ته څو جټکی ورکړی او بی خوده یی وغورځاوه، زلیخا یی تر لاس ونیوله او بهر ته راووتل دروازه یی وتړله.

د کلا په دروازه کی یوه سپاهی چی دوی ولیدل نو دروازه یی خلاصه کړه، بل سپاهی بهر دوه اسونه او د نعیم وسله نیولی ولاړ ؤ، نعیم خپله وسله واخیستله زلیخا یی پر یوه آس سپره کړه او پخپله په بل آس سپور شو، څو څو گامه چی ولاړل ده بیرته اس راوگرځاوه او پهره دار ته چی تر اوسه لا پر خپل ځای ولاړ ؤ راغی تری ویی پوښتل: ته پوره داډه یی چی زموږ په تگ به تاسو ته څه تکلیف نه رسیږی؟

پهره دار ځواب ورکړ: تاسو زموږ غم مه کوی، بیایی یوی ونی خواته اشاره وکړه ویی ویل: تر سپیده داغه پوری به موږ هم له دی ځایه په کیلو مترونو لیری وو، د دی لیوه نه ډیر په تنگ راغلی یو، نعیم ولیدل چی په یوه ونه دوه آسونه نور هم تړل شوی دی.

نعیم ته په هغو غونډیو کی لاره معلومه نه وه خو د ستورو په سمت یی د لاری اټکل کاوه او له زلیخا سره یی سفر ته دوام ورکړ، تر بنه څنده په گنو ونو کی له مزله وروسته پراخ میدان ته ووتل هغه له څو میاشتو وروسته په خلاصه هوا کی له ستورو ډك اسمان لیده، په چوپه چوپتیا کی کله کله د شغالانو آوازونه اوریدل کیدل، د ونو له منځه د سپوږمی زړه وړونکی

ورانګي، يخه او لـه ورمو ډکه هوا ، او د نن شپې هر څه نعيم ته ډير ښايسته او په زړه پورې وو، لږ وروسته د سهار ورانګو د شپې توره پرده خيرې کړه، او د رڼا او تيارو په ګډه فضا کې د نعيم په مخ کې يوه لوړې ته غرونه او بل لور ته يوه پراخه دښته راښکاره شول هغه زليخا ته وکتل د هغې خيرې دغه منظره نوره هم ښکلې کړې وه، هغه نعيم ته د طبيعت د منظرې يوه برخه ښکاريده، زليخا خپل ملګرې ته وکتل له حيانه يې سر ښکته واچاوه، نعيم له دې نه پوښتنه وکړه: د ابن صادق په لاس څه ور پريوته؟

په ځواب کې زليخا سر تر پايه خپل دردناک داستان واوراوه، د خپلې کيسې په دوران کې يې څو ځلې ډير په زوره وژړل، نعيم په وار وار تسلې ورکړه او اوښکې يې پرې پاکې کړې.

کله چې رڼا نوره هم زياته شوه نو آسونه يې ګړندي کړل، نعيم چې وليدل چې زليخا ښه پوره آس زغلولى شي، نو يې آس چار ګام پريښود، نژدې دوه ميله چې ولاړل ناڅاپه يې څه په خيال کې وروګرځيدل او آس يې ودراوه، زليخا هم د ده په تقليد خپل اس ودراوه، نعيم له زليخا نه وپوښتل: ستا باور دى چې اسحق د محمد بن قاسم دوژلو په نيت روان شويدى؟

زليخا ځواب ورکړ: هوا هغه نن ماښام وخوځيده.

: نو هغه به تراوسه ډير لرې نه وي تللى، نعيم دا وويل او د آس جلب يې کينې لورې ته راکش کړ او پونده يې کړ ، زليخا هم بيله دې چې څه ووايي آس وريسى خوشې کړ.

د لمر ختلو نه لږ وړاندې نعيم يوې چوکې ته ورسيد، په دې چوکې کې د غلچکي حملو د مخنيوي په خاطر ديرش کسان وو، نعيم چې له آس نه پلى شو يو بوډا پهره دار چيغې کړې نعيم، نعيم! او له نعيم سره غاړه غړې شو، دغه سپاهي د نعيم دوى له کلي نه لږ لرې د يوه بل کلي اوسيدونکى ؤ، هغه د خوښى له جوشه د نعيم تندي ښکل کړ او ويې ويل: الحمدلله ته خو روغ يې، ته دا دومره موده چيرته وې؟ مور د دنيا په ګوټ ګوټ کې ولټولې، ورور دې هم ستا په لټون پسې سند ته تللى ؤ، ستا دوست محمد

بن قاسم ستا د درك لګولو انعام پنځه زره اشرفي ټاکلي دي. موږ ټول مایوس شوي وو ته چیرته وې؟

نعیم ځواب ورکړ: دې پوښتنو ته د ځواب ورکولو لپاره فرصت په کار دی، اوس زه ډیر بیړني یم ، تاسو ماته دا ووایي چې نن شپه یا سهار وختي یو د قوي متو.خاوند سړی له دې لارې نه تیر شوی دی که نه؟

سپاهي ځواب ورکړ: هو! له لمر ختو نه لږ وړاندې یو سړی په دې لاره تیر شو، ویل یې چې زه د مسلمانانو خلیفه له یوه ځانګړې پیغام سره محمد بن قاسم ته را استولی یم، هغه دلته آس هم بدل کړ.

نعیم پوښتنه وکړه: هغه یو غنم رنګی ځوان ؤ؟

: هو! لکه چې غنم رنګی ؤ، بوډا سپاهي ځواب ورکړ.

نعیم وویل ډیر ښه ستاسو نه یو تن شمال ختیز لورته ولاړ شي، څو میله لرې په یوه غونډۍ د ونو په منځ کې یوه کلا ده له تاسو نه چې هر څوك ځي هلته دې څارو کړي چې د دې کلا اوسیدونکي خو به تللي نه وي؟ زما په ګومان به ستاسو تر ورتګ وړاندې هغوی کلا پرېښې او تښتیدلي به وي، خو زه دا معلوم ول غواړم چې دوی پر کوم لوري تللي دي، دې کارته یو هوښیار سړی په کار دی. یو زلمی راوړاندې شو ویې ویل: زه تیار یم چې ولاړ شم.

نعیم وویل: هو ولاړ شه خو که دوی ستا له ورتګ وړاندې کلا پرېښې وه بیرته راستون شه که نه د دوی د تګ لوري معلوم کړه.

ځوان په اس سپور شو او ولاړ.

نعیم له پاتې سپاهیانو نه شل تنه وټاکل هغوی ته یې امر وکړ: تاسو له دې عزتمندې ښځې سره تر بصرې پورې ولاړ شي، هلته والي ته زما له خوا ووایې چې دا تر دمشق پورې په عزت او درناوي ورسوي، په لاره کې چې په پهره ټاکلیو سپاهیانو نه څومره له ځان سره ملګري کولای شي ملګري یې کړي، ښایي یو ذلیل دښمن تاسو تعقیب کړي، د بصرې والي ته ووایي چې لږ تر لږه سل تنه سپاهیان ورسره واستوي، تاسو هم ډیر پام کوئ، که چیرته له دښمن سره مخ شوئ ستاسو فرض به دا وي چې تر دې دمخه به ټول ځانونه قربانوئ خو د دې ساتنه به مو ذمه واري وي، په لاره کې کوم

تکلیف وړونه رسیږي، سپاهیانو چې دا واورېدل پرآسونو یې زینونه کیښودل، نعیم له اس نه پلی شو د حجاج بن یوسف په نامه یې یو لیك ولیکه او د زلیخا د قربانۍ یادونه یې پکې وکړه، بیایې په درنښت تر دمشقه د رسولو خواست وکړ. لیك یې یوه سپاهي ته ورکړ بیا زلیخا ته نژدې ورغی او ودرید، زلیخا تر اوسه سرځوړند پر اس ناسته وه، نعیم تر لږ ځنډه چوپتیا وروسته وویل: ما ستا د ساتنې پوره بندو بست کړی دی، په لاره به تاته هیڅ تکلیف نه وي، زه هم تر بصرې درسره تلم خو مجبوریت راستون کړم.

زلیخا پوښتنه وکړه:

ته چیرته ځې؟

: زه د یوه دوست د ژوند ساتل غواړم.

: په اسحاق پسی ورځې؟

:هوکې! هیله ده زر یې راګیر کړم،

زلیخا خپلې غمجنې سترګې په دسمال پاکې کړې ویې ویل: پلم کوه هغه زرور هم دی او مکار هم.

: ته هیڅ غم مه کوه، ستا ملګری چمتو شول، پر ما هم ناوخته کیږي، ښه د خدای پامان!

نعیم روانیده، زلیخا په اوښلنو سترګو هغه ته وکتل او په غمجنه لهجه یې وویل: زه له تا نه یوه پوښتنه کوم.

: هو وپوښته!

زلیخا د هغې سره سره څه ونه ویلای شول، د هغې په تورو سترګو کې اوښکې ډنډ شوې او پر باړخوګانو یې راوبهیدې.

نعیم بیا وویل: څه دی پوښتل! تا له مانه څه پوښتل!

زه ستا د دې اوښکو قدر پیژنم، خو ته زما په مجبوریتونو نه یې خبره.

زلیخا په ژړه غونې او نیولې ستونې ځواب ورکړ: زه پوهیږم.

:ناوخته کیږي تا له ما څه پوښتل؟

زلیخا وویل: ما له تانه دا پوښتل چې کله ما په بندی خانه کې پر تا غږ وکړ نو تا عذرا عذرا نارې کړې جګ شوی او بیا بیرته ولویدی.

: هو زما په یاد دی. نعیم وویل

: زه پوښتنه کولی شم چې هغه نیک بخته څوك ده؟ زلیخا په شرمیدلی لهجه پوښتنه وکړه.

: ته غلطه شوی ښایی هغه دومره نیک بخته نه وی.

: هغه ژوندی ده؟

:ښایی ژوندی وی.

:خدای دی وکړی چې ژوندي وی، هغه چیرته ده؟

که هغه زما له لاري نه ډیره لری نه وی نو زه غواړم ویی وینم بیا ولاړه شم، آیا زما دا غوښتنه منلی شی؟

: ته رښتیا هلته ورځې؟

: که په تا بده نه لگیږی نو زه به خوښه شم.

: ډیر ښه، دا سپاهیان به تا زموږ تر کوره ورسوی.

زما تر راتگ پوری به ته همالته پاتې وی، که په څه سبب ناوخته نه شم نو امکان لری په لاره کی درسره ملگری شم.

: هغه ستا له مور سره ده، ستاسو واده شوی دی؟

:نه خو د هغې پالنه زموږ په کور کې شوې ده.

دایې وویل او نعیم سپاهیانو ته وکتل او هغوی ته یی امر وکړ چې زلیخا د بصری پر ځای د دوی کورته ورسوی .

نعیم خدای پامان وویل او روانیده چې د زلیخا هیله منو کتو را ایسار کړ، زلیخا خپلی سترگی ښکته واچولی او په ښې لاس یی یو خنجر نعیم ته ور اوږد کړ ویی ویل: ستا له وسلی نه می دغه خنجر د نیك شگون په توگه راسره اخستی دی، ښایی تا ته یی ضرورت شی.

نعیم که تا دا نیك شگون گنلی وی زما له خوا ستا شو ته یی د تل لپاره درسره واخله.

زلیخا : شکریه، زه به تل دا له ځان سره وساتم، ښایی کوم وخت می په کار راشی.

نعیم د دی پر دغه خبری سوچ ته پام ونه کړ پر اس سپور شو خو وروسته یی تر دیره د هغې دغه الفاظ په غوږونو کی کرنگیدل.

*****

(۵)

زلیخا یی له دی وروکی قاقلی سره واستوله او نعیم پخپله د اسحاق په تعقیب پسی روان شو، په هره پهره کی یی آس بدلاوه او د اسحاق پوښتنه یی کوله، ماسپښین مهال یی یو سپور تر سترګو شو، نعیم خپل اس نور هم ګړندی کړ، وړاندی روان سپاره چی شاته وکتل او نعیم یی ولید نو هغه هم د اس جلب سست پریښود خو دایی احساس کړه چی د شاته وریسی اس دیر ګړندی دی نو هغه ته څه په خیال کی وروګرځیدل او اس یی ګرار کړ، نعیم له لری وپیژاند چی اسحاق دی نو یی خپل خول ښکته کړ او مخ یی پټ کړ، اسحاق چی نعیم نژدی ولید اس یی له لاری چپ کړ او ودرید ، نعیم چی وروورسید آس یی ودراوه، دواړه سپاره یوه شیبه چوپ وو او یو بل ته یی کتل بالاخره اسحاق وویل:

ته څوك یی او چیرته ځی؟

: همدغه پوښتنه زه له تانه کوم، نعیم وویل:

د نعیم د لهجی له توندي نه اسحاق په اندیښنه کی شو، خو زر یي خپله اندیښنه غلې کړه ويي ويل: تا زما د پوښتني د ځواب پر ځای سوال وکړ.

نعیم وویل: ما ته په غور وګوره، تاته به د دواړو پوښتنو ځواب شي. دایې وویل او په یوه لاس يي خول له سره اوچت کړ.

د اسحاق له خولي نه بي اختیاره ووتل: ته... نعیم!

: هو زه نعیم یم، نعیم خپل خول بیرته پر سر کیښود.

اسحاق په خپله وارخطایي قابو شو او ناڅاپه یي د آس جلب راوګرځاوه او شاته شو، په دي څنډ کي نعیم هم په یوه لاس د اس جلب او په بل کي نیزه نیولي وه او چمتو شوی ؤ، دواړو د یو بل د حملي انتظار کاوه، ناڅاپه اسحاق نیزه اوچته کړه او آس يي پوندہ کړ د هغه د آس په بره توپ نعیم د ده تر ګوزار لاندي راغی خو هغه د بریښنا په څیر یوې خواته ځان کوږ کړ د اسحاق ګوزار د نعیم په ورانه یو پیکه زخم پریښود او تیر شو، نعیم زر خپل آس راوګرځاوه او په هغه پسې ورغی. په دې څنډ کې اسحاق اس ته وروکې دوره ورکړه او بیا د نعیم په مخ کې ولاړ ؤ، دواړو سپرو یو بل ته

نيزې برابرې کړې او آسونه يې پونده کړل. نعيم بيا هم د اسحاق له ګوزار نه ځان وساته خو دا ځل د ده نيزه د اسحاق له تشونه بوته وختله اسحاق يې په خپلو وينو او خاورو کې رېبدلی پرېښود او نعيم بېرته راوګرځېد. په راتلونکې پهره کې يې د ماسپښين لمونځ ادا کړ، آس يې بدل کړ او د يوې شيبې تېرولو نه پرته يې مزل پيل کړ. کله چې نعيم هغې پهرې ته ورسيد چې زليخا يې بصرې استولې وه او دې په اسحاق پسې ولاړ نو ورته څرګنده شوه چې ابن صادق کلا پرېښې او په کوم لورې وتلی دی. نعيم د هغوی تعقيب بې ګټې وباله، تر ماښامه لا وخت ؤ، نعيم يوه سپاهي ته د کاغذ او قلم دراوړو ووېل يو ليک يې د محمد بن قاسم په نامه وليکه. له سند نه د وتلو او د ابن صادق په لاس د بندي کېدو حالات يې لنډ لنډ ورته وليکل، د ابن صادق د دسيسو نه يې ورته وليکل چې ورسره پام کوي. دوهم ليک يې د حجاج بن يوسف په نامه وليکه او د ابن صادق د نيولو لپاره يې د زر تر زره اقدام غوښتنه وکړه، نعيم د پهرې خلکو ته دا ليکونه وسپارل او ټينګار يې پرې وکړ چې زر تر زره يې ورسوي، بيا په اس سپور شو.

نعيم وېرېده چې ابن صادق زليخا تعقيب نه کړي، په هره پهره کې يې د هغې وړوکې قافلې پوښتنه کوله. هغه ته په لاره دا هم معلومه شوه چې له نورو پهرو څخه د سړيو د کمبود په وجه له زليخا سره تر لسو تنو زيات نور ملګري نه شول. نعيم د زليخا د ساتنې په خيال ډېر زر د هغوی له قافلې سره يو ځای کېدل غوښتل او اس يې ډېر ګړندي خوشي کړی ؤ. شپه شوه د خوارلسمې سپوږمۍ په پوره آب و تاب پر نړۍ د خپلو زرينو وړانګو جال خپور کړی ؤ. نعيم د غرونو او غونډيو نه ووت او د يوه هوار بيابان نه تېرېده، په لاره کې يې ناڅاپه يوه عجيبه ننداره وليده او وينې يې په رګونو کې وچې شوې په ريګونو کې د څو انسانانو او اسونو مړي پراته وو، په هغوی کې ځينې تر اوسه رېږدل. نعيم له آس نه ورښکته شو وېې ليدل په هغوی کې ځينې هغه کسان وو چې له زليخا سره راغلي وو، اوس د ده په خيال کې تر ټولو ړومبی زليخا راغله وويريده يوه او بله خوا يې وکتل، يوه زخمي ځوان له نعيم نه اوبه وغوښتې، نعيم زر له اس نه پټک راخلاص کړ او هغه ته يې اوبه ورکړې، هغه په خپل درزيدونکې زړه خپل يو لاس

کیسنبود غوښتل یې څه ووښتي خو زخمي یوه لوري ته په لاس اشاره وکړه
وبې ویل:
افسوس دی چې موږ خپله ذمه واري پوره نکړای شوه، موږ ستا د حکم
سره سم د خپلو ځانونو د ساتنې پر ځای د هغې د ساتنې لپاره تر وروستې
سلګې پورې وجنګیدو خو هغوی ډیر زیات وو، ته د هغې خبر واخله!
دایې وویل او بیا یې په لاس یوه لوري ته اشاره وکړه، نعیم په بیړه هغه
لوري ته ورغی، د څو مړیو په منځ کې یې زلیخا ولیده او زړه یې ولړزید.
په غوږونو کې یې کړنګهار شو، هغه مجاهد چې تر اوسه یې ډیرې سختې
شیبې په پراخه او ورین تندي زغملې وې د دې هیبت ناکې ننداری په لیدو
ولړزید.
: زلیخا... زلیخا ته....!
زلیخا لا ژوندۍ وه ، ویې ویل: ته راغلې.
نعیم ور ورانده شو په یوه لاس یې د هغه سرتکیه کړ او په بل لاس یې
اوبه وروڅښلې، د زلیخا په ټټر کې یو خنجر ښخ ؤ. نعیم په خپلو لړزیدلو
لاسونو د خنجر موټې ونیو او غوښتل یې بهر یې راوباسي. خو زلیخا د
لاس په اشاره منعه کړ او ویې ویل: اوس د دې د ویستلو هیڅ ګټه نشته
دې خپل کار کړی دی. او زه تر وروستیو شیبو پورې ستا د دې ننبانی نه
جدا کیدل نه غواړم.
نعیم حیران شو ویې ویل: زما نښانه!
: هو ! دا خنجر ستا دی. ظالم تره مې زه ونیولم او له ځانه سره یې
بیولم، ما له داسې ژوند نه مرګ غوره وباله، زه ستا مننه کوم چې ستا
راکړی خنجر په کار راغی.
: زلیخا، زلیخا، تا ځان په خپله ووژه؟
: ما د هرې ورځې روحي مرګ نه یوه ورځ جسماني مرګ غوره وباله د
خدای په خاطر ته له ماته مه خفه کیږه. آخر ما څه کولی شوای.
دا ویجاړ شوی تقدیر خو ما سمولی نه شوای. او دا وروستی مایوسې ما
په ژوند نشوای زغملی.
زلیخا نعیم ته په مینه ناک نظر وکتل او ویې ویل: خفه کیږه مه د تقدیر

همدا پریکره وه، او له تقدیر نه له دی پرته د بل څه تمه زما نه وه، زما تر دی لویه نیکمرغي بله څه کیدای شي چی په وروستی مهال دی زما سرته تکیه کړی، زلیخا دا وویل او د کمزوری او درد له زوره یی سترګې پټې کړې.

نعیم پر دې خیال چی دا نیم ژواندی دیوه ګل شوی نه وی په ناکراری وویل: زلیخا ، زلیخا! بیایې د هغې سر وخوځاوه زلیخا سترګې خلاصې کړې او نعیم ته یې وکتل، خپلی و چی مری ته یی اشاره وکړه اوبه یې وغوښتې، نعیم اوبه پرې وڅښلې تر لږ ځنډه دواړه چوپ وو، په دی چوپتیا کی د نعیم د زړه درزا ګړندی او دزلیخا کراریده، په مړاوو سترګو یی نعیم ته کتل، او ده خپلی ناکراری سترګی د دی په سینه په ښخ شوی خنجر ګنډلی وی، بالاخره زلیخا یوه سلګۍ وکړه او د نعیم پام یی وراواړاوه ویی وویل: غوښتل می ستا کور ته ولاړه شم او هغه ووینم، زما دا آرزو پوره نه شوه، ته چی کورته ولاړی زما سلام ورتهووایه، بیا زلیخا چوپه شوه له لږ سوچ وروسته یی بیا وویل: زه اوس په یوه اوږده سفر ځم له تا نه یوه پوښتنه کوم، په هغه دنیا کی چی زه ور روانه یم زما پیژندوی څوک نشته، ښایی پلار او مور می هم ونه پیژنی، ځکه چی زه ډیره وړوکی وم چی دی ظالم تره می راوتښتولم. زه له تانه دا هیله کولی شم چی په هغه دنیا کی له ماسره وګوری او راسره مخ شی؟

آخر هلته خو داسی یو څوک باید وی چی زه یی خپل وبولم.

زه تا خپل ګڼم خو ته له مانه لری هم یی او نژدې هم، د زلیخا دا الفاظ د نعیم زړه ته پریوتل، سترګی یی ډکې شوی ویی ویل: زلیخا! که ته ماخپل کوی نو د هغی یوه لاره ده.

د زلیخا په پریشانه او مړاوی څیره خوښی وپرکیده، د مایوسی په تیږو تیارو کی مړاوی ګلاب د امید د وړانګو په تصور وغوړید او تازه شو په ناکراری یی وپوښتل :

هغه کومه لاره ده راته ووایه!

: زلیخا! زما د بادار غلامی ومنه، بیا به زما او ستا تر منځ هیڅ فاصله نه وی.

: زه تیاره یم، خو ستا بادار به ما په غلامی قبوله کړي!

:هو! هغه ډیر رحیم ذات دی.

: مګر زه خو د څو شیبو ژوندی یم.

: د دی خبری لپاره د اوږده ژوند ضرورت نشته، زلیخا ووایه!

: څه ووایم! د زلیخا له سترګو اوښکی بهیدلی نعیم د شهادت کلمه وویله او زلیخا یی الفاظ ورسره تکرار کړل، هغی یو ځل بیا اوبه وغوښتی او له څښلو وروسته یی وویل: زه داسی احساسوم چی له زړه نه می یو بوج لری شو.

نعیم وویل: له دی ځایه څو میله لری یوه پهره ده، که ته په آس سپړیدای شوای ما به هلته رسولی وی، تر لږ ځنډه ماته اجازه راکړه زه به له هغه ځایه سپاهیان راولم بنایی په شاوخوا لنډو کلیو کی چیرته کوم طبیب وی رابه یی ولی.

نعیم د زلیخا سر په ځمکه کیښود او اوچتیدلو خو دی په خپلو کمزورو لاسونو د نعیم لمن ونیوله ، په ژړا یی ورته وویل: د خدایٔ په خاطر چیرته مه ځه. ته چی بیرته راستون شی ما به ژوندی ونه ګوری زه دځنکدن په مهال ستا د لاسو له تکیی نه ځان محروموِل نه غواړم.

نعیم د زلیخا دغه درد مندانه غوښتنه رد نکړای شوه، بیرته کیناست، زلیخا سترګی پټی کړی او تر ډیره ځنډه بی حرکته پرته وه، کله کله به یی سترګی وغړولی نعیم ته به یی وکتل، دری برخی شپه تیره شوی وه، د سهار نخښی رابرسیره شوی وی، د زلیخا توان ځواب ورکړی ؤ، تول بدن یی مړ پړ شوی ؤ او ساه یی بنده بنده شوه،

نعیم په ناکراری ورته وویل: زلیخا!

زلیخا د وروستی ځل لپاره سترګی وغړولی، او د یوی اوږدی ساه اخستلو نه وروسته د اوږده خوب په غیږ کی ویده شوه. نعیم انا لله و انا الیه راجعون ولې وویل سر یی ځوړند شو. له سترګو یی بی اختیاره اوښکی روانی شوی او د زلیخا په مخ ورتویی شوی زلیخا د حال په ژبه وویل: ای سپیڅلی هستی ما ستا د اوښکو قیمت ادا کړی دی.

نعیم جګ شو په اس سپور شو، نژدی پهری ته ورغی څو تنه یی ورسره

راوستل، د شاخوا کلیو څو تنه نور هم راټول شول. نعیم د جنازې لمونځ ادا کړ او د زلیخا او د هغه دملګرو له ښخولو وروسته په آس سپور شو او خپل کلي ته روان شو.

مساپر (پردی)

نعیم له یوی پراخي دښتي نه تیریده هغه د زلیخا د دردوونکي مرگ او د سفر ستومانیو بي سیکه کړی ؤ او خپل مزل ته یي دوام ورکاوه، په دي ویرانه کي به یي کله کله د شغالانو او لیوانو کریږي اوریدی خو بیرته به چوپتیا واکمنه شوه، لږ څنډ وروسته سپوږمی راوخوت، د تیارو طلسم مات شو او دستور وځلا پیکه شوه د رڼا د وړانگو په زیاتیدو نعیم شاوخوا تر لری لری پوری غونډی او د خرما باغونو ونی لیدلی، هغه خپل منزل ته نږدی شوی ؤ، اوس یي له لری د خپل کلی د شاوخوا غونډی او باغونه هم لیدل، د هغه کلی چی دده درنگینو خوبونو مرکز ؤ او د هری ذری سره یي دده د زړه ټوټی وی. د یادونو او خاطرو یادگارونه یي وو.

اوس هغه دومره نژدی شوی ؤ چی په یوه پونده یي آس ور رسولی شوی خو دی له دومره نژدی والی سره سره خپلو خیالونو له دی ځایه ډیر لری د زلیخا وروستي آرام ځای ته رساوه، د زلیخا د غمجن مرگ دردناکه ننداره یي په وار وار سترگوته دریده، د هغی وروستي جملی یي په غوږونو کی کرنگیدلی. ده غوښتل چی دغه دردناکه کیسه د لږ څنډ لپاره هیره کړی خو داسی یي گڼله چی ټول کاینات د مظلومیت ددغه شاهکار د آهونو او سلگو نه ډک دی د کور په باب هم بي شمیره سوداگانو هغه پریشانه کاوه، دی د خپل ژوند د مرکزیت په لوری روان ؤ خو په زړه کي یي د یوه ځوان ولوله او شوق نه ؤ. هغه په خپل تیر ژوند کی داسی بی سیکه پراس نه ؤ سپور شوی، بی شماره خیالونو هجوم پری راوړی ؤ، ناڅاپه یي د کلی له خوا څه غږونه واوریدل، څك شو د اوریدلو هڅه یي وکړه، د کلی نجونو دایره وهله

او سندری یی ویلی، دا د عربو هغه ساده کلیوالی سازؤ چی په ودونو کی به یی ږغاوه، د نعیم د زړه درزا تیزه شوه، غوښتل یی والوزي او کورته ځان ورسوی، خو تر لږ ځنډ وروسته دده احساسات بیرته ساړه او غلی شول، دی د هغه کور انګړ ته ور نژدی شوی ؤ چی د سندرو غږونه تری راتلل او دا دده خپل کور ؤ. د خلاصی دروازی په مخه کی یی آس ودراوه، خو یو څه په خیال کی ور ورګرځیدل او دوراندی تګ نه یی ودرواه د انګړ په منځ کی مشالونه بل وو او د کلی خلك د ډوډی پر خوړلو مشغول وو، څو ښځی د کور پر بام راټولی وی، عبدالله د میلمنو په خدمت بوخت ؤ، ده په زړه کی د میلمنو د راټولیدو په سبب فکر کاوه، ناڅاپه یی په ذهن کی ورګرځیدل چی تقدیر د عذرا د برخلیك پریکړه کړی ده، او له دی سوچ سره سم ده ته خپل جنت نظیره کور د خپلو هیلو او ارزوګانو هدیره ښکاره شو، له اس نه پلی شو او اس یی د دروازی نه څو ګامه لری په یوه ونه پوری وتاړه او په سیوری کی ودرید. د کلی یو هلك په منده بهر راووت، نعیم وروراندی شو او د هلك په مخه کی ودرید، پوښتنه ئی وکړه:

دا د څه شی میلمستیا ده؟

هلك وویریده، نعیم ته یی وکتل خو هغه په سیوری کی ولاړ ؤ او مخ یی په خول کی پټ و ویی نه پیژاند، ځواب یی ورکړ: دلته واده دی.

: دچا واده دی؟

: د عبدالله واده دی ته لکه چی مساپر یی، ورځه ته هم ډوډی وخوره، دایی وویل او غوښتل یی چی ولاړ شي، نعیم هغه بیا ترمټ ونیو او ویی دراوه.

هلك پریشانه شو ویی ویل: ما پریږده زه قاضی راولم.

که څه هم نعیم ته خپل زړه ددی پوښتنی ځواب ورکړی ؤ خو دمینی د ناکامی او مایوسی د وروستی ننداری پر لیدو سر بیره یی د امید لمن پرینښوده په رپیدلی آواز یی وپوښتل:

د عبدالله واده له چا سره کیږی؟

هلك ځواب ورکړ: له عذرا سره.

: د عبدالله مور څنګه ده؟ نعیم په خپله وچه مری لاس راکش کړ ویی

ویل.

:د عبدالله مور ! د هغی خوله مرگه دری څلور میاشتی تیری شوی، دایی ووبل او هلك په منډه ولاړه.

نعیم په ونی تکیه وکړه ودرید، موری موری یی ووبل او څو سلگی یی وکړی، له سترگو یی د اوښکو بهیر رامات شو. لږ څند وروسته یی هماغه هلك او قاضی ولیدل چی د ننه کور ته ننوتل. په زړه کی یی دوی مختلفی هیلی ور ژوندی شوی، یوه دا وه چی : اوس هم ستا تقدیر ستا په خپل لاس کی دی. که غواړی نو عذ راله تانه ډیره لری نه ده، که عبدالله ستا د ژوندی راتگ نه خبر شی نو هغه اوس هم ستا د زړه د ویجاړ کلی د بیرته ودانی لپاره هر ډول قربانی ته چمتو دی، اوس هم وخت دی.

دوهم غږ داسی ؤ : اوس ستا د لورینی او صبر ازموینت دی. له عذرا سره ستا د ورور مینه هم کمه نه ده، او د تقدیر خوښه هم دا ده چی عبدالله او عذرا سره یو ځای شی. سرښندوی ورور به پرتا قربانی ته چمتو وی. خو دا به ظلم وی که اوس تا له عبدالله نه د قربانی هیله وکړه نو ضمیر به دی تل ناکرار وی. هغه تر سند پوری ستا لټون وکړ او اوس ستا د ژوندی راتلونه مأیوس شو له عذرا سره واده کوی. ته زړوریی، مجاهد یی له صبر نه کار واخله، د عذرا فکر مه کوه،وخت به پخپله ورو ورو ستا له زړه نه د هغی تصویر پاك کړی. آخر په تاکی کومه داسی ښیگڼه ده چی په عبدالله کی نشته.

د ضمیر دوهم غږ نعیم ته تر ډیره حده غوره ښکاره شو، هغه احساس کړه چی له اوږی نه یی یو دروند اوله زغم نه اوچت بوج لری شو. څو شیبی وروسته د نعیم دنیا بدله شوی وه.

*****

(۲)

کوم وخت چی په کور کی دننه د عبدالله او عذرا د نکاح خطبه لوستل کیده نعیم بهر سر په سجده پروت و او دا دعا یی کوله :

ای د کایناتو مالکه ! په دی واده کی برکت واچوه، عبدالله او عذرا ته په ټول عمر کی خوښی ور په برخه کړی. او دواړه یو پر بل قربانی ته چمتو

لری. ای رښتینی مالکه ! زما برخه خوښی هم د دوی کړه.
نعیم تر ډیره پوری سرپه سجده پروت ؤ. کله چی راجګ شو ویی لیدل چی له کوره میلمانه ټول تللی دی. په زړه کی ور وګرځیدل چی ورشه وروړته د واده مبارکی ووایه خو یو بل خیال یی په ذهن کی وروګرځید، د وړاندی تلو جرئت یی تری واخست، سوچ یی وکړ چی بیشکه به می وروړ په لیدو خوښ شی. خو نهایی هغه پښیمانه هم شی او عذرا خو باید پردی هم ونه پوهیږی چی زه ژوندی یم، هغه صبر او سکون به چی عذرا زما د نه راتګ نه د مایوسی په حال کی موندلی وی زما په راتګ بیرته برباد شی.
که هغی دا ګڼلی چی زه مړیم او واده یی کړی نو بیا به یی ټول ژوند بی خونده شی، کله چی پردی وپوهیږی چی زه ژوندی یم ډیره به پښیمانه شی اوژوند به ورته عذاب شی. ځکه خو غوره دا ده چی زه له دی نه لری واوسم. او په خپله بدمرغی کی دوی راشریك نه کړم، ضمیر دده دا سوچ ورسره ومانه په یوه شیبه کی د غازی خیال په عزم او عزم په یقین بدل شو، نعیم د بیرته راستنیدو نه وړاندی څو ګامه نور هم د خپل کور انګړ ته ورنژدی شو د درشل نه یی د خپلو هیلو هدیری ته د وروستی ځل لپاره وکتل بیرته یی مخ اړاوه چی په انګړ کی یی د چا د پښو غږ پام ورواړاوه. عبدالله او عذرا له یوی کوټی نه راووتل او په انګړ کی ودریدل.
نعیم غوښتل چی ولاړ شی خو وروریی چی د واده دجامو پرځای په زغره کی ولید او عذرا یی لیده چی په ملا یی توره ورتړی حیران شو او د دروازی په درشل کی ودرید، هغه زر پوه شو چی عبدالله د جهاد په لوری رخصت اخلی، نعیم ډیر حیران شو د هغه له خپل وروړنه همدا تمه وه، عبدالله چی وسله وتړله،طبیلی ته ولاړ اس یی راوست او بیا له عذرا سره ودرید هغی ته یی په موسکا وویل:
عذرا ته خو به خفه شوی نه یی؟
عذرا سروځوړځاوه ځواب یی ورکړ : نه زه خو غواړم چی ستا په ځیر زغره واغوندم او د جګړی میدان ته ولاړه شم.
عبدالله : عذرا زه پوهیږم چی ته غیرتی یی، خو زه تا نن ټوله ورځ وینم چی په زړه دې لایو بوج دی او ته یې له مانه د پټولو هڅه کوی. خو زه

پوهیږم. نعیم کوم داسی څوك نه دی چې هیر کړای شي. عذرا ! موږ ټول د خدای «ج» لپاره پیدا شوی یو او همغه «ج» ته بیرته ورتلونکي یو، که هغه ژوندي وای خامخا به تر اوسه راغلی وای، دا گومان مه کوه چې هغه به ماته تر تا لږ گران ؤ. اوس هم که زما په سربښندنه هغه راگرځیدای شي زه په خوښي دی ته تیار یم. کاشکی ته دا سوچ وکړی چې زه هم ستا په څیر په دې دنیا کې یوازې یم. زما هم په دې دنیا هیڅوك نشته. موږ دواړه که کوشش وکړو یو بل به خوښ وساتلای شو.

عذرا ځواب ورکړ : زه به هڅه وکړم.

عبدالله : زما په باب زیاتی اندیښنی مه کوه، ځکه چې زه هسپانیی ته د کوم خطرناك کار لپاره نه ځم، هغه هیواد نژدی فتحه شویدی، لږی سیمی پاتی دی، په هغو کی هم د مقابلی توان نشته، زه به زر بیرته راشم، او تا به هم له ځانه سره بوځم، زه چې زیات وځنډیږم نو شپږ میاشتی به پاتی شم.

عبدالله خدای پامان وویل او په اس یی پښه واړوله.

نعیم چې هغه ولید چې بهرته راوزی له دروازی نه څوگامه لری د یوی خرما په څنگ کی ودرید.

له دروازی نه چې عبدالله راووت یو ځل یی عذرا ته ور وکتل او بیایی اس پونده کړ.

* * * * *

(۳)

د سهار علامی راڅرگندی شوی، عبدالله اس زغلاوه هغه ترشا د یوه بل اس د پښو غږ واورید.شاته یی وکتل ویی لیدل چې یو بل سپور تر ده گرندي را روان دی. عبدالله اس ودراوه او د شا راتلونکی سپاره ته یی په ځیر ځیر وکتل، د راغلی سپاره مخ په خول کی پټ ؤ، عبدالله د هغه په باب اندیښمن شو او په لاس یی د ودریدو اشاره ورته وکړه. خو هغه د عبدالله د اشاری هیڅ پروا ونه کړه او تری تیر شو، عبدالله نور هم پریشانه شو او پر هغه پسی یی اس ورخوشی کړ، د عبدالله اس تازه دمه ؤ ځکه ئی سپور زر رالاندی کړ، عبدالله چې ور نژدی شو نیزه یی اوچته کړه ویی ویل:

که ته دوست یې نو ودرېږه او که دښمن یې نو مقابلې ته تیار شه، دوهم سپاهي اس ودراوه.

عبدالله وویل : ما وپېژنه زه غواړم ودې پېژنم ته څوك یې؟

زما یو وروړ کټ مټ ستا په شان په اس سپریده او د آس جلب یې هم بلکل ستا په شان نیوه، د هغه قد او ونه هم بلکل ستا په شان وو، ستا نوم څه دی؟

سپور چوپ ؤ.

عبدالله : ته څه ویل نه غواړې ! زه درنه پوښتنه کوم چې نوم دی څه دی؟

... نه یې وایې ... ؟!

سپور بیا هم چوپ ؤ،

زه ستا څیره لیدای شم، ته نه اورې ؟

سپور بیا هم چوپ ؤ،

وپخښې که ته د کومې صدمې په وجه نشې ګړیدای، نو دمخ په لوڅولو خو باید اعتراض و نه لرې ، که ته د کوم هیواد جاسوس یې هم له لیدو پرته به رانه ولاړ نه شې.

عبدالله دا وویل او اس یې هغه ته نور هم ورنژدې کړ او ناڅاپه یې د نیزې په څوکه د هغه له سره خول وغورځاوه، سپاره ته چې بیا عبدالله وکتل تر خوله یې چیغه ووته :

نعیمه ! د نعیم له سترګو اوښکې روانې وې.

دواړه ورونه له اسونو نه پلې شول او یو له بله غاړه غړې شول.

عبدالله هغه په تندی ښکل کړ وېې ویل : ته ډیر بې عقل یې، کم بخته دومره خود داری او غرور! تا خو به لږ له عقل نه کار اخست او دا سوچ به دې کاوه چې په کور کې به مور راته انتظار کوي، وروړ به دې په ټوله نړۍ لټون کوي، او عذرا به هره ورځ د کلي لورې غوندۍ ته خیژي او ستا د راتلو لارې به څاري.

خو تا د هیچا پروا و نه کړه، خدائې پوهیږې چیرته غلې شوې وې،

نعیمه ! دا تا څه وکړل؟

نعیم د څه خوب پرځای د خپل وروړ په مخکې چوپ ولاړ ؤ ، د هغه سترګی د زره د حالت ترجمانی وی، پر عبدالله یی چوپتیا اغیزه وکړه. نعیم یی یو ځل بیا په غیږ کی راتینګ کړ او ویی ویل : ته ولی څه نه وایې ! ته له مانه دومره خفه وی چی چوپه خوله رانه تیر شوی نعیمه ! د خدای لپاره روایه یو څه ووایه ! ته له کومی خوا راغلی او چیرته ځی؟

زه سندته ولاړم او ته می ولتولی خو هلته می ستا درک ونه کړ ته کور ته ولی راونه رسیدی؟

نعیم یو سوړ اسویلی وکیښ او ویی ویل : وروره خدائی ته زما راتګ منظور نه ؤ.

عبدالله : آخر ته چیرته وی ؟

نعیم د هغه په خواب کی خپل داستان ورته واوراوه، خو په هغه کی یی د زلیخا یادونه ونه کړه، او نه یی دا وویل چی تیره شپه د کور د انګړ نه بهر ولاړ ؤ. کله چی نعیم خپل داستان تیر کړ دواړو وروڼو تر ډیره چوپ یو بل ته کتل،

عبدالله وویل:

د زندان نه د خلاصیدونه وروسته کورته ولی رانغلی؟

له نعیم سره ددی پوښتنی ځواب نه ؤ.

هغه بیا هم چوپ ؤ.

اوس د کور پرځای چیرته روان یی ؟ عبدالله وپوښتل

:وروره زه د ابن صادق د نیولو لپاره بصری ته د سپاهیانو د راوستلو لپاره ځم.

عبدالله وویل : زه درنه یوه پوښتنه کوم، او امید دی چی دروغ به نه وایی

: ووایه ؟

: ته دا ووایه چی له زندان نه د خلاصیدو نه وروسته تا ته چا وویل چی د عذرا واده کیږی؟

نعیم دنه په دود سروخوځاوه،

اوس تاته معلومه شوی ده چی د عذرا واده له ما سره شوی دی؟

نعیم : هو زه یې تاته مبارکي وایم.
: ته له کلي نه راغلی؟ عبدالله بیا ورپوښتل.
: هوکی ! نعیم ځواب ورکړ ،
: کورته تللی وې؟
: نه !
:په دې گومان چې ما له تا سره ظلم کړی؟
نعیم ووېل : ستا گومان غلط دی، زه ځکه کور ته نه ولاړم چې پرتا او عذرا مې ظلم کول نه غوښتل، ماته معلومه ده چې تا سو زما له کورته راتگه مایوس شوي واست ، او دا مومحسوسوله چې عذرا په دې دنیا یوازې ده او هغه ستا ملگرې ته اړه ده، کورته په تگ مې بیا د تیرو زخمونو را تازه کول نه غوښتل، نه مې غوښتل چې د عذرا ژوند تریخ شي، د تقدیر اشارو څو ځلې ماته دا ښودله چې عذرا زما لپاره نه ده، تقدیر تاسو ددې امانت د ساتنې لپاره تاکلي یاست، ما د تقدیر پرخلاف جگړه نه غوښته. وروره زه خوښ یم، ډیر خوښ یم، ځکه زه پردې پوهیږم چې ته به عذرا او عذرا به تا خوښ وساتلای شې، او ستا سو دواړو له خوښۍ نه پرته ماته بله ستره خوښي نشته، تاسو به عذرا ته دامه وایې چې زه ژوندی یم، دا مه ورته وایې چې ما له تا سره ولیدل.
: نعیمه ! ته له مانه څه پټول غواړې ! دا داسې کوم‌معمانه ده چې زه پرې ونه پوهیږم، ستا سترگې، ستا څیره او بڼه او ستا لهجه او الفاظ هر څه په ډاگه کوي، ته د یوه دروند بار لاندې یې، عذرا زما د زړه ساتلو لپاره دا قرباني ورکړې او هغه هم په دې گومان چې ښایي ....!
: چې ښایي زه مړ شوی یم، نعیم ووېل
: اف نعیمه ! ما مه خجالت کوه، ماته ډېر زیات ولتولی خو ....؟
نعیم د عبدالله خبر ورغوڅه کړه ویې ویل :
خدای «ج» ته همداسې منظوره وه.
عبدالله ووېل : نعیمه ته داسې گومان کوې چې ... او نور یې څه و نه ویلای شو، په سترگو کې یې اوښکې راوخوټیدې، هغه د خپل ورور په مخکې د یوه بې گناه مجرم په څیر ولاړ ؤ.

نعیم وویل : ورو‌ره ته یوی معمولی خبری ته دومره ارځښت ولی ورکوی؟
عبدالله ځواب ورکړ : کاشکی دا یوه معمولی خبره وای، نعیمه ! د مور وصیت ؤ چی عذرا یوازی مه پرېږده، خو هغی ته هیر کړی نه یی هغه ستا ده، زه ستا او عذرا د خوښی په خاطر په خوښی هغی ته طلاق ورکوم، ستاسو دواړو ویجاړه دنیا چی سمسوره کړم نو هغه داد او سکون به ماته حاصل شی چی یوازی زه پری پوهیږم.
: ورو‌ره د خدای لپاره داسی مه وایه، که داسی وکړی زموږ دری واړو ژوند به تریخ شی، زه به پخپله ځان ته سپك شم، موږ اوس باید د تقدیر پر پریکړه شکر وباسو،
: خو زما ضمیر به ماته څه وایی؟
: د نعیم پر شونډو یوه دادمنه موسکا وغوړیده ویی ویل :
ستا په وداه کی زما رضا شامله وه.
: ستا رضا! څنګه؟
: تیره شپه زه هلته وم.
: څه وخت ؟
: ستا له نکاح نه لږ وړاندی زه دروررسیدم او ټول احوال می معلوم کړ.
: ته کور ته ولی را نغلی؟
نعیم چوپ شو.
: ددی لپاره چی تا د خپل خود غرضه وررور مخ لیدل نه غوښتل؟
: نه والله داسی نه ده، بلکی ما د خپل بی غرضه وررور په مخکی د خپل مطلب ښکارول بی همتی بلله، ستا راښودلی یو سبق زما په زړه نقش دی.
: زما سبق،
: هو ! ماته دا سبق تا راښودلی چی هغه مینه چی د ایثار له جذبی نه تشه وی د مینی بللو مستحقه نه ده
: زه حیران یم چی ستا په زړه کی دا دومره لوی انقلاب ولی راغی، ربښتیا ووایه ستا په زړه کی خوبه د عذرا ځای د بل چا تصور نه وی نیولی؟ که څه هم له ما سره داسی شك نشته خو عذرا په پیل کی موږ ته داسی اندیښنی یادولی.

زما باور دی چی د جهاد جذبی ته د سند په لوری ورسره والوزولی، خو بیا هم کله کله داسی گومان کیده چی ته ځان هسی له واده نه لری کوی، که کورته ستادنه راتگ سبب دا وی هم تا بنه کار نه دی کری.

نعیم چوپ ؤ، هغه نه پوهیده چی څه ځواب ورکری، دده په سترگو کی هغه پیبنه راگرځیده چی عذرا یی اوبو ته ورکوزه کری وه، او عبدالله دده په خاطر د یوی نه کری گناه بوج په خپله غاره واخست او دی یی له سزا نه خلاص کر، ده هم د یوه نه کری جرم په اعتراف وروړ ته داد ورکولی شوای.

د نعیم پر چوپتیا د عبدالله شك نور هم زیات شو، هغه د نعیم مټ ونیو او ویی ویل : ووایه نعیمه !

نعیم تکان وخور عبدالله ته یی وکتل ویی موسکل او ویی ویل :

هوا ورورهٔ، ما په خپل زړه کی یوه بل چاته ځای ورکری.

عبدالله دادمنهٔ ساه واخستله ویی ویل : ماته ووایه له هغی سره دی واده کری دی که نه ؟

: نه !

: په دی معامله کی څه ستونزه په مخکی ده؟

: نه !

:واده به کله کوی؟

: په نژدی وخت کی، د ابن صادق له نیولو نه وروسته

: بنه زه نور څه نه پوبنتم، که زما اندلس ته د تلو بیړه نه وای نو ستا واده به می لیده او بیا به تلم، تر بیرته راتلو پوری په دی تمه یم چی د ابن صادق له نیولو نه وزگار شي او کورته راشي.

نعیم : انشا الله!

دواړه ورونه یو له بل سره غاره غړی شول، او بیا په اسونو سپاره شول، نعیم ظاهراً د عبدالله تسلی وکره، خو زړه یی درزیده هغه د عبدالله له زیاتو سوالونو نه په ویره کی ؤ، هغه په تېوله لاره له وروړنه د اندلس د حالاتو په اړه پوبنتنی کولی، کوم دوه میله وراندی د دواړو ورونو لاری سره جلا کیدلی، کله چی څلور لاری ته ورسیدل نعیم د خدای پامانی لپاره خپل وروړ ته لاس ورورواندي کړ.

عبدالله د هغه لاس په لاس کې ونیو او ویې پوښتل :
نعیمه ! تا چې ماته څه وویل رښتیا دي او که دي زما په خاطر وویل ،
: ستا پرما باور نشته ؟
: زما پرتا باور دی،
: ښه نو خدای پامان، عبدالله د نعیم لاس پرېښود نعیم د یوې شیبې څنډ نه پرته د اس جلب راوګرځاوه او چارګام یې وزغلاوه.
عبدالله په همغه ځای ولاړ ؤ او تر هغه یې ورپسې کتل چې نعیم نه ؤ پناه شوی او د هغه خبرې یې تولې په غوږونو کې راغبرګیدې، کله چې هغه له نظره پناه شو نو لاس یې په دعا پورته کړل ویې ویل :
ای د جزا او سزا مالکه ! که تاته دا منظوره وه چې عذرا زما د ژوند ملګرې شي، نو ستا له تقدیر نه مې ګیله نشته، ای باداره ! څه چې نعیم وویل هغه رښتیا کړه، که د هغه خبرې رښتیا نه وي ته یې رښتیا کړې، هغه ته داسې څوك ور په برخه کړه چې عذرا یې هیره شي، ای رحیم پرودګاره!
د هغه د زړه ویجاړه دنیا یو ځل بیا آباده کړې، که زما کومه نیکی ستا د رحمت حقداره وي ته د هغې په بدل کې د نعیم دنیا او آخرت سمسور کړه.
بصرې ته د نعیم له رسیدونه وراندې د ابن صادق د نیولو هڅې کیدې خو د هغه هیڅ نښه او درك نه ؤ. نعیم د بصرې له والي سره وکتل خپل سرګذشت یې ورته تیر کړ، او بیرته یې سند ته د تلو اراده ښکاره کړه.
د بصرې والي د نعیم په ژوندي راتښتیدو خپله خوښي وښودله ویې ویل چې د سند د فتحې لپاره یوازې محمد بن قاسم بس دی هغه د یوه توپان په څیر د ملکانو او پاچاهانو لوی لښکر تر پښو لاندې کوي او د سند په لر او بر کې د اسلام د فتحې بیرغ رپوي. اوس د ترکستان د پراخه هیواد د نیولو لپاره سپاهیانو او سرتیروته ضرورت دی، قتیبه پر بخارا حمله کړې وه، خو هیڅ بري یې نه دی په برخه شوی، له کوفې او بصرې نه نور پوځ هلته ور روان دی، ورمه ور ځ له دې ځایه پنځه سوه تنه پوځیان هلته روان شوي دي که ته هڅه وکړې په لاره کې یې راګیر کولای شې.
په دې کې شك نشته چې په سند کې محمد بن قاسم ستا نژدې ملګرې

دی، خو قتیبه بن مسلم غوندی جنرال هم د میړنیو په قدر پوهیږی،، هغه به ستا دیر قدر وکړی زه به هغه ته ستا په لاس پر لیك هم واستوم.

نعیم په بی پروایی ځواب ورکړ : زه جهاد ته ددی لپاره نه ځم چی څوك می قدر وکړی، زما هدف د خدای حکم پرځای کول دی، زه به هسدا نن له دی ځایه وخوځیږم ، تاسو ابن صادق ته پام کوئ د هغه وجود په دی دنیا دیر خطرناك دی.

والی : ماته معلوم دی، زه به د هغه د وژلو لپاره ممکن اقدام وکړم، د خلافت له درباره یی د نیولو فرمان راغلی دی، خو تر اوسه یی درك نه معلومیږی، تاسو هم له هغه نه هوښیار اوسی، کیدای شی هغه ترکستان ته تښتیدلی وی، نعیم له بصری نه رخصت شو، هغه په ژوند کی له عجیبو پیښنو سره مخ شو خو د غازی د اس گرندی والی همغسی ؤ او د هغه د شهادت مینه هم همغسی وه.

فاتح

پر سند د محمد بن قاسم له حملی نه لږه موده وړاندی قتیبه بن مسلم باهلی د آموله دریا به پوری وت او د ترکستان په ځینو برخو یې حمله وکړه، خو د یو څو سیمو له نیولو وروسته یې د پوځی ضروریاتو د کمبود او د یخنی له زوره بیرته پریښودل او مروی ته راوګرځید. د تودوخی د موسم له راتلو سره سم بیا له خپل لږ پوځ سره تر آمو پوری وت او په ترکستان یې یرغل ور وړ، یو څو سیمی ئی ونیوی.

قتیبه بن مسلم هر کال دا کار تکراراوه، دوبی به واوښت څه سیمی به یې ونیوی، خو د ژمی په راتلو سره به یې بیرته فتحه کړی سیمی پریښودی، په ۸۷ هـ لمریز کال یې د ترکستان په مشهور ښار «بیکند» حمله وکړه، د ترکستان زیات اوسیدونکی ددی ښار د دفاع لپاره راټول شول، قتیبه د پوځ او وسلو د کمبود سره سره په داډ د ښار کلابندی ته دوام ورکړ، دوی میاشتی وروسته د ښار د اوسیدونکو حوصلی ماتی شوی او وسلی یې کیښودی.

د بیکند له سوبی وروسته قتیبه د ترکستان د فتحی لپاره سم لاس په کار شو، په ۸۸ هـ کی یې د سغد له ستر لښکر سره یوه خونړی جګړه وشوه، په دی جګړه کی قتیبه څو نور ښارونه ونیول او د بخارا تر دیوالونو پوری ورسید، د یخنی په موسم کی دده بی نظمه پوځ کلابندی ته دوام ورنګړای شو، او ناکام بیرته راستون شو خو همت یې ونه بایله څو میاشتی وروسته یې بیا بخارا کلابنده کړه، ددی کلابندی په وخت کی نعیم د بصری له پنځه سوه تنه نورو سپرو سره د قتیبه له پوځونو سره یو ځای شو او په څو ورځو کی د زړور او نری لیدلی جنرال بی تکلفه دوست شو.

د بخارا د کلابندۍ په وخت کې قتیبه له سختو ستونزو سره مخ شو، له تولونه لوی مشکل دا ؤ چې له مرکز سره یې فاصله ډیره زیاته وه، د ضرورت په وخت کې د پوځونو او وسلو په وخت رارسیدل گران وو، د بخارا د پاچا په ملاتړ ترکان او سغدیان هم تول راتول شوي وو، مسلمانانو د ښار پر برجونو د منجنیق په واسطه ډبرې اورولې، او وروستی حملې ته تیاروو چې له شانه پرې د ترکانو لوی اوسنبال لښکر حمله وکړه، مسلمانانو د ښار کلابندي پریښوده او د شا لښکر ته یې پام واوښت، لا یې پښه نه وه تکیه شوې چې د ښار دننه پوځ هم بهر راووت او په حمله یې لاس پورې کړ، مسلمانان د دواړو پوځونو ترمنځ شول، له یوه پلوه بهرنی یرغل کوونکی د دوی پرسرونو ودرید او له بلې لوري د ښار پوځ غشي پرې اورول، د مسلمانانوپوځ وارخطا او گډوډ شو. کله چې یې پښې ونړیدې نو د عربو ښځو دوی تیښتې ته پرینښودل، دوی ته یې غیرت ور وست او بیایې له سره مقابله پیل کړه، خو د دوی شمیر په اوروکي د مالگي هومره ؤ. ترکان له دواړو لوریو د لښکر تر زړه پورې راورسیدل او نژدې ؤ چې حرم ته ورسیږي، خو عربي سرتیرونن هم د خپلو پلرونو او نیکونو تاریخ را ژوندی کاوه، د دوی لویدل او ولاړیدل د قادسیې او یرموك د ننداړو یاد تازه کاوه، پر دې توپان د برې موندلو لپاره د قتیبه په ذهن کې یوه خبره راغله چې د لښکر یوه برخه له میدان نه ووزي او له بل لوري ښار ته ننوزي، خو په لاره کې یوه ژوره ویاله وه، چې د ښار دېوالونو ته یې د خندق کار ورکاوه، قتیبه لا په همدې سوچ کې ؤ چې نعیم ور نژدې شو او همدغه مشوره یې ورکړه.

قتیبه ووېل : زه هم په همدې سوچ کې یم، خو څوك به دې قرباني ته چمتو شي؟

نعیم ځواب ورکړ : زه څم، ما ته یو څو تنه سپاهیان راکړه!

قتیبه لاس اوچت کړ ویې ویل : کوم سرتیري له دې ځوان سره سرښندنې ته چمتو دي؟

ددې خبرې په اوریدو سره وقیع او حریم دوو تمیمي سردارانو لاسونه اوچت کړل، له دوی سره اته سوه تنه سرښندویان چمتو شول، نعیم له دې

سربندویانو سره د غلیم په پوځ کی لاره وایستله او پرمخ ووتل له میدان نه بهر یی یو اوږد چکر وواهه او د ښار شمال لویدیځ لوری ته ورسیدل، د هغه دوارو خواوو ته تمیمی سرداران وو، د ښار د برجونو نه وړاندی د دوی په مخ کی خندق ته ورته ویاله وه. نعیم او دده ملګری لږ شیبه ودریدل او بیایی الله اکبر وویل : او په اوبو ورګډ شو، د ښار د دیوال دننه یوه ډیره لویه ونه وه چی ښاخونه یی له دیوال را اوښتی او تر ویالی پوری راښکته شوی وو، نعیم چی بلی غاړی ته ورسید ددی ونی په ښاخونو یی کمند ور واچاوه په ښاخ ور وخوت او د دیوال سر ته ورسید.

له هغه ځایه یی د پری زینی وغورځولی، وقیع او حریم هم داسی وکړل او په دی ډول د ویالی له بلی غاړی نه په وار وار مجاهدین راپوری وتل او په کمند راختل په زینو دننه ښکته کیدل، سل تنه به اوښتی وو چی نعیم ناڅاپه له اتکل نه لری په ښار کی د پنځو سوو تنو په شاوخوا کی یوه ډله ولیده چی په ګزمه ګرځیدل. نعیم پنځوس تنه همالته پریښودل او پنځوس تنه نور یی له ځانه سره ملګری کړل او د ښار یوه پراخه بازار ته ورسید د هغو پوځیانو مقابلی ته ودریدل. او هغوی یی یو ساعت ایسار وساتل، په دی موده کی د مسلمانانو زیات سپاهیان له دیوال نه اوښتی وو او ترکی پوځیانو ته له وسلی ایښودلو پرته بله لاره نه وه، نعیم خپلو څو تنو سپاهیانو ته د ښار د ټولو دروازو د نیولو حکم وکړ، او پر هر ځای یی داسلام بیرغ ورپاوه، پخپله له نورو سپاهیانو سره د ښار د یوی دروازی په لوری ورغی، هلته یی څو پهره داران ووژل، او د خندق پل یی پورته کړ.

ترکی پوځونه پر ښار د مسلمانانو له قبضی نه خبر نه وو او د فتحی په امید یی سرونه په تلی کی نیولی وو جنګیدل، نعیم مجاهدینو ته امر وکړ چی په برجونو وخیژی او پرترکانو غشی واوروی، د ښار له خوا پرترکانو د غشو باران هغوی وار خطا کړل، او چی شاته یی وکتل پر ښار د اسلام بیرغ رپیده او برجونه د مسلمانو پوځیانو په واک کی و.

هلته چی قتیبه دا ننداره ولیده د سختی حملی حکم یی وکړ، د ترکانو اوس حالت داسی ؤ لکه څه شیبه وړاندی چی د مسلمانانو وو، د ماتی خوړلو نه وروسته دوی د ښار د مضبوطو دیوالونو او برجونو په پناه امیدوار

وو خو اوس هلته هم دوی ته د مرگ ویروونکې منظر د دوی تر سترګو کېده، په مخکې یې د مسلمانانو تیرې توري وې، او په شاتښتیدونکو ته د مسلمانانو له هغو غشو ویره وه چې تر سینو بوټ ختل، دوی د ځان ژغورلو په تمه ښي او کین لور ته وتښتیدل.

په سلګونو تنه یې د وارخطايي په سبب په ویاله کې ولویدل، ددې مصیبت له ختمولو وروسته مسلمانانو د شا له لوری راغلي پوځ ته پام واړاوه، هغوی پخوا پر ښار د مسلمانانو قبضه ولیده او همت یې بایللی ؤ، د مسلمانانو د حملې تاب یې رانه وړ او په تیښته ولاړل، ځنو یې وسلې کیښودې او سلامي شول.

قتیبه بن مسلم چې میدان تش ولید وراندې ولاړ، د ښار دروازې ته ورسید او د پروردګار په دربار کې یې سر په سجده کیښود، نعیم پر خندق د پله ایښودلو امر وکړ، او د وقیع او حریم سره د خپل زړور سالار هر کلي ته ورمخې ته شو، قتیبه له ډیرې خوښۍ نه له دری واړو غازیانو سره غیږ په غیږ شو.

د ټپیانو د پټې ترلو او د شهیدانو له جنازې او ښخولو وروسته یې د غنیمت په راټولولولاس پورې کړ، د هغې پنځمه برخه یې بیت المال ته راواستوله او نوره یې په پوځ وویشله، د بخارا له فتحې سره د قتیبه بن مسلم له نامه سره د نعیم نوم هم ډیر مشهور شو.

د هغه د زړه پخوانې زخم ورو ورو په رغیدو شو، او دده ستړ واړادو لطیفو احساساتو ته ماته ورکړه، په دې حالاتو کې ده ته د توری شرنګهار د لطیف جنس له نغمې نه ډیر په زړه پورې ؤ، او د وړور او عذرا د خوښۍ تصور یې د خپلو خوښیو نه زیات خوښ شو، دده دعاګانې زیاتره د هغوی لپاره وې.

کله به چې د سوچ لږ او ډیر فرصت په لاس ورغی نو سوچ به یې کاوه چې: وړور به مې عذرا ته ویلي وي چې زه ژوندی یم ښایي هغوی به اوس زما په باب خبرې کوي، عذرا به ښایي پردې هم باور کړی وي چې زه رښتیا پربل چامین شوی یم. هغه به په زړه کې ماته بدرد وایي، اوس یې ښایي زه هیر کړی یم، هو زه هیر ښه یم.

او بیا به ددی خیالونو پای د اخلاصه په دکو دعا گانو ؤ.

دری کاله تیر شول، د قتیبه پوځونو د فتحی او بری بیرغونه رپول، او د ترکستان په ځلورو خواو کی تیت شوی وو، نعیم غیر معمولی شهرت گټلی ؤ. قتیبه د خلافت دربار ته یو لیك واستاوه او پکی ویی لیکل چی: زه تر خپلو فتحو پردی ځوان دیر نازیږم.

*****

(۲)

په ۹۱ هـ کی د ترکستان په ډیرو برخو کی د بغاوت اور بل شو، دغه اور ابن صادق بل کړ او له لری یی ننداره کوله، ابن صادق د نعیم له خلاصیدو وروسته د ځان په فکر کی شو کلا یی پریښوده وتښتید په لاره کی بد نصیبه وریره په مخه ورغله خو هغی د کاکا په زندان کی تر ژوند نه مرگ غوره وباله.

ابن صادق اوس د ځان په ویره کی شو، له خپلو پیروانو سره یی ترکستان ته مخه کړه، هلته چی ورسید خپله تیت پرك ډله یی منظمه کړه او د څه قوت موندلو وروسته یی د ترکستان ماته خوړلی شهزادگان د مسلمانانو پرخلاف راپارول او ددوی د تنظیم کولو له لاری یی د پریکنده جگړی لپاره وهڅول.

د ترکستان یو بانفوذه سړی نزاق نومیده، ابن صادق له هغه سره ولیدل او خپل نظر یی ورته څرگند کړ، نزاق پخوا هم د بغاوت کولو هڅه کوله، هغه ته د ابن صادق غوندی مشاور ضرورت ؤ، دواړه په فطرت کی یو ډول وو، له نزاق سره د ترکستان د پاچاهی مینه وه، او ابن صادق نه یوازی په ترکستان بلکی په ټوله نړۍ‌خپل شهرت غوښت.

نزاق وعده ورسره وکړه چی که دی بریالی شو نو ابن صادق به خپل صدر اعظم ټاکی او ابن صادق هغه ته ډیره تمه ورکوله، د ترکستان اوسیدونکی د قتیبه له نامه نه لړزیدل او د بغاوت له نوم اخستلو نه په ویره کی وو، خو د ابن صادق غوری او نرمی خبری بی اغیزی نه وی، هغه به چی هر ځای تللو دا به یی ویل ستاسو هیواد ستاسو لپاره دی، پردیو ته پردی هیواد د قبضی هیڅ حق نه شته، یو هوښیار دپردیو واکمنی هیڅ نشی زغملی، د ابن

صادق او نزاق په هغو د ترکستان زیات شهزادګان او سرداران د آمود دریاب په غاړه په یوه زړه کلا کې راټول شول، په دې غونډه کې نزاق اوږدې خبرې وکړې او بیا یو اوږد بحث وشو، په دې بحث کې څو تنو بوډا سردارانو د مسلمانانو دسوله ایز حکومت پرخلاف د بغاوت مخالفت وکړ، ابن صادق د حالاتو باریکي درك کړه او د نزاق په غوږ کې یې څه وویل نزاق له خپل ځایه اوچت شو او ویې ویل :

زما د وطن عزیزانو ! زه په تأسف باید ووایم چې په تاسو کې د پلرونو وینه پاتې نه ده، اوس زموږ یو عزتمن میلمه چې له تاسو سره یوازې پردې خواخوږي لري چې غلامان یاست تاسو ته څه ویل غواړي، نزاق دا وویل او کیناست، ابن صادق جګ شو او خبرې یې وکړې، په دې خبرو کې لومړی هغه چې د مسلمانانو پرخلاف څومره نفرت او کرکه ښکاروله شواي ښکاره یې کړه، بیایې وویل چې حاکم قوم د محکوم قوم د غفلت په خوب ویده کولو لپاره په پیل کې نرمي کوي، خو چې کله محکوم اولس د آرام ژوند عادي شي او د زړور توب له جوهر نه خلاص شي بیا حاکم قوم هم خپل چلند بدلوي، ابن صادق چې ترکي سرداران اغیز من ولیدل په جوش راغی ویې ویل : د مسلمانانو د اوسني نرمي وضعې نه دا مطلب مه اخلئ چې دوی به تل همدغسې وي، په نژدې وخت کې به دوی پرتاسو داسې ظلمونه پیل کړي چې ستاسو په خیال کې به هم نه وي، تاسو به حیران شئ چې له نن نه څه موده وړاندې زه هم یو مسلمان وم، خو اوس مې چې ولیدل چې دغه خلك د هیوادونو د لاندې کولو او د نورو قومونو د مریې کولو هوس په مخه کړې دی، ما د دوی نه خپله لاره بیله کړه، تاسو هغوی له مانه ښه نه پیژنئ، دا خلك دولت غواړي او زر به وګورئ چې ستاسو په هیواد کې یوه تنګه هم پرې نژدي، یوازې دا نه ، بلکې ستاسو خوېندې او ورېنداري به د شام او عربو په نورو بازارونو کې پلورل کیږي.

د ابن صادق دې الفاظو اغیزه وکړه او ټولو سرادرانو یو بل ته وکتل.

یو بوډا سردار جګ شو ویې ویل : موږ ته ستا له خبرونه د فساد بوی راځي، په دې کې هیڅ شك نشته چې موږ هم د مسلمانانو غلامي بده منو خو موږ باید د خپل غلیم په باب هم په دروغو خبرو باورونه کړو، دا یو تور

صادق او نزاق په هغو د ترکستان زیات شهزادګان او سرداران د آمود دریاب په غاړه په یوه زړه کلا کې راټول شول، په دې غونډه کې نزاق اوږدې خبرې وکړې او بیا یو اوږد بحث وشو، په دې بحث کې څو تنو بوډا سردارانو د مسلمانانو دسوله این حکومت پرخلاف د بغاوت مخالفت وکړ، ابن صادق د حالاتو باریکې درك کړه او د نزاق په غوږ کې یې څه وویل نزاق له خپل ځایه اوچت شو او ویې ویل :

زما د وطن عزیزانو ! زه په تأسف باید ووایم چې په تاسو کې د پلرونو وینه پاتې نه ده، اوس زموږ یو عزتمن میلمه چې له تاسو سره یوازې پردې خواخوږي لري چې غلامان یاست تاسو ته څه ویل غواړي، نزاق دا وویل او کیناست، ابن صادق جګ شو او خبرې یې وکړې، په دې خبرو کې لومړې هغه چې د مسلمانانو پرخلاف څومره نفرت او کرکه ښکارولې شوای ښکاره یې کړه، بیایې وویل چې حاکم قوم د محکوم قوم د غفلت په خوب ویده کولو لپاره په پیل کې نرمې کوي، خو چې کله محکوم اولس د آرام ژوند عادي شي او د زړور توب له جوهر نه خلاص شي بیا حاکم قوم هم خپل چلند بدلوي، ابن صادق چې ترکي سرداران اغیز من ولیدل په جوش راغی ویې ویل : د مسلمانانو د اوسني نرمې وضعې نه دا مطلب مه اخلئ چې دوی به تل همدغسې وي، په نژدې وخت کې به دوی پرتاسو داسې ظلمونه پیل کړي چې ستاسو په خیال کې به هم نه وي، تاسو به حیران شئ چې له نن نه څه موده وړاندې زه هم یو مسلمان وم، خو اوس مې چې ولیدل چې دغه خلك د هیوادونو د لاندې کولو او د نورو قومونو د مریی کولو هوس په مخه کړې دی، ما د دوی نه خپله لاره بیله کړه، تاسو هغوی له مانه ښه نه پیژنئ، دا خلك دولت غواړي او زر به وګورئ چې ستاسو په هیواد کې یوه تنګه هم پرې نږدي، یوازې دا نه ، بلکې ستاسو خویندې او ورېنداري به د شام او عربو په نورو بازارونو کې پلورل کیږي.

د ابن صادق دې الفاظو اغیزه وکړه او ټولو سردارانو یو بل ته وکتل.

یو بوډا سردار جګ شو ویې ویل : موږ ته ستا له خبرونه د فساد بوی راځي، په دې کې هیڅ شك نشته چې موږ هم د مسلمانانو غلامې بده منو خو موږ باید د خپل غلیم په باب هم په دروغو خبرو باورونه کړو، دا یو تور

خیمی په دروازه کی ودرید او دواوری او ریدو نندارې ته ځیر شو، لږ ځنډ وروسته د ونو له منځه یو سپور راووت قتیبه هغه وپیژاند ځوګامه ورورواندی شو ، سپاره چی قتیبه ولید له آس نه پلی شو د آس جلب یی یوه پهره دار ته ورکړ، قتیبه پرې غږ کړ : نعیمه څه خبر دې راوړی دی؟

: نزاق تر یو لك تنو زیات پوځ تیار کړی دی، موږ باید زر تیاری ونیسو، قتیبه او نعیم په خبرو کی خیمی ته ننوتل، نعیم نقشه راپورته کړه قتیبه ته یی ور وښودله ویی ویل : دلته ګوره له بلخ نه نژدی پنځوس میله لری شمال ختیځ لوری ته نزاق خپل لښکر راټولوی، ددی ځای جنوب لوری ته دریاب دی، او پاتی دری خواو ته یی غرونه او ګڼ ځنګل دی، دواورو په وجه لاره ډیره سخته ده، خو موږ باید د تودوخی موسم ته انتظار ونه کړو، د ترکانو حوصلی ورځ په ورځ ځواکمنیږی، هغوی په بی رحمی سره مسلمانان وژنی په سمرقند کی هم د بغاوت خطر دی.

قتیبه وویل : موږ باید د ایران د پوځونو تر راتګ پوری انتظار وکړو.

د هغوی له رارسیدو سره سم به حمله وکړو .

قتیبه او نعیم لا خبری کولی چی یو پهره دار ورننوت ویی ویل : یو ترکی سردار له تاسو سره لیدل غواړی .

قتیبه وویل : رایی وله.

سپاهی ووت او لږ ځنډ وروسته له یوه ترکی بوډا سردار سره بیرته راغی، هغه پوستین اغوستی ؤ او پر سریی د سمور خولی وه. په ملاخم شو قتیبه ته یی سلام وکړ او ویی ویل:

ښاغلی تاسو ما وپیژنئ زما نوم نیزك دی.

: زه تا دیر ښه پیژنم کښینه !

نیزك د قتیبه په مخکی کیناست، هغه تری وپوښتل چی د څه لپاره راغلی،

نیزك وویل : زه ددی لپاره راغلی یم چی درته ووایم زموږ په قوم ظلم مه کوی.

قتیبه وویل : ظلم ! ښاغلی په غوسه وویل ستا له قوم سره به همغه سلوك کیږی چی د باغیانو سره مناسب وی.

هغوی د مسلمانانو د تور سریو او ماشومانو له وژلو نه هم ډډه نه ده کړې.

نیزك په جدیت ځواب ورکړ : مگر دوی باغیان نه دی، بې عقل دی، ددی بغاوت توله پړه ستا د بوه مسلمان ورور پرغاړه ده.

: زموږ په ورور ! څوك دی هغه ؟

نیزك ځواب ورکړ : ابن صادق

نعیم چې تر اوسه پورې د شمعې په رڼا کې نقشه لیدله د ابن صادق د نامه له اوریدو سره څك شو وې ویل :

ابن صادق ! او نیزك ته یې وکتل.

نیزك : هو ابن صادق!

: هغه څوك دی، قتیبه پوښتنه وکړه.

نیزك ځواب ورکړ : زه له دې پرته د هغه په باب زیات معلومات نه لرم چې هغه دوه کاله وړاندې ترکستان ته راغی او په خپله جادویي ژبه یې په دې موده کې د ترکستان زیات سر مشران ستا سو پرخلاف بغاوت ته چمتو کړي دي.

نعیم نقشه نغښتله وې ویل : زه د هغه په باب زیات معلومات لرم. ایا هغه نن سبا له نزاق سره دی؟

نیزك : نه هغه قوقند ته نژدې په غرونو کې پوځ را ټولوي او نزاق ته یې استوي، امکان لري هغه له چین نه هم د مرستې ترلاسه کولو هڅه وکړي.

نعیم قتیبه ته مخ واړاوه وې ویل : زه له ډیرې مودې راهیسې ددې سړي په لټه کې یم، ماته معلومه نه وه چې هغه ماته دومره نژدې دی، ماته اجازه راکړه د هغه زر تر زره نیول ډیر ضروري دي.

قتیبه : خوماته هم باید څرګنده شي چې دا څوك دی؟

: هغه له ابو جهل نه زیات د اسلام دښمن او تر عبدالله بن ابی لوی منافق دی.

هغه تر مار ډیر خطرناك او ترګیدړ ډیر مکار دی، په دې حالاتو کې په ترکستان کې د هغه وجود ډیر خطرناك دی، موږ باید زر تر زره هغه ته پام ور واړوو.

مگر اوس خو د قوقند لاری په واورو پتې دی.
نعیم : هر څه چې وی، تاسو ماته اجازه راکړی.
په قوقند کې هغه ددی لپاره اوسی چې کوم خطر هلته نه احساسوی، هغه ښایی د یخنی موسم همالته تیر کړی، په تودوخه کې به کوم بل په امن کې مقام ته ځان رسوی.
: ته کله غواړی ولاړ شی؟
: همدا اوس، نعیم ځواب ورکړ ، زه باید یوه شیبه هم ضایع نه کړم.
: اوس واوره اوریږی سهار ته ولاړ شه، همدا اوس له یوه اوږده سفر نه راستون شوی یی ته باید لږ دمه وکړی،
نعیم : ماته تر هغه وخته آرام ممکن نه دی ترڅو دغه خطرناک سړی ژوندی وی، زه اوس یوه شیبه تیرول هم گناه گڼم، تاسو ماته اجازه راکړی.
دایی وویل او نعیم چگ شو.
: ښه ده نو له ځانه سره دوه سوه تنه سپاهیان بوځه.
نیزك حیران شو ویی ویل : تاسو هغه قوقند ته استوی یوازی له دوه سوه تنه سپاهیانو سره! تاسو د غرنیو قومونو د جگړی سره بلد یاست؟ هغوی په زړور تیا کې د نړۍ له هیڅ قوم نه وروسته نه دی دی باید له ښه مناسب پوځ سره هلته ولاړ شی.
له ابن صادق سره هر وخت پنځه سوه تنه ساتونکی ضرور وی، تر اوسه لا ددی معلومات نه شته چې هغه به څومره پوځ راټول کړی وی.
نعیم وویل : یو بی زړه سالار د خپلو پوځونو په زړه کې جوش او غیرت نشی پیدا کولای، که ددی پوځ سالار ابن صادق وی نو ماته د دومره سپاهیانو بیولو اړتیا نشته.
قتیبه له لږ سوچ نه وروسته هغه ته د دری سوه تنو پوځیانو د بیولو امر وکړ او هغه ته یی د څو هدایاتو ورکولو نه وروسته د روانیدو اجازه ورکړه.
یو ساعت وروسته قتیبه او نیزك له خیمی نه بهر نعیم له خپل وړوکی پوځ سره وړاندی مخامخ په یوه غونډی لیدل چې تیریدل.
نیزك قتیبه ته وویل : ډیر زړور او غیرتی هلك دی.
قتیبه ځواب ورکړ : هو هغه د یوه مجاهد زوی دی.

نیزك بیا پوښتنه وکړه : زه له تا نه دا پوښتنه کوم چې تاسو ولې دومره زړورياست؟

: ځکه چې موږ له مرګه نه ويرېږو، مرګ موږ ته د يوه غوره ژوند پيغام دی، د الله لپاره د ژوند هیله او د الله لپاره د مرګ حوصله چې څوك يو ځل ترلاسه کړي د هغه په زړه کې بيا د هيڅ لوی ځواك نه ويره نه وی.

: ستاسو د قوم هر سړی همداسی زړه ور دی ؟

: هو ! هر هغه سړی چې په رښتيا يې په توحيد او رسالت ايمان راوړی وی.

*****

(٤)

ابن صادق د قوقند په يوه ډير خوندي ځای کې پناه اخيستې وه، د يوې درې څلورو خواو ته جګ غرونه درېدلي ته د ديوالونو او برجونو په څير وو، د غرونو آزاد او سرکش خلك په وړوکو وړوکو دلګيو کې په دې دره کې راټوليدل، ابن صادق هغوی په نريو لارو نزاق ته استول، د هغه جاسوسانو د مسلمانانو د حرکت او تګ راتګ احوال ورته راوړ، ابن صادق په دې داده ؤ چې مسلمانان تر يخنی ختيمدو وړاندې يرغل نه کوي، هغه پردې هم داده ؤ چې دې ډير ترې لرې دی او له سازش او دسيسی نه يې دوی نه خبرېږی او که ترې خبر شي هم د يخنی د موسم له تيريدو نه وړاندې دې لوری ته نشی راتلای، که د ژمی له تيريدو وروسته يې دې لوری ته مخه وکړه نو د خدای ځمکه پراخه ده.

يوه ورځ جاسوس خبر راوړ چې نعيم له پوځ سره را روان دی نو هغه ډير وارخطا شو.

بيا لږ راسنبال شو پوښتنه يې وکړه : څومره پوځ ورسره دی؟

جاسوس ځواب ورکړ : يوازې درې سوه تنه .

تول درې سوه تنه ! يوه تاتاري ځوان په کرس کرس وخندل ويې ويل

ابن صادق وويل : ته ولي خاندې ! دغه درې سوه تنه ماته د ترکستان او چين له ټول پوځ نه ډير خطرناك ښکاري.

تاتاري وويل : ته باور وکړه چې هغوی به تردی ځايه له را رسيدو

وړاندې زموږ تر ډېرو لاندې شي.
د نعیم تصور ابن صادق ته تر مرګ زیات سخت ؤ. له هغه سره تر اوه سوه تنو زیات تاتاري پوځیان وو خو بیا یې هم پر هغوی د بري داد نه ؤ، هغه پوهیده چې په خلاص ډګر کې له مسلمانانو سره مقابله ګرانه ده. نو په ټولو غرنیو لارو یې تاتاري پهرې ودرولې او د نعیم د راتګ انتظار یې وکړ.
نعیم د ابن صادق درک ولګاوه او د شمال ختیځ په لور یې مخه کړه، په دې هسکه تیټه لاره اسونه ډېر کرار تلل، په لوړو څوکو واورې ځلیدې، او لاندې په دره کې ځای ځای ګڼ ځنګلونه وو، خو د واورې د موسم په وجه یې د پانو نښه هم نه وه، نعیم د یوې لوړې غونډۍ ترځنګ په یوه نرۍ لاره تیریده چې ناڅاپه پرې له پاسه تاتاریانو د ډبرو باران پیل کړ، څو تنه سپاهیان ټپي شول او له اسونو وغورځېدل په پوځ یې هیبت پریوت او ګډوډي پیل شوه، پنځه تنه له اسونو سره ورغړیدل او لاندې په یوه ژوره کنده کې ولویدل، نعیم خپلو ملګرو ته له اسونو نه د پلي کیدو حکم وکړ، پنځوس تنو ته یې امر وکړ چې ټول اسونه له دې غونډۍ نه لږ لرې امن ځای ته ورسوي او همالته انتظار وکړي ، پخپله له دوه نیم سوه تنو سره پیاده پر غونډۍ ور پورته شو، له پاسه همغسې د ډبرو باران و، مسلمانانو په خپلو سرونو ډالونه نیولي و او د غونډۍ سرته د ختلو په هڅه کې وو، تر څو کې پورې د نعیم شپیته تنه سپاهیان د ډبرو نښه شوي او غورځېدلي وو، د غونډۍ پرسر نعیم له پاتې سپاهیانو سره په پوره زور حمله وکړه، د مسلمانانو د ارادې او حوصلې په وړ اندې د تاتاریانو پښې وښوییدې، هغوی له ځلورو خواونه راټول شول ابن صادق یې په منځ کې ؤ او دوی یې حملې ته هڅول. کله چې د نعیم نظر پرې ولګید په جوش راغی او د الله اکبر ناره یې اوچته کړه، په یوه لاس کې یې توره او په بل کې یې نیزه واخستله او پرمخ روان شو، تاتاریان یو پر بل پسې له جګړې نه وتښتیدل، ابن صادق پرځان ودار شو، هغه پاتې پوځ پرېښود او یوې خواته وتښتید، د نعیم سترګې په همغه ښخې وې، هغه یې چې په تیښته ولید ورپسې شو، ابن صادق له غونډۍ نه ښکته شو، هغه د ضرورت په وخت کې د ځان

ژغورلو بندوبست د مخه کړی ؤ د غوندی په بیخ کی یو سړی له دوو اسونو سره ولاړ ؤ، ابن صادق په منډه په یوه اس پښه واړوله او اس ته یی پونده ورکړه، د ابن صادق ملګری لا پښه په رکاب کی نه وه ایښی چی نعیم د نیزی ګوزار پری وکړ او لاندی یی راوغورځاوه پخپله د هغه په اس سپور شو او په ابن صادق پسی یی خوشی کړ.

نعیم به پخپله ویل چی ابن صادق د ګیدړی غوندی چالاك او مکار ؤ، هغه د ماتی خوړولو په صورت کی د ځان د ژغورنی پوره پوره بندوبست کړی ؤ ، دنعیم او ابن صادق ترمنځ فاصله ډیره نه وه، خو نعیم ته لږ شیبه وروسته دا معلومه شوه چی د دوارو ترمنځ فاصله ورو ورو زیاتیږی او دده اس د ابن صادق نه ډیر کراردی.

بیا هم نعیم هغه پرینښود او څاره یی.

ابن صادق د غرونو له لمنی نه دری ته ښکته شو په دره کی ځای ځای ګنی ونی وی، یو ځای د ونو په منځ کی ابن صادق څو تنه سپاهیان درولی وو، هغه چی ور ورسید په منډه یی اشاره ورته وکړه او دوی دونو شاته غلی شول.

نعیم چی کله ورته راورسید یو غشی راغی په مټ یی ولګید خو ده څه پروا ونه کړه او په ابن صادق پسی یی همغسی اس زغلاوه څوګامه وړاندی بل غشی راغی او په ښنتی یی ونښت، یو بل غشی د اس په خیټه ولګید او آس تر پخوانه زیات ګړندی شو، نعیم د خپل مټ او ښنتی غشی وایستل خو د ابن صادق تعقیب یی پرینښود لږ وړاندی چی نور ولاړل یو بل غشی د نعیم پر ملا ونښت، د هغه پخوا هم ډیره وینه بهیدلی وه، اوس یی ددی دریم غشی نه وروسته مقاومت ځواب ورکړ خو تر څوپی چی حواس پر ځای وو د مجاهد په همت کی بدلون رانه غی او د اس رفتار یی کم نه کړ د ونو لړی پای ته ورسیده او یو پراخ میدان یی مخی ته راغی خو ابن صادق اوس ډیر وړاندی تللی ؤ او په نعیم کمزوری غلبه وکړه، په سترګو یی تیاره راتله، سر یی پری څرخیده او په غوږونو کی یی کرنګهار او شرهار جوړ شو، نور نا توانه شو اس یی ودراوه او تری پلی شو او بیا پرمخی ولوید او بی سده شو، په دی بی سدی کی ډیر ساعتونه پری تیر

شول، او کله چې په هوش راغی نو د چا د سندرې غږ یې تر غوږ شو، د نعیم غوږونه له داسې نرمو غږونو سره له ډېرې مودې وروسته آشنا شول، هغه تر ډېره پورې د نیم بې خودۍ په حالت کې دا نغمې اورېدې.بالاخره یې همت وکړ او سریې راپورته کړ، هغه ته نژدې څو پسونه څرېدل، نعیم د سندر غاړې لیدل غوښتل خو د کمزورۍ په وجه یې بیا په سترګو تیاره راغله او له مجبورۍ یې سر بېرته په ځمکه کېښود، یو پسه نعیم ته نژدې راغی او خوله یې د نعیم غوږونو ته ورنژدې کړه بوی یې کړ، او په خپله ژبه یې خپل یوه همجنس ته ناره وکړه، دوهم پسه په خپله ژبه دغه پیغام نوروته ورساوه، او نعیم ته ورنژدې شو، په څو شیبو کې د نعیم شاوخواته پسو نه راټول شول او وبغېدل، یوه غرنۍ پیغله چې خنجر یې په لاس کې ؤ وړوکې ورې یې ځغلولو او سندرې یې ویلې وړاندې راتله او چې په یوه ځای یې پسونه راغونډ ولیدل ورنژدې شوه او چې هلته یې نعیم په وینو کې لوند خیشت ولید یوه وړه کریږه یې له خولې ووته نوره هم ورنژدې شوه او بیا نعیم ته په څوقدمی کې حیرانه ودرېده.

نعیم د نیم بې هوشۍ په حالت کې سر راپورته کړ او ویې لیدل چې د فطرت د ښکلایو بشپړ انځورېې د غرنۍ پیغلې په بڼه مخې ته ولاړ دی او دې ته ګورې، د هغې له لوړې ونې سره د بدن د اعضا ؤ تناسب ددې معصوم ښایست نور هم څو چنده کاوه.

ددې د پنډۍ او زیړې تورتی نه جوړې ساده جامې له هر څه نه بې نیازه وې، د سمور یوه توته یې په غاړه راپیچلې وه، پر سر یې یوه خولۍ وه، د ځجلې مخ لږ اوږد ؤ، خو دومره اوږد چې یوه ښکلې بڼه پرې له وقاره ډکه ښکارېدو ته ضروري وې، غټې غټې تورې سترګې، نرۍشوندې چې تازګی یې د پسرلي د ګلانو له پاڼونه ډېره زیاته وه، پراخه تندی او مزبوته زنه په ګډه د حسن یو داسې شاهکار ؤ چې رعب یې هم درلود، او دایې ښکاروله چې د ښکلا په اړه د لوېدیځ او ختیځ د خیال رنګ او بوی په همدې مجسمه کې راټول شوي دي، نعیم ته هغه په یوه نظر عذرا او په بل زلیخا ښکاره شوه ځوانۍ ځجلې د نعیم پر بدن د وینو داغونه ولیدل او د لومړۍ لیدو په وارخطایی راقابو شوه ورووړاندې شوه جرئت یې وکړ ویې ویل: ته ټپي یې؟

نعیم په ترکستان کی د اوسیدو په وخت کی تاتاری ژبه ډیره زده کړی وه هغه د پیغلی د ځواب پرځای د جګیدو هڅه وکړه خو بیایی سرو څرخید، بی سده شو او پریوت.

نرگس

کله چې نعیم بیا را په خود شو د بهر میدان پرځای د ډبرو په یوه کور کې په یوه کوټه کې پروت ؤ. څو تنه ښځې او نارینه ترې را چار پیروو او هماغه ښکلې نجلۍ چې ښه یې ښه په ذهن کې پاتې وه په یوه لاس کې د شیدو پیاله او په بل یې دده سر راپورته کړی ؤ.

نعیم له لږ ځنډ وروسته په پیاله شونډې کیښودې، څو غوړ په شیدې یې چې وڅښلې د لاس په اشاره یې وپوهول چې بس دی، نجلۍ بیرته په بستره څملاوه او پخپله هم یوې خواته کښیناسته، نعیم د کمزورۍ په وجه کله سترګې غړولې او دې نجلۍ او شاوخوانورو خلکو ته یې کتل او کله به یې پټې کړې. یو زلمی په دروازه کې ولاړ ؤ د هغه په یوه لاس کې لینده او په بل کې نیزه وه.

نجلۍ هغه ته وکتل ویې ویل : رمه دې راوستله ؟

: هو رامې وستله او اوس ځم.

: چیرته ؟

: ښکار ته ځم، ما نن یوځای یوه لیدلې ده، ډیره لویه ده.

دی خو اوس آرام دی؟

: هو لږ په هوښ راغی.

: تایی په ټپونو پټی کیښودی؟

: نه ما ستا انتظار کاوه، زه یې دا نه شم ایستلی، نجلۍ دنعیم زغرې ته اشاره وکړه.

ځوان راوړاندې شو نعیم یې را پورته کړ زغره یې ترې لرې کړه کمیس

یی پورته کړ او زخم یی ولید، پټی یی پری کیښوده او ویی ویل: ته پریوزه زخم ډیر خطر ناك دی ، خو په دی ملهم به ډیر ژر روغ شی.

نعیم بی له دی چی څه ووایی پریوت، او ځوان بهر ته ووت، له هغه نه وروسته نور خلك هم یو پر بل پسی بهر ته ووتل.

نعیم اوس سم په هوش راغلی ؤ ، دهغه دا گومان لری شوی ؤ چی مړ شوی دی او اروایی په فردوس جنت کی گرځی، هغه نجلی ته وکتل پوښتنه یی تری وکړه : زه چیرته یم؟

: ته اوس زموږ کره یی ، ته بهر بی هوشه پروت وی.مامی وروردریاندی خبر کړ هغه دلته راوړی.

: ته څوك یی؟

: زه رمه پیایم.

: نوم دی څه دی؟

: نرگس.

: نرگس!

: هوکی.

نعیم ته چی ددی په لیدو دوه څیرې نورې سترگو ته دریدې ددې په نامه یی دوه نومونه نور هم وریه یاد شول، ده په زړه کی عذرا ، زلیخا اونرگس تکرار کړل، او په ژورو سوچونو کې یې سترگې په چت میخ شوی.

ته به وږی شوی یی؟ نجلی دده پام ځان ته وراړولو ویی ویل او بیا جگه شوه له بلی کوتی نه یی څو دانی منی او وچه میوه راوړه نعیم ته یی په مخکی کیښوده. د تکیی لپاره یی یو پوستین شاته ورته کیښود. نعیم څو دانی منی وخوړی له نرگس نه یی پوښتنه وکړه :

هغه زلمی چی اوس راغلی ؤ څوك دی؟

: هغه زما کشر ورور دی .

: نوم یی څه دی؟

نرگس ځواب ورکړ: هومان.

له نرگس نه دڅو نورو پوښتنو نه هغه ته معلومه شوه چی پلار او مورِ یی مره شویدی او دکشری ورور سره یی په دی وړوکی کلی کی اوسیږی ، او

هومان ددی شپنو د وروکی کلی مشر دی چی ټول هستوګن یی نژدی شپږ سوه تنه دی.
ماښام مهال هومان کورته راغی او ویی ویل چی ښکاریی په لاس ورنغی
.

نرګس او هومان دنعیم په خدمت او علاج کی هیڅ تنبلی ونه کړه ، دشپی مهال تر ډیره ناوخته پوری له نعیم سره ناست وو او چی کله نعیم ویده شو نونرګس جګه شوه بلی کوټی ته ولاړه او هومان نعیم ته نژدی د وښو پر بستره پریوت.
توله شپه نعیم ډیر په زړه پوری خوب لیده، له عبدالله نه د رخصتیدو نه وروسته دا لومړی ځل و چی نعیم د جګړی له میدان نه پرته داسی ښکلی خوب لیده او د هغه خیالونو کوم بل ځای ته ورسره وړی ؤ.
کله به یی لیدل چی مرحومه موریی په زخمونو پټی ږدی، او د عذرا له مینی ډك نظر ده ته د داد پیغام ورکوی، کله به یی لیدل چی د زلیخا نورانی څیره ده د زندان تیاره کوټه رڼا کړی ده.
سهار یی چی سترګی وغړیدلی ویی لیدل چی بیا نرګس پیاله په لاس کی ولاړه ده او هومان دی راویښوی.
د نرګس شاته د کلی یوه بله نجلی هم لاس په نامه ولاړه ده او ده ته ګوری.
نرګس هغی ته وویل : کینه زمرد، او هغه چوپه یو څنګ ته کیناستله،
نعیم له یوی هفتی وروسته د ګرځیدو راګرځیدو وړ شو. او له دی معصوم او سپیڅلی ماحول سره یی مینه پیدا شوه د کلی خلکو د وزو او میږو په ساتنه ګوزاره کوله، په شاوخوا کی د ډیرو ښو ورشو ګانو په سبب د دوی حالت ډیر ښه و، ځای ځای د انګورو او مڼو باغونه هم وو، د وزو او میږو له پاللونه پرته ددی خلکو بل شغل د سارایی ځناورو ښکار ؤ، د کلی خلك به په ښکار پسی تر لرې لرې واورینو غرونو پوری تلل او د میږو پوول زیاتره د ځوانو ښځو کار ؤ، دی خلکو د هیواد د سیاسی حالاتو سره هیڅ کار نه درلود، دوی د تاتاریانو له بغاوت او یا ایلیدو سره علاقه نه درلوده، د شپی مهال به د کلی ځوانان او پیغلی یوه ځای ته راټولیدل، سندری به

یې ویلې او اتڼ به یې کاوه، لږ وروسته به ښځې خپلو کوروںو ته ستنې شوې خو نارینه به ډله ډله سره کیناستل او تر ناوخته پورې به یې مجلسونه او ټکلونه کول، چا به د پخوانیو زمانو د پاچاهانو کیسې کولې، چا به د خپل کوم ښکار په زړه پورې پیښه یادوله، او چا به د پیریانو، شیشکو او دیوانو افسانوي داستانونو ته غوږ ایښې ؤ. دغه خلك تر یوه حده وهمي او خرافاتي وو، ځکه یې د پیریانو او دیوانو کیسې ډیرې په مینه اوریدې، اوس له څو ورځو راسې د دوی د خبرو موضوع یو شهزاده هم ؤ، چا به یې د قد او ځوانۍ یادونه کوله او چا به یې د جامو ستاینه کوله. او څوك به دده د تپې کیدو او دې کلي ته په رارسیدو حیراني وړې وو، ځینو ویل چې موږ شپنو ته خدائ یو پاچا را استولی دی، او دی به هومان خپل وزیر وټاکی، د کلي خلکو نعیم ته شهزاده لقب ورکړی ؤ.

په کلي دا آوازه هم شوه چې شهزاده به نرگس خپله ملکه وټاکي د کلي ځونو د نرگس په نصیب رشك کاوه، هغه ته به یې د شهزاده د محبوبې په نامه مبارکي ویله او په خبرو خبرو به یې ځو روله، په نرگس به ظاهراً دغه خبرې بدې لګیدې خو زړه به یې د خپلو سهیلیو په داسې خبرو په درزا شو، په سپین رخسار به یې سرخي په نڅاشوه، او ددې غوږونه به د نعیم په ستاینه کې د هرې نوې جملې اوریدو ته ناکراره وو، نعیم له دې خبرونه نا خبره د هومان په کور کې د ژوند ډیرې آرامې شپې تیرولې، د کلي نارینه او ښځې هره ورځ ورتلل دی به یې لیدو او بیرته به تلل، ده به په ورین تندي د خپلو حال پوښتونکو هر کلي کاوه او مننه به یې کوله.

خلکو هغه یو شهزاده باله او د ادب مراعات به یې کاوه له ده نه به لرې اوسیدل، او د روغتیا او صحت د معلومولو لپاره به یې له پوښتنو هم دده کوله.

د نعیم ورین تندي او نیك خوی ډیر زر هغوی ورسره بلد کړل، او دی خلکو په درناوي او ادب برسیره له نعیم سره مینه هم کوله.

*****

(۲)

یو ماښام نعیم لمونځ کاوه، نرگس د کلي له څو نورو سهیلیو سره په

دروازه کی ورته ولاړه وه او په حیرانۍ ده د حرکاتو ځارنه کوله.

یوې نجلۍ په حیرانۍ وویل : دا څه کوي؟

زمرد په معصومیت ځواب ورکړ : دا شهزاده دی او د شهزادګانو عادتي کار کوي، وګوره په څومره دبدبه چکیږي او تیټیږي.. نرګس ته هم داسي کوي ؟

نرګس په شونډو ګوته کیښوده ویې ویل : چوپ.

نعیم لمونځ پای ته ورساوه او په دعا یې لاس وغځول، نجونې له دروازې نه لرې لرې شوې او خپل مجلس یې کاوه،

زمرد وویل : څه نرګس ! هلته به موږ ته انتظار کوي.

: ما مخکې هم درته ویلي چې زه هغه یوازې نشم پرېښودلای

: راځه دي هم له ځانه سره بوزو.

: کم بختې ! ما غزه خو به دې نه وي خراب شوي، دي شهزاده دی که د لوبو او ساعت تیرې شي ؟ بلې نجلۍ وویل .

دوی لا خبرې کولې چې هومان په اس سپور راورسید هغه له اس نه پلې شو نرګس ور وړاندې شوه د آس جلب یې ونیو، هومان نیغ د نعیم کوټې ته ورننوت،

زمرد وویل : راځه نرګس ! اوس خو به د تا ورور ورسره وي.

بلې نجلۍ هم وویل : نرګس راځه !

راځه راځه یې ویل او په دیکو نورو نجونو نرګس یوه لورې ته ورسره په مخه کړه.

هومان چې کوټې ته ورننوت نعیم پوښتنه وکړه ویې ویل :

ووایه وروره څه احوال دې راوړي دي؟

هومان ځواب ورکړ : ما هغه ځایونه ولیدل او راغلم ستا د پوځ مې هیڅ نخښه ونه لیده، ابن صادق هم چیرته غلې شوی دی، ما ته د یوه سړي له خولې معلومه شوه چې ستاسو پوځیان په نژدې وخت کې پر سمرقند حمله کوي.

هومان او نعیم تر ډیر ځنډه خبرې سره کولې.

نعیم د ماسختن لمونځ ادا کړ او د خوب په اراده وغځید، هومان جګ

شو او بلی کوتی ته تلو چی د کلی د خلکو د سندرو غږ یی واورید.
هومان وویل : تا زموږ د کلی د خلکو سندری نه دی اوریدلی؟
: ما دلته د غځیدو په حالت کی څو ځله اوریدلی دی.
: راځه زه دی هلته بوزم، دغه خلك چی تا ووینی زیات به خوشحاله شی، تاته معلومه ده هغوی پر تا د شهزاده گومان کوی.
نعیم موسکی شو ویی ویل : شهزاده ! په موږ کی نه څوك پاچا شته نه شهزاده.
: ته یی له مانه ولی پټوی؟
: ماته په پټولو کی څه گټه ده؟
: نو ته څوك یی ؟
: یو مسلمان.
: بنایی هغه چاته چی تاسو مسلمان وایی، موږ به ورته شهزاده وایو د سندر غاړو غږونه اوچتیدل، هومان په غور اوریدلی هغه بیا ورته وویل راځه چی ځو، د کلی خلکو څو ځلی له مانه هیله وکړه چی تا ورولم. خو ما ستا د مجبورولو جرئت نه کاوه.
نعیم وویل : ښه ده راځه چی ځو!
څو تنو سرنی، او ډول واهه او یوه بوډا تاتاری سندره ویلله نعیم او هومان چی خیمی ته ورننوتل تر لږ ځنډه چوپتیا خوره شوه.
هومان ورته وویل : تاسو ولی چوپ شوی سندری وایی!
او بیا سندری یو ځل بیا پیل شوی.
یوه تن پوستین وغوړاوه او له نعیم نه یی هیله وکړه چی پری کښینی، نعیم له لږ دوه زړه توبه وروسته پری کښیناست، د ساز غږوونکو چی نغمه بدله کړه نو نارینه او نجونی جگ شول او یو د بل لاسونه یی ونیول اتڼ یی پیل کړ. هومان هم ورجگ شو د زمرد لاس یی ونیو او په اتڼ ورگډ شو.
نرگس یوازی ولاړه وه او نعیم ته یی کتل، یو بوډا شپانه جرئت وکړ هغه ته ورنژدی شو ویی ویل : ته هم جگ شه ستا ملگرې ستا انتظار کوی.
نعیم نرگس ته وکتل، نرگس سترگې ښکته واچولی، نعیم چوپه خوله له هغه ځایه جگ شو او له خیمی نه راووت، د هغه له وتلو سره سم یو ځل بیا

په خیمه کی چوپتیا شوه.

هغه زموږ اتڼ نه خوښوی زه به یی خیمی ته ورسوم او بیا به راشم، هومان دا وویل بهرته راووت او په منډه نعیم ته ورغی.

هغه ته یی وویل : ته ډیر وویریدی!

نعیم ورته وویل : اوه ته هم راغلی !

: زه تا کوټی رسوم او بیرته راځم.

: نه ته درځه زه لږ دلته چکر وهم بیا په خپله کور ته ځم.

هومان بیرته ستون شو او نعیم په کلی شاوخوا وگرځید او بیا د خپل هستوگنځی سره نژدی په یوه ډبره کیناست او د ستورو ننداره یی کوله، د هغه په زړه کی ډول ډول خیالونه راوگرځیدل:

زه دلته څه کوم؟ دلته باید ډیر پاتی نه شم، تر یوی هفتی پوری به پراس سپریدلی شم، زر باید روان شم، دا کلی د غازی له دنیا نه ډیر بیل دی خو دغه خلك ډیر ساده گان دی، دوی باید سمی لاری ته راوستل شی، نعیم لا په همدی سوچونو کی ؤ چی له شانه یی د چا د پښو غږ واورید، شاته یی وکتل نرگس وه چی دده په لوری را روانه وه، هغی سوچ کاوه او گامونه یی اخستل نعیم ته ورنژدی شوه او په ویریدلی لهجه یی ورته وویل :

ته په دی یخنی کی بهر ناست یی.

نعیم د سپوږمۍ په زړه وړونکی رڼا کې هغې ته وکتل، هغه ښکلې هم وه او معصومه هم، نعیم وویل : نرگس تا خپلې ملگرې پریښودلې ولې راغلې؟

: ته راغلې ... ما ویل ... ته به یوازې یې.

نعیم ددی په نیمه ژبه او ژوولیو الفاظو کې زیاتې نغمې اوریدلې.

یوه شیبه چوپ او آرام شو او نرگس ته یی کتل، بیا ناڅاپه جگ شو او چوپه خوله یی اوږده گامونه واخستل خپلې کوټې ته ولاړه

دنرگس غږ یې تر ډیره په غوږو کې کرنگیده په بستره وغځید او اړخ په اړخ اوښت.

سهار وختی د نعیم سترگی وغړیدی، جگ شو بیرته ووت په چینه یی اودس وکړ خپلې کوټې ته راغی او لمونځ یی ادا کړ او بیا د چکر لپاره بهر

ته ووت، کله چې بیرته راستون شو وې لیدل چې دده د لمانځه پرځای هومان ولاړ دی او د رکوع او سجدې تمرین کوي.
نعیم غلې په دروازه کې ودرید او د هغه بې ریا تقلید ته یې خندل، او کله چې هومان کښیناست او بیا یې له لږ شونډو پسولو وروسته د نعیم په تقلید ښې او کیڼ لور ته مخ واړاوه پر نعیم یې سترګې ولګیدې وارخطا غوندې اوچت شو او په خپله وارخطایی یې د قابو کیدو هڅه وکړه وې ویل: ما ستا پیښې کولې، د کلې زیاتې لجونې او هلکان وایي چې انسان په دې کار دیر ښه ښکاري.
زه چې د تاکوټې ته راننوتم نو نرګس مې ولیده چې همداسې یې کول ... او ما هم ... !
نعیم ورته وویل : هومانه ! ته په هر څه کې ولې زما د پیښو هڅه کوې؟

ځکه چې ته زموږ نه غوره یې او ستا هره خبره او کړه وړه له موږ نه غوره دی.
: ښه ده نن د کلي ټول خلك راټول کړه، زه هغوی ته څه وایم.
: هغوی به ستا په خبرو دیر خوښ شي، زه هغوی همدا اوس راټولوم، دایي وویل او هومان له کوټې نه ووت.
له ماسپښین نه وړاندې د کلي ټول خلك په یوه ځای کې راټول شول. نعیم په لومړي ورځ د خدای او رسول ستاینه وکړه، دوی ته یې وویل چې اور، ډبرې او ټول کاینات الله پیدا کړي او مخلوق دي. ددې شیانو جوړوونکې هیرول او د هغه د مخلوقاتو عبادت او لمانځنه د عقل خلاف ده، زموږ د قوم حالت هم ستاسو په څیر ؤ، هغوی هم د ډبرو بوتان جوړول او بیا به یې د هغو عبادت کاوه، خو په موږ کې یو د خدای «ج» غوره بنده را پیدا شو هغه موږ ته نوی لاره وښودله، نعیم د رسول الله «ص» د ژوند حالات بیان کړل، دغسې یې څه نوري خبرې وکړې او د کلي خلك یې اسلام ته ور وبلل له ټولو نه وړاندې نرګس او هومان کلمه وویله.
په څو ورځو کې په دې کلي کې پوره بدلون راغی، د دوی په زړه وړونکو ورشوګانو کې د نعیم د آذان زړه وړونکې تکبیرونه وکړنګیدل.

او د اتڼ او سرود پرځای پنځه وخته لمنځونه پیل شول.

نعیم اوس روغ رمټ شوی ؤ. هغه څو ځلی د بیرته ستنیدو اراده وکړه، خو د واوری اوریدلو په وجه د غرونو لاری بندی وی او هغه ته له څه وخت نور تم کیدو پرته بله چاره نه وه.

نعیم بیکاره کښیناستل او ورځ تیرول سنه نه گڼل او پری عادی نه ؤ ځکه په کله کله د کلی له خلکو سره ښکار ته تلو.

یوه ورځ نعیم د یږی په ښکار کی ډیر زیات جرئت وکړ. یوی یږی د یوه ښکاری په غشی له زخمی کیدو وروسته پر دوی تونده حمله راوړه او د ټولو ښکاریانو وارخطا شو او ټول د لویو لویو ډبرو شاته غلی شول په یږه یی غشی اورول.

نعیم په ډیر ډاډه زړه پر خپل ځای ولاړ ؤ. یږی په غوسه پری حمله وکړه، نعیم په کیڼ لاس پر ډال هغه دفعه کړه او په ښی لاس یی نیزه په گیډه ورښخه کړه.

یږه په شا ولویده خو بیا راپورته شوه او پر نعیم یی حمله وکړه، په دی ځنډ کی نعیم توره راکښلی وه یږی توپ کړل خو د نعیم توره یی په ککره ور برابره شوه یږه وغورځیده و رپیدله او مړه شوه، ښکاریان له خپل خپل ځای نه راپورته شول او په حیرانی یی نعیم ته کتل. یوه ښکاری وویل تر اوسه پوری دومره لویه یږه کوم ښکاری نه وه ښکار کړی. که ستا پر ځای زموږ څوك وای نو خیر یی نه ؤ. تا تراوسه پوری څو یږی وژلی دی؟

نعیم توره بیرته په تیکی کی واچوله ویی ویل: دا لومړنی ده. هغه په حیرانی وویل: لومړنی! ته خو ډیر تجربه کار ښکاری معلومیږی.

دهغه په ځواب کی یوه بوډا ښکاری وویل: د زړه زرورتیا ، دمټو همت او د توری تیره والی ته دتجربی اړه نشته.

*****

(۳)

اوس دکلی خلکو ته په هر دلیل نعیم دانسانیت یوه لوړه نمونه ښکاریدو، اودده هره خبره او کړه وړه یی دتقلید وړ بلل، په دی کلی کی یی دوه دوه نیمی میاشتی تیری شوی، دهغه باور ؤ چی قتیبه به تر پسرلی وړاندی

کومې خواته حرکت ونه کړي، ځکه خوبی ظاهراً هلته د اوسیدو لپاره څه خند نه ؤ، خو یوه نوی احساس نعیم تر یوی اندازې اندیښمن کړی ؤ. د نرګس عکس العمل دده په ارام زړه کی هیجان را پورته کاوه، هغه په خپل ګومان د ځوانی د رنګینو خوبونو نه بی پروا شوی ؤ، خو د طبیعت رنګینی او ښکلا دده په زړه کی د ویدو فتنو د راویښولو هڅه کوله، نرګس دخپلی ښې، اخلاقو او عادتونو له مخې ددې کلی دنورو خلکو سره ډیر توپیر درلود، په پیل کې چې دکلی خلك له نعیم سره بلد نه وو نرګس له ده سره ځان بلد کړ، خو کله چې دکلی خلك ورسره بلد شول نو ددی بلدتیا په تکلف بدله شوه، دمینی جوش به دنعیم کوټې ته بوتله، خو د ویری جوش به له څو شیبو وروروسته تری وایستله، هغه به کوټې ته په دی نیت ورننوته چې تووله ورځ به یی په خپلو بی تابه سترګو ګوری خو چې د نعیم مخی ته به ورغله دا خیال به یی غلط ثابت شو، د خپلو هیلو او آرزوګانو مرکز ته به یی یو ځل وکتل او سترګی به یی ښکته واچولی او د زړه د زاریو ، منتونو او هیلو او زوروړو غوښتنو سره سره به یی د بیا سترګو پورته کولو جرئت نه ؤ او چې کله به یی دا جرئت وکړ نو حیا به ددی او نعیم تر منځ یو پوښ شو، په داسی حالاتو کی به یوازی یو څه ددی دزړه کرار شو چې نعیم هم ورته ګوری، خو کله به یی چې نعیم ته وکتل او هغه به یی په ژورو سوچونو کی ډوب لیده چې ښکته ګوری او د پوستین له ویښتانو سره لوبیږی او یا د تنکیو وښو ډنډر ماتوی، نو ددې په زړه کی تازه شوی سکروټې به ایرې ایرې شوې،د بدن په هر رګ کې به یې یخې څریکې را وګرځیدې، په غوږونو کې به یې د ځوانی د نغمو آزانګې چوپې او خیالونه به یې ګډ وډ شول، په زړه به یی یوله زغم نه دروند بار احساس کړ په ارمانجنو سترګو به یی نعیم ته وکتل او له کوټی به ووتله.

په پیل کی د یوې معصومی نجلۍ مینه د انسان په زړه کې د ارادو توپانونه او دخیالونو هیجان او ولولی را پاروی هلته زیات وهمونه هغه د څه کولو او خوځښت له جرئت نه غورځوی.

نعیم د نرګس دخیالونو ، آرزوګانو او خوبونو د وړوکی دنیاګۍ مرکز شو، د هغی حال دخوښیو او سرورونو نه ډك ؤ، خو کله به یی چی د

راتلونکې په باب سوچ کاوه بې شمېره وهمونه به ورته رامخې ته شول او په اندېښنو به لاهو شوه.

دا به هغه ته دمخې ته ورتلو پر ځای خپلو خیالونو دخوښیو دنیا ته ورسره یووړه، او کله به دکومې خیالي ویرې تصور هغه تر ډېره ناکراره کړې وه، دنعیم غوندې ذهین انسان په وړاندې د نرګس د زړه د حالت اټکل ګران نه ؤ. هغه دخپل تسخیر له څواك نه ناخبره نه ؤ خو له ځانه سره یې تر اوسه پورې دا پرېکړه نه وه کړې چې پردې فتحه خوښ شي که نه.

یوه شپه دماسختن له لمانځه نه وروسته نعیم هومان وروغوښت او ورته یې ویل چې بیرته ځم، هومان ورته وویل چې زه ستا د خوښې پرخلاف تا نه را ګرځوم ، یوازې دا وایم چې د واورینو غرونو لارې لا تراوسه نه دي خلاصې تاسو لږ تر لږه یوه میاشت نور هم پاتې شئ، دموسم په بدلیدو به ستا سفر آسانه شي.

نعیم ځواب ورکړ: د واورې اوریدو موسم نور تیر شوی دی هسې هم د سفر اراده ماته واورینې او سختې لارې او هوارې لارې یو ډول کوي، ماسبا سهار ته د تلو اراده کړې ده.

:دومره ژر! سباته دې نه پرېږدم چې ولاړ شې.

: سهې ده سبا به ګورو ، نعیم دا وویل او په بستره وغځېد هومان خپلې کوټې ته د تلو په اراده جګ شو ، په لاره کې نرګس ولاړه وه ، هومان یې چې ولید د ونې تنې ته پټه شوه ، هومان چې کله بلې کوټې ته ننوت ، نرګس هم ورپسې ورغله.

هومان ورته وویل: نرګس بهر یخنې ده ته چیرته ګرځیدې؟

نرګس ځواب ورکړ: چیر ته نه ،هسې بهر ګرځیدم.

دا کوټه د نعیم له کوټې نه لږ پراخه وه، په غولې یې وچ واښه غوړیدلې وو، د کوټې په یوه کونج کې هومان او په بل کې نرګس پرېوته.

هومان: نرګس! نعیم سبا ته دتلو اراده لري.

نرګس دهومان او نعیم خبرې په خپلو غوږونو اوریدلې وې، خو په دې اړه ددې علاقه دومره وه چې چوپه نه شوای پاتې کیدای.

وېې ویل: نو تا څه ورته وویل؟

: ما ورته وویل چې څه وخت ایسار شي خو ډیر تینګار نه شم کولای، دکلي خلك به یې په تلو ډیر خفه شي، زه به دوی ته ووایم چې ټول راغونډ شي او هغه له تګ نه ایسار کړي.

هومان له نرګس سره دڅو نورو خبرو نه وروسته ویده شو.

نرګس څو ځلې لټ په لټ واوښتله او د ویده کیدوناکامه هڅه یې وکړه ، خو بیا جګه شوه له ځانه سره یې وویل: چې هغه داسې د تلو اراده لري نو ولې راتلو؟

څه په خیـال کې وروګرځیدل او له ځایه جګه شوه ، ورو ورو ولاړه له کوټې ووته ، د نعیم په کوټه را وګرځیده بیا یې ورو دروازه ورخلاصه کړه خو د ننوتلو جرئت یې ونه کړ، دننه شمه بلیده او نعیم پوستین اغوستی ویده ؤ.

دهغه مخ تر زنې پورې لوڅ ؤ، نرګس په زړه کې وویل:

زما شهزاده ته ځې، معلومه نه ده چیرته ؟ ته څه پوهیږې چې تا دلته څه پریښودل او تر ی ځې، او څه له ځانه سره وړې ، ددې غرونو، باغونو او چمنونو ټولې رنګینۍ در سره وړې او په دې ویرانه کې به خپل یادونه پریږدې.

شهزاده ، زما شهزاده ! نه نه ته زمانه یې، زه ددې لایقه نه یم، په دې سوچونو کې نرګس په سلګو شوه، او بیا کوټې ته ننوته تر لږ ځنډه چوپه ولاړه وه نعیم ته یې کتل.

ناڅاپه نعیم په لټ واوښت، نرګس وویریده، بیرته ووته، چوپه بیرته خپلې کوټې ته ننوته او په بستره وغځیده.

اوف شپه څومره اوږده شوه، هغه څو ځلې جګه شوه کیناستله او دا به یې وویل.

سهار وختې دګیدړې په آذان نعیم راجګ شو او د اوداسه لپاره چینې ته ولاړ نرګس پخوا هلته تللې وه، د نرګس د اټکل پرخلاف د هغې په لیدو حیران نه شو ورته ویې ویل :

نرګس ته نن ډیره وختې راغلې یې ؟

نرګس هره ورځ دونوله شانه غلې غلې نعیم ته کتل، نن دلته له هغه نه د

بی پروایی د شکایت لپاره راغلی وه، خو نعیم چی په دومره بی پروایی ورسره مخ شو د هغی په زړه کی د ولولو اور سور شو بیایی هم صبرونه کړای شو په سترگو کی یی اوښکی راغلی ویی ویل :

نن ته روانیږی؟

: هو نرگس ! زه دلته ډیر وځندیدم، تاسو زما په خاطر ډیر تکلیفونه وگالل، ښایی زه یی مننه ونکړای شم خدایځ دی تاسو ته ددی نیکه بدله درکړی.

نعیم دا ویل او په یوه ډېره کښیناست، د چینی په اوبو یی په اوداسه پیل وکړ نرگس نور هم څه ویل غوښتل خو د نعیم چلند یی حوصله ورماته کړه، د زړه توپان یی بو ځل چوپ شو، کله چی د کلی نور خلك دی چینی ته د اوداسه لپاره راغلل نو نرگس ولاړه.

د کلی لویه خیمه چی کله کله به د کلی د خلکو د سندرو او اتڼ ځای ؤ اوس لمانځه ته وقف شوی وه، نعیم له اوداسه وروسته همدغی خیمی ته ننوت، د کلی خلکو ته یی لمونځ ورکړ او له دعا وروسته یی ورته وویل چی زه ځم.

نعیم او هومان دواړه یو ځای له خیمی نه ووتل، او نعیم بیا خپلی کوټی ته ننوت، هومان هم ورسره ننوتلو خو چی شاته یی د کلی خلك ولیدل پښه یی ونیوه او بهر ودرید.

یوه بوډا له هغه نه پوښتنه وکړه : ایا دی رښتیا ځی ؟

هومان ځواب ورکړ : هوکی ! افسوس چی هغه نه تم کیږی

: که موږ اصرار وکړو هم نه دریږی؟

بیا هم تاسو ورته ووایی، هغه چی کومه ورځ راغلی ماته داسی ښکاری چی د دنیا پاچاهی زما ده، تاسو زمانه مشران یاست تاسو ورته ووایی ښایی ستاسو خواست ومنی.

نعیم زغره اغوستی او وسله یی ترلی وه بهر راووت.

د کلی خلکو چی ولید په یوه غږ یی شور ماشور جوړ کړ:

موږ تانه پریږدو چی ولاړ شی، موږ دی نه پریږدو.

نعیم خپلو مخلصو کورښو ته وکتل ویی موسکل او تر لږ ځنډ چوپتیا

وروسته یی لاس اوچت کړ، هغوی تول یو پر بل پسی چوپ شول.
نعیم دوی ته لنډی خبری وکړی :
ورونو ! که زه د خپلو ذمه واریو له لامله مجبور نه وای نو ما به څو شپی نوری هم دلته تیری کړی وای، خو تاسو ته باید معلومه وی چی جهاد داسی فریضه ده چی په هیڅ صورت هم باید له نظره ونه غورځول شی. زه ستاسوله مینی نه د زړه له کومی مننه کوم. هیله کوم چی تاسو ماته په خوښی د تلو اجازه راکړی.
نعیم لا خبری نه وی خلاصی کړی چی یوه وړوکی هلك چیغی کړی: موږ تا نه پریږدو چی ولاړ شی، نعیم ور وړاندی شو کشری هلك یی اوچت کړ او هغه یی په غیږ کی ونیو ویی ویل : ماته به ستاسو نیکی تل په یا دوی، ددی کلی خیالونه به می تل خوښ ساتی، زه چی کله دی کلی ته راغلم نو یو پردی وم، اوس څو هفتی وروسته چی تری ځم نو داسی احساسوم چی له خپلو گرانو ورونو نه جدا کیږم. که د خدای «ج» خوښه وه زه به یو ځل بیا دی کلی ته راشم.
له دی نه وروسته نعیم د کلی خلکو ته څو نصیحتونه وکړل، او له دعا وروسته یی له هر یوه نه په لاس خدای پامانی واخستله هومان:هم د نورو په څیر د خپلی خوښی پرخلاف راضی شوی ؤ.
هغه نعیم ته خپل ښایسته سپین آس راوست او په ډیر خلوص یی هیله تری وکړه چی دغه سوغات یی ومنی.
نعیم د هغه مننه وکړه، هومان او د کلی پنځلس تنو نورو ځوانانو له ده سره جهاد ته د تلو اراده وکړه خودنعیم په دی وعده چی خپل سنگر ته ورسیږی د ضرورت په وخت کې به دوی راوغواړی دوی بیرته داده شول او پاتې شول.
نعیم له رخصتیدو نه وړاندی یوه او بله خوا وکتل خو نرگس یی چیرته تر سترگونه شوه، ده د هغې نه له خدای پامانی پرته تلل نه غوښتل خو اوس د هغې په اړه له چانه پوښتنه هم مناسبه نه وه.
د هومان سره د خدای پامانی په مهال نعیم د ښځو ډلې ته پام شو او سرسری نظر یې پرې واچاوه، نرگس دده د کتو په مطلب وپوهیده او له ډلی

نه لږ لرې یوې خواته ودریده، نعیم په آس سپور شو، نرگس ته یې وروستی ځل وکتل، دا لومړی ځل ؤ چې د نرگس سترگې د نعیم د سترگو نه ونه رپیدلې.

هغه د ډېرې د یوه بوټ په څیر وه او په زړه زړه یې نعیم ته کتل، نعیم د درد له دې زوره خبر ؤ، چې په سترگو کې اوښکې هم و چې کړې، هغه ددې زړه سوځوونکې ننداري تاب نه درلود، زړه یې ډك شو، خو له تگ نه ورته پښېمانه کیدل گران ښکاریدل، نعیم بلې خواته مخ واړاوه هومان او د کلي څو نور خلك له ده سره تر یوه ځایه د تلو لیوال وو، خو ده هغوی ټول ایسار کړل او اس یې پونده کړ.

خلك په لوړو لوړو غونډیو وختل او ده‌ه تر وروستی لیدو پورې یې ورپسې کتل، خو نرگس په هماغه ځای ولاړه وه او داسې یې گڼله چې پښې یې په ځمکه کې ښخې شویدې او د خوځیدو ځواك نه لرې. د هغې څو سهیلیانې ور ټولې شوې، زمرد چې ترټولو زیاته ورسره بلده او راز داره وه په خفگان یې دې ته کتل ، چې د کلي ښځې یې پرې ورټولې ولیدې وېې ویل :

تاسو دلته د څه سیل کوئ، ځئ خپلو خپلو کورونو ته !

ځنې ښځې له هغې ځایه ولاړې، خو یو څو بیا هم پاتې شوې زمرد د نرگس په اوږه لاس کیښود وېې ویل :

نرگس راځه !

نرگس تکان وخوړ زمرد ته یې وکتل او په چوپه خوله له زمرد سره خیمې ته ننوتله. هغه پوستین چې نعیم به اغوست په هماغه ځای پروت ؤ، نرگس ورتیته شوه پوستین یې اوچت کړ، خپل مخ یې پکې پټ کړ په سترگو کې دریدلې اوښکې یې راوبهیدې، زمرد تر څنډه ورسره ولاړه وه، بالاخره یې د نرگس مټ ونیو وېې ویل :

نرگس ! ته مایوسه شوې یې ؟ ما له هغه نه څو ځلې په وعظ کې اوریدلي دي چې موږ باید د خدای «ج» له رحمت نه هیڅکله هم مایوسه نه شو، هغه د غوښتونکو هر مراد ترسره کوی جگه شه نرگس چې بهر ته ځو، هغه به خامخا بیا راځي.

نرگس خپلی اوښکی پاکی کړی او له زمرد سره بهر ووته، د کلی په هر شی د غم او ویر ګردونه خپاره شوی وو.

*****

(٤)

ماسپښین مهال لمر ډیر په آب و تاب ځلیده، د کلی نه بهر د خرما ؤ په یوه بڼ کی د سیوری لاندی څو تنه راغونډ وو، په دوی کی ځینو خبری کولی او ځینی ویده وو، ددی خلکو د خبرو موضوع د قتیبه (رح) محمد بن قاسم (رح) او طارق (رح) سوبی وی.

یوه ځوان پوښتنه وکړه: په دی دری واړوکې کوم یو ډیر زړور او میړنی دی؟

یوه تن له لږ سوچ وروسته ځواب ورکړ : محمد بن قاسم (رح) د محمد بن قاسم د نامه په اوریدو یو بل تن چی ویده غونډی ؤ راجګ شو، او د خوب خمار یی مات شو کښیناست.

: محمد بن قاسم (رح) ؟ ای هغه نو څه زړور دی، د سند داړن راجه ګان یی وزغلول نو زړور شو. خلك له هغه نه ځکه ویریږی چی د حجاج وراره دی، له هغه نه طارق ښه دی، هغه دا وویل او بیرته یی سترګی پټی کړی.

په دی خبره د محمد بن قاسم ستایونکی په غوسه شو ویی ویل : پر اسمان تو کړی لاړی پر خپل مخ رالویږی.

دریم تن وویل :

نن په اسلامی نړی کی محمد بن قاسم ته د درناوی په سترګه ګوری خو دانه شو ویلی چی په اسلامی نړی کی یی سیال نشته، زما په نظر د طارق (رح) بل سیال نشته،

څلورم وویل: داهم سهی نه ده، قتیبه له هغوی دواړو نه غوره دی.

د طارق ستایونکی وویل : لاحول ولا قوة چیرته طارق(رح) او چیرته قتیبه (رح)!

موږ دا منو چی قتیبه (رح) تر محمد بن قاسم (رح) غوره دی خو له طارق (رح) سره د پرتلی وړ نه دی.

د ابن قاسم ستایونکی بیا په جوش راغی ویی ویل : ستا ذلیل خوله

ددی لایقه نه ده چی د محمد بن قاسم (رح) نوم واخلی.

د طارق سعایونکی ځواب ورکړ : ستا ذلیل خوله ددی وړ نه ده چی له ماسره خبری وکړی، پردی خبره دواړو توری وکښلی او یو د بل مخی ته ودریدل، لاپی جګړه نه وه پیل چی عبدالله په اس سپور راورسید، عبدالله چی له لری دا ننداره ولیده اس یی پونده کړ او د سترګو په رپ کی د دوی په منځ کی ودرید، د تورو ایستلو سبب یی وپوښت.

یوه تن ورته وویل چی دوی ددی خبری پریکړه کوی چی طارق «رح» ښه دی که محمد بن قاسم(رح)!

عبدالله وویل : ودریږی، او جګړه کوونکو هم دواړو ده ته پام واړاوه.

: تاسو دواړه اشتباه کوی، محمد بن قاسم (رح)او طارق (رح)دتاسو له ستاینی نه بی نیازه دی.

تاسو خوشی یو د بل ځت ولی پری کوی؟ واوری طارق (رح) هیڅکله هم دا ښه نه ګڼی چی څوك دی دی تر محمد بن قاسم (رح) غوره وبولی، او محمد بن قاسم (رح) هم پردی نه خوښیږی چی واوری دی تر طارق ښه دی.

هغه خلك چي د خدای په حکم خپل هر څه قربانی ته وړاندی کوی او د جګړی دګرته ځی د داسی سرسری خبرونه بی پروا دی.، تاسو خپلی توری پر تیکو کی کیږدی او هغوی پر خپل حال پریږدی.

دا یی چی واوریدل ټول خلك چوپ شول، یو پر بل توره ایستونکی، هم پښیمانه شول او توری یی بیرته په تیکو کی کیښودی، بیا ټول را پاڅیدل له عبدالله سره یی ستړی مشی وکړل، عبدالله له یوه تن نه د خپل کور پوښتنه وکړه هغه ځواب ورکړ :

ستا کور کی بلکل خیریت دی، پرون می ستا بچی ولید، انشاء الله ستا په خیر شاه زلمی به وی.

عبدالله پوښتنه وکړه : زما زوی ؟

: ته تر اوسه نه یی خبر ؟ ته د خدای په فضل دری څلور میاشتنی کیږی چی د بچی پلار شوی یی، پرون زما میرمن هغه زموږ کور ته راوستی ؤ، زما زوی تر دیره وخته لوبی ورسره کولی دیر نیك خویه هلك دی.

عبدالله له حیانه سترګی ښکته واچولی، هغوی یی پریښودل او د کور

لاره يي ونيوله، د هغه زوره غوښتل چي په يوه توپ ځان کور ته ورسوي، خو له خلکو نه شرميده او آس يي عادي پرېښود، کله چي په ونو کي له هغوي نه پناه شونو آس يي پونده کړ.

عبدالله چي کور ته ننوت عذرا د خرما سيوري ته په کټ پرته وه د هغه کين لوري ته يو ښکلی ماشوم پروت ؤ او خپله ګوته يي رودله، عبدالله بيله دی چي څه ووايي يوه کرسۍ يي راواخستله او عذرا ته نږدی يي کېښودله پري کېناست، عذرا په يوه شرمناك نظر خپل ميړه ته وکتل او چګه شوه کښيناسته، عبدالله موسکی شو عذرا سترګي ښکته واچولي، هلك يي په غيږ کي واخست او پرسر يي لاس راکش کړ، عبدالله ورو لاس ور اوږد کړ د عذرا په لاس يي ور کېښود، بيا يي ماشوم راواخست په تندي يي ښکل کړ او په خپله غيږ کي يي څملاوه په ځير ځير يي ورته وکتل، او کله چي هغه يوه او بل لوري ته لاسونه وغورځول نو عبدالله د خپل خنجر مرتی په لاس کي ورکړ، ماشوم د خنجر موتی خولي ته يووړ او په رودلو يي پيل وکړ.

عذرا د هغه له لاسه د خنجر موتی واخست ويي ويل : ښه ځانګکه دی ورته راوړی ده.

عبدالله موسکی شو ويي ويل : د مجاهد د زوی لپاره تر دي ښه نانځکه څه کيدای شي؟

کله يي چي په داسي شيانو د لوبو وخت راورسيد نو انشا الله ته به يي کمزوري لوبغاړی ونه بولي.

: عذرا نوم دی څه پري اېښی؟

: ته ووايه !

: عذرا ماته خو يو نوم ډير ښکلی ښکاري!

: ووايه څه ؟

: عبدالله په غمجنه لهجه وويل : نعيم.

: عذرا چي دا واورېدل خوشحاله شوه ويي ويل : زما باور ؤ چي ته به هندا نوم خوښ کړې. ما همدغه نوم پري اېښی دی.

*****

(۵)

نعیم چې د نرگس له کلي نه ولاړ نژدې پنځوس میله لرې یې په یوه بل وړوکې کلي کې شپه شوه، دې ددې خلکو له عادتونو او رواجونو سره بلد ؤ ځکه یې د شپې تیرولو د ځای په موندلو کې ډیره سرگردانی ونه گالله، د کلي سردار پرې د اسلامي پوځ د یوه افسر گومان وکړ او دده ډیر عزت یې وکړ، د ماښام له ډوډۍ خوړلو وروسته هغه د چکر لپاره بهرته ووت، له کلي نه ډیر لرې نه ؤ وتلی چې د پوځي نغارو غړیې واورید، شاته یې وکتل چې د کلي خلك په یوه او بل لوري تښتي، نعیم بیرته راغي له دوی نه یې ددې پریشانی د سبب پوښتنه وکړه.

د کلي خلکو ورته وویل : د نزاق پوځونه پر مسلمانانو د یوې ناکامی حملې نه وروسته فرغاني لورې ته درومي، ماته خبر راغی چې د دوی مخې ته کوم کلي راځي لوټماري پکې کوي زه ویریږم که هغوی په دې لاره راشي موږ به له بربادي سره مخ شو، تاسو دلته کښیني زه به په غونډۍ وخیژم وبه یې ځارم.

نعیم وویل : زه هم درسره ځم.

نعیم او تاتاري سردار په منډه په غونډۍ وختل او څوکې ته یې ورسیدل له هغه ځایه یې دوه نیم میله لرې د تاتاریانو لښکر ولیده چې را روان ؤ. سردار ترڅه ځنډه حیران ودرید، بالاخره یې په خوښۍ چیغې کړې موږ وژغورل شوو. دی خواته نه راځي هغوی په بله لاره ولاړل لړ مخکې ما گومان کاوه چې ستا راتگ بدشگون دی، خو اوس زما باور دی چې ته یو اسماني دیوتا یی، دا ستا کرامت دی چې د وږیو لیوانو دغه لښکر زموږ نه مخه واړوله، دایې وویل او د نعیم لاس یې په لاس کی ونیو او دواړه بیرته ښکته کیدل.

سردار د کلي په خلکو زیری وکړ او هغوی ټول ددې خبر د رښتیا معلومولو په خاطر په غونډۍ ور وختل.

د ماښام خړه د شپې په تیاره بدلیده، له کلي نه لرې د فرغاني په لاره د تلونکي پوځ تت غوندې تصویر ترسترگو کیده، خو د اسونو د شنهار او د نغارو غړونه ورو ورو چوپ کیدل، او د کلي خلك په خندا، خوشحالی سندرو

او ګډا بیرته کلی ته ستانه شول.

نعیم ته د ماسخوتن لمانځه نه وروسته سملستی خوب ورغی، په خوب کی غازی یو ځل بیا په ګرندي آس سپور ؤ د دښمن د غشو په باران او د تورو په سیوری کی پرمخ روان ؤ، سهار وختی پاڅید او د لمانځه نه وروسته یی خپل مزل پیل کړ، د څو پړاوه مزله وروسته نعیم د مسلمانانو د لښکر پړاو ولید، دی له مروی نه د اسلام د لښکر په دی ناڅاپی پرمختګ حیران ؤ خو بیایی په خیال کی وروګرځیدل چی د تاتاریانو حملو به دوی دی ناڅاپی پرمختګ ته مجبور کړی وی.

قتیبه بن مسلم باهلی د خپل دغه ګران جنرال ډیر تود هرکلی وکړ ، د پوځ نور افسران هم دده په ورتګ زیات خوښ شول.

له نعیم نه یی ډیری پوښتنی وکړی، د دوی ټولو په ځواب کی ده خپل داستان واوراوه، له هغی وروسته نعیم له قتیبه نه څو پوښتنی وکړی په ځواب کی یی واوریدل چی هغه نړاق ته ماته ورکړی او په تاتاریانو پسی یی پوځ استولی دی.

د شپی مهال قتیبه له خپلو څو افسرانو سره د حملی، په پلان خبری وکړی، نعیم ورته ووېل چی ابن صادق فرغانه د خپلو دسیسو مرکز کړی، ځکه څو ضرور ده چی هغه تعقیب کړو، سهار وختی د کوچ نغاره ووهل شوه، قتیبه پوځ په دوو برخو وویشه او د پرمختګ لپاره یې دوې بیلې بیلې لارې وټاکلې، د نیمایی پوځ مشری یې په خپله واخستله او نیمایی نوری چی نعیم هم پکی شامل ؤ خپل ورور ته وسپاره، نعیم چی د لارې له هسکو تیتو سره بلدؤ نو ځکه یی د مخکینی دلې قومانده وروسپارله.

* * * * *

(٦)

نرګس په یوه دبره ناسته وه او د چینی له اوبو سره یی لوبی کولی هغی وړوکی شګی را اخستی او اوبو ته یی غورځولی او بیا به یی ورو ورو ټل ته د ښکته کیدو ننداره کوله، کله به چی یوه شګه د اوبو تل ته ورسیده دی به بله راواخستله او په اوبو کی به یی وغورځوله، کله کله به ددی لوبی نه ستومانه شوه او وراندی پراخی دښتی ته به یی کتل، چی لری د غرونو په

لمنو کی د ګنو ونو تر څنګل پوری غځیدلی وه، د ډښتی په پای کی د ګنو ونو په جامه پټي شني غونډۍ وې او غونډیو شاته اوچت اوچت غرونه چي څوکي یې سپینو واورو پوښلي وي، د پسرلی د موسم خوږې ورمې چلیدې، کیڼ لوری ته د منو او نورو میوو ونو غوټۍ نیولي وې، نرګس په خپلو خیالونو کې ډوبه وه چي زمرد غلی غلي له شانه راغله او په اوبو کی یې یوه ډېره ورو غورځوله د اوبو څاڅکی د نرګس په جامو ولویدل وویریده او شاته یی وکتل زمرد په کړس کړس وخندل، خو نرګس چوپه وه.

زمرد هم جدی شوه خندا یی له خولی وتښتیده ور وړاندې شوه له نرګس نه یی وپوښتل:

نن می ډیره زیاته ولتولی، ته دلته څه کوی؟

نرګس په یوه لاس اوبه وشیندلی ځواب یی ورکړ : هیڅ نه کوم.

: ته به تر کومه ځان خوری او مرګ ته به ځان سپاری ! ستا مخ وګوره نیمایی نه دی پاتی شوی، رنګ دی ګوره تک زیړ دی.

: زمرد ! ما ډیره مه ځوروه ولاړه شه.

: زه توکې نه کوم نرګس ! خدایږ پوهیږی چی زه تا وینم ډیره خفه شم، دایی وویل او بیا یی د نرګس په غاړه کی لاسونه ور واچول، د هغی سریی خپلی سینی ته ور نږدی کړ، نرګس هم د ناروغ ماشوم په څیر ځان مړواچاوه.

زمرد د نرګس په تندی لاس راتیر کړ ویی ویل : کاشکې ما د تا لپاره څه کولی شوای.

د نرګس په سترګو کې اوښکي راغلي او له سوزه په ډکه لهجه یې وویل:

: زما دپاره چی څه ممکن وو وشول، ما د لوړ غره د څوکو زره وړونکی نندارې ولیدلی، خو د لاری ستونزو ته مې پام نه شو، زمرد اهغه زما لپاره نه ؤ، زه د هغه لایقه هم نه یم. شکایت او ګیله هم نه تری لرم زما په څیر په زرګونو نجونی به یی د پلونو خاوری په سترګو موښلو ته تږی او ارمانجنی وي، خو هغه دلته د څه لپاره راغی؟ او چې راغی نو بیا ولی ولاړ! زه د هغه په بیلتون ناکراره او پریشانه ولی شوم؟ ما باید هغه ته تول د

زړه راز ویلی وای خو د هغه په لیدو به می ژبه گونگه شوه، زه سره له دې چې پردې پوهیدم چې هغه زموږ له خلکو سره د بر توپیرونه لري د هغه پښتو ته می د ځان غوږځولو هڅه وکړه، زه له دې انجام نه ویریدم، خو کاشکې ویري زه دی ځای ته له غوځیدو ژغورلی وای.

زمرد ! په ماڅوسړب کې ما دا خوب لیده چې له اسمان نه یو شهزاده راکوز شی او زه پری مینه شم او بالاخره هغه زما شی، زما شهزاده راغلی خو د هغه له خپلولونه وویریدم.

زمرد ! ایا دا هم یو خوب ؤ، ایا دا خوب تعبیر او مانا لري؟

زمرد ! په ما څه وشول، ته به بیا وایی چې ولی بی صبری کوی کاشکی صبر زما په وس کې وای.

: نرگس ! د هر خوب د تعبیر لپاره یو وخت ټاکلی وی، د ډیری مایوسی په مهال هم انتظار او امید زموږ ژوندی تکیه ده، خدای ته دعا وکړه، له دغسی سړو اسویلیو ویستلو نه هیڅ نه جوړیږي. اوس جگه شه راځه چې سیل وکړو.

نرگس جگه شوه له زمرد سره روانه شوه، دری لاڅوگامه نه وو اخستی چې له کیڼ لوری یو سپور اس چار گام زغلاوه او رابکاره شو. سپور چې دوی ته ورنژدې شو زمرد چیغې کړی : نرگس ! سنا شهزاده راغی.

نرگس ځای پر ځای نیغه ودریده، ددی د زړه د هیواد پاچا په مخکې ولاړ ؤ، په سترگو یی شله راغلی، په دماغ کی یی یو دول بی خودی احساس کړه، د ډیری خوښی او یا ډیری پریشانی په حالت کی چی کله انسان بی حسه غوندی شي.

نرگس لکه د خوب په حالت کی دوه دری گامه پورته کړل، او بیا یی تیندك وخوړ او پرمخی ولویده، نعیم ژر له اس نه ښکته شو، راوراندی شو نرگس ته یی تکیه ورکړه او جگه شوه.

بیایی تری وپوښتل :

: نرگس ! څه درباندی وشول ؟

: هیڅ نه ! سترگی یی وغړولی او نعیم ته یی وکتل.

: زما په لیدو وویریدې؟

نرګس د څه ځواب ورکولو نه پرته په ردو ردو نعیم ته کتل.

له دومره نژدې یې د هغه لیدل له تصور نه لرې وو، خو نعیم چې ددې له روغتیا نه داده شو دوه ګامه یوه لورې ته شو او ودرېده، نرګس لمنۍ ته د لویدلی ګل جدایي ونه زغملای شوه، د وجود په هر رګ او ریښه یې لرزه ګډه شوه، خپل ښکېنه غرور یې تر پښو لاندې کړ ور وړاندې شوه او د مجاهد په پښو ورتیته شوه، د نعیم د صبر ځواک په خلاصیدو شو، نرګس یې ترمټ ونیوه او جګه یې کړه زمرد ته یې وکتل وې ویل : دا کورته بوزه، نرګس په وار وار نعیم او زمرد ته وکتل، له سترګویې اوښکې وبهیدې او مخ یې بل لورې ته واړاوه، بیایې نعیم ته یو ځل مخ ور واړاوه او ورو ورو یې ګامونه د کور په لورې واخستل، نعیم زمرد ته مخ ور واړاوه هغه په خپل ځای ولاړه وه.

بیایې په غمجنه لهجه ورته وویل : زمرد ! ورشه هغې ته تسلی ورکړه:

زمرد ځواب ورکړ: د څه تسلی؟ ته چې راغلی وروستی تکیه یې دې هم ورماته کړه، له دې نه خو دا غوره وه چې هیڅ نه وای راغلی.

: زه د هومان د لیدو لپاره راغلی یم، هغه چیرته دی؟

: هغه ښکار ته تللی دی.

: بیا مې نو کورته تګ بې ګټې دی، هومان ته مې سلام وایه، ورته وایه چې د مجبورې په وجه پاتې نه شوم زموږ لښکر د فرغانې په لورې خوځیدلی.

نعیم دا وویل او په اس سپور شو، خو زمرد ور وړاندې شوه د اس جلب یې ونیو وې ویل : ما ګومان کاوه چې تر تا نرم زړی سړی به په دې دنیا بل نه وي، خو زما دا ګومان غلط شو، ته د خاورې نه جوړ نه یې له کوم بل شیز نه جوړ یې، اوس به ددې بدنصیبې ارواهم له بدن سره خدای پامانې کړي.

نعیم یوه لورې ته اشاره و کړه وې ویل : زمرد ! هلته وګوره!

زمرد چې هغه لورې ته وکتل یو پوځ یې ولید چې را روان ؤ.

هغې وویل : لکه چې کوم لښکر راځی!

نعیم وویل : همغه زموږ پوځ دی، ما غوښتل له هومان سره څه خبرې

وکړم له لښکر نه وړاندې راغلم.

زمرد ورېل : ته پاتې شه ښايي هغه نن شپه راوګرځي.

: اوس زما پاتې کېدل امکان نه لري، بيا به راوګرځم.

د نرگس په زړه کې لکه چې زما په باب څه بدګوماني پيدا شوه، ته هغې ته تسلي ورکړه. ماته نه وه معلومه چې هغه د دومره کمزورې زړه خاونده ده، داد ورکړه چې زه به خامخا راشم، زه ددې د زړه په حالت پوه يم.

زمرد ځواب ورکړ : تر کومه چې په خبرو پورې اړه لري ما پخوا هم ډېره تسلي ورکړې ، خو اوس ښايي هغه زما پر خبرو باور ونه کړي. کاشکې تا پخپله خوله د تسلي يو لفظ ورته ويلي واى، اوس که ته کومه نښه راکړې نو کېداى شي تسلي ورکړاى شم.

نعيم يوه شيبه چورت وواهه او بيا يې له جيبه يو دسمال را وکيښ او هغې ته يې ورکړ ويې ويل : دا دسمال ورکړه.

د کلي خلك چې د پوځ له راتګ نه خبر شول وارخطا شول او په يوه او بله تښتېدل، نعيم اس پونده کړ دوې ته يې وويل چې د خطر هيڅ خبره نشته. دوې داده شول او پر نعيم راچاپېر شول. نعيم له اس نه ښکته شو له هر يوه سره ځانګړې غاړه غړې شو، په دې کې د پوځ د مخې ډلګی راورسېدې، د اسلامي ورورولي عجيبه رشته وه خلك له نعيم سره يو ځاى د اسلامي پوځ هرکلي ته ور ووتل نعيم له لوى سالار سره دوې معرفي کړل. کله چې د پوځ له ارادو نه خبر شول څو تنو جهاد ته د روانېدو تياری وښود، لوى سالار زر تر زره د تيارۍ حکم ورته وکړ، په دې تولو کې زيات ناکرار د نرگس يو تره برمك ؤ.

هغه که څه هم د خپل ژوندانه پنځوس پسرلي ليدلي وو خو ښه وجود او مزبوتي متي يې درلودې.

ددغو خلکو د تيارۍ لپاره پوځ ته د لږ څه ځنډ حکم وشو.

يو ساعت وروسته شل تنه برابر شوي وو او پوځ ته د خوځېدو امر وشو، د کلي ښځې په يوه نژدې غونډۍ راټولې شوې، نعيم د ضربتي ډلګۍ په مشرۍ ترټولو د مخه روان ؤ.

نرگس او زمرد له نورو ښځونه جلا لاړې ته لږ نږدې ځانګړې ولاړې وې

او خبری یی سره کولی ، د نرگس په لاس کی د نعیم دسمال ؤ.

زمرد نعیم ته اشاره وکړه ویی ویل :

نرگس ستا شهزاده خو رښتیا شهزاده وخوت.

نرگس ځواب ورکړ : کاشکی هغه زما شی.

: ستا تر اوسه پوری باور نه دی؟

: باور می راځی هم او نه هم ! کله چی د مایوسی وریځی د امید ډیوه گل کړی بیرته بلول یی ډیر گران شی، که رښتیا پوښتی ستا په خبرو می پوره پوره یقین نه کیږی.

زمرد ! رښتیا ووایه له ما سره خو به ټوکی نه کوی؟

: نه ! که دی باور نه کیږي هغه ته غږ وکړم، هغه تر اوسه ډیر لری نه دی تللی،

: نه زمرد ته قسم وکړه.

: ستا په څه ډول قسم باور کیږی؟

: ته په خپل شهزاده قسم وخوره.

: کوم شهزاده ؟

: هومان !

تاته چا ویلی چی هغه زما شهزاده دی!

: تا .

: کله ؟

: هغه ورځ چی کله دی له ښکارنه تپی راستون شوو او تا ټوله شپه په رڼو سترگو تیره کړه.

: له هغی نه تا څه اټکل وکړ؟

: زمرد ! ته له مانه څه پټولی شی ؟ په ما هم داسی وخت راغلی دی ستا په یاد نه دی چی هغه هم زخمی راغلی ؤ.

: ښه نو که زه د هغه په سر قسم وخورم باور دی کیږی؟

: ښایی باور می شی.

: ښه نو زه د هومان پرسر قسم خورم چی ټوکی نه درسره کوم.

: زمرد ! زمرد ! نرگس هغه په غیږ کی ونیوله او زیاته یی کړه؛

: که تا په وار وار تسلی نه وای راکړی ښایی زه مړه شوې وای تا له هغه نه ولې ونه پوښتل چې څه وخت راځي؟

: هغه دیر زر راګرځي، که زر رانشي نو ...؟

: نو ! نرګس په وارخطایی وویل .

زمرد وشرمیده ویې ویل : نو بیا به زه ستا ورور د هغه د راوستلو لپاره پسې واستوم.

سفیر

شپږ میاشتی تیرې شوې خو نعیم را نه غی ، په دی مو ده کی قتیبه نزاق وواژه او د ترکستان د بغاوت اور یی تر ډیره حده مړ کړی ؤ ، د نزاق نژدی حلیف پاچا جر جان هم ووژل شو ، ددی عملیاتو نه چی فارغ شو قتیبه د سغد نوری سیمی ونیولی او تر سیستان پوری ورسید، دخوارزم پاچا جزیه ومنله او سولی ته یی غاړه کیښوده ، په خوارزم کی هغه ته خبر ورغی چی د سمرقند خلکو خپل تعهدات مات کړی او د بغاوت لپاره تیاری نیسی.

قتیبه د پوځ له خو دلگیو سره په گړندی حرکت سمرقند ته ورسید او ښار یی کلابند کړ، دغه ښار د کلکو برجونو او پاخه حصار له لحاظه تر بخارا کم نه ؤ، قتیبه ډیر په واړ کلابندی جاری وساتله دری میاشتی وروسته د سمرقند پاچا د سولی ږراندیزوکړ، په خواب کی قتیبه د سولی شرطونه ووراستول، پاچا شرطونه ومنل او دښار دروازی یی پرانیستی.

د سمرقند په یوه بتخانه کی ډیر ه بوت ډیر درناوی کیده، دهغه په باب دا مشهوره وه چی څوك لاس وروړی هغه مړ کیږی، قتیبه دغه بتخانی ته ننوت او دالله اکبر په نعره یی دغه بوت په ټوره ټوټه کړ، د بوت له خیتی نه پنځوس زره مثقاله طلاراووتله ، کله چی د سمرقند خلکو د قتیبه جرئت ولید چی ددوی د سپیڅلی بوت له ماتولو سره روغ رمټ پاتی شو په زرگونو تنو د توحید کلمه ووېله او مسلمانان شول.

قتیبه بن مسلم دخپلو فتحو او شهرت ورروستیو څوکو ته رسیدلی ؤ، په

۹۵ هـ کې یې فرغانې ته مخه کړه او زیاتې سیمې یې فتحه کړې، بیایې داسلام بیرغ اوچت کړ او تر کاشغره پورې پرمخ ولاړ، وړاندې د چین د هیواد خاوره وه.

قتیبه د چین په شمال لویدیځ سرحد د برید تیاری ونیو، د چین پاچا چې د قتیبه له ارادو نه خبر شو دسولې لپاره یې ایلچي راواستاوه او دسولې د شرطونو د توافق لپاره یې د مسلمانانو یو سفیر وغوښت، قتیبه د سفارت د ذمه واریو تر سره کولو لپاره هبیره نعیم او پنځه تنه نورو ټاکل.

*****

(۲)

دچین پاچا په سفارتخانه کې نعیم ، هبیره او نور ملګري یې په یوه ښایسته غالي ناست وو او یو له بل سره ګړیدل.

هبیره له نعیم نه پوښتنه وکړه : قتیبه ته څه احوال واستوو؟

بیایې زیاته کړه: د چین د پاچا لښکر له موږ نه ډیر زیات دی پام دی ؤ په څومره بې پروایی او غرور له موږ سره برخورد کوي، نعیم وویل: دی د ایران له پاچا نه زیات مغرور نه دی ، اونه په ځواك کې هومره دی ، دده راحت طلبه سپاهیان چې زموږ د اسونو د پښو تربهار واوری ټول به وتښتي ، موږ خپل شرطونه وړاندې کړي دي ، دهغو د ځواب تر راتلو پورې به انتظار وکړو، سمدستی قتیبه ته ولیکه چې د چین د فتحې لپاره نورو پوځونو ته ضرورت نشته، که دجګړې ضرورت شو زموږ د ترکستان پوځونه ددې هیواد د فتحی لپاره بس دي،یو درباري کوتې ته ورننوت تیټ شو هبیره او ملګرو ته یې سلام وکړ اوویې ویل: عالم پناه یوځل بیا له تاسو سره ګوري.

هبیره ځواب ورکړ: تاسو خپل پاچا ته ووایی چې موږ خپل شرطونه بدلولی نه شو، که هغه ته زموږ شرطونه د منلو وړ نه وي نو زموږ تر منځ به توره پریکړه کوي.

: عالم پناه د سولې د شرطونو نه پرته څه نوري پوښتنې له تاسو نه کوي، ماته امر شوی دی چې له تاسو نه یو تن دهغه حضورته ورولم.

زموږ پاچا دا احساس کړي ده چې تاسو دمال او زر په مینه لوټماري،

کوي او دومره لږي راوتلي یاست، هغه څه بخښښونه تاسو ته درکوي او دوستانو په خیر مو رخصتوي، هغه ستاسو د هیواد او اولس په باب هم څه معلومات غواړي.

نعیم خپله توره درباري ته ورکړه او ورته ویې ویل: دایوسه ستا دپاچا هړی پوښتنی ته به ځواب ووایي.

درباري په حیرانۍ وویل: ستاتوره؟

: هو خپل پاچا ته وایه چې ددی تورې په تیغ زموږ د اولس ټول داستان لیکل شویدی . او دا هم ورته ووایه چې دده ټولې خزانې د غازیانو د اسونو د پښو له گرد سره نه برابرو و.

درباري پښیمانه شو ویې ویل : د پاچا مقصد ستاسو خفه کول نه دی هغوی ستاسو په جرئت اعتراف کوي، تاسو یو ځل ورسره وګورئ، زما باور دی چې ددې ملاقات نتیجې به ډیرې غوره وي.

هبیره په عربي ژبه نعیم ته وویل : موږ به پاچا ته یو ځل یو فرصت بیا ورکړو، ته ورشه تبلیغ ورته وکړه.

نعیم ځواب ورکړ : ته له مانه زیات تجربه کار یې.

: زه تا ددې لپاره ور استوم چې ستا ژبه او توره دواړه ډیر تیز دی، ته له مانه اغیز منې خبرې کولی شې.

نعیم چې دا واوریدل جګ شو او له درباري سره روان شو، دربارته د ننوتلو نه وړاندې په دروازه کې شاهي نوکر په یوه طلایي پتنوس کې یوه زرینه چپنه نیولې وه خو نعیم د هغې له اغوستلو نه انکار وکړ.

درباري ورته وویل ستا کمیس ډیر زوړ دی او د پاچا دربار ته درومې.

نعیم ځواب ورکړ : ستاسو قیمتي جامې تاسو د پاچاهانو په مخکې سرټیټي ته مجبوروي، خو ته به ووینې چې زما زړې او شلیدلې جامې به ماته ستاسو د پاچا په مخکې سرټیټولو ته اجازه رانه کړي.

د نعیم پنډ او له څرمنې نه جوړ بوټونه په ګرده‌ونو کې پټ وو، یو غلام راټیټ شو غوښتل یې په وړبښمینه توټه یې پاك کړي، نعیم هغه له مټ نه ونیو بیرته یې اوچت کړ او بیله دې چې څه ووايي وړاندې ولاړ، د چین پاچا د ملکې سره په یوه زرین تخت ناست و، د هغه په زیړ مخ کې ګونځې وې،

ملکه هم که څه هم بوډۍ وه، خو په مناسب بدن کې یې د تیرې مستۍ ځوانۍ د پسرلي نخښې لا پرځای وې، هغه د فرغانې د شاهي کورنۍ ښځه وه او د چین د ښځو نه یې د مخ بڼه لږ بیله وه، شهزاده د قیمتي غمیو هار په غاړه کې اچولی ؤ، د پاچا کینې لورې ته خو وینځې د شرابو پیالې او صراحي په لاسو کې ولاړې وې، د دوی په منځ کې حسن آرا یوې ایراني ترنورو په ځیره کې زیات توپیر درلود د هغې اوږده طلایي ویښتان په اوږو پراته وو، پر سر یې یو شین دسمال ؤ او تور کمیس یې په غاړه کې ؤ چې تر ملا پاس ډیر تنګ او د بدن لوړې ژورې یې پکې برالا ښکاریدې، له تور کمیس سره هغې نیلي پرتوګ اغوستی ؤ، حسن آرا له نورو ټولو ښځو نه لوړه وه.

نعیم د یوه فاتح په څیر دربار ته ننوت پاچا او درباریانو ته یې یو نظر وکتل او السلام علیکم یې وویل. پاچا درباریانو او درباریانو پاچا ته وکتل، نعیم چې د سلام ځواب وانهورید په ژور نظر یې پاچا ته وکتل، پاچا د غازي د تیز کتلو تاب را نه وړ او سترګې یې ښکته واچولې، ولي عهد «شهزاده» له خپل ځایه اوچت شو نعیم ته یې د سترې مشي لپاره لاس ور اوږد کړ، نعیم هغه ته لاس ورکړ او بیا د هغه په اشاره په یوه کرسۍ کیناست.

پاچا خپلې ملکې ته وکتل، او په تاتاري ژبه یې وویل : ماته دا خلک ډیر په زړه پورې ښکاري، دوی زموږ د هیواد دفتحې لپاره راغلي دي ته خو یې لږ جامو ته وګوره!

نعیم ځواب ورکړ : د سرتیري د ځواک اندازه د هغه له جامو څخه نه د هغه د توري د تیره والي او د مټو له زور نه معلومیږي، د چین پاچا فکر کاوه چې دی به په تاتاري ژبه نه پوهیږي خو دی ځواب هغه پریشانه کړ، ویې ویل :

ښه ته په تاتاري ژبه پوهیږې، ځوانه ! زه ستا جرئت ستایم، خو که تا د خپل زور دا زمویلو لپاره کوم بل ځوک غوره کړی وای دا به درته غوره وه، تاسو ددې هیواد پاچا د ترکستان د وړوکو وړوکو تش په نامه واکمنو په څیر بللی او دا ستاسو اشتباه ده، زما د بریښنا په څیر ګرندي اسونه به

ستاسو مقرو سرونه تر پښو لاندې کړي. تاسو چې څه ترلاسه کړي دي په همغو قناعت وکړئ، داسې نه شي چې تاسو د چين د فتحې په غم ترکستان هم وبايلئ.

نعيم په احساساتو راغلی جګ شو، خپل ښی لاس يې د توري په موټی ونيو ويې ويل : مغروره پاچا ! دې توري د روم او ايران پاچاهان له خاورو سره برابر کړل، ته به يې د ګوزار تاب رانه وړای شې، ستا اسونه د ايرانيانو له پيلانو نه زيات ځواکمن نه دي.

د نعيم په خبرو په دربار کې چوپتيا خوره شوه، پاچا خپل سرته ورو حرکت ورکړ ، حسن آرا ور وړاندې شوه او د شرابو پياله يې ورکړه او بيرته پر خپل ځای ودريده.

يوې وينځې د حسن آرا په غوږ کې ورو وويل : عالم پناه په غوسه کيږي دغه ځوان له خپل حد نه تيری کوي.

حسن آرا په يوه زړه وړونکې موسکا نعيم ته وکتل او ويې ويل : دی د احمق توب تر حده زړور دي، ده ته معلومه نه ده چې د داسې جرئت قيمت څه دی؟

پاچا خو غوړ په شراب وڅښل او نعيم ته يې وکتل ويې ويل : ځوانه ! زه بيا هم ستا جرئت ستايم، زموږ په دربار کې تر اوسه پورې چا د داسې ويلو جرئت نه دی کړی، دا ګومان ونه کړې چې زه ستا له ګواښونو نه وويريدم، ستا د زړورتيا ازموينت به هم وکړو ، خو اوس ته دا ووايه چې تاسو د نړۍ په سرله ايزو هيوادونو کې به امنی ولې راولئ.

ستاسو سره که د پاچاهی غم وي اوس موږ هم پراخه سيمی تر قدمونو لاندې دي، که د مال او شتمنۍ غم لرئ موږ به خوښۍ سره څه درکولو ته تيار يو، که ستاسو لښتي له طلا او سپينو زرونه در ډکې کړو هم زموږ په خزانو کې به څه کمی نه راځي، وغواړه څه غواړې؟

نعيم ځواب ورکړ :

موږ خپل شرطونه وړاندې کړي دي، تاسو زموږ په باب غلط ګومان کړی دی، موږ په نړۍ کې به امنی نه خوروو خو موږ دا امن نه منو چې يو زورور نور کمزوري په خپله يې وسی قناعت ته مجبور کړي وي.

موږ په ټوله نړۍ کې د امن راوستلو لپاره یو نړیوال قانون نافذ ول غواړو، چې د زور ور لاس پر کمزوري ارچت نه وي چې هلته د پاچا او مزدور ترمنځ توپیر نه وي، او د پاچا او رعیت ترمنځ یې کوم امتیاز پاتې نه شي.

دغه قانون اسلام دی، موږ د واکمنۍ او شتمنۍ په تمه نه یو، موږ د نړۍ د ظالمو واکمنو نه د مظلومو د حقوقو اخستلو لپاره راوتلي یو، تاته معلومه نه ده چې موږ د نړۍ د ترټولو لوی مملکت پر واکمنۍ برسیره د دنیوي دبدبې او جلال ته بې پروا یو.

نعیم دومره ووېل او کښیناست، په دربار یو ځل بیا چوپتیا خوره شوه، حسن آرا خپلې نږدې مینځې ته ووېل : زما پردې ښایسته زلمی رحم راځي، داسې معلومیږي چې له ژوند نه په تنګ شویدی، د عالم پناه د لاس معمولي اشاره به دی د تل لپاره له ژوند نه محروم کړي، خو زه په دې حیرانه یم چې عالم پناه نن تر معمول زیات مهربانه دی، وګوره دده انجام به څه وي په دې ځواني کې هسې مرګ ته غیږ ورکول څومره بې عقلي ده؟!.

پاچا د نعیم د خبرو په دوران کې یو دوه ځله په ناکراری اړخ بدل کړ، او د څه ځواب پرځای یې خپلو درباریانو ته کتل، او بیا یې ملکې ته وکتل او په چینې ژبه یې څه ورته ووېل بیایې نعیم ته مخ واړاوه ویې ویل : موږ به په دې معامله وروسته بیا خبرې کوو، نن زموږ د خوښۍ پرخلاف ډېرې زړه ځورونکې خبرې وشوې، موږ غواړو چې په دې مجلس کې څه خوږ والی پیدا کړو دایې ووېل او بیایې حسن آراته وکتل او په لاس یې اشاره وکړه.

حسن آرا راوړاندې شوه د پاچا او درباریانو په منځ کې ودریده، نعیم ته یې وکتل او موسکې شوه بیایې دواړه لاسونه خلاص ونیول او پښې یې په ځمکه ووهلې، له د ې سره سم د پردې له شانه د رباب او طاوس «د سرود آله ده» نغمې اوچتې شوې، حسن آرا ور وړاندې شوه لومړی یې د پاچا په مخکې ګونډه ووهله پاچا لاس ور وړاندې کړ او دې ښکل کړ، بیایې د رباب او طاوس نغمو ته نڅا پیل کړه، حسن آرا پر خپل عقل الوزونکي رقص مجلس بې خوده کړ، دې د خپل فن ټول کمالات وښودل او په خپل بې مثاله حسن او فن یې د ټول دربار سترګې ور اړولې وې، خو نعیم لاندې

خپلو پښو ته کتل او له دی ننداری نه بی پروا ؤ.

حسن آرا له یوی گلدانی نه د گلاب یو گل راوشکاوه، او په یوه نازنینه ادا د نعیم مخی ته ورغله د هغه له پښو سره په زنگنو شوه گلاب یی شونډو ته یووړاو بیایی نعیم ته ونیو، نعیم له هر څه بی پروا ؤ، دی گلاب نور هم هغه ته ورنژدی کړ، بالاخره نعیم گلاب واخست او په پښو کی یی وغورځاوه بیا جگ شو پخپل ځای ودرید.

نڅا گړه هم اوچته شوه وارخطا شوه او یو ځل یی نعیم ته په غوسه وکتل او بیا له هغه ځایه په منډه ولاړه د یوی پردی شاته ورکه شوه، د حسن آرا له تگ وروسته د ساز نغمی هم چوپی شوی او په دربار چوپتیا خپره شوه.

پاچا وویل : ښایی ستا دا نڅا او سرود خوښ نه شول؟

نعیم ځواب ورکړ : زموږ په غوږو یوازی د تورو د شرنگهار نغمي ښې لگیږی.

زموږ تهذیب ښځو ته د رقص اجازه نه ورکوی، اوس د ملانځه وخت دی زه باید ولاړ شم، دایی وویل او نعیم په اوږدو اوږدو گامونو له دربار نه بهرته ووت په دروازه کی حسن آرا ولاړه وه، هغې چې نعیم ولید مخ یی بل لوری ته واړاوه او تندی یی تریو شو، نعیم په بې پروایی ترې تیر شو، حسن آرا یو ځل بیا ځان مات احساس کړ.

بیا یی د نعیم د پام وراړولو په منظور وویل : ته ډیر ، حقیر یی له تانه کرکه کوم، خو نعیم شاته هم ور ونه کتل او هغه حیرانه پاتی شوه، کله چی نعیم لری ولاړ نو دا مایوسه بیرته را وگرځیده، دا ددې په ژوند کې لومړی ځل ؤ چی سر تیټتی را روانه وه.

د شپې مهال نعیم د ویده کیدو هڅه کوله خو خوب ورنغی، د هغه ملگری په درانه خوب ویده وو، په کوټه کې زیاتې شمې بلې وې د ورځې پیښې دده په دماغ کې راگرځیدې او پریشانه کاوه یې د حسن آرا په تصور به یې نرگس ور په یاد شوه، په دې دوارو مخونو کې ډیر ورته والی ؤ، توپیر یوازی دا ؤ چی حسن آرا ښایسته وه او دایی احساس کړې هم وه چې ښایسته ده، دا احساس تر دومره خطرناک حده پورې ورسره ؤ چې د خپل حسن نه د پوڅه پوره گټې پورته کولو هیلې دا له معصومیت او پاکی نه

محرومه کړې وه، ددې په بڼه کې د سادګۍ او معصومیت پرځای ریا او تصنع زیاته وه، ددې پرخلاف نرګس د حسن، سادګۍ او معصومیت یو بې ساري انځور ؤ. له نرګس نه د وروستی ځل رخصت ننداره یې په وار وار سترګو ته دریده، نعیم ته چې نرګس څه وربخښکاره کړې وو هغه یې هیرولی نه شوای. ده ته دا معلومه وه چې د نرګس په معصوم زړه کې یې د بې پایه مینې توپان را الوزولی دی. په تیرو څو میاشتو کې یې څو څوځله نرګس ته د ورتګ وعدې پوره کولو اراده وکړه خو دا ارادې دده د مجاهدانه ولولو لاندې خپ شوې وې،هرې فتحې د یوه نوي پروګرام جذبې زیږولې، او نعیم هر نوي عملیات خپل وروستی مسؤولیت باله او نرګس ته د ورتګ وعده به یې بل فرصت ته ځنډوله، خو ددې بې پروایی سبب بوازې دا نه ؤ. دده حالت هغه مسافر ته ورته ؤ چې د یوه اوږده سفر په جریان کې د لارې توله شتمنې ډاکو ترې لوټ کړې او لږ-دیره څه چې ترې پاتې دي هغه پخپله وغورځوې او تش لاس روان شي، نعیم ته د زلیخا مرګ او د عذرا نه د تل لپاره بیلتون نه وروسته نور په دنیا کې د آرام او سکون الفاظ بې معنی وو، که څه هم له نرګس سره وروستی ملاقات دغه الفاظ لږ ورته معنی داره کړې وو، خو په دې معنی کې دومره زور والی نه ؤ چې دې پکې غوټه وهلو ته ناکراره شي، ده چې نرګس په کوم رنګ غوښته ورنږدې والی او لرې والی بې ورته یوه خبره وه، خو بیا به هم چې کله ده د نرګس په باب سوچ کاوه دابې په دنیا کې خپله وروستی تکیه بلله، او له دې تکیې نه د تل لپاره بیلتون ورته ویروونکی ښکاریدو.

نعیم په بستره لټ په لټ اوښتو دا خیال یې په ذهن کې ورو ګرځید چې خدای (ج) خبر دی نرګس به په کوم حالت کې وي او دده لاره به څاري، که هغه د زلیخا... ا او یا عذرا ... په خیر ... نه نه خدایږ دې داسې نه کوي.

د نرګس په اړه په زرګونو سوچونو او وهمونو اندیښمن کړی ؤ، او بیا یې خپل زړه ته تسلی ورکوله، دا د انسان فطرت دی چې کله له یوه بری وروسته ناکامي پرې راشي په ذهن کې د امید دیوې بلوي، خو انسان چې لومړی په ناکامیو واوري، بیا په څه شي امید نه تړي او که یې پرې وتړي هم د ترلاسه کولو لپاره یې داد من نه وي، د داسې چا مثال د هغه

مفلس سړی وی چې په لاره کې ناڅاپه خزانه پیدا کړی خو د ښمنی د خوښی پرځای په دی ویره کی وی چې بیرته یی له لاسه ونه وزی.

نعیم د ویده کیدو په تمه دیر په یو او بل اړخ واوښت او چې خوب ورنغی جګ شو له کوټی نه ووت او د سپوږمی په رڼه ورونکی ننداره بوخت شو.

*****

(۳)

د محل په بل لوری کې حسن آرا د خپلو معبودانو په مخکې د نعیم له چلن نه شکایت کاوه، د دی یوه خدمتګاره «مروارید» دې ته نژدې په قالینه ناسته وه او ورته کتل یی، د حسن آرا په زړه کی تر اوسه د ماتی د بدل اور بلیده.

بیایی سوچ وکړ په زړه کی یی وویل : ایا ده به له مانه ښایسته ښځه لیدلی وی؟ له کرسی نه جګه شوه پر دیوال د لویی هنداری مخې ته ودریده، د خپل تصویر له لیدو وروسته یی په کوټه کې قدم وهل پیل کړل، مروارید ددی ټول کړه وړه په ځیر ځیر لیدل.

بیایی تری وپوښتل: ته نن نه ویده کیږی؟

: تر څو زه هغه په خپلو پښو کی پروت ونه وینم خوب نه راځی دا یی وویل او حسن آرا لږ ګړندی په کوټه کی راوګرځیده مروارید له ځایه جګه شوه د کوټی په کړکی کې ودریده او لاندی یی باغ ته وکتل، ناڅاپه یی په باغ کی څوك تر سترګو شول، هغی د لاس په اشاره حسن آرا وروبلله او د باغ په لوری یی اشاره وکړه ویی ویل : وګوره ! بالکل ستا په شان څوك په ناکراری په باغ کی قدم وهی، حسن آرا په ځیر ځیر وکتل او کله چې د ونو له سیوری هغه راووت او په مخ یی د سپوږمی رڼا پریوته حسن آرا وپیژاند هغه نعیم ؤ، د حسن آرا په تروشو شونډو خوږه موسکا خپره شوه.

حسن آرا مروارید ته وویل : زه اوس راځم ! او بیا له کوټی نه ووتله، د سترګو په رپ کی باغ ته ورته د یوی ونې له تنې څخه یې د نعیم سیل کاوه، کله چې نعیم په قدم وهلو هغې ونې ته ورنږدې شو حسن آرا یی ناڅاپه مخې ته راووته.

نعیم هم حیران شو ودرید او په تعجب یی هغې ته کتل.

حسن آرا : ته لکه چې وویریدی ویخښه !
ته دلته څه کوی؟
: زما طبیعت خراب ؤ.
: ډېر ښه ! نو ستا طبیعت خرابیږی هم ، ما گومان کاوه چې ته زموږ انسانانو نه توپیر لرې، زه دی د طبیعت د خرابی سبب پوښتلی شم؟
: زه ضروری نه بولم چې ستا هرې پوښتنې ته ځواب درکړم، او بیا نعیم له هغه ځایه د تلو په تکل شو.

د حسن آرا گومان ؤ چې نعیم د شپې دلته قدم وهی دا ددې د جادو گرو سترگو زور دی خو دا گومان یې غلط شو، دا کرکه وه که مینه خو حسن آرا جرئت وکړ ور وراندی شوه د نعیم لاره یې ونیوه، نعیم په بله خوا وتل غوښتل خو دی د هغه لمن ونیوه، نعیم مخ ور واړاوه ویې ویل : ته څه غواړې ؟ د حسن آرا سره ددی هیڅ ځواب نه ؤ. شونډی یې رېږدیدلی ددی غرور د غازی په پښو کی قربان شوی ؤ، نعیم ددی له رېږدیدونکو لاسونو نه خپله لمن را وایستله او له څه ویلو نه پرته یې گړندی گامونه پورته کړل او خپلی کوټی ته روان شو.

حسن آرا لږ ځنډ همالته ودریده، بالاخره یې د پښیمانی خولې پاکی کړی او له غوسې نه په لړزه خپلې کوټې ته ولاړه خپله څیره یې یو ځل بیا په هنداره کی ولیده، او له غوسې نه یې د شرابو یوه صراحی په هنداره ور وویشتله.

«هغه یو ځنگلی دی زه یې په پښو کی ولی ولویدم ؟»
دایی وویل او یو ځل بیایی په ناکراری په کوټه کی قدم وهل پیل کړل، زه د هغه په پښو ولی وریږوتم، زه هغه ته ولې ورغلم؟

دایی وویل او بیا یې د ماتې هندارې یوه ټوټه راپورته کړه او مخ یې پکی وکوت او بیا یې له نعیم نه پرته ټولې دنیا ته ښکنځلې وکړې، په بستره پرمخې ورغورځیده او په سلگیو شوه.

له دې پېښې نه یوه میاشت وروسته نعیم کاشغر ته ستون شو او له قتیبه نه یې شپې میاشتی رخصت واخست او د عربو او ایران له څو تنو مجاهدینو سره روان شو، په دې وړوکی کاروان کې وقیع د نعیم پخوانی دوست هم ؤ،

نعیم له څو پراوونو مزله وروسته له قافلې نه د جدایی ارداه وکړه، وقیع ته چې ددهٔ د زړه حال معلوم ؤ هغه د قافلې نور خلك پر دې قانع کړل چې نعیم به تر منزله رسوي او بیا به خپلې لارې او سفر ته دوام ورکوي.

*****

(٤)

نرگس په یوه غونډۍ ناسته وه او د لوړو لوړو غرونو په زړه پورې منظروته یې کتل، زمرد له لاندې ولیده او په منډه ور وختله ویې ویل : نرگس نرگس!

نرگس جگه شوه یوه او بله خوایی وکتل او زمرد ته یې غږ وکړ بیرته پر خپل ځای کیناستله.

زمرد چې ورنژدې شوه بیایې وویل : نرگس ! نرگس !.

نرگس هغه راغی ! ستا شهزاده راغی.

که د هغه غره تولې دبرې او خاورې په سرو زرو بدلې شوې وای هم نرگس به دومره نه وای حیرانه شوی، په خپلو غوږو یې باورنه شو، زمرد بیا تکرار کړل:

ستا شهزاده راغی، ستا شهزاده راغی.

د نرگس خیره له خوښې نه وځلیده، خو په درزیدونکی زړه او لړزیدونکی بدن یې قابونه شوه بیرته کښیناستله،

زمرد ور وراندې شوه په دواړو لاسویې ونیوه او جگه یې کړه دې زمرد ته غیږ ورکړه بیایې اوږده اوږده ساه وکښله ویې ویل : زما خوب رښتیا شو.

نرگس ! ما یو بل زیړی راوړی دی.

: ووایه زمرد ! له دې نه لوی اوښه زیری بل شته؟

: نن به ستا واده وی!

: نن ... نه !

: نرگس همدا اوس !

: نرگس زر یو گام شاته شوه ودریده، د هغې له خوښې نه ځلیدونکی مخ بیرته زیړ شو، ویې ویل : زمرد ! داسې ټوکې ښې نه دي.

: نه نه، ستا په شهزاده مې قسم چې هغه راغلی ، او چې څنگه راغی

ستا پوښتنه يې وکړه، ما ټول حال ورته ووايه له هغه سره يو بوډا سړی هم دی، هغه ستا له ورور سره ځانګړې څه خبرې وکړې، او ستا ورور زه په تا پسې راواستولم.

هومان نن ډير خوښ ؤ، راځه نرګس!

نرګس له زمرد سره له غوندۍ‌نه راکوزه شوه، زمرد ګرندی روانه وه خو د نرګس پښې لړزيدلې او تيندکونه يې خوړل، هغې ووېل : زمرد ! لږ ورو‌ځه زه تيزه نشم تلای، د کلی زيات خلك د هومان په کور کی ورټول وو، وقيع د نرګس او نعيم نکاح ولوستله، په زوم او ناوی له څلورو خواو نه ګلونه ور وشيندل شول.

زمرد په يوه ګوښه کی ولاړه وه هومان ته يی کتل، هومان له خوښی نه په جامو کی نه ځاييده ، هغه د کوم بوډا تاتاری په غوږ کې څه ووېل او هغه تاتاری بيا د زمرد پلار ته ورغی څو خبرې يی ورسره وکړې، د زمرد پلار سر ورته وخوځاوه او هغه له هومان سره بيا له خيمی نه ووت.

د زمرد پلار ورته ووېل : نن !

: که ستا څه اعتراض نه وی نو هو !

: ډير ښه زه به له خپلو کور والو سره مشوره وکړم او راځم، دايی ووېل او د زمرد پلار خپل کور ته ستون شو.

د ماښام نه لږ وړاندی دا خلك د زمرد په کور کې راټول وو د هومان او زمرد نکاح هم وقيع وتړله.

کله چې ناوې د هومان کره راوستله شوه او نرګس او زمرد يوازی شوی نو نرګس خپل وړوکی د څرمنې صندوق خلاص کړ ويی ويل :

زمرد ! زه ستا په واده تاته يو وړوکی سوغات درکوم، دايی ووېل او له صندوقچې نه يې د نعيم دسمال راويوست زمرد ته يې ونيو زياته يی کړه : اوس له ماسره تر دې قيمتی سوغات نشته.

زمرد ووېل : که ستا شهزاده نه وای راغلی نو ته به دومره سخی نه وی.

نرګس زمرد په غيږ کې ونيوله : زمرد ! زه چی خپله نيکمرغی ګورم ويره راسره پيدا شي چی دا هر څه د يوه خوب په څير تير نه شي.

زمرد موسکی شوه ويی ويل : که دا رښتيا يو خوب ؤ نو ؟

نرگس ځواب ورکړ : مورې به له دومره په زړه پورې خوبه له راویښیدو وروسته ژوندی پاتی کیدل ونه غواړو.

وقیع او د هغه ملګرو شپه هلته تیره کړه او سهار ته یی د لمانځه له ادا کولو وروسته د سفر تیاری وکړ.

نعیم دوی ته د رخصت په وخت کې وویل چې په نژدې وخت کی به دی هم بصری ته درشی.

د هومان د کور هغه کوټه چې څه موده وړاندی دی د یوه مسافر په څیر پکی پروت ؤ اوس ده او نرګس ته وقف وه.

د یو بل ترڅنګ د دوو درزیدونکو زړونو داستان ویلو ته اړه نشته، د نعیم لپاره دغه کلی یو جنت ؤ، په دی چاپیریال کی ده ته د دنیا هر شی ډیر ښایسته ښکاریدل، د ګلونو وږمې د نسیم څپې، د مرغانوغاړې، بالاخره هر هر څه د مینې او خوښی په نغمو ډک وو.

نوی دوران

د ولید خلیفه د حکومت په وخت کی د آرام سمندر نه تر کاشغر او سند پوری د مسلمانانو د فتحې جنډې رپیدې، د اسلام د تاریخ دری تنه سالاران د شهرت او نومیالیتوب وروستیو پوړیو ته رسیدلی وو، ختیځ لوری ته محمد بن قاسم (رح) د سند دریاب په خنډه اړولی وود هند د پراخه میدانونو د فتحې تیاری یې نیوه، قتیبه «رح» د کاشغر په لوړو غرونو ولاړ وَ او دخلافت له درباره یې د چین په لوری د پرمختګ د حکم انتظار کاوه، په لویدیځ کی د موسی لښکر د پیرنه له غرونو تیریدو او فرانسی ته دننوتلو هڅه یې کوله، خو په ۹٤ هـ کال د خلیفه ولید وفات او د سلیمان خلافت د اسلامی فتوحاتو نقشه له یوې مخی بدله کړه.

د خلیفه سلیمان په زړه کې له ډیرې مودې د ولید او د هغه د نورو چارواکو پرخلاف د کینې او کسات اور په لمبو ؤ.

هغه چی کله د خلافت په مسند کښیناست سمدستی یې د ولید لوی لښکر مشران بیرته راوغوښتل، سلیمان حجاج بن یوسف ته ډیره بده سزا وټاکله، خو هغه د خپل ژوند د عبرتناکی شیبی له لیدو نه وړاندی مړشو، د حجاج په مرګ د سلیمان زړه یخ نه شو، او د تره غوسه یې په وراره سره کړه، محمد بن قاسم (رح) یی له سند نه راوغوښت او له ډیرو شکنجو وروسته یی شهید کړ.

د موسی د خدمتونو په بدله کی یی د هغه ټوله شتمنی ضبط کړه او د هغه د زلمی زوی سر یی تری غوڅ کړ او ده ته یی په مخکی کښیښود. په دی بی رحمانه لوبه کی ابن صادق د سلیمان ښی لاس ؤ دغه بودا ګیدړ د حوادثو د توپان په زرګونو څپړی وخوړی خو حالاتو ته تسلیم نه شو، د

خلیفه ولید وفات ده ته د ژوند یو په زړه پوری زیری ؤ. حجاج پخوا مړ شوی ؤ د هغه نژدی خپلوان او دوستان یی یا بندیان کړل او یا یی ووژل، اوس په دنیا کی هغه له هیچا ویره نه درلوده هغه د کومی غلی گوښی نه ناڅاپه راپیدا شو او د سلیمان دربار ته ورغی. سلیمان خپل پخوانی دوست وپیژاند او د هغه یی پوره عزت وکړ. ابن صادق په څو ورځو کی د سلیمان د لومړی صف مشاورینو نه حساب شو.

د محمد بن قاسم (رح) په اړه د نورو مشاورینو دا رایه وه چی هغه بی گناه دی او د بی گناه وژل روانه دی، خو ابن صادق داسی مخلص غازیان ځانته خطر گڼل. هغه د محمد بن قاسم (رح) وژل روا بلکی ضروری بلل او ویل یی : د امیر المؤمنین د دښمنانو ژوندی پریښودلو هیڅ حق نشته. دا د حجاج وراره دی.

داسی خلک چی هر وخت مو که په لاس ورشی خطرناک ثابتیدای شی، د محمد بن قاسم د دردوونکی وژنې نه وروسته یې د موسی په زخمی زړه مالکي دوړول پیل کړل. له هغه وروسته سلیمان د قتیبه بن مسلم لپاره د دامونو غوړولو په سوچ کې شو. قتیبه ته په توله اسلامی نړۍ کې درناوی کیده، پر عربو او ایرانیانو سربیره د ترکستان نو رو مسلمانانو پر ده ځانونه قربانول، سلیمان ویریده چې که هغه واوښت بیا به یې یو ځواکمن رقیب شی. او په بغاوت کی به هغه تول خلک ورسره ملگری شی چی ده یی زړونه خوږولی دی.

د دی ستونزی نه د خلاصون لپاره ده ته کوم تدبیر په ذهن کې ورنغی، بالاخره یی له ابن صادق نه مشوره وغوښته هغه ورته ویل : تاسو هغه ته دربار ته د حاضریدو فرمان واستوی، که راغی خو ښه تر ښه او که نه نو بیا به یی په کومه بله لاره راولو.

سلیمان پوښتل : په کومه بله لاره ؟

: جنابه ! دا خبره دی ته خدمتکار ته پریږده، او داده اوسه چی هغه په ترکستان کی وژل کیدای شی.

* * * * *

له نرگس سره څو اوني يو ځاى تيروڵ نعيم ته د يوه خواږه خوب په څير وى، د هغو ښکلو درواو غونډيو هره ننداره او نظاره ده ته د يوه خواږه خوب ننداره ښکاريده، په دى خواږه خوب کى نعيم څه موده ورك شو او کورته يى د ستنيدو اراده وځنډوله، خو دده د زړه دغه کيفيت تر ديره پاتى نه شو يوه ورځ چې له خوبه راويښ شو نرگس ته يى وويل : نرگس ! زه حيران يم چى دلته مى ولې دومره ورځې تيرې کړې، زما په خيال بايد اوس له دى خلکونه رخصت واخلو، زموږ کلى له دې ځايه په سلکونو ميله لرې دى، ته خو به هلته خفه کيږى نه!

: خفه ! کاشکى تاته معلومه واى چې زما په زړه کى ستا د وطن ليدو څومره هيله ده، او زه د هغه سپيڅلې خاورې په سترگو موښلو ته څومره ناکراره يم.

: ښه ده نو بله ورځ به له خيره له دې ځايه روانيږو، نعيم دا وويل او جگ شو د سهار د لمانځه په تيارى بوخت شو، په دې ځنډ کې هومان ورغى ويى ويل : د کلى يو عسکر «برمك» دقتيبه يو پيغام راوړى، نعيم لږ پريشانه شو بهر ته ووت، برمك داس جلب نيولى ؤ ولاړ ؤ، نعيم شکمن شو چى برمك کوم ښه خبر نه دى راوړى، د نعيم د پوښتنې له انتظار پرته برمك وويل : تاسو زما سره تگ ته ځان چمتو کړى.

نعيم پوښتنه وکړه : خيريت خو دى؟

برمك : نه !

: ماته سمرقند ته د حاضريدو حکم ولى شويدى؟

: قتيبه له خپلو ټولو جنرالانو سره مشوره کول غواړى.

: هغه خو په کاشغر کى ؤ.

: نه هغه د ځينو حالاتو له لامله سمرقند ته راغلى.

: څه ډول حالات؟

برمك وويل : د امير المؤمنين له وفات نه وروسته د هغه پرځاى ناست سليمان د حجاج بن يوسف زياتره ټاکلى سالاران وژلى دى. د موسى بن نصير زوى او د سند فاتح محمد بن قاسم (رح) يى هم وژلى دى. زموږ سالار ته هم د خلافت دربار ته د حاضريدو امر شويدى، دى هلته په تگ د

خطر احساس کوی ځکه چی له نوی خلیفه نه د څه نیکی تمه نشته، هغه خپل ټول سرداران راټولوی او مشوره ترې غواړي. په تاپسې بې ځکه زه را استولی یم.

نعیم د برمك د خبرو وروستی جملې ښې وانه وریدی، د محمد بن قاسم (رح) د وژل کیدو د خبرې له اوریدو وروسته ده ته نورې خبرې ډېرې بې ارځښته وې، د هغه سترګې له اوښکو ډکې شوې وبې ویل :

برمکه : تا ډیر بد خبر راوړی دی، ته ودرېږه زه ځان تیاروم.

نعیم بیرته ستون شو په لمانځه ودرید، نرګس چې دده غمجنه څیره ولیده پر زړه یې په زرګونو وهمونو او شکونو یرغل راوړ کله چې نعیم لمونځ خلاص کړ دې جرئت وکړ ترې وبې پوښتل: ته ډیر پریشانه یې هغه څه خبر راوړی ؟

نعیم : نرګس ! موږ همدا اوس سمرقند ته روانیږو ته زر ځان تیار کړه.

د نرګس پر غمجنه څیره د نعیم دې خبرې بیرته د خوښی ورانګی وځلولی د هغې په زړه کې له نعیم سره یوځای د ژوند د ستونزو د مقابلې جرئت ؤ، خو په څه مصیبت کې یې له ځانه د هغه لرې او جدا کښل د مرګ په څیر ورته ګران وو،

هغې ته همدا بس وه چی له نعیم سره یوځای روانه وه خو د چیرته او د څه لپاره له سوالونو نه دا بې پروا وه.

*****

(۳)

د سمرقند د کلا په یوه کوټه کی قتیبه د خپلو سالارانو په منځ کی ناست ؤ خبری یی کولی، د کوټی په دیوالونو ځلورو خواو ته د دنیا د هیوادونو نقشی راځړیدلی وی. قتیبه د چین نقشې ته اشاره وکړه وبې ویل : موږ به دا پراخه هیواد په څو میاشتو کی فتحه کړی ؤ، خو نوی خلیفه زه ډیر بد وخت ورغوښتی یم، تاسو پوهیږی چی هلته به له ماسره څه سلوك کوی؟

یوه جنرال ځواب ورکړ : هغه سلوك چی له محمد بن قاسم سره شویدی.

قتیبه په احساساتی آواز وویل : نو ولی ؟ مسلمانان تر اوسه زما خدمتونو

ته ضرورت لري، د چين له فتحې نه وړاندې زه ځان خليفه ته نه سپارم، قتيبه بيا د نقشې په ليدلو بوخت شو، ناڅاپه نعيم کوټې ته ورننوت، قتيبه ور وړاندې شو ستړې مشي يې ورسره وکړل او ورته وې ويل : افسوس چې بې وخته مې زحمت درکړ، يوازې راغلې که له ...؟

: ما خپله ښځه هم راسره راوستې ده، ما گومان کاوه چې دمشق ته به مې هم د تلو امکان وي.

: دمشق ته ! نه قاصد ښايي غلط پوه کړې يې، دمشق ته يې ته نه زه ورغوښتې يم.

نوي خليفه ته زما د سر ضرورت دی.

: ځکه خو زه هلته د تگ ضرورت وينم.

قتيبه په مينه د هغه په اوږه لاس ورکيښود وې ويل :

نعيمه ! ماته ددې لپاره نه يې راغوښتی چې زما پرځای دمشق ته ولاړ شي، ماته ستا ژوند ترځانه ډير گران دی، بلکې زه د خپل هر پوځی ژوند ترځان غوره بولم، ماته ددې لپاره راغوښتی يې چې په دې معاملو دې سر ښه خلاص وي، زه له تا او له خپلو نورو نږې ليدليو دوستانو نه مشوره غواړم چې بايد څه وکړم؟

امير المؤمنين زما د وينو تږی دی.

نعيم په داډ او اطمينان ځواب ورکړ : د وخت د خليفه له حکم نه سرغړونه يوه مسلمان پوځی ته مناسبه نه ده.

: ته د محمد بن قاسم د انجام له ليدو وروسته هم ماته همدا مشوره راکوې چې دمشق ته ولاړ شم او پخپلو لاسونو خپل سرخليفه ته وړاندی کړم؟

: زما په گومان به خليفه له تاسره داسې بد سلوک ونه کړي خو که خبره تر دې پورې رارسيده هم د ترکستان ترټولو ستر جنرال بايد دا ثابته کړي چې د امير په امر منلو کې له ځانه وروسته نه دی.

قتيبه وويل : زه له مرگه نه ويريږم، خو زه داسې احساسوم چې اسلامي نړۍ زما خدمتونو ته ضرورت لري د چين له فتحې نه وړاندې زه د مرگ په کومې کې له ځان غورځولو نه ويريږم، زه د يوه بندې مرگ نه د يوه شاه-

زلمی مرگ غواړم.

: د خلافت په دربار کی ښایی ستا په باب څه بدگومان پیدا شوی وی، دیر امکان لری هغه لری شی، تاسو سمدستی همدلته پاتی شی ماته دمشق ته د تلو اجازه راکړی.

قتیبه وویل : آیا دا کیدای شی چی زه د ځان ژغورنی په خاطر خپل کوم دوست خطر ته وغورځوم ! ته ماڅه ور سری گڼی؟

: نو ته څه کول غواړی؟

: زه همدلته پاتی کیږم که بی له څه سببه امیر المؤمنین له ماسره د محمد بن قاسم په څیر سلوك کوی نو زما توره به ماوساتی.

: دا توره د خلافت له درباره تا ته بخښل شوی ده، د خلیفه پرخلاف یی د استعمال تصور په زړه کې مه راگرځوه، ماته هلته د تلو اجازه راکړه، زما باور دی چې هغوی به زما خبره واوری او زه به دا بد گومانی لری کړم، زما په باب څه اندیښنه مه کوه، په دمشق کی زما پیژندوی دیر لږ دی، هلته زما هیڅ ښمنی نشته زه به د یوه عادی سرتیری په حیث هلته ولاړ شم.

: نعیمه زه د ځان په خاطر چاته په خطر کی د لویدو اجازه نشم ورکولی.

: دا د تا لپاره نه دی، زه داسی احساسوم چی د امیر المؤمنین له دی حرکتونو نه اسلامی تولنی ته د زیان رسیدو احتمال دی، زما ذمه واری ده چی هغه له دی خطر نه خبر کړم، ماته اجازه راکړه.

قتیبه نورو جنرالانو ته وکتل، او د هغوی نه یی رایه وغوښته هبیره وویل : له ټول عمر قربانیو وروسته د عمر په وروستیو شپو ورځو کی باید خپل نوموړنه د باغیانو په لست کی ونه لیکو، د نعیم د ژبی په اغیزه موږ ټول خبریو، تاسو هغه ته د دمشق ته د تلو اجازه ورکړی.

قتیبه تر لږ ځنډه لاس په تندی کیناست او له لږ سوچ وروسته یی وویل : ښه ده نعیمه ! ته ولاړ شه د خلافت په دربار کی زما له لوری عرض وکړه چی زه به د چین له فتحی نه وروسته دربار ته حاضر شم.

: زه له دی ځایه سبا سهار ته روانیږم.

: مگر تا خو وویل چی میرمن دی هم راوستی ته هغه ...؟

: زه هغه له ځانه سره بیایم، نعیم یی خبره ورپری کړه او ځواب یی ورکړ

، په دمشق کې چې زه خپله ذمه واري پوره کړم بیا به یې خپل کلي ته بوزم او زه به ستا خدمت ته راشم.

نعیم سبا ته له نرګس او لسو تنو نورو سر تیرو سره یوځای د دمشق په لوري وخوځید، نعیم د ځینو مصلحتونو په وجه برمك هم له ځان سره ملګری کړ.

*****

(٤)

نعیم چې دمشق ته ورسید په یوه سرای کې یې له ملګرو سره د پاتې کیدو بندوبست وکړ او یو کور یې د ځان لپاره په کرایه ونیو، برمك یې له نرګس سره پریښود او پخپله د خلافت دربار ته ولاړ او د حاضریدو اجازه یې وغوښته ، له هغه ځایه د یوې ورځې انتظار حکم ورته وشو، دوهمه ورځ د خلافت دربار ته له تلونه وراندې نعیم برمك ته وویل :

که په څه سبب زه د خلافت په دربار کې وځنډیدم ته به د کور ساتنه کوې، ترڅو زه نه یم راغلې پر نرګس پام کوه.

هغه نرګس ته هم تسلي ورکړه چې ده په غیاب کې ونه ویریږي، هلته به له ده سره څه خطرناکه معامله نه کیږي.

نرګس په داډ ځواب ورکړ : زه به ستا تر راتګه دا لوړ لوړ محلونه شمیرم.

نعیم لږ ځنډ د خلافت د دربار په دروازه کې انتظار شو، بالاخره د دروازې پهره دار اشاره ورته وکړه او نعیم د خلیفه په مخکې حاضر شو،

نعیم سلام واچاوه او په ادب ودرید، د خلیفه ښي او کیڼ لوري ته څو تنه مخور ناست وو خو نعیم هغوي ته څه پام ونه کړ، د خلیفه سلیمان بن عبدالملك په څیره کې څه داسې هیبت ؤ چې ډیر زړور به هم له هغه سره خبرې په جرئت نه شوای کولای.

خلیفه نعیم ته وکتل او ویې پوښتل : ته له ترکستان نه راغلی یې ؟

: هوکې امیر المؤمنینه !

: ته قتیبه را استولی یې؟

: نعیم په دی پوښتنه حیران شو، ویې ویل : امیر المؤمنینه زه په خپله خوښه راغلی یم.

: روایه څه وایې ؟

: امیر المؤمنینه ! زه ستا په خدمت کی دا عرض کوم چی قتیبه ستاسو وفادار سپاهی دی، تاته لکه چی د هغه په اړه هم لکه د محمد بن قاسم په باب بدګومانی پیدا شوی ده.

سلیمان چی دا واوریدل له غوسې نه لړ له کرسۍ نه جګ شو شونډې یې وچیچلې او بیرته کښیناست:

خلیفه لهجه بدله کړه ویې ویل:

ته پوهیږې ! زه ستا غوندې ګستاخانو سره څه وړ سلوك کوم !

د دربار یو سړی جګ شو ویې ویل : امیر المؤمنینه ! دا د محمد بن قاسم پخوانی دوست دی، دده د خلافت د دربار په پرتله له دی لعنتی نسل سره زیاته مینه ده.

نعیم مخ وړ وګرځاوه او خبری کوونکی ته یی وکتل او بیا حیران دریان ودرید. هغه ابن صادق ؤ.

هغه په حقارت نعیم ته کتل، نعیم داسی احساس کړه چی ښامار بیا خوله خلاصه کړی او په مخ کې یې ولاړ دی.

دا ځل ددې ښامار غاښونـه تریخوا زیات تیره ښکاریدل نـعیم بیرته سلیمان ته وکتل او ویې ویل : ستا د سړا ویره ما د ریښتیا ویلو نه نشی اړولی، د محمد بن قاسم غوندې توربالی عربی میندې په وار وار نه شی زیږولی، هو هغه زما دوست ؤ، خو زما نه زیات ستا دوست ؤ خو تایی په پیژندلو کې اشتباه کړی وه، تا د حجاج بدل د هغه له وراره نه واخست، اوس ته د ابن صادق غوندی ذلیلو انسانانو په خوله له قتیبه بن مسلم سره هم همغسې سلوك غواړی، امیر المؤمنینه ! ته د مسلمانانو راتلونکی له خطر سره مخ کوی، یوازی د مسلمانانو راتلونکی نه بلکی خپله راتلونکی هم خرابوی، دغه سړی د مسلمانانو پخوانی دښمن دی، له ده نه د ځان ساتلو هڅه وکړه.

: چوپ شه ! خلیفه نعیم ته په غوسه وکتل او لاسونه یی وپړکول،

څو تنه توره کښلي سپاهيان ورننوتل.

سليمان وويل : ځوانه ! زه تر قتيبه زيات د محمد بن قاسم د پخوانيو دوستانو په لټه کې وم، ښه شو چې پخپله راغلی، بيا يې کوتوال ته وويل : دی بوزی او ښه څارنه يې کوی.

سپاهيانو د تورو په سيوری کی نعيم بهر ته ويوست، په دروازه کی څو تنه سپاهيان د ده په انتظار وو، دوی چې نعيم ترڅارنی لاندی ونيد اندیښمن شول نعیم دوی ته وکتل او تم شو ويی ويل : تاسو زر بيرته ولاړ شی، برمك ته ووايی چې له نرگس سره اوسی او قتيبه ته زما له لوری ووايی چې بغاوت ونه کړی.

کوتوال وويل : افسوس چې موږ تاته د زياتو خبرو اجازه نشو درکولی.

نعیم په موسکا کوتوال ته وکتل ويی ويل :

ډير ښه او بيا وړاندی ولاړ.

ښامار د زمریانو په پنجو کې

سلیمان د خلافت پر تخت ناست ؤ، په څیره کې یې د فکرونو ژورې علامې وې، ابن صادق ته یې وکتل ویې ویل :
تر اوسه له ترکستان نه خبر نه دی راغلی ؟
: امیر المؤمنینه ! فکر مه کوه، انشا الله له ترکستان نه به د لومړی خبر سره د قتیبه سر هم ستا په حضور کې وړاندې شي.
سلیمان په ږیره لاس راتیر کړل ویې ویل : وګورو!
لږ ځنډ وروسته یو پهره دار سلام وکړ بیایې وویل :
له هسپانیې نه یو سالار چې عبدالله نومیږي د ملاقات اجازه غواړي،
خلیفه حکم وکړ : هو هغه راوله،
پهره دار ووت او عبدالله دربار ته ورننوت.
خلیفه خپل ښي لاس وروړاندې کړ او عبدالله هم ورغی له هغه سره له مصافحې وروسته په ادب ودرید.
: ستا نوم عبدالله دی؟
: هو امیرالمؤمنینه !
: ما په هسپانیې کې ستا د شهامت او زړورتیا کیسې اوریدلې دي. ته تجربه کار زلمی ښکاري، د هسپانیې په پوځ کې له کله نه ور شریك یې؟
: امیر المؤمنینه ! زه له طارق «رح» سره د هسپانیې په ساحل پلې شوم او له هغه وخته را په دې خوا هلته یم.
: ښه د طارق په باب ستا څه رایه ده؟
: امیر المومنینه! هغه په رښتینې معنا یو مجاهد دی.
: او د موسی په باب څه وایې ؟
: امیر المؤمنینه ! یو سپاهي د بل سپاهي په باب بد نظر نشي ورکولی ،

زه شخصاً د موسی د ستاينځو څخه يم او د هغه پرخلاف بده خبره ګناه بولم.

: د ابن قاسم په اړه څه نظر لرې؟

: امير المؤمنينه ! زه د هغه په اړه له دې پرته زيات معلومات نه لرم چې هغه يو زړور سپاهی ؤ.

: سليمان وويل : ته پوهيږې چې زه له دې خاڼو نه څومره کرکه کوم؟

: امير المؤمنينه ! زه ستا احترام کوم، خو زه منافق نه يم. تا زما نظر وغوښت او ما درته واوراوه.

: زه ستا ددې خبرې قدر کوم او څرنګه چې تا زما پرخلاف په کومه دسيسه کې برخه نه ده اخستې زه دړياندې اعتماد کوم.

: امير المؤمنين به انشا الله ما ددی اعتماد وړ وګوری.

: ډير ښه، موږ د قسطنطنيی د عملياتو لپاره يوه تجربه کار جنرال ته ضرورت درلود ، هلته زموږ پوځونو هيڅ بری نه دی ترلاسه کړی، ته مو د همدی لپاره له هسپانيی نه را وغوښتی، زر تر زره له دې ځايه پنځه زره تنه سر تيری درسره بوزه او قسطنطنيې ته روان شه.

سليمان يوه نقشه وغوړوله، عبدالله يی ترڅنګ کيناست او بيايی د حملې په اړه يو اوږد بحث ورسره پيل کړ.

يو پهره دار راغی يو ليك يی ده ته ورکړ، سليمان زر ليك خلاص کړ او ويې لوست ويې ويل : قتيبه وژل شويدی او ترڅو ورځو پوری به يې سر دربار ته حاضر کړای شی.

ابن صادق د خليفه له لاسه ليك واخست ويې ولوست ويې ويل :

مبارك دې شه، بيايې زياته کړه:

تا د هغه ځوان په باب څه وړ فکر کړی دی؟

: کوم ځوان ؟

: هماغه چې څو ورځې وړاندې د قتيبه له لوری راغلی ؤ هغه ډير خطرناك سړی دی.

: هو د هغه په باب به هم په نژدې وخت کی فيصله وکړو.

: خليفه بيا عبدالله ته مخ ورواړاوه:

ستا پلاټونه راته بریالی ښکاري ته زر تر زره روان شه،

عبدالله وویل : زه به سهار ته وخوځیږم او بیایی سلام وکړ او بهر ته ووت.

*****

(۲)

عبدالله د خلافت له درباره ډیر لرې نه ؤ تللی چې له شانه یې چا په اوږه لاس ورکیښود، عبدالله چې شاته وکتل یو خندنی زلمی یې په مخ کې ولاړ ؤ او دی زر ورسره غاړه غړی شو:

یوسفه ! ته دلته څه کوې؟

ته له هسپانیې نه داسې راورك شوې چې بیا دې نخښه هم نه معلومیده.

: زه دلته کوتوال یم، نن مې چې ته ولیدی ډیر خوښ شوم.

عبدالله ته لومړنی کس یې چې په بیبا کی دې خلیفه خفه نشو،

: دا ددی لپاره چې هغه ماته ضرورت درلود، عبدالله په موسکا ځواب ورکړ بیایی زیاته کړه : ته هم هلته وې؟

: زه یوې خواته ولاړ وم خو ستا راپام نه شو، ته سهار ته روانیږې؟

: تا به اوریدلی وی!

: نن شپه به له ماسره تیروې.

: زه به له تاسره په پاتې کیدلو ډیر خوښ شوی وای خو سهار وختی باید کوچ وکړو ځکه خو په قرار گاه کی ښه یم.

: عبدالله راځه لښکر ته دی امر وکړه بیرته به راشو، زه هم درسره ځم، پس له ډیره وخته دی گورم زه درسره خبری لرم.

: ښه ده نو راځه!

عبدالله او یوسف خبری کولی او د لښکر قرار گاه ته ورننوتل. عبدالله لښکر ته د خلیفه حکم واوراوه، پنځه زره پوځیانو ته یی سهار وختی د تیاری حکم وکړ او له یوسف سره بیرته د ښار په لوری راغی.

د شپی له ډوډی وروسته عبدالله او یوسف په خبرو اترو مشغول وو، دوی د قتیبه بن مسلم بریاوی یادی کړی او بیایی پردی دردناك پای خفگان وښود.

عبدالله پوښتنه وکړه : هغه سړی څوک ؤ چې د قتیبه په مرګ یې امیر المؤمنین ته مبارکي وویله؟

یوسف وویل : هغه تول دمشق ته یوه معما ده، زه تردې زیات د هغه په باب معلومات نه لرم چې نوم یې ابن صادق دی او خلیفه ولیدیې د سر قیمت زر اشرفي ټاکلی ؤ. د خلیفه له وفات نه وروسته له کومې ګوښې نه راووت او د سلیمان دربار ته یې ځان ورساوه.

نوي خلیفه دده ډیر احترام وکړ، او اوس خبره تر دې پورې رارسیدلې چې خلیفه له ده پرته د بل چا خبره نه اوري.

عبدالله وویل : ډیره موده وراندې ما دده په باب څه اوریدلي د خلافت په دربار کې دده ځواك د تولو مسلمانانو لپاره خطرناك دی. اوسنی حالت خو داسې دی چې په موږ ډیر بد وخت را روان دی.

یوسف وویل : ما تر اوسه پورې دده په څیر سخت زړی او بې رحمه انسان نه دی لیدلی.

د محمد بن قاسم په مرګ هیڅ داسې انسان نه ؤ چې اوښکې یې نه وې پرې تویې شوې، پخپله سلیمان هم له تول سخت زړتوبه تر څو ورځو پورې. له هیچا سره خبرې ونه کړې، خو دا سړی په هغه ورځ ډېر خوښ او تازه ؤ، که زما په وس پوره شي نو په سپیانو به یې ودارم.

دې چې کوم چاته ګوته ونیسي امیر المؤمنین یې جلاد ته وسپاري. د قتیبه د وژلو مشوره ده ورکړه او نن دې واوریدل خلیفه ته یې د یوه بندي یادونه کوله.

: هغه څوك دی:

: هغه د قتیبه یو ځوان جنرال دی، کله چې هغه را یاد شي ریښتیا مې زړه زړه شي، ماته د هغه انجام تر محمد بن قاسم زیات خطرناك ښکاري، عبدالله! زړه مې غواړي چې دغه دنده پریږدم او بیرته په پوځ کې شامل شم، ضمیر مې هر وخت ملامتوي، پر محمد بن قاسم د عربو تولو پرونږو فخر کاوه، خو له هغه سره یې داسې سلوك وکړ چې له بدترین مجرم سره یې هم څوك نه کوي.

کله یې چې هغه د «واسط» بندي خانې ته واستاوه زه یې هم د خارنې

لپاره هلته واستولم. د واسط حاکم صالح له پخوانه د هغه د وینو تږی ؤ، هغه محمد بن قاسم د بېر زیات ځوراوه، څو ورځې وروسته ابن صادق هم هلته ور ورسید، ده هره ورځ د ابن قاسم د ځورولو او آزار لپاره نوی نوی لاری سنجولی، زما هغه ورځ ته هیریږی چی محمد بن قاسم له مرګه یوه ورځ وړاندی په جیل کی قدم واهه، ما د اوسپنی د پنجرو له شانه د هغه هر حرکت په ځیر څاره ما چی د هغه د متانت او وقار نه ډکه څیره لیده غوښتل می دننه ورشم لاس او پښی یی ورښکل کړم.

د شپی ماته د سختی څارنی امر وشو، ما د تیاره پنجری په منځ کی شمه بله کړه، د ماسختن د لمانځه نه وروسته هغه ورو ورو قدم واهه، شپه تیره شوی وه دغه ذلیل ابن صادق د زندان د روازی ته راغی او چیغی یی کړی پهره دار دروازه خلاصه کړه ابن صادق ماته راغی ویی ویل:

له ابن قاسم سره ګورم.

ما ځواب ورکړ چی د صالح امر دی چی له هیچا سره یی د ملاقات اجازه نشته.

هغه احساساتی شو ویی ویل : ته پوهیږی چی زه څوك یم؟

زه لږ وویریدم، هغه لهجه بدله کړه تسلي يې راکړه چی صالح تا ته هیڅ هم نشی ویلای، ما له مجبوریت نه د محمد بن قاسم کوټي ته اشاره وکړه، ابن صادق وړاندی ورغی د دروازی له پنجری نه یی هغه ته کتل، محمد بن م په خپلو خیالونو کې ورك ؤ، ده ته يې پام نه شو، ابن صادق په سپکه لهجه ورته وویل:

د حجاج نازولیه څنګه یې؟

محمد بن قاسم ټکان وخوړ ده ته یې وکتل خو څه یې ونه ویل.

: ما پیژنی؟ هغه بیا پوښتنه وکړه.

محمد ځواب ورکړ : زما نه یادیږی ته څوك يې؟

هغه وویل : وګوره زه دې هیر شوم، خو ته مې ته يې هیر شوی.

محمد بن قاسم ور وړاندی شو د پنجری اوسپنی یې ونیوی او په غور یی ده ته وکتل بیایی وویل ښایی چیرته می لیدلی وی خو په یاد می نه راځی.

ابن صادق په چوپه خوله په خپله امسا هغه وواهه او لاړې یې پرې تو

کړي، زه حيران شوم چې د هغه په څېره کې د غوسې نښې راښکاره نه شوې د خپل کميس په لمن يې د مخ لاړې پاکې کړې ويې ويل : بوډا سړيه ا ما ستا په عمر چاته تر اوسه هيڅ تکليف نه دی رسولی، که مې په ناپوهۍ کې تاته څه زيان رسولی وي نو زه په خوښۍ تاته د يو ځل بيا د لاړو توکولو اجازه درکوم.

زه رښتيا وايم چې که په دې وخت کې د محمد بن قاسم په مخکې ډېره وای هم اويه شوې وای، زما زړه غوښتل چې د ابن صادق ډېره وشکوم، خو ښايي دا به د خلافت د دربار درناوی ؤ او که به زما بې زړه توب چې هيڅ مې ونکړای شول. له دې وروسته ابن صادق کنځلې کولې او بيرته ولاړ، نيمه شپه ما د بنديخانې چکر وواهه هغه مې وليد چې په زنګنو ناست ؤ او دعاګانې کوله، ما صبر ونکړای شو کولپ مې خلاص کړ او کوټې ته ور ننوتم هغه دعا پای ته ورسوله ماته يې وکتل.

ما ورته وويل جګ شه.

هغه حيران شو پوښتنه يې وکړه : ولې ؟

ما وويل : زه په دې ګناه کې ځان نه شريکوم، زه ستا د ژغورلو هڅه کوم.

هغه په ناستې لاس رااوږد کړ زما لاس يې ونيوله ځان سره يې نژدې کينولم او ويې ويل : اول زما پردې باور نه راځي چې امير المؤمنين دې زما د وژلو حکم وکړي ، که بيا داسې وشي هم نو ستا څه خيال دی چې زه به د ځان په خاطر ستا ژوند په خطر کې وغورځوم؟

ما وويل : زما ژوند په خطر کې نه غورځيږي، زه هم ستا سره ځم، زما سره دوه ډير ګړندي اسونه شته، دواړه به ډير زر له دې ځايه ډير لرې ولاړ شو، د کوفې او بصرې خلکو ته به پناه ورورو. هغه خلك ستا په خاطر د خپل وروستي څاڅکي وينو توېولو ته تيار دي، د اسلامي نړۍ ټول لوی ښارونه ستا هرکلي ته چمتو دي.

هغه په موسکا ماته وکتل ويې ويل : ستا څه ګومان دی چې د بغاوت اوربل کړم او ننداری ته يې کښينم ؟ نه، دا نشي کيدای، زه دا بې همتي بولم، غيرتيان بايد د غيرت په مرګ مړه شي، زه د خپل ځان د ساتنې په

خاطر د زرګونو تنو مسلمانانو ژوند په خطر کې نشم اچولی، ته دا غواړې چې نړۍ محمد بن قاسم د یوه مجاهد پر ځای یو باغي وبولي.

ما وویل : خو مسلمانان تا غوندې زړورو سپاهیانو ته ضرورت لري،

هغه وویل : مسلمانانو ته زما په څیر د سپاهیانو کمی نشته، پر اسلام د لږ پوهې خاوند هم د ښه سپاهي صفتونه په ځان کې پیدا کولی شي.

زما سره نور الفاظ نه وو جګ شوم ورته ومې ویل : ما ویخښه ته زما له ګومان نه ډیر اوچت وختې، هغه جګ شو زما په لاس کې یې لاس راکړ ویې ویل : د خلافت دربار د مسلمانانو د قوت مرکز دی، له هغه سره د بې وفایي خیال دې هیڅکله په زړه کې مه راګرځوه.

یوسف خبره پای ته ورسوله، عبدالله د هغه اوښلنو سترګو ته وکتل ویې ویل : هغه یو رښتینی مجاهد ؤ.

یوسف وویل : اوس یوه بله خبره زما اروا سولوي، مادرته د مسلم بن قتیبه د یوه جنرال خبره کوله، د هغه څیره تاته ډیره ورته ده، په قد ستا نه لږ جګ دی، زه له هغه سره ډیر بلد شوی یم، او که خدای مه کړه له هغه سره هم دا معامله وشوه زه به د بغاوت علم پورته کوم، د هغه ګناه یوازې دا ده چې د محمد بن قاسم او قتیبه صفتونه یې کول، ابن صادق هره ورځ زندان ته ورځي او هغه آزاروي، زه دا احساسوم چې هغه د ابن صادق په خبرو زیات ځوریږي.

هغه له مانه څو ځلې وپوښتل چې کله به یې خوشې کړي، زه ویریږم چې دابن صادق د شله ګۍ په وجه هغه د خوشې کیدو پرځای قتل نه کړای شي.

د محمد بن قاسم څو تنه نور دوستان هم بندیان دي خو له ده سره ډیر شرمناك سلوك کیږي، د هغه تاتاري نسبه میرمن هم ورسره راغلې ده او هغه له کوم خپلوان سره په ښار کې چیرته اوسیږي، څو ورځې وړاندې یې ماته د خپلې میرمن پته راکړه د هغې نوم لکه چې نرګس دی زما د ترور کور ته نژدې په یوه کور کې اوسیږي.

زما خاله زیاته ورسره بلده شوې ده، هغه تېوله ورځ سره یو ځای وي او ما مجبوروي چې په څه لاره یې د خاوند د ژغورلو او خوشې کیدو لپاره لاس په کار شم.

عبدالله په ژورو سوچونو کې ډوب ؤ د یوسف خبرې یې اورېدې د هغه په زړه کې ډول ډول اندیښنې پیدا کیدې بیایې له یوسف نه پوښتل : د هغه څیره ماته ورته ده؟

: هو، خو په قد ستانه لوړ دی.

: د هغه نوم خو نعیم نه دی؟ عبدالله په غمجنې لهجې وپوښتل؟

: هو نعیم دی، ته یې پیژنې؟

: هغه زما کشرې ورور دی.

: اوف ماته معلومه نه وه،

عبدالله له یوې شیبې چوپتیا وروسته وویل : که د هغه نوم نعیم وی او تندی یې زما له تندی نه لې پراخ او پزه یې زما له پزې لې نرۍ وی سترګې یې زما له سترګو غټې او شونډې یې نرۍ او ښکلې او په قد له مانه لوړ وی، بدن یې زما له بدن نه لې نرۍ وی نو سوګند کوم چې هغه زما له ورور پرته بل نعیم نه دی.

هغه څومره موده بندی دی؟

: د هغه د بندی کیدو دوه میاشتې په پوره کیدو دی.

عبدالله ! اوس یې باید د خلاصولو په څه تدبیر سوچ وکړو.

: ته ځان له خطر ته غورځولو پرته د هغه د خوشې کیدو لپاره هیڅ نشی کولی.

: عبدالله ! د قرطبې د کلابندی په وخت کې دې په یاد دی چې زه ټپی ټپی وم تا خپل ځان په خطر کې وغورځاوه او د غشو په باران کې دې زه د مړیو له منځه اوچت کړم او روغ دې وایستم؟

عبدالله : هغه زما فرض او ذمه واری وه پرتا احسان نه ؤ

: زه هم اوس دا خپله ذمه واری بولم په تا احسان نه کوم.

عبدالله تر ډیره د یوسف په سترګو خپلې سترګې وګنډلې او چوپ ؤ هغه څه ویل غوښتل چې د یوسف حبشی غلام «زیاد» راغی او خبرې ورکړ چې ابن صادق په دروازه کې ولاړ دی له تا سره د لیدو هیله لري.

د یوسف رنګ تک سپین واوښت، هغه په ویره عبدالله ته وویل : ته بلې کوټې ته ولاړ شه، هغه شکمن نه شی.

عبدالله زر بلې کوټې ته ولاړ، يوسف د هغه له تلو وروسته آرامه ساه وکښله او زياد ته يې وويل : ورشه راپې وله.

زياد ووت او لږ څنډ وروسته ابن صادق راغی هغه د څه رسمي جملو له ويلو پرته چې راغی ويې ويل :

ته به زما په ليدو حيران شوی يې؟

د يوسف په شونډو يوه معنی داره موسکا وغوړېده ويې ويل :

دا ځای څه زه چې تا هر ځای گورم حيرانيږم، راځه کښېنه !

ابن صادق وويل : منتها بيايې دکوټې په غلورو خواو نظر راوځرخاوه د بلې کوټې وره ته يې په ځير ځير کتل ويې ويل : زه نن ډېر مصروف وم، هغه ستا دوست چيرته دی؟

يوسف په انديښنه وپوښتل : کوم دوست؟

: ته ښه پوهيږې چې زه دې د کوم دوست پوښتنه کوم.

: ما ستا په څېر د غيب علم دعوه نه ده کړې.

: زما مطلب دا دی چې د نعيم ورور عبدالله چيرته دی؟

: ته به څه ور پيژنې چې هغه د نعيم ورور دی؟

: د نعيم په باب څوکاله کيږي چې معلومات راټولوم، ته پوهيږې چې زما له هغه سره څومره علاقه ده؟

يوسف په ترخه لهجه وويل : زه په دې پوه يم، خو زه دا پوښتم چې ستا له عبدالله سره څه کار دی؟

ابن صادق ځواب ورکړ : تاته به دا هم معلومه شي خو لومړی دا ووايه چې هغه چيرته دی؟

: ماته څه معلوم دی، دا څو ضروري نه ده چې ستا له چا سره علاقه وي زه دې هم د هغه جاسوسي وکړم.

ابن صادق وويل : کله چې هغه له دربار راووت ته ورسره وې کله چې د لښکر قرار گاه ته ورسيد ته هلته هم ورسره وې، او کله چې هغه بيرته ښار ته راستون شو، ته بيا هم له هغه سره ملگری وې، زما گومان دی چې اوس به هم هغه له تا سره وي .

: هغه دلته دردې وخوړه او ولاړ.

: څه وخت؟
: لږ دمخه!
: چیرته ولاړ؟
: غالباً به د لښکر قرارګاه ته تللی وي.
: داسی هم کیدای شی چې د زندان په لوری تللي وي او یا د خپل ورور کونډې ته د تسلې لپاره ورغلی وي.
: د ورور کونډه! ستا مطلب دا دی چې ...!
ابن صادق په خپله ږیره لاس راتیر کړ او ځواب یې ورکړ:
زما مطلب دا دي چې تر سبا پوری به هغه کونده شي.
زه تاته د امیر المؤمنین ددی فرمان اورولو لپاره راغلی یم چې د محمد بن قاسم د ټولو دوستانو کلکه څارنه به کوی.
سبا ته به د هغوی په باب د محکمی حکم اورول کیږی، او زه له خپل لوری ستا په خدمت کې عرض کول غواړم چې که د خپل سرخیر غواړی نو له عبدالله سره په ګډه د نعیم د خلاصون سوچونه پریږده.
یوسف په غوسه وویل.
: ته په کوم دلیل وایې چې زه داسی څه سوچ کوم؟
ابن صادق ځواب ورکړ : زما پوره یقین نه دی خو د عبدالله دوستی بنایی تا په دې مجبور کړی. تا په بندیخانه کی څومره سپاهیان ګومارلی؟
یوسف ځواب ورکړ : څلویښت تنه او زه هم هسدا اوس ورځم.
: که کیدای شی نو یو څو نور سپاهیان هم راوله، ځکه چې هغه په وروستیو شیبو کې هم د تیښتې هڅه کوی.
: ته دومره ولې ویریږی؟ هغه یو عام سړی دی، په بندیخانه که پنځه زره تنه یرغل راوړی هم هغه به خلاص نکړای شی.
: زما فطرت ما د راتلونکو خطرونو نه خبروی، بنه زه ځم، څو نور سپاهیان به هم درولیږم، ته هغوی هم د نعیم پر کوټه په پهره ودروه.
یوسف په تسلې ورته وویل : ته داده اوسه نورو پهره دارانو ته اړتیا نشته زه پخپله ګزمه کوم، ته ولی دومره اندیښمن یی؟
ابن صادق ځواب ورکړ : تاته بنایی معلومه نه وی ، د هغه خوښی کیدل

زما د مرگ په معنی دی، تر څو د هغه په ورمیږد جلاد توره راکوزه نه شي زه به آرام نشم.

ابن صادق خپله خبره پای ته ورسوله چې د شا کوټې دروازه ناڅاپي خلاصه شوه عبدالله راووت او ویې ویل : دا هم کیدای شي چې د نعیم له مرگه وراندې ته په قبر کې ویده شې.

ابن صادق تکان وخوړ شاته یې وکتل، غوښتل یې له هغه ځایه وتښتي خو یوسف وروړاندی شو په مخه کې یې ودرید او خنجر یې ورښکاره کړ ویې ویل:

اوس ته نشې تلای.

ابن صادق وویل : ته پوهیږې زه څوك یم؟

: موږ دې ډیر ښه پیژنو، اوس به ته په دې پوهیږې چې موږ څوك یو ؟ دا یې وویل او بیا یوسف لاسونه وپړکول، د هغه غلام زیاد په منډه کوټې ته ورننوت هغه د څیرې او وجود له مخې د یوه تور دیو په څیر ؤ، خیټه یې دومره لویه وه چې د تگ په وخت کې به پورته پورته غورځیده پزه یې ډیره لویه او پلنه وه، لاتدینی شونډه یې دومره پنډه وه چې تر وریو پورې یې غاښونه ښکاریدل.

د هغه سترگې ورې خو ځلیدونکې وې، زیاد ابن صادق ته وکتل او دخپل بادار د حکم په انتظار ودرید.

یوسف ورته وویل یوه رسۍ راوړه، زیاد گړندی بهر ته ووت او د رسۍ نه علاوه یې یو لرگی هم راوړ.

یوسف وویل زیاده ! دی په دې رسۍ په ستنه پورې وتړه، زیاد له پخوا نه په زیاته ویروونکې بڼه ابن صادق ته ور وړاندې شو هغه یې له متو ونیو، ابن صادق څه مزاحمت وکړ خو د خپل ځواکمن حریف په پنجو کې بې وسه شو، زیاد دومره وخندل چې بیهوښی ته نژدې شو، بیایې په پوره داډ دده لاسونه او پښې وتړل په یوه ستنه پورې یې کلك وتاړه.

عبدالله له خپل جیبه دسمال راواخست او د هغه خوله یې کلکه پرې وتړله.

یوسف عبدالله ته وکتل او ترې ویې پوښتل : اوس موږ باید څه وکړو؟

عبدالله ځواب ورکړ : ما په هر څه سوچ کړی دی ته تیار شه او له ما سره روان شه، تاته هغه کور معلوم دی چې د نعیم ښځه پکې اوسی؟

: هو ! هغه دلته نژدې دې.

: ډیره ښه ده یوسفه ته د یوه اوږده سفر لپاره ځان تیار کړه.

یوسف د جامو په بدلولو مشغول شو، او عبدالله له جیبه قلم او کاغذ راوکښل او زر زر یې یو لیك ولیکه او په جیب کې یې واچاوه.

: دا لیك دی د چا لپاره ولیکه؟

: دا خبره ددې ذلیل په مخ کې کول مصلحت نه ده.

چې بهر ته ووتو درته وبه یې وایم.

ته دې غلام ته ووایه چې زه څه ورته وایم همغسې وکړي.

دی به نن سهار زه له ځانه سره بیایم.

یوسف ابن صادق ته اشاره وکړه ویې ویل : دی به څنګه کیږي؟

عبدالله ځواب ورکړ : ته ددې فکر مه کوه، زیاد ته ووایه چې زما تر راستنیدلو پورې یې وساتي، او ستا په کوز کې د لرګیو کوم لوی صندوق شته چې دی خطرناك موږك ته د کپس کار ورکړي؟

یوسف د عبدالله په مطلب پوه شو ویې خندل او ویې ویل : هوکې یو لوی صندق په بله کوټه کې شته چې ده ته به د یوه لوی کپس کار ورکړي، زه یې تاته دربښیم او بیا یوسف عبدالله بلې کوټې ته ورسره بوتلو هلته یې د لرګي صندوق ته اشاره وکړه —

ویې ویل : زما په ګومان به دی دا ضرورت پوره کړي.

: هو ډیر ښه دی، دا زر راته تش کړه، یوسف یې سرپوښ لرې کړ صندق یې پر بل مخ واړاوه او ټول شیان یې په ځمکه ترې وغورځول، عبدالله د صندوق په سرپوښ کې د چاقو په واسطه دوه درې سوري وکړل او ویې ویل : بس نور سم شو، زیاد ته ووایه چې دا راواخلي او همغسې کوټې ته یې راوړي.

یوسف زیاد ته حکم وکړ او هغه صندق بلې کوټې ته یو وړ.

عبدالله وویل : اوس ته زیاد ته ووایه چې د دې پوره څارنه وکړي، کله یې د ځان خلاصولو هڅه کوله نو مرۍ یې دې ورخپه کړي.

يوسف زياد ته وکتل وبې ويل : زياده ! پوهيږې چې څه بايد وکړې؟
هغه په اثبات سر وخوځاوه.
: دده حکم بلکل زما حکم وګڼه.
زياد بيا هم هغسې سر وخوځاوه.
عبدالله وويل : راځه چې نور ناوخته کيږي.
يوسف او عبدالله له کوټې نه د وتلو په حال کې وو چې يوسف ته څه ور په ياد شو ودريد او وبې ويل :
ښايي زه له ده سره بيا ونه وينم زه ورته يو څه وايم.
عبدالله وويل : اوس د داسې خبرو وخت نه دی.
يوسف : کومه اوږده خبره نه ده ته لږ ودريږه!
يوسف دا وويل ابن صادق ته يې مخ ور واړاوه وبې ويل :
زه ستا قرض دار يم ، اوس غواړم ستا لږ پور ادا کړم.
وګوره تا د محمد بن قاسم مخ ته لاړې ورتوکړې وې؟ څکه خو زه ستا پرمخ تو کوم. دايې وويل او بيا يې د ابن صادق مخ ته ور تو کړل.
تا د هغه لاس په لګنه وواهه ! څکه خو دا در واخله يوسف ابن صادق په قمچينه وواهه.
بيا يې ورته وويل : ستا په ياد دی تا نعيم هم په مخ په څپيړه وواهه، دا د هغه په ځواب کې درواخله او ورسره سم يې هغه پر مخ په زوره په څپيړه وواهه. تا د نعيم د سرويښتان وشکول يوسف د هغه ږيره ونيوه او په زوره زوره يې جټکې ورکړې.
عبدالله بيرته راغی هغه يې تر مټ ونيو او په زوره يې ورسره کش کړ وبې ويل : يوسفه ! ماشوم له ځانه مه جوړوه.
يوسف : ښه ده نور بل وخت، زياده ! دده ښه څارنه کوه.
زياد بيا هغسې سر وخوځاوه او يوسف له عبدالله سره يوځای بهر ووت.

* * * * *

(۳)

په لاره کې يوسف پوښتنه وکړه : تا څه تدبير نيولی دی؟
عبدالله وويل : وروره ! ته ما د نعيم د ښځې په کور کې پرېږده پندې

خانی ته ولاړ شه، نعیم له هغه ځایه راوباسه خپل کور ته یې راوله، له بندیخانې خوبې ویستل دیر گران نه دی؟

: نه هیڅ ستونزه نشته.

: ښه ده تا وویل چې له ماسره دوه گړندی اسونه دی، زما اس په پوځی طویله کې دی، ته د یوه بل اس بندوبست نشی کولی.

: زه خو لس اسونه هم برابرولی شم خو د نعیم په کور کې هم دری غوره اسونه تیار ولاړ دی.

: ښه ده ته نعیم راوباسه کور ته یې راوله، په دې ځنډ کې به زه د نعیم له ښځې سره د ښار د لویدیځې دروازې نه بهر ستا انتظار کوم، تاسو دواړه له کوره سپاره هلته ځانونه را ورسوی.

عبدالله خپل لیکلی لیك راوایست او یوسف ته یې ورکړ ویې ویل:

ته به له دې ځایه نیغ قیروان ته ځې، د هغه ځای د پوځ سالار زما دوست دی هغه د نعیم تولکیوال هم ؤ، هغه به هسپانیې ته ستاد استولو بندوبست کوی، هسپانیې ته چې ورسیدی د طلیطلې د پوځ امیر ابو-عبدالله ته به دا لیك ورکړې.

هغه به دې په پوځ کې شامل کړی، هغه زما دیر نژدی او مخلص دوست دی، ستا به پوره پوره ساتنه کوی، هغه ته ددی ویلو ضرورت نشته چې نعیم زما ورور دی، ما لیکلی چې دا دواړه زما دوستان دی، نور څوك مو له خپل حاله مه خبروی.

زه چې له قسطنطنیې نه راستون شم د امیر المؤمنین د بدگومانی رفعه کولو هڅه به وکړم.

یوسف لیك په جیب کې کیښود او د یوه ښکلی کور دروازی ته ودرید ویې ویل : د نعیم میرمن دلته اوسی.

عبدالله وویل : ښه ده ته ورځه او خپل کار په هوښیاری وکړه.

: دیر ښه د خدای پامان.

: د خدای پامان!

د یوسف د څوگامه تلونه وروسته عبدالله د کور دروازه وټکوله، برمك له ننه نه دروازه خلاصه کړه، او پر عبدالله یې د نعیم گومان وکړ له خوبی نه

یې په تاتاري ژبه وویل :

ته راغلی ! ته راغلی! نرګس، نرګس لوري نعیم راغی.

عبدالله څه موده په ترکستان کې تیره کړې وه ځکه خو لږ او ډیر په تاتاري ژبه پوهیده، د برمک په مطلب وپوهیده ویې ویل . زه د هغه ورور یم.

په دې ځند کې نرګس په منډه راغله ویې ویل : څوك راغی؟

برمک ځواب ورکړ : دا د نعیم ورور دی.

د نرګس راپورته شوی زړه ولوید او ترخوله یې ووتل : ما ګومان کاوه چې هغه ... او نور یې هیڅ ونه ویلای شول.

عبدالله کور ته ورننوت دروازه یې بیرته پورې کړه ویې ویل:

خورې ما د نعیم پیغام راوړی دی.

: د هغه پیغام ؟! د هغه له لیدو نه وروسته راغلی یې ؟ هغه ځنګه دی، ووایه ځنګه ؤ؟ او د نرګس په سترګو کې اوښکې دندې شوې.

: ته له ما سره سمدستي تلو ته تیاره شه.

: چیرته !

: له نعیم سره د لیدو لپاره

: هغه چیرته دی؟

: هغه به له ښاره بهر له تاسره وګوري.

نرګس په شك من نظر عبدالله ته وکتل ویې ویل : ته خو په هسپانیه کې وې.

عبدالله وویل : زه له هماغه ځایه راغلم او نن خبر شوم چې هغه په بندیخانه کې پروت دی، ما د هغه له زندان نه د راخوشې کولو بندوبست کړی دی ته بیره کوه.

برمک وویل : ځې کوټې ته دلته تیاره ده.

برمک، عبدالله او نرګس یوې روښانه کوټې ته ولاړل، نرګس د شمې په رڼا کې عبدالله ته په ځیر وکتل او له نعیم سره یې د هغه غیر معمولي ورته والي چې ولید تر ډیره حده واده شوه.

بیا یې له عبدالله نه پوښتنه وکړه : موږ به پلې ځو؟

: نه په اسونو ا عبدالله ووېل او بيا يې برمك ته مخ واړاوه وي پوښتل : اسونه چيرته دي؟

هغه ځواب ورکړ : په مخامخ طبيله کې.

عبدالله : راځه چې دواړه اسونه زين کړو.

عبدالله او برمك طبيلې ته ولاړل او اسونه يې زين کړل.

نرگس هم تياره شوه او ورغله، عبدالله هغه په يوه اس سپره کړه، او په پاتې دوو اسونو دی او برمك سپاره شول.

د ښار په دروازه کې پهره دارانو ودرول ، عبدالله ورته ووېل چې دوی سهار د قسطنطنيې له پوځ سره روانيږي.

اوس قرارگاه ته ځو او د ثبوت لپاره يې د خليفه فرمان وروښود، پهره دارانو په ادب سلام وکړ او دروازه يې خلاصه کړه، له دروازې نه چې ووتل لږ وړاندې له اسونو پلي شول او د ونو په سيوري کې د نعيم او يوسف د راتلو په انتظار شول.

نرگس په وار وار په ناکرارۍ پوښتل: دوی به کله راځي؟

او عبدالله هر ځل په مهربانه لهجه ځواب ورکاوه : بس اوس به راورسيږي.

دوی لږ انتظار وکړ چې د دروازې له لوري يې د اسونو د پښو غږ واورېد، عبدالله ووېل : هغوی راورسيدل، د سپرو په رارسيدو عبدالله او نرگس له ونو نه راووتل او په سړك ودرېدل، نعيم چې ورلنډ شو له اس نه پلی شو او له خپل ورور سره غاړه غړی شو.

عبدالله ووېل : نور ځنډ مه کوی، سهار په راختو دی،

له قيروان نه پرته بل ځای دمه مه کوی، برمك به له ماسره ولاړ شي.

نعيم په اس سپور شو، هغه لاس عبدالله ته ور اوږد کړ عبدالله يې لاس ونيو ښکل يې کړ او په سترگويې و رتير کړ، د نعيم په سترگو کې اوښکې راغلې.

بيا يې په غمجنه لهجه پوښتنه وکړه : وروره عذرا څنگه ده ؟

: هغه ښه ده او که د خدای خوښه وه په هسپانيه کې به سره وگورو، بيا يې له يوسف سره خدای پاماني وکړه او نرگس ته ور نژدې شو لاس يې

اوچت کړ، نرگس یې په مطلب پوه شوه سر یې ښکته کړ او ده یې پر سر لاس راتیر کړ.

نرگس وویل : : وروړ جانه ! عذرا ته زما سلام وایه.

عبدالله وویل : ښه ده خدای مو مل شه.

درې واړو په خواب کې وویل : خدای مو مل شه او د اسونو واگی یې پریښودی، عبدالله او برمك تر لږ ځنډه همالته ولاړ وو او چې نعیم او ملگری یې د شپې په تیارو کی ورك شول نو دوی په خپلو اسونو سپاره شول او د لښکر د قرار گاه په لوری روان شول.

پهره دارانو عبدالله وپیژاند سلام یې پری واچاوه د برمك اس یې یوه سپاهی ته وسپاره او هغه ته یې د اوښ بندوبست و کړ او بیرته د ښار په لور ستون شو.

* * * * *

(٤)

زیاد له خپل مالك نه د ابن صادق د پوره پوره څارنې حکم اوریدلی ؤ.

د هغه یې دومره خیال ساتلی ؤ چې له سترگو نه یې یوه شیبه نه غورځاوه کله به چې خوب پرې غالب شونو جگ به شو او د هماغه ستنې نه به یې چاپیر قدم واهه چې ابن صادق پرې تړلی ؤ.

زیاد له دې بوازیتوب نه په تنگ شو بالاخره خه په خیال کې وروگرځیدل ابن صادق ته ورنژدې شو او هغه یې په ځیر ځیر ولید، په شونډو یې ناڅاپه یوه ویروونکی موسکا وغوړیده، د ابن صادق تر زنی لاندی یې لاس ونیو او دهغه یې ځان ته پام ور واړاوه. بیا یې لاړی ورتو کړی، بیا یې په ډیر زور څو متروکی وواهه، وروستی یې پر مخ څو زوروری څپیړی ووکړی، تر دې چې د څو شیبو لپاره هغه بې هوښه شو.

کله چې بیرته را په خود شو نو زیاد یې ږیره ونیوه او کش یې کړه او چې ابن صادق بې وسه شو ورمیږې ښکته واچاوه. زیاد هم پرېښود او تر څو شیبو پورې د هغه په شاوخوا راوگرځید، ابن صادق چې را په هوښ شو او سترگې یې وغړولې ابن زیاد بیا هماغه کړه وړه ورسره تکرار کړل، څو ځلی یې چې دا لوبه تکرار کړه داېې احساس کړه چې د مترکو له لامله د هغه

سیك ختلی دی، بیا به یی له قدم وهلو وروسته یو ځل هغه تر ډیره ونیو او جټکی به یی ورکولی، کله کله به هغه ستومانه شو او ددمي جوړولو لپاه به کښیناست، او له لږ ځنډ وروسته به یی بیرته لوبه له سره تکرار کړه.

کله چی د سهار اذانونه وشول زیاد له دروازی نه بهر ته وکتل عبدالله او برمك یی ولیدل چی راغلل، هغه د وروستی ځل لپاره خپله لوبه تکراروله خو لایی د ډیری څنډلو عادت نه ؤ پوره کړی چی عبدالله او برمك وروړسیدل.

عبدالله وویل : احمقه دا ته څه کوی ؟ زر یی په صندوق کی واچوه، زیاد زر حکم عملی کړ او نیم ژواندی ښا مار یی په صندوق کې ورکیښود.

د لمر ختو سره سم عبدالله د خپل پوځ سره د قسطنطنیی په لوری روانیده، د اکمالاتو د سامانونو د اوښانو له جملی نه په یوه اوښ یو صندوق ایښی ؤ، د هغه اوښ مهار د زیاد د سپرلی د اوښ له لکی سره تړلی و، په لښکر کې له زیاد، عبدالله او برمك پرته نور څوك نه پوهیدل چې په دی صندوق کی څه شی دی.

د عبدالله په حکم برمك هم په اس سپور د همدې اوښ تر څنګ روان ؤ.

*****

(۵)

نعیم له نرگس او یوسف سره قیروان ته ورسید ، له هغه ځایه د یوه اوږده سفر نه وروسته قرطبې ته ورسیدل، له قرطبې نه طلیطلې ته وخوځیدل، هلته چی ورسیدل نرگس یې په یوه سرای کې پریښوده، او له یوسف سره یوځای د پوځ د امیر ابو عبیده خدمت ته حاضر شول او د عبدالله لیك یی هغه ته وسپاره.

ابو عبیده لیك پرانست ویی لوست، یوسف او نعیم ته یی له سر تر پښو وکتل او ویی ویل : تاسو د عبدالله دوستان یاست؟ سر له نن نه ما هم د ځان دوست وبولی، ایا عبدالله بیرته نه راځی؟

نعیم ځواب ورکړ : امیر المؤمنین هغه د قسطنطنیی د عملیاتو لپاره واستاوه.

دلته هغه ته له قسطنطنیی نه زیات ضرورت ؤ، د طارق او موسی د :

ځای دکولو لپاره هیڅوك نشته، زه کمزوری شوی یم او د فرض ترسره کولو نه پوره نشم وتلی، تاسو پوهیږی چې دغه هیواد له شام او عربونه ډیر بدل دی، دلته د غرنیو خلکو د جګړې ډول هم له موږ نه بدل دی، پخوا له دی چې تاسو ته کوم مهم مسوولیت وسپارل شی دلته به د معمولی پوځی په څیر اوږده موده تجربه ترلاسه کوی، پاتی شوه ستاسو د ساتنی او امنیت خبره، نو د هغی په اړه زه ډاډه یم، که امیر المؤمنین تر دی ځایه ستاسو لټون کاوه بیا به مو یوه امن ځای ته واستوم خو دا زما اصول دی چې د چا له استعداد او صلاحیت معلومولو نه پرته زه چاته څه ذمه واری او مسؤ لیت نه سپارم.

نعیم د لښکر سالار ته وکتل او په موسکا یی وویل : تاسو ډاډه اوسی زه د لښکر د وروستی سپاهی په څیر هم هماغه لذت او خوښی احساسوم چې د محمد بن قاسم او مسلم بن قتیبه د ښی لاس ډلګی د قوماندی په وخت کی می احساسوله.

: ستا مطلب دی چې ته ...!

ابو عبیده خپله خبره نه وه پوره کړې چې یوسف وویل :

دی د محمد بن قاسم او قتیبه د مشهورو سالارانو څخه یو دی.

: ویخښنی معلومه نه وه چې زه له ځانه د ډیر تجربه کار او لایق سپاهی په مخکی ولاړ یم.

دا یی وویل او یو ځل بیا یی نعیم ته لاس ورکړ.

: زه اوس وپوهیدم چې ته د امیر المؤمنین ترغوسی لاندی ولی یی؟ دلته تاته هیڅ خطر نشته خو له نن نه وروسته به د احتیاط لپاره ستا نوم زبیر او د ملګری دی عبدالعزیز وی ، ستا سره نور هم څوك شته؟

نعیم وویل : هو ! زما میرمن هم راسره شته، ما هغه په کاروانسرای کی پریښی او دلته راغلم.

: زه اوس سمدستي د هغی لپاره څه بندوبست کوم !.

ابو عبیده نوکر ته غږ وکړ راویې غوښت او ورته ویې ویل : په ښار کی یو ښه کور وګوره.

له څلورو میاشتو وروسته نعیم زغره اغوستي د نرګس په مخکی ولاړ ؤ

او هغې ته یې ویل:

په کومه شپه چې زما د ورور عبدالله او عذرا واده ؤ په همغه شپه هغه جهاد ته روان ؤ، ما په خپلو سترگو لیدل چې د عذرا په څیره کې د غم او اندیښنې هیڅ نښه نه وه.

نرگس د موسکې کیدو هڅه وکړه ویې ویل : زه ستا په مطلب پوهیږم، تا خو ځلې ویلې چې تاتاری ښځې له عربی میرمنونه کمزوری دی، خو زه به ستا دا گومان غلط ثابت کړم.

نعیم وویل : د پرتگال په عملیاتو کی امکان لری زموږ شپږ میاشتی تیری شی. زه هڅه کوم چې په دی موده کی دی یو ځل احوال واخلم راشم ودی گورم، خو که زه رانه غلم ته ونه ویریږی، نن به ابو عبیده یوه نوکره تاته را واستوی.

: زه تاته ... ! نرگس څه ویل خو سترگې یې ښکته واچولې لږ چوپه شوه بیایې زیاته کړه:

یو نوی خبر اوروول غواړم.

نعیم یی زنه په مینه پورته کړه ورته ویې ویل : واوروه!

: کله چې ته بیرته راشې...!

: هو هو ووایه !

: ته نه پوهیږې ؟ نرگس د نعیم لاس ونیو او زوز یې ورکړ.

: زه پوهیږم، ستا مطلب دادی چې زه ډیر زر د یوه وړوکی هلك پلار کیدونکی یم.

نرگس دده په ځواب کې خپل سر د هغه په سینه ورکیښود.

: نرگس د هغه نوم درته ووایم ؟ د هغه نوم به عبدالله وی زما د ورور نوم.

: او که نجلۍ وه نو !

: نه هغه به هلك وی، ما ته د غشو په باران او د تورو په سیوری کی لویدونکی زوی په کار دی، زه به هغه ته توره چلول، غشی ویشتل او د اس سپرلی ور زده کوم.

زه به د خپلو پلرونو او نیکونو د تورو د ځلا د خوندی ساتلو لپاره د هغه

په متو کې ځواك او په زړه کې جرئت پيدا کوم.

* * * * *

(٦)

له خپل وفات نه لږ وخت وړاندی ولید د قسطنطنيې د فتحې لپاره د جنګې بېړيو يوه دسته لېږلې وه.

او يو پوځ يې کمکي اسيا ته استولې و، خو په دې حملې کې مسلمانانو سخت تاوان ليدلی ؤ، د قسطنطنيې د مزبوط برج او حصار د ماتولو نه وړاندی د مسلمانانو غذايي او پوځي ذخيري خلاصي شوی بل مصيبت پری دا نازل شو چې د يخني له موسم سره سم طاعون پکې ګډ شو او په زرګونو تنه مسلمانان مړه شول.

په دې مصيبتونو کې اسلامي لښکر د يو کال کلابندی نه وروسته بيرته ناکام راستون شو.

د محمد بن قاسم رح او قتيبه بن مسلم باهلی د دردناکو مرګونو نه وروسته په سند او ترکستان کې د اسلامي پوځونو د فتوحاتو څپه ودريده. سليمان ددې بدنامۍ داغ د مينځلو لپاره د قسطنطنيې د نيولو هيله درلوده، دده دا ګومان ؤ چې که قسطنطنيه ونيسي نو پر خليفه وليد به برلاسې وبلل شي، خو له بده مرغه ده ددې کار لپاره داسې څوك غوره کړی وو چې له پوځي ژوند سره يې هيڅ سرو کار نه درلود، کله چې د هغوی د لښکرو مشر پرله پسې له ناکاميو سره مخ شو نو هغه د اندلس والي ته د يوه تجربه کار جنرال دور استولو امر وکړ، لکه چې يادونه يې وشوه عبدالله د هغه امر د عملې کولو لپاره حاضر شو او له دمشق نه د پنځه زره سرتيرو سره روان شو.

سليمان هم دمشق پرينښود او رمله يې دار الخلافه وټاکله ترڅو له هغه ځايه پر قسطنطنيې د حمله کوونکي پوځ څارنه وکړای شي، هغه پخپله هم څو ځلې د يرغل کوونکي پوځ لارښوونه کوله خو هيڅ بري يې ونه ګاټه.
عبدالله د سليمان له زياتو پلانونو سره اختلاف درلود هغه غوښتل چې د ترکستان او سند مشهور جنرالان چې د محمد بن قاسم او قتيبه بن مسلم سره د ملګری په تور عزل شوی وو بيرته پوځ ته شامل شي، خو خليفه د

هغوی پرځای خپل نا اهل دوستان وټاکل.

په عوامو کې د سليمان پرخلاف د حقارت جذبه راپورته کيدله، هغه پخپله هم په خپله کمزوری پوهيده، د خدای ج په لار کې د مال او سربندونکو سرتيرو پوازی د خليفه د خوښی لپاره خپلی وينی بهول نه خوښول ځکه خو د فتحو هغه لومړنی سلسله يو څه سسته شوه، د ابن صادق د ناڅاپی ورکيدو په وجه خليفه انديښمن شو، هغه ته د دروغو تسلی ورکوونکی او له مصيبتونونه بی پروا کونکی څوك نه و، د محمد بن قاسم غوندی بی ګناهانو قتل د هغه په ضمير د ملامتی بوج اچولی ؤ، هغه د ابن صادق د موندلو هر ممکن کوشش وکړ جاسوسان يی وزغلول، انعامونه يی وټاکل خو د هغه يی هيڅ درك معلوم نکړای شو.

جزا او سزا

عبدالله ته معلومه وه چی خلیفه به د ابن صادق د موندلو لپاره هر ممکن زیار باسی، او د هغه ژوندی ساتل خطرناك دی، خو هغه د داسی ذلیل انسان په وینو د لاسونو رنګول د یوه میړنی انسان له شان سره ښه نه بلل.
کله چی د قسطنطنیی په مزله قونیی ته ورسیدل نو ددغه ښار د حاکم نه یی د خپل قیمتی سامان د ساتنی لپاره یوه کوټه وغوښته، هغه عبدالله ته یو پخوانی او زوړ کور ورکړ، عبدالله بیا ابن صادق د همدغه کور په یوه سمڅه کی بندی کړ، برمك او زیاد یی د هغه د ساتنی لپاره وګومارل او په خپله یی له پوځ سره د قسطنطنیی لاره ونیوه.
زیاد ته خپل ژوند تر پخوا زیات په زړه پوری ؤ. پخوا دی یوازی یو غلام ؤ خو اوس د یوه تن د مرګ او ژوند اختیار هم ورسره ؤ. ده به چی کله وغوښتل له ابن صادق سره به یی ساعت تیراوه، داسی یی ګڼله چی ابن صادق د ده یوه ناڅکه ده. له دی ناڅکی سره دی په لوبونه مړیده، هغه دده په بی مزی ژوند کی لوړنی او وروستنی خوښی وه، دده له هغه نه کرکه وه که یی ورسره مینه وه، خو هره ورځ به یی پرمخ په څپېړو واهه، ځو-راوه به یی، پرمخ به یی ورتو کړل، ږیره به یی پری وخندله، برمك به چی حاضر ؤ هغه ته یی ددی اجازه نه ورکوله، خو کله به چی هغه د ډوډی او څه نور ضروری کار لپاره بهر بازار ته ولاړ زیاد به بیا خپل زړه خوشحاله کاوه.
د عبدالله د امر سره سم یی ابن صادق ته ښه ډوډی ورکوله، هغه دا حکم هم کړی ؤ چی ابن صادق آزاروی مه، خو زیاد دغه حکم منل ډیر ضروری نه

بلل، که څه هم زیاد په عربي ژبه لږ پوهیده، خوله ابن صادق سره به په خپله مورنی ژبه گړیده، ابن صادق په پیل کی له ستونزو سره مخ ؤ خو په څو میاشتو کی ورو ورو د زیاد په خبرو پوهیده.

یوه ورځ برمك له بازار نه د څه شیانو راوړو لپاره ولاړ، زیاد له کرکی نه بهر ته کتل چی خپل یو هم نسله توریوستی یی په خره سپور له سباره د بهر ته وتلو په حال کی ولید.

د دیوته ورته لوی حبشی له بوج نه د خره ملاکړه شوی وه، خر لږ ولاړ او بیا خملاست، حبشی په متروکو وواهه او خر له مجبوری بیا پاڅید او حبشی هم پری سپور شو، خو لږ ولاړ او بیا خملاست حبشی بیا په متروکو وواهه، زیاد ناڅاپه په کړس کړس وخندل او له بلی کوټی نه یی متروکه راوړه، لاندی سمڅی ته ښکته شو، د ابن صادق کوټه یی خلاصه کړه او دننه ورغی.

ابن صادق چی زیاد ولید په طبیعی ډول د متروکو هرکلی او د ډیری خنډلو ته چمتو شو، خو زیاد د معمول پرخلاف لږ څنګ چوپ ولاړ ؤ بالاخره تیټ شو دواړه لاس یی په ځمکه کیښودل او د یوه څلور بول په څیر دوه دری گزه ولاړ او بیا یی ابن صادق ته وویل راشه!

ابن صادق د هغه په مطلب ونه پوهیده، نن د کومی نوی لوبی پیل هغه وارخطا کړ، هغه دومره و ویریده چی په تندی یې خولې راغلې.

زیاد بیا وویل : راشه په ما سپور شه،

ابن صادق دومره پوهیده چې په پټو سترگو دده هره روا او نا روا غوښتنه باید ومنی او په همدې کې یې خیر دی، او که سرغړونه کوی نو ده ته به یې د سزا زغمل له زغم نه وتلی وی.

څکه په منډه ورغی د زیاد په شاسپور شو، زیاد د سمڅې په کوټه کی دوه دری چکره راوهل ، او ابن صادق یی کوز کړ، هغه د زیاد د خوشحالوز لپاره په چاپلوسی ورته وویل :

ته ډیر مضبوط یی.

خو زیاد د هغه خبرو ته چندان پاملرنه ونه کړه جگ شو په لاس یې هغه په ملا خم کړ ورته ویې ویل:

اوس زما وار دی.

ابن صادق پوهیده چې ددغه درانه دیو تر وزن لاندی به یې ملا ماته شي، خو له مجبورۍ ځان تقدیر ته وسپاره.

زیاد خپله متروکه په لاس کې واخستله او د ابن صادق په شا سپور شو، د هغه ملا دده تر بوج لاندی کږه شوه، هغه ته له دومره وزن سره تګ ممکن نه ؤ، په تکلیف یې دوه دری ګامه واخستل او بیا ولوید.

زیاد د متروکو ګوزارونه پرې پیل کړل، تر دې چې ابن صادق بې سده شو.

زیاد هغه راپورته کړ، او دیوال ته یې تکیه او کښیناوه، او پخپله په منډه بهر ته ووت، لږ ځنډ وروسته یې په یوه پتنوس کې لږ انګور او خو دانې منې راوړې بیا راغی.

ابن صادق چې راپه سد شو سترګې یې وغړولې، زیاد یې په خوله کې د انګورو څو دانې ور کیښودې، بیایې په خپل خنجر یوه منه ټوټې کړه، نیمایې یې ابن صادق ته په خوله ورکړه، کله چې ابن صادق خپله برخه وخوړه زیاد یوه بله منه هم ټوټه کړه او نیمه یې بیا ورکړه.

ابن صادق ته معلومه وه چې زیاد کله کله له ضرورت نه زیات مهربانه وی، ځکه یې د دوهمې منې له خوړلو وروسته درېمه پخپله راپورته کړه، زیاد خپل خنجر په پتنوس کې ایښی ؤ. ابن صادق بې پروایی وښوده او خنجر یې را اوچت کړ منه یې پرې سپینه کړه زیاد د هغه هر حرکت ته په ځیر ځیر کتل، ابن صادق خنجر بیرته همالته پرېښود او ویې ویل: ددی پوستکی بدن ته تاوان رسوی.

: هو! زیاد هم دده په تقلید بله منه راواخستله پوست یې ترې لرې کړ.

د زیاد لاس معمولي زخمي شو، هغه په لاس خوله کیښوده او ویې زیښه، ابن صادق ورته وویل: راوړه زه یې درته سپینه کړم، زیاد سروخوځاوه خپله منه او خنجر یې دواړه هغه ته ورکړل.

ابن صادق منه پوست کړه او بیا یې ورکړه ورته ویې ویل: نوری خوری؟

زیاد د هو په دود سروخوځاوه او ابن صادق بله منه اوچته کړه په سپینولو یې پیل وکړ، د ابن صادق په لاس کې خنجر ؤ او زړه یې درزیده، غوښتل

بې چې یو ځل خپل قسمت وازمویی خو هغه ویریده چې زیاد به یې له حملې نه وړاندې راقابو کړی، هغه څه سوچ وکړ او بیا یې ناڅاپه دروازی ته وکتل او ویی ویل : څوك را روان دی، زیاد هم شاته وکتل، ابن صادق په یوه گوزار خنجر د هغه په سینه تر موتی پوری ښخ کړ، او بیا زر څو گامه شاته ولاړ زیاد له غوسی نه وریرډیده جگ شو دواړه لاسونه یی د ابن صادق د مری خفه کولو لپاره وغځول، ابن صادق دده په نسبت زیات چالاك ؤ زر یی منډه واخستله او د بندی خانی بل کونج ته یی ځان ورساوه، زیاد چې ورنژدې شو هغه بل کونج ته ترې وتښتیده، زیاد غوښتل را ایساریی کړی خو هغه یی راقابو نکرای شو.

د زیاد گامونه ورو ورو سستیدل، دزخم وینی دده د جامو له لمدولونه وروسته په ځمکه څڅیدی، د هغه توان ځواب ورکړی ؤ، د واړه لاس یی په سینه ونیول او په ځمکه کیناست، او بیا ورو پر ځمکه پریوت، ابن صادق په یوه کونج کی ولاړ و او لړزیده، چی کله هغه داډه شو چی زیاد مړ شوی او یا بی خوده شوی دی، نو ور وړاندی شو له جیبه یی کیلی راواخستله دروازه یی خلاصه او بهر ته ووت.

برمك لا له بازاره نه ؤ راغلی، ابن صادق چی ځان خلاص کړ څو گامه یی منډه واخسته، خو چی لږ وړاندی ولاړ دایی احساس کړه چی ده ته په ښار کې کوم خطر نشته. داډه شو او عادی روان شو. د ښار له خلکو نه یی د بهر حال معلومولو وروسته «رمله» ته د تلو اراده وکړه چې خلیفه ته خپل داستان واوروی.

د ابن صادق د خلاصیدونه څو ورځی وروسته دا خبرونه خپاره شول چی خلیفه عبدالله د پوځ له مشری نه لری کړی دی او هغه لاس او پښی زولنی رمله ته ورخوځول شویدی، د ابن صادق په باب دا مشهوره شوه چی په اندلس کی لوی مفتی تاکل شوی دی او همغه لوری ته روان دی.

*****

(۲)

په ۹۹ هـ کال خلیفه سلیمان پوځ ورسره واخست او پخپله یی په قسطنطنیه حمله وکړه، خو لایې د فتحي ارمان نه ؤ پوره شوی چې له دنیا

نه يې سترګې پټې کړې.

له هغه نه وروسته د خلافت په مسند عمر بن عبدالعزيز (رح) کښيناست، عمر بن عبدالعزيز (رح) د اميه کورنۍ له ټولو خليفه ګانو نه په عادت او چلن کې زيات توپير درلود، د هغه د خلافت دوره د امويانو د خلافت د دوران يو روښانه باب ؤ، د نوي خليفه لومړنی کار د مظلومانو فرياد ته رسيدل ؤ، ستر ستر مجاهدين چې د سليمان بن عبدالملك په امر بنديان شوي وو او په بنديخانو کې پراته وو زر تر زره ټول آزاد کړای شول، ظالم حاکمان يې ټول لرې کړل او د هغوی پرځای يې عادل او د زړه سوی خاوندان واستول، عبداله چې تر دې وخته درمله په بنديخانه کې پروت ؤ آزاد او بغداد ته يې وروغوښت، عبدالله د خلافت دربار ته حاضر شو او د خپل خلاصون شکريه يې ادا کړه.

امير المؤمنين وپوښتل : ته چيرته ځې ؟

: امير المؤمنينه ! دير ځنډ شو چې له کوره راوتلی يم اوس زه کور ته ځم.

: ما ستا په هکله يو فرمان ورکړی دی.

: امير المؤمنينه زه به په خوښی ستا د فرمان تعميل کوم.

: ثاني عمر (رح) يو کاغذ عبدالله ته ورکړ ورته ويې ويل : ماته د خراسان والي ټاکلی يې، تر يوې مياشتې پورې کورته ولاړ شه او بيا راشه ځان خراسان ته ورسوه.

عبدالله سلام وکړ څو ګامه ولاړ، خو بيا ودريد امير المؤمنين ته يې وکتل.

: امير المومنين ورته وويل : ته نور څه وايې ؟

: امير المؤمنينه زه مې د خپل ورور په هکله يو عرض کوم.

د دمشق له بنديخانې نه يې د ويستلو پلان ما جوړ کړی ؤ، هغه بې ګناه ؤ، د هغه ګناه دا وه چې د محمد بن قاسم او قتيبه بن مسلم ښې لاس ؤ، او هغه د خلافت دربار ته ددې لپاره حاضر شو چې د قتيبه له قتل نه خليفه منعه کړي.

ثاني عمر وپوښتل : ته د نعيم بن عبدالرحمن خبره کوې؟

: هو امير المؤمنينه ، هغه زما کشر ورور دی.

: هغه اوس چیرته دی؟

: په هسپانیه کې دی، ما هغه ابو عبیده ته لیږلی ؤ، خو زه ویریږم څکه خلیفه پخوا ابن صادق هلته د لوی مفتی په توگه استولی او هغه د نعیم دوینو تږی دی.

امیر المؤمنین وویل : د ابن صادق په باب زه همدا اوس د اندلس والی ته فرمان استوم چی زنځیر او زولنې یې دمشق ته راواستوی او زه ستا د ورور خیال هم ساتم.

: امیر المؤمنینه ! له هغه سره یې یو ملگری هم دی، او هغه هم ستا د مهربانی د نظر حقدار دی.

امیر المؤمنین کاغذ واخیست او د اندلس د والی په نامه یې لیک ولیکه او یوه سپاهی ته یې ورکړ ویې ویل:

اوس ته خوښ یې ؟ ما ستا ورور د جنوبی پرتگال والی وټاکه او د هغه دوست ته می په پوځ کی د یو مناسب منصب سپارښت کړی دی، او د ابن صادق په باب می هم لیکلی دی.

عبدالله په ادب سلام وکړ او رخصت شو.

*****

(۳)

د اندلس والی په قرطبه کی اوسیده، هغه چې په جنوبی پرتگال کی د یوه نوی جنرال «زبیر» د فتحو احوال واوریده ډیر خوشحاله شو، ابو عبیده ته یې لیك واستاوه او د زبیر د لیدو او ملاقات هیله یې وکړه، نعیم قرطبی ته ورغی او د اندلس د والی په خدمت کی حاضر شو، د اندلس والی په ډیره مینه د هغه هرکلی وکړ، او په خپل نبی خنگ کې یې کښیناوه.

د اندلس والی وویل : زه ستا په لیدو ډیر خوښ شوم، ابو عبیده په خپل لیک کې ستا ډیره ستاینه کړی ده، خو ورځې کیږی چې زه خبر شوی یم غرنیو خلکو بغاوت کړی دی، زه تا د هغوی د ځپلو لپاره ور استوم، ته به تر سبا پوری تیار شی؟

: که بغاوت وی نو باید همدا نن ولاړ شم، او د بغاوت د اور خپریدو ته باید موقع ورنکړو.

: ډیر ښه زه اوس د پوځ امیر د مشورې لپاره را غواړم.
نعیم او د اندلس والي خبرې کولې چې یو سپاهي دننه ورغی او وېې ویل : لوی مفتي له تاسو سره لیدل غواړي!
والي وویل : ورته ووایه چې تشریف راوړي.
هغه بیا نعیم ته وویل : تا ښایي له هغه سره نه وي لیدلي د هغه له راتګ نه یوه هفته نه ده تیره شوې د امیر المؤمنین له ځانګړو دوستانو نه ښکاري او زه په دې افسوس کوم چې هغه ددې منصب لپاره وړ سړی نه دی.
: د هغه نوم څه دی؟
والي ځواب ورکړ : ابن صادق.
نعیم تکان وخوړ ویې ویل : ابن صادق!
: ته هغه پیژنې !
: په دې کې ابن صادق دننه ورغی او د هغه په لیدو د نعیم په خیال کې وروګرځېدل چې یو نوې مصیبت یې پر سردریدلی.
ابن صادق چې خپل پخواني حریف ولید حیران ودرید.
والي ابن صادق ته مخ واړاوه ویې ویل : دې زموږ د پوځ ډیر زړور قوماندان دی نوم یې «زبیر» دی.
ابن صادق وویل : ښه ! او بیایې لاس نعیم ته وروغځاوه خو نعیم هغه ته لاس ورنکړ.
ابن صادق وویل : تا لکه چې ونه پیژندم زه ستا پخوانی دوست یم.
نعیم ابن صادق ته توجه ونه کړه والي ته یې وویل : ماته اجازه راکړه .
والي وویل : ته ودریږه زه د پوځ د سالار په نامه یو لیك درکړم. ستا چې څومره پوځ په کار وي درسره یې یې زه!.
بیا یې ابن صادق ته وویل : ته هم کښېنه !
ابن صادق د والي ترڅنګ کښیناست او دفرمان له لیکلو وروسته یې غوښتل نعیم ته یې وسپاري
ابن صادق وویل : زه یې لیدای شم؟
والي وویل : په خوښې او بیا یې لیك هغه ته ورکړ.

ابن صادق ليك واخست وبې لوست او بيايې بيرته والي ته ورکړ وبې ويل: نور ددې سړي د خدمت ضرورت نشته، تاسو ده پرځای بل څوك واستوئ.

والي حيران شو وبې پوښتل: تا ده په باب څه شك واخست دی خو زموږ د پوځ ډير غوره سالار دی.

: مگر دا تاته معلومه نه ده چې دی د امير المؤمنين ډير بد دښمن دی او ده نوم زبير نه نعيم دی او د دمشق له بنديخانې نه راتښتيدلی او دلته راغلی دی،

والي انديښمن شو وبې ويل: آيا دا رښتيا ده؟

نعيم چوپ ؤ.

ابن صادق وويل: تاسو زر تر زره دی ونيسی او همدا نن يې زما پريکړې ته عدالت ته حاضر کړی.

: زه يې له کوم ثبوت نه يو سالار نشم نيولی، تاسو له يو بل سره په لومړي ځل ليدو داسې چلن وکړ چې ستاسو ترمنځ د کوم پخوانې جنجال غمازي کوي، او که په دې صورت کې دی مجرم هم وي زه به يې دعوه تاته وړاندې نه کړم.

: تاته بايد معلومه وي چې د هسپانيې د لوی مفتي سره خبرې کوې!

: او تاته هم بايد معلومه وي چې دلته زه د هسپانيې والي يم.

: سمې! خو دا تاته معلومه نه ده چې زه د هسپانيې د لوی مفتي نه پرته هم نور ډير څه يم!

نعيم وويل: دې نه پوهيږې زه ورته وايم، ته د امير المؤمنين دوست، د قتيبه (رح) بن مسلم، محمد بن قاسم(رح) او ابن عامر (رح) قاتل يې، په ترکستان کې بغاوت ستا د مهربانيو په نتيجه کې ؤ، او ته هغه بې رحمه انسان يې چې د خپل ورور او ورېرې په وژلو دې هم صرفه ونه کړه، خو اوس ته يوازې زما مجرم يې، دايې وويل او نعيم د بريښنا په څير توره وکښله او د هغه څوکه يې د ابن صادق په سينه ور کيښوده وبې ويل: ما ته ډير ولټولې، خو ومې نه موندلې نن تقدير پخپله دلته راورسولې، ته د امير المومنين دوست يې هغه به ستا ددې انجام نه ضرور خفه شي، خو د

اسلام راتلونکی ماته د خلیفه له خوښی نه مهمه ده، دایی وویل او نعیم توره اوچته کړه، ابن صادق د ولی په خیر په ریږدیدو شو، مرگ یی چی پر سر ولید سترگی یی پتی کړی، نعیم یی چی دا حالت ولید توره یی بیرته تیته کړه ویی ویل : په دی توره می د سند او ترکستان د مغرورو شهزادگانو ورمیږونه الوزولی دی، زه یی اوس ستا په څیرد ذلیلو او بی زړو انسانانو په وینو نه رنگوم، نعیم توره بیرته په تیکی ننه ویسته او په کوته کی د څه شیبی لپاره چوپتیا خپره شوه.

د یوه پوځی افسر راتلو سکوت مات کړ، هغه له راننوتلو سره د هسپانیی والی ته یو لیك ورکړ، والی لیك پرانیست او دوه دری ځلی یی سترگی خلاصی کړی ویی لوست او بیایی نعیم ته وکتل ویی ویل : که ستا نوم زبیر نه نعیم وی نو ستا په باب هم په دی لیك کی څه ارشاد شته، دایی وویل او لیك یی نعیم ته ورکړ. نعیم د لیك په لوستلو پیل وکړ:

دا لیك خلیفه عمر بن عبدالعزیز را استولی ؤ.

د هسپانیی والی لاسونه وپړقول او څو تنه سپاهیان دربار ته ورننوتل، هغه ابن صادق ته اشاره وکړه ویی ویل : دی ونیسی.

د ابن صادق په خیال کی نه ورتیریدل چی د بخت ستوری به یی له ځلیدو سره داسی سمدستی بیرته په تورو وریځو کی پټ شی.

یوه لورته نعیم جنوبی پرتگال ته د والی په حیث روان ؤ او بل لوری ته ابن صادق لاس او پښی زولنی څو سپاهیانو د دمشق په لوری وخوځاوه.

څو ورځی وروسته نعیم دا خبر واورید چی ابن صادق دمشق ته د لاری په اوږدو کی چیرته زهر خوړلی او ځان یی وژلی دی.

نعیم عبدالله ته لیك واستاوه او د کور احوال یی تری وغوښت، د هغه د لیك ځواب تر ډیره وخته رانه غی.

نعیم په ډیر انتظار ستړی شو، او د دری میاشتو لپاره په رخصت بصری ته روان شو، څرنگه چی نرگس هم ورسره وه، ځکه یی په سفر کی ځند راغی، کله چی کورته ورسید ورته معلومه شوه چی عبدالله د خراسان په لوری تللی دی، او عذرا یی هم ورسره بیولی ده . نعیم خراسان ته د تللو اراده وکړه خو د هسپانیی په شمال کی د اسلام د لښکرو پرمختگ له امله هغه خپله اراده پریښوده او راوگرځید.

وروستی ذمه واری

ورځې په میاشتو او میاشتې په کلونو بدلیدې او تیریدې د نعیم په جنوبي پرتګال کې د والي په توګه اتلس کلونه تیر شول، د هغه ځوانی په بوډا توب بدله شوې وه، د نرګس عمر هم تر څلویښتو کلونو اوښتی ؤ، خو د هغې د ښکلي مخ په ښکلا کې ذیر بدلون نه ؤ راغلی.

عبدالله د نعیم مشر زوی د عمر په پنځلسم کال په پوځ کې شامل شوی ؤ، په دری کلونو کې هغه دومره پرمختګ کړی ؤ چې نعیم او نرګس پر خپل ځوان زوی ویاړ کاوه. دوهم زوی یې حسین تر مشر زوی نه اته کاله کشر ؤ، یوه ورځ حسین په کور کې د لرګي په یوه تخته د غشي ویشتلو تمرین کاوه، نرګس او نعیم په برنډه کې ولاړ وو او د خپل ځیګر د توتي ننداره یې کوله، د حسین څو غشي په نخښه ونه لګیدل، نعیم په موسکا ور وړاندې شو او د حسین تر شا ودرید حسین غشی په لینده کې کښیښود پلار ته یې وکتل او په تخته یې نخښه ونیوله،

: زویه ستا لاس لړزیږي او غاړه هم لږ لکه نیسي!

: پلاره ته چې زما په عمر وې نو لاس دې نه لړزیدل؟

: زویه زه چې ستا په عمر وم نو الوتونکي مرغان مې راغورځول، او کله چې ستا نه څلور کاله په عمر لوی وم د بصرې په هلکانو کې ترټولو ښه غشي ویشتونکی وم.

: پلار جانه! ته نخښه ووله چې ویې ګورم!

: نعیم له هغه نه لینده او غشي واخستل او د تختې په منځ کې یې

نخښنه وویشتله.

بیایی هغه ته د غشی ویشتل وروښودل، نرگس هم دوی ته نژدی ولاړه وه.

ناڅاپه یوه ځوان اس د کور په درشل ودراوه نوکر دروازه بیرته کړه سپاره اس نوکر ته پریښود او په منډه کورته ننوت.

نعیم چیغی کړی «عبدالله »! او بیا یې هغه په غیږ کی تینگ کړ، نرگس په خپلو کتو کی په زرگونو دعاگانی ورته کولی او ور وړاندی شوه: زویه راغلی!

الحمد لله چی په خیر راغلی!

نعیم وپوښتل : زویه څه خبر دی راوړی؟

عبدالله سر ځوړند کړ ویی ویل : پلار جانه!

کوم ښه خبر می نه دی راوړی.

د فرانسی په جگړه کی موږ سخت تاوان وگاله او په ماته بیرته راستانه شوو، موږ د سرحدی سیمو له نیولو نه وروسته د نور پرمختگ تیاری کاوه چی د فرانسی له یو لك لښکر سره مخ شوو، زموږ لښکر تر اتلس زره تنو زیات نه و زموږ سالار عقبه له قرطبی نه مرسته وغوښته خو له هغه ځایه خبر راغی چی په مراکش کی بغاوت شوی دی ځکه خو فرانسی خواته زیات پوځونه نشو استولی، موږ له مجبوری نه د فرانسی د پاچا سره په جگړه کیوتو او زموږ د پوځ تر نیمایی زیات سپاهیان شهیدان شول.

نعیم پوښتنه وکړه : عقبه اوس چیرته دی؟

: هغه قرطبی ته رسیدلی دی او په نژدی وختو کی د مراکش په لوری خوځیږی، د بغاوت د اور لمبی له مراکش نه تر تونس پوری غځیدلی دی، بربریانو ټول مسلمان حاکمان وژلی دی، معلومه شوی ده چی په دی بغاوت کی د رومیانو لاس دی.

نعیم وویل : عقبه یو زړور سپاهی دی خو لایق سالار نه دی، ما د هسپانیی والی ته وویل چی ما درسره ونیسه خو خبره یی ونه منله ،

: ښه پلار جانه ماته اجازه راکړه.

نرگس وویل : اجازه! ته چیرته ځی ؟

: مور جانی ! زه یوازې ستا او د پلار جان لیدو ته راغلی وم، زه له پوځ سره مراکش ته روانیږم.

نعیم وویل : ښه ده خدایځ دې په خپل امان کې وساته.

: ښه موری خدای پامان ! دایی وویل او عبدالله حسین په غیږ کې ونیو، او هغه چې څومره په بیړه راغلی ؤ همغسې په منډه بیرته ولاړ.

*****

(۲)

د بربریانو په بغاوت کې په زرگونو تنه مړه شول. هغوی د مسلمانو حاکمانو له وژلو نه وروسته د خپلواکۍ اعلان وکړ.

عقبه د مراکش په څنډو پلې شو، او په ۱۲۳ هـ کې له شام نه څه لښکر له هغه سره مرستې ته ور ورسید.

په مراکش کې یوه درنه جگړه ونښته، د نیم بربنډو بربریانو لښکر له څلورو خواوو د سیلاب په شان رابنکاره شو، د هسپانیې او شام لښکرو یې په میړانه مقابله وکړه، خو د حریف د بې شمیره پوځ په وړاندې یې هیڅ ونکړای شول، عقبه په دې جگړه کې شهید شو او په مسلمانانو کې گډوډی راغله، بربریانو هغوی یویو رانیولو او وژل یې.

د نعیم زوی عبدالله د دښمن لیکې وڅیرلې او ډیر وړاندې تیر شو هغه زخمی شو له اس نه د لویدو په حال کې ؤ چې یوه عربي جنرال یې تر ملا لاس ورتاو کړ او په خپل اس یې ورسره واخست د جگړې له ډگر نه لرې یې یوه خوندي ځای ته ورساوه، د هسپانیې او شام د لښکرو نژدې له څلورو برخو نه درې شهیدان شوي وو، نور پاتې په یوه لوری کې راټول شول، بربریانو چې دوی د شاتگ په حالت کې ولیدل ترڅومیلو یې په شاپسې ورغلل، ماته خوړلی پوځ الجزایر ته ورسید او آرام شو.

د هسپانیې والي ته چې ددې ماتې خبر ورغی د هسپانیې له ټولو ولایتونو نه یې د نوی لښکر راټولولو هڅه وکړه، او ددغه نوی لښکر د مشرتابه لپاره یې نعیم وټاکه، نعیم ته د خپل زوی د لیك په واسطه د هغه د ټپي کیدو او د یوه عربي جنرال لخوا د ژغورنې احوال ورغلی ؤ، په ۱۲۵ هـ کال کې چې بربریانو په شمالي افریقا کې د ظلم بازار تود کړی ؤ ناڅاپه

نعیم له لس زره تنو سره د مراکش پر ساحل پلی شو.

بربریان د هغه له راتګ نه نا خبره وو، هغوی ته یې یو پر بل پسې ماتې ورکولې او د ختیځ په لور پرمخ روان ؤ.

هلته له الجزایر نه ماته خوړلې پوځ بیرته پرمختګ پیل کړ، او بربریان یې دواړو لوریو ته وځپل، په یوه میاشت کې د مراکش د بغاوت اور سوړ شوی ؤ، خو د افریقا په شمال ختیځ کې لا ځای ځای دغه فتنه پاتې وه، بهرنیان او بربریان تونس ته ټول شول او هغه هیواد یې د خپلو عملیاتو مرکز وټاکه، نعیم د مراکش د نظم او اداری سنبالول پیل کړل، ځکه یې پرمختګ ونکړای شو، هغه د پوځ وتلې جنرالان خپلې خیمې ته ورټول کړل او یوه احساساتي وینا یې وکړه وې ویل : پر تونس د حملې لپاره یو سربښندوی سالار ته اړتیا ده په تاسو کې څوک دی چې دا ذمه واری واخلي؟

نعیم خپله خبره پوره نکړه چې درې جنرالان ودریدل، یو په هغوی کې دده پخوانی دوست یوسف ؤ، دوهم دده ځوان زوی عبدالله، د دریم ځوان بنه عبدالله ته ورته وه خو نعیم هغه نه پیژاند.

نعیم ترې وپوښتل : نوم دې څه دی؟

:ځوان ځواب ورکړ : زما نوم نعیم دی.

: نعیم بن ... !

: ځوان ځواب ورکړ : نعیم بن عبدالله !

: نعیم وپوښتل : عبدالله بن عبدالرحمن !

: هوکې !

: نعیم ور وړاندې شو هغه یې په غیږ کې ونیو او ورته وې ویل : ته ما پیژنې؟

: هوکې ته زموږ سالار یې !

: زه له دې پرته نور هم ستا څه کیږم ! نعیم ځوان ته په مینه وکتل وې ویل :

زه ستا تره یم ، عبدالله دا ستا ورور دی.

: پلار جانه ! همده د مراکش په جګړه کې زما ژوند وژغوره.

نعیم پوښتنه وکړه : ورور جان مې څنګه دی؟

: د هغه د شهادت نه دوه کاله تیر شول، هغه یوه بهرنی دواړه.

: د نعیم په زړه گوزار وشو، لږ ځنډ چوپ ؤ ، بیا یی لاسونه اوچت کړل د هغه د بخښنې دعایې وکړه او ویې پوښتل : ستا مور!

:هغه ښه ده!

: ستا وروڼه څو دی؟

: یو ورور او یوه کشری خور می ده!

نعیم نور منصبداران رخصت کړل، د هغوی له تګ نه وروسته یی خپله توره خلاصه کړه او د نعیم بن عبدالله په ملایې ور وتړله ویې ویل : ته ددې امانت حقدار یې، او ته دلته پاتې شه ، زه پخپله تونس ته ځم.

: کاکا جانه ته ما ولی نه استوی؟

: زویه ! ته ځوان بی، دنیا تاته اړتیا لری له نن نه وروسته ته ددی پوځونو مشر یی ، عبدالله دا ستا مشر ورور دی، دده امر به د زړه له کومی منی.

نعیم بن عبدالله وویل : کاکا جانه زه تاته څه ویل غواړم.

: ووایه بچیه !

: ته کور ته نه ځی ؟

: زویه د تونس له عملیاتو وروسته به خامخا ځم!

: کاکا جانه ! ته خامخا ولاړ شه، مور جانې ته ډیر یادولی ، زما کشر ورور او خور هم تا ډیر یادوی.

: هغوی ته معلومه ده چی زه ژوندی یم!

: د مور جانی باور ؤ چی ته ژوندی یې هغوی په ما تاکید کړی ؤ چی د مراکش له عملیاتو نه وروسته هسپانیې ته ورشم او ستا لټون وکړم او درته ووایم چی ته له کاکا ناوی سره کورته ستون شه.

: زه به ډیر زر هلته ځان ورسوم، عبدالله ته زر اندلس ته ولاړ شه، مور دی راوله او کور ته یی ورسوه، زه به د تونس له عملیاتو نه وروسته راشم ، زه به د اندلس والی ته لیك درکړم هغه به تاته بیړی چمتو کړی.

*****

(۳)

په تونس کې د باغیانو په لټون نعیم دا تکل پرخلاف له زیاتو ستونزو سره مخ شو، بریریان به یو ځای مات شول او په بل ځای کې به یې لوټماری پیل کړه. نعیم څو میاشتې له پرله پسې هڅو وروسته په تونس کې د بغاوت په اور وژلو بریالی شو، له تونس نه باغي ډلې په شا شوې او په ختیځ لوري کې خوري شوې. نعیم د باغیانو د ځپلو تکل کړی ؤ او پرمخ ولاړ، د تونس او قیروان ترمنځ باغیانو له دوی سره څو ځلې جګړې وکړې. خو بالاخره به مات شول، قیروان ته نژدې په وروستۍ جګړه کې نعیم سخت ټپي شو، دی یې په بې سدې کې قیروان ته راوړ، او د هغه ځای حاکم له ځان سره وساته، د هغه د علاج لپاره یې تجربه کار ډاکټر راووست نعیم ډیر وروسته را په سد شو، خو د ډیرې وینې د بهیدو په وجه دومره کمزوری شوی ؤ چې په ورځ کې به څو ځله بې هوشه کیدو، تر یوې هفتې پورې نعیم د مرګ او ژوند سره په کشمکش کې پر بستره غځیدلی ؤ، د قیروان حاکم چې دده دغه حالت ولید له فسطاط نه یې یو مشهور ډاکټر ورغوښت، طبیب چې د نعیم زخم ولید تسلي یې ورکړه، خو دایې هم وویل چې تر ډیره وخته باید استراحت وکړي.

درې هفتې وروسته د نعیم حالت لږ غوره شو، او هغه کورته د تلو اراده وکړه، خو طبیب وویل، زخم تر اوسه پورې نه دی روغ شوی،په سفر کې یې د بیرته شلیدو امکان دی ځکه خو لږ تر لږه یوه میاشت نور هم خامخا ته باید علاج ته دوام ورکړي زه ویریږم چې دا د زهرجنې وسلې زخم نه وي، او کیدای شي د وینې د خرابۍ په وجه یو ځل بیا خراب شي.

نعیم یوه اونۍ نور هم صبر وکړ، خو کورته یې د تګ لپاره هره ورځ نا کراري زیاتیده، هغه ټوله شپه په بستره اړخ په اړخ اوښت، زړه یې غوښتل چې یو ځل والوزي او هغه جنت نظیر وطن ته ځان ورسوي.

د هغه باور ؤ چې نرګس به اوس رسیدلې وي، او له عذرا سره به د ریګونو په غونډۍ ولاړه زما د ورتګ انتظار کوي.

شل ورځې نورې هم تیرې شوې خو دده زخم یو ځل بیا زولن شو، سپکه تبه یې هم ورسره پیدا شوه، طبیب ورته وویل چې دا ټول د زهر جنې وسلې د زخم اثر دی، زهریې رګونو او ریښوته، رسیدلې دی، ځکه خو باید تر

ډېره وخته دلته پاتې شې او علاج جاري وساتې، يو ځل نيمه شپه نعيم په خپله بستره پروت ؤ سوچ يې کاوه چې عذرا به په څه حالت کې وګوري! وخت به د هغې په معصومه څيره څه رنګه کرښې راکاږلې وي، دده د غمجنې څېرې په ليدو به د هغې په څيره څه اغيزه وکړي؟ کله به يې چې تېرې کيدو ته پام شو په زړه کې به وروګرځيدل چې لکه چې تقدير ته يې اوس هم کور ته تګ منظور نه دی، هغه پخوا هم څو ځله زخمي شوی ؤ، خو د هغو ټپونو کيفيت څه بل ډول ؤ، هغه په زړه کې وويل : ښايي دده ټپ نه د مرګ غېږې ته ولاړ شم، خو زه بايد نرګس او عذرا ته ډير څه ووايم. خپلو زامنو او وريرونو ته بايد نصيحتونه وکړم، زه له مرګه نه ويرېږم له مرګ سره تل لوبيدلی يم، خو دلته د مرګ په انتظار پريوتل ماته مناسب نه دي، ماته عذرا د کور ته ورتلو پيغام راکړی، هغه عذرا چې د هغې د معمولي خوښۍ په خاطر مې کله پر ژوند لوبې راته اساني ښللې، او له هغې پرته به د نرګس د زړه څه حالت وي!

زه بايد خامخا ولاړ شم، ما هيڅوك نشي را ايسارولی، نعيم دا وويل او له بسترې نه جګ شو، د مجاهد اراده پر بدني کمزوري غالبه شوه، او دی د يوې بې ساري جذبې سره راپورته شو او په کوټه کې يې قدم واهه.

هغه دا هيره کړه چې ټپي دی او بدن يې د يوه اوږده سفر لپاره روغ نه دی، اوس دده په ذهن کې يوازې نرګس، عذرا، د عبدالله وړوکی زامن او د کلي ښکلي د خرما باغونه راګرځيدل.

زه به خامخا ځم ! دا دده وروستی پريکړه وه، په کوټه کې يې قدم واهه ناڅاپه ودريد، د کوربه نوکر ته يې غږ وکړ، نوکر په منډه ورغی کوټې ته ورننوت او چې نعيم يې پر بسترې د غځيدو پرځای په قدم وهلو وليد هك پك شو، هغه وويل : طبيب ويل چې ته بايد د ګرځيدو راګرځيدونه ډډه وکړي.

: ورشه زما اس تيار کړه.

: ته چيرته ځې ؟

: ته اس تيار کړه.

: مګر اوس ؟

: نعیم په غوسه وویل : همدا اوس !

: دشپې مهال به ته چیرته ځې؟

: تاته چې وایم هغه وکړه ! بیځایه پوښتنو ته له ما سره وخت نشته!

نوکرو ویرید له کوټې نه ووت.

نعیم بیا په بستره وغځېد او په خیالونو کې ورک شو.

لږ ځنډ وروسته نوکر بیرته راغی ویې ویل : آس تیار شو خو !!...

نعیم یې خبره ورغوڅه کړه ځواب یې ورکړ : ته چې څه وایې زه پرې پوهیږم، زما یو ضروري کار دی، خپل مالك ته ووایه د اجازې په خاطر مې د تاویښول لازم ونه بلل.

*****

(٤)

له سهار نه دمخه نعیم له قیروان نه نژدې دوه میله وړاندې تللی ؤ، په دې اوږده سفر کې دا احتیاط ده ضرور کاوه چې اس یې ګړندی ونه زغلاوه، او له لږ لږ مزله وروسته به یې استراحت کاوه.

فسطاط ته چې ورسید دوې ورځې یې استراحت وکړ، د هغه ځای والي پر نعیم ټینګار وکړ چې له ده سره پاتې شي، خو چې نعیم په هیڅ صورت هم دې ته حاضر نه شو نو د لارې ټولو پهره دارانو ته یې د هغه د ورتګ خبر ورکړ او هغه ته یې د هر ډول آسانتیاوو برابرولو فرمان صادر کړ، نعیم چې څومره خپل هدف ته نژدې کیده د خپل زخم درغیدو احساس یې کاوه، له څو ورځو مزله وروسته یو ماښام هغه له یوې دښتې نه تیریده، د دوی کلی یوازې څو میله لرې ؤ.

له هر ګام سره یې نوې هیلې او امیدونه راویښیدل، د هغه زړه د خوښۍ په سمندر کې غوټې وهلې، ناڅاپه یې د لویدیځ پر افق ګردونه ولیدل، په یوه ساعت کې دغه ګردونه هر لورې ته خپاره شول، او فضا تیاره شوه نعیم د شګلنې دښتې له توپانونو نه ښه خبر ؤ، هغه د توپان له مصیبت نه وړاندې ځان کورته رسول غوښتل اس یې ګړندی کړ او چې کله یې د شمال لومړی څپه پر مخ ولګیده نو آس یې څار ګام پریښود، د اس د زغلولو له امله د نعیم د تتر زخم بیا وشلید او وینې ترې وبهیدې، هغه په دې حالت

کې نژدې دوه مېله فاصله نوره هم ووهله تر دې چې توپان راګیر کړ، له ځلورو خواو سوځنده شګې را الوتې ، اس چې نور دوراندې تلو توان نه درلود ودرید، نعیم له مجبورۍ نه له اس نه پلی شو او د شمال مخالف سمت ته یې مخ واړاوه ودرید، اس د خپل خاوند په څیر سر ځوړند کړ او ودرید، نعیم د سوځنده ریګونو نه د ځان ژغورنې په خاطر نقاب پر مخ راکش کړ، ازغی لرونکی بوټی به شمال راوړل او د نعیم پر بدن به له لګیدونه وروسته د شمال له توندۍ څپې سره الوتل، د ده په بدن کې ډیر ازغي ننوتل، نعیم په یوه لاس د اس جلب نیولی ؤ او پر بل به یې په خپل ځان او لمنه نښتي ازغي لرې کول، د اس جلب یې لږ سست نیولی و او کله چې یو ازغی لرونکی بوټی په ډیر زور د اس پر ګیډه ولګیده اس وترهیده او یو توپ یې وواهه، د نعیم له لاسه جلب ووت او اس لرې ولاړ ، یو بل بوټی د اس پر غوږونو ولګید او ازغي یې د اس په غوږونو ننوتل، اس له دې سره نور هم وترهید او په منډو شو په یوه لوري وتښتید، نعیم تر ډیره په همدې ځای ولاړ ؤ د زخم وینو یې ورو ورو ګریوان ورلوند کړ او بدنی ځواک یې شیبه پر شیبه کمزوری کیده له مجبورۍ نه هغه په ریګونو کښیناست، کله کله به په دې ریګونو کې د ښخیدو له ویرې جګ شو جامې به یې وڅنډلې او بیا به بیرته کښیناست. لږ ځنډ وروسته د شپې تیاری د توپان تیاری نوری هم زیاتی کړې، د شپې د لومړۍ برخې له تیریدو نه وروسته د شمال زور کم شو، ورو ورو هوا صافه او اسمان ښکاره، او ځلیدونکي ستوري وځلیدل.

نعیم له خپل کلي نه اته میله لرې ؤ، د هغه اس له لاسه وتلی ؤ، په پښو کې یې د تګ توان نه ؤ، د هغه په ذهن کې وروګرځیدل چې که تر سهار وړاندې د ریګو نو له دې سمندر نه تیر نه شي نو سبا ته به د ورځې په لمر کې په دې ریګونو کې لټ په لټ اوري ساه به ورکړي.

هغه د ستورو نه دسمت اندازه ولګوله او پلی روان شو، له یو میل لاری وهلو وروسته یې بدن ځواب ورکړ، نا امیده شو او په ریګونو کښیناست، منزل ته دومره نژدې همت بایلل د مجاهد د ارادې او عزم سره اړخ نه لګاوه، هغه یو ځل بیا جګ شو، او د منزل په لوري یې ګامونه اوچت کړل.

په ریګونو کې یې تر ښنګرو پورې پښې ننوتلې، هغه په تلو تلو کې درې څلې ولوید، خو بیا به په همدغه اراده پورته شو او ګامونه به یې واخستل، د تندې له زوره یې مرې وچه شوې وه، او له کمزورۍ نه یې پر سترګو تیاره راتله، سر یې وربانده ګرځیده، کلی لا څلور میله لرې ؤ، هغه ته معلومه وه چې د کلي په لورې بهیدلی ویاله دې ځای ته نژدې ده، هغه په ریږدیدلو ګامونو یو میل لاره نوره هم ووهله چې یوه وړوکې ویاله ښکاره شوه.

دویالې او به د توپان د ګردونو او دوړوله لامله خړې شوې وې، او پرمخ یې د ونو او بوټو خځلې او پاڼې بهیدلې، نعیم پر همدې اوبو خوله ورکېښوده او تر مړښته یې وڅښلې، تر لږ ځنډه د ویالې پر غاړه پریوت په زړه کې یې لږ سیك را پیدا شو او جګ شو بیا روان شو، له ویالې نه پورې ووت، د کلي د خرما باغونه یې ولیدل، د نعیم له بدن نه د ستومانۍ او کمزورۍ احساس لرې شو او له هر ګام سره ګړندی کیده، خو شیبې وروسته د ریګونو د هغه غونډۍ تر څنګ تیریده چې ده او عذرا په ماشومتوب کې لوبې پکې کولې، او د ریګونو وړوکې وړوکې کوروڼه به یې جوړول، له هغه نه وروسته دې د خرما د دنګو ونو په منځ کې د خپل کور په لورې وراندې ولاړ، چې کورته یې ورسید له دروازې سره لږ ځنډ ودرید، زړه یې په سینه کې درزیده، بالاخره یې جرئت وکړ دروازه یې وټکوله، د کور خلکو یو بل سره ویښ کړل، یوه ځوانه نجلۍ راغله دروازه یې خلاصه کړه، نعیم ځوانې نجلۍ ته په حیرانۍ کتل، د هغې خیره کټ مټ د عذرا په شان وه. نجلۍ چې هغه ولید بې له دې چې څه ووایي چوپه بیرته ستنه شوه. لږ ځنډ وروسته دده زوی عبدالله او نرګس د نعیم هر کلي ته راووتل، عذرا په عبدالله او نرګس پسې شرمیدلې ورو ورو راتله.

نعیم د سپوږمۍ په رڼا کې ولیدل چې که څه هم د کایناتو د حسن د ملکې ځوانۍ د زمانې له ځرخونو سره تللې وه خو تر اوسه یې په مړاوې څیره د غیر معمولي رعب او وقار نخښې پاتې وې.

نعیم په دردوونکې لهجه ووېل : خورې!

د عذرا په سترګو کې اوښکې ډنډ شوې وېې ویل : وروره !

نرګس وروړاندې شوه په حُیر حُیر یې هغه ته وکتل او د نعیم په کمیس

یې د وینو خاپونه ولیدل ویې ویل : ته ټپي یې؟

عذرا په ویریدلې بڼه وپوښتل : ټپي؟

هغه بدنی ځواك چې نعیم یې تر دې ځایه رارسولی ؤ ناڅاپه ځواب ورکړ، هغه وویل : عبدالله زویه ماته تکیه راکړه!

عبدالله هغه ته تکیه ورکړه او دننه یې بوتلو.

سهار مهال نعیم په بستره غځیدلی ؤ، نرگس، عذرا عبدالله د نعیم زوی، حسین، د عذرا کشر زوی خالد او د عذرا لور آمنه د هغه په شاوخوا را تاوشوي وو، نعیم سترگې و غړولې پر ټولو یې نظر واچاوه او په اشاره یې خالد او آمنه ورو‌غوښتل او ترڅنگ یې کښینول.

: زویه ستا نوم څه دی؟

: خالد کاکاجانه!

: او ستا ؟ نعیم نجلی ته وکتل ویې پوښتل.

: هغې ځواب ورکړ : آمنه !

د خالد عمر د اوولس کالو په شاوخوا کې معلومیده او آمنه د بڼې او قد نه د څوارلس پنځلسو کلونو په عمر وه،

نعیم خالد ته وکتل او ویې ویل : زویه ماته قرآن واوروه!

خالد په خپل خواږه آواز د یاسین سورة تلاوت پیل کړ.

دوهمه ورځ شلیدلی زخم نور هم هغه ته تکلیف ورکړ، او د نعیم سخته تبه شوه، د سینې له زخم نه یې وینه جاري وه، د وینې د کمې په وجه به بې خودې پرې راغله، تر یوې اونۍ پورې یې همدغه حالت ؤ، عبدالله له بصرې نه یو طبیب راووست، هغه یې پر زخمونو پټۍ وتړلې او بیرته ولاړ، خو هغه ته یې هیڅ گټه ونه کړه، یوه ورځ نعیم له خالد نه پوښتنه وکړه : بچیه ! ته تر اوسه پورې جهاد ته نه یې تللی؟

هغه ځواب ورکړ : کاکا جانه زه رخصتۍ راغلی وم او چې بیرته ، روانیدم ...!

: ته چې تلې نو ولې راستون شوې؟

: کاکا جانه ! تا په دې حالت پریږدم او ...!

: زویه : د جهاد په خاطر به سړی له خپلو ټولو گرانو شیانو نه لرې

والي قبلوي، ته زما فکر مه کوه خپل فرض ترسره کړه، تاته دې مور دا درس نه دی دربښودلی چې جهاد د یوه مسلمان تر ټولو ستره دنده ده؟

: کاکا جانه مور جانه له وړوکتوبه همدغه درس راکوی، زه یوازې څو ورځې ستا د خدمت په خاطر ایسار شوی یم، زه ویریدم چې که تا په دې حالت کې یوازې پریږدم نو خفه به شې.

: زما خوښی په هغه څه کې ده چې زما پروردګار پرې خوښیږي، ورشه عبدالله راوغواړه!

خالد له بلې کوټې نه عبدالله راووست.

نعیم تری وپوښتل : زویه ستا رخصت تر اوسه نه دی پوره شوی؟

: پلار جانه ! زما رخصت پنځه ورځې کیږي چې پوره شوی دی.

: نو ته ولې نه یې تللی بچیه !

: پلار جانه زه ستا د امر په انتظار وم.

نعیم وویل : د خدای ج او د خدایﷻ د رسولﷺ د حکم نه وروسته تا ته د بل چا د امر او حکم ضرورت نشته، زویه ورځه !

: پلار جانه ستا طبیعت څنګه دی؟

: زه ښه یم زویه ! نعیم د خپلې خیرې د تازه ښودلو هڅه وکړه، زیاته یې کړه : ولاړ شه.

: پلار جانه موږ تیار یو.

*****

(۵)

خالد او عبدالله پراسونو زینونه ایښودل، د دواړو میندی نژدی ورته ولاړې وې، نعیم د خپل زوی او وراره د رخصتولو لپاره د خپلی کوټی د دروازی خلاصی پریښودلو حکم وکړ، هغه په بستره پروت ؤ او بهر یې انګړ ته کتل.

آمنې لومړی د ورور خالد او بیا په شرمیدلی ښه د عبدالله تر ملا توری وروتړلی، نعیم جګ شو له کوټی نه یې د وتلو هڅه وکړه، خو د دری څلور ګامه اخستلو نه یی سرورباندی وڅرخید او وغورځید، عبدالله او خالد د هغه د راپورته کولو لپاره منډه ورواخسته خو د دوی نه وړاندی نعیم بیا

راپورته شو.

او ويې ويل : زه ښه يم اوبه راکړئ!

آمنې د اوبو پياله راوړه ورېې کړه، نعيم اوبه وڅښلې انګړ ته راغی ودرېد ويې ويل : بچيانو زه غواړم ستاسو د اسونو زغلولو ننداره وکړم. تاسو په بيړه سپاره شئ، خالد او عبدالله سپاره شول او د کور له انګړ نه ووتل، نعيم هم ورو ورو ورپسې ورووت.

نرګس وويل : ته آرام وکړه، له بسترې نه جګيدل درته ښه نه دي.

نعيم هغې ته تسلی ورکړه ويې ويل : نرګس زه ښه يم غم مه کوه، د خرما له بڼ نه چې ووتل خالد او عبدالله خدای پامانې واخسته او اسونه يې چار ګام پرېښودل، نعيم د دوی د ننداري لپاره د ريګونو په غونډۍ وخوت، نرګس او عذرا هغه منعه کړ خو نعيم يې پروا ونه کړه، ځکه خو دوی هم له نعيم سره په غونډۍ وختلی، ترڅو چې د کم عمره غازيانو وروستۍ ننبې ښکاريدې نعيم همالته دريدلی ؤ او کله چې هغوی له سترګو پناه شول نعيم په ځمکه کيناست او بيا يې سر په سجده ولګاوه.

کله چې د نعيم سجده اوږده شوه نو عذرا ووېريده نژدې ورغله، او په وېريدلی غږ يې وويل : ورووه ! خو چې نعيم ددې پر غږ سر راپورته نه کړ نو نرګس ووېريده او نعيم يې تر مټ ونيو ويې ښو راوه، نعيم بيا هم حرکت ونه کړ، هغې بې اخياره دده سرپه زنګون کيښود او چيغې يې کړې:

زما باداره ! زما باداره!

عذرا يې نبض وکوت آمنې ته يې وويل : لوری دی بيهوښه دی زر کوه اوبه راوړه.

آمنه په منډه ولاړه او لږ ځنډ وروسته يې له کوره د اوبو ډکه پياله راوړه. عذرا د نعيم په مخ اوبه وشيندلی، نعيم را په خود کې شو سترګې يې وغړولی او په اوبو يې خوله کيښوده.

عذرا وويل : حسين بچيه ولاړ شه له کلي نه څو تنه راوله.

نعيم وويل : نه نه ! ودريږی زه تلای شم.

نعيم غوښتل جګ شی، خو چې هڅه يې وکړه نشو جګيدلی، لاس يې په سينه ونيو او بيرته په ځمکه وغځيد، نرګس خپلې اوښکې پاکې کړې او

چیغې یې کړې:

زما آغا زما مالکه!

نعیم د نرګس له څیرې نه د ـ ترګې پورته کړې عذرا آمنې او حسین ته یې وکتل، د هغوی ټولو په سترګو کې اوښکې ځلیدې، هغه په کمزوري آواز ووېل: حسین بچیه! ستا په سترګو کې چې اوښکې وینم ډېر خفه کېږم، د غازیانو زامن په دې ځمکه اوښکې نه'وینې تویوي؟ نرګس ته هم صبر کوه، عذرا ماته دعا کوه د ژوند بیړۍ د مرګ د توپان په څپو کې ټالونه خوړل، نعیم د شهادت کلمې له ویلو وروسته شونډې خوځولې او څه یې ویل او بیا یې د تل لپاره سترګې پټې شوې.

پای

والسلام د کب ۶ مه چارشنبه ۱۳۷۷ هـ لمریز

د شپې اته بجې

د «سهار دفتر» کابلی قصه خوانی

PROPERTY OF ACKU
8625

کتب منتشر شدهٔ مرکز نشراتی میوند، سبا کتابخانه

- شرح قدوری، مشتمل بر فقه عبادات، فقه معاملات و احوال شخصی
- رحیق المختوم (سیرة النبی ﷺ)
- فقه آسان (جلد اول و دوم)
- آسانه فقه (اول جلد او دوهم جلد)
- تاریخ نبوت و انبیاء
- احکام فقهی برای زن مسلمان
- وروستی مورچل
- افغانستان در مسیر تاریخ (جلد اول و دوم)
- تاریخ افغانستان (سه جلدی، تألیف مرحوم کهزاد و...)
- تاج التواریخ
- اردو و سیاست «در سه دههٔ اخیر افغانستان»
- کرباس پوشهای برهنه پا
- افغانستان گذرگاه کشور کشایان
- شب های کابل
- ظهور مشروطیت و قربانیان استبداد در افغانستان
- داؤدخان د کی جی بی په لومو کی
- داؤد خان در چنگال کی جی بی
- حیات و اوقات سلطان محمود غزنوی
- جغرافیای تاریخی افغانستان (تألیف مرحوم غبار)
- نگاهی به عهد سلطنت امانی
- تحلیل واقعات سیاسی افغانستان (۱۹۱۹-۱۹۹۶)
- افغانستان در قرن نزده
- بالاحصار کابل و پیش آمدهای تاریخی
- جغرافیای تاریخی افغانستان (تألیف مرحوم حبیبی)
- افغانستان چا وران کر
- پادشاهان متأخر افغانستان
- تاریخ روابط سیاسی افغانستان «از زمان امیر عبدالرحمن خان تا استقلال»
- افغانستان از امیر کبیر تا رهبر کبیر
- بحران ونجات

حق چاپ برای ناشر محفوظ است

سبا کتابخانه

دهکی نعلبندی، بازار قصه خوانی، پشاور

تیلفون: ۲۵۶۵۵۲۰ و ۴۳۸۶۱